

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.cef.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou e eror 20 lur

EUR GER D'HOL LENNERIEN VAT

DIWAR BOUEZ KRENNA NIVER AR PAJENNOU HON
EUS KAVET AN TU DA JOM HEP KRESKI PRIZ HOR
C'HOUMANANCHOU.

PEDI A REOMP, EVELATO, AR RE EUS HOL LENNERIEN
HAG O DEUS ES DA ZIGAS D'EOMP KOUMANANCHOU A
ENOR A 20 LUR ER BLOAZ.

START EO DERC'HEL BANNIEL FEIZ HA BREIZ, EN E
ZAV, E KREIZ AR GWALL VARR-AMZER-MAN.

Y. Y. PERROT.

FEIZ HA BREIZ

*War va daoulin
evit Breiz-Izel*

Echu eo ar Pellgent. A vagadou ez a breman an dud
er-maez eus an iliz, dre an noriou digor frank.

Ar aok ma vezint sarret da c'hortoz ar mintin, e to-
taan ouz kraou ar Mabig Jezuz evit ober eur bedennig all
c'hoaz, eur bedennig ziweza abarz mont kuit.

Pedet am eus a-hed an ofis evit an Iliz, evit ar re a
garan ar muia war an douar, evidoun va unan ivez ha
setu ma sav c'hoant ganen pedi breman evit va bro ga-
ret, evit :

Va Breiz-Izel! ar c'haera bro!

Koad en he c'hreiz, mor en he zro! »

« Ya, da genver an nozvez vuzudus-man, ma z'oc'h
diskennet gwechall da zigas tan ar garantez d'an dud, e
teuan da c'houlenn diganeoc'h, Salver ar bed, enaoui,
c'hoezeza a-nevez an tan-se e kalonou va c'henvroiz.

O vervel eman, siouaz, ar garantez evit Breiz-Izel,
e-mesk ar Vretoned.

Ar bloaveziou o tec'hout, an eil goude egile, a deu
evel da ziframma ha da gas ganto, bep gwech, eun eul-
fennig-bennak eus ar garantez-se.

E spered ar re o deus kemeret ar zamm pounner da zifenn tenzoriou o bro vihan. an enkrez hag an anken a gresk, a vloaz da vloaz, hag a venn o lakaat da fallgaloni war an dachenn.

Digorit ho taoulagad ha gwelit hoc'h unan pegen bras eo an dismantr!

E kreiz ar brezel garo ma teu muioc'h mui ar vuhez da veza, nag a bed a zo hag a ankounac'ha sellout ouz an nenv hag a varn pep tra, evel ma ne ve mui da gounta nemet ar pezh a gaver war an douar...

Laoskaat a ra ar feiz er familhou, dre ma ne harper ket ken ar vuhez war ar gizioù fur ha santel, lezet ganeomp gant hor sent koz hag hor c'hentadou...

Hag hor yez paour 'ta, hag hon eus kanet bremaik enni kanaouennou ken dudius, piou lavar o pegen izel eo kouezet.

Morse n'eo bet skrivet ken kaer, ken digemmesk, ha biskoaz marteze n'eus bet taolet warni kement a zisprij gant ar re a zo bet ganet evit he c'homz...

Mabig Jezuz! Re hir e vefe chom da ziskarga d'eoc'h ar pezh a zo o waska va c'halon, hag ar c'hloc'her a deufe da lavaret d'in sevel da vont er-maez. Doue oc'h, ha n'ho peus ket ezomm da glevet evit gouzout, lenn a rit ar pezh a zo kuzeta ennoun.

Hoc'h aspedi a ran, war va daoulin : mirit. entant e kalonou va c'henvroiz ar garantez evit o feiz hag o brezoneg, na lezit ket da vont da goll ar pezh en deus graet gwechall hag a c'hell ober breman c'hoaz gloar, nerz ha gened hor Breiz-Izel.

O bugelig Doue! C'houi hag a zo bet falvezet ganeoc'h deski yez ho proig vihan, war barlenn ho mamm venniget, ha nann yez ar Romaned, grit ma teuo adarre mammou Breiz-Izel da zeski ar brezoneg d'o bugaligou, grit ma teuo pelloc'h, hervez mennoz Hon Ao. N'Eskob doujet, holl skolioù hor bro da zigeri d'ezan o dorioù.

O Salver Holl c'halloudeg! Ha kaout a c'hellfoc'h fall e karfen bro va c'havel, p'ho peus, hoch unan, karet kement hoc'h hini. Selaout eta va fedenn. N'eus nemedoc'h hag a ve goest da adsevel Breiz-Izel. Hon holl fizians a zo ennoc'h :

« Eus ho ti skedus, o Doue
Grit ouzimp eur sell a drue
Ouz hor'Bro, ouz hor yez ive
A-hed an noz. »

L.-B.

Fazioù e **Feiz ha Breiz** ar miz tremen :

P. 465, lakit da c'houec'hvet linenn an eil koublad, al linenn-man, kouezet eus he flas :

Da eneoù eo enno ar flamm kaer se mouget.

P. 467, lakit e traon ar bajenn ar peder linenn a zo e krec'h.

Ar Bloavez Kristen

20. — **Ha n'eus ket eur gouel en nor da hano Salver ar bed ?**

Bep bloaz e vez graet d'ar zul a zo etre kenta ha c'houec'hvet dervez miz genver : gouel Hano santel Jezuz.

21. — **Petra zeskimp dre ar gouel-man ?**

Eur wirionez re ankounac'haet gant tud a zo : emaint o klask eur Zalver, darn a zehou, darn a gleiz, hep sonjal n'eus nemet eur gwir Salver : Jezuz-Krist, Labourat enep d'Ezan a zo koll an amzer; klask sevel pe adsevel eun tiegez pe eur vro, (1) hepdan a zo mansounat war an trêz. Kaer a vezo lavaret pe ober Hen eo ar men taolet kuit gant ar Juzevien, hag a zo deuet da veza ar men-korn, men-korn an emgleo, al lealded, ar garantez, an eürusted.

Evit an dud, evit ar poblou n'eus na peoc'h, na silvidigez nemet dre Hano Jezuz, doujet, karet ha meulet.

22. — **Petra zo da ober evit-se ?**

Ar mammou a zesko d'o bugaligoù lavaret gant doujans Hano Jezuz ; an holl gristenien a lavaro gant feiz hag anaoudegez-vat : « Meulet ra vezo Jezuz-Krist ». Hag ouspenn, dre o c'homzou, o oberou, o breuriezou e tiskouezint ez int diskibien gwirion an Hini a zo e Hano « mel ar genou, dudi ar galon, sklerijenn ar spered, louzou burzudus an den klanv » ; en amzerioù trubuilhus-man e sonjint e chomo an trec'h gant an Hini e ranko pep glin plega dirazan « en nenv, war an douar hag en ifernioù : Jezuz-Roue ar bed ».

C) GOUELIOU AR ROUANED

23. — **Ha n'eus ket eur gouel all hag a embann kement-man ?**

Eo, gouel ar Rouaned, hanvet gouel an « Epifani » e yez an Iliz. Ar ger-man tennet eus ar gregach a dalvez ar ger « diskouezadur », « en em ziskouez ».

24. — **Perak ar ger-man ?**

O c'hervel ar Rouaned da zont d'e adori Jezuz en deus en em ziskouezet d'ar poblou pagan, ha merket e oa deuet war an douar evit savetei an dud a bep gouenn, a bep yez, a bep bro.

Da zeiz gouel ar Rouaned an Iliz a zigas ivez da sonj eus badiziant Hor Salver e stêr ar Jourdren, hag eus eured Kana.

War ribl ar Jourdren, Doue an Tad a ziskouezas Jezuz d'ar bed en eur lavaret : « Heman eo va mab muia-karet », hag e Kana Jezuz a ziskouezas e-unan oa Doue dre vuzud an dour troet raktal e gwin.

25. — **Hag ar Rouaned eo an dud a stouas da genta dirak Jezuz ?**

En o raok e teuas da Vedleem tud paour, micherourien, mesaerien, mall ganto senti ouz an êlez a gane : Meuleudi da Zoué e barr an nenvou, ha peoc'h war an douar d'an holl dud a youl-vat.

26. — **Perak e voe galvet an dud-man da genta ?**

Evit ma vije anat d'an holl an dra-man : ar Bugel-Doue ne zell ket ouz traou lugernus ar bed. Kalonou glan, sentus, distag diouz madou an douar, beo gant ar garantez, setu petra a glask, ha setu petra a blij ar muia d'Ezan. Diwallomp da ankounac'haat eur seurt kentel !

27. — **Piou a voe galvet goude ar bastored da zont da Vedleem ?**

Lennit pennad Aviel ar gouel hag e weloc'h. Eun nebeudik deizioù goude ginivelez Jezuz e Bedleem, en amzer ar Roue Herodez, tud a renk uhel diwardro an Arabi, hanvet « Rouaned » dre m'edo kurunenn an deskadurez hag ar velegiaj war o zal, a deuas da gêr Jeruzalem, hag a c'houlennas e pe lec'h edo « Roue ar Juzevien », nevez ganet. « Gwelet hon eus, emezo, e steredenn er sav-heol,

ha deuet omp raktal d'hen adori... » Den n'hellas respont ervat... Herodez, strafuilhet, a gemennas d'ezq, war lavarou an Doktored, mont da welet wardro Bedleem...

Hentchet adarre gant ar voul lugernus o doa gwelet dre vuzud en o bro e kavont ti ar C'hrouadur-Doue. Sklerijennet o spered gant Doue e kredont eo ar bugel a gavont eno e kichen ar Werc'hez Vari ha sant Jozef an Doue en em c'hraet den evit silvidigez ar bed. Hen adori a reont. Goude e kinnigont d'ezan traou prezius : aour, ezans ha mir.

28. — Perak aour, ezans ha mir ?

Aour a ginnikjont evit merka e kredent oa ar bugelig eur Roue ; ezans evit anzañ oa Doue ; mir evit diskouez e ouient oa gwir den. Evel ar Rouaned bezomp ake-tus da rei bemdez da Jezuz aour hor c'harantez, ezans hor pedennou, ha mir hor piniennou.

29. — Hag eur gentel all bennak a gaver c'hoaz en ofis ar gouel-man ?

Dibabomp etouez meur a hini all ar wirionez-man diazezet war gomzou ar profed Isaias : Iliz Jezuz-Krist a vo skignet dre bevar c'horn an douar, hag a c'hounezotud eus kement bro a zo.

30. — Penaos eta ?

Dre labour ar visionerien : gwazed ha merc'hed, ha dre ar skoazell roet d'ezo gant an holl gristenien. Breiz a zo unan eus ar broioù a ra war ar poent-man ar gwella labour. Eleiz a Vretoned a zo er misionou, soajomp enno gant lorc'h, tud eus hor gouenn int. Pedomp evito, ha kendalc'homp da sikour « Breuriez ar Feiz ar re vras » ha « Breuriez ar Feiz ar Vugale ».

Da genvrer ar gouel-man soajomp ousspenn eo eun de-ver evidomp studia hor c'hredennoù, difenn ha skigna hor felz, rei hon « diner d'an Iliz », hor skodenn da Vreuriez sant Korantin ha sant Paol, rei harp d'ar skolioù kristen, d'an « Emgleo katolik », d'ar « sindikajoù labourerien kristen », da holl oberou mat ar barrez, hep ankounac'haat ar

c'helaouennoù a lakour evel ma ra « Feiz ha Breiz », evit Doue hag ar vro.

31. — Petra raimp c'hoaz evit mad hor spered hag her c'hañ ?

Betek amzer Fask lennomp el leor oferenn pennadou kaer an Aviel : Arabat mont d'an iliz hep al leor presius-man.

32. — Petra gavimp er pennadou-se ?

Eun diverra eus burzudou ha komzou hor Salver Jezuz-Krist.

E welet a raimp : d'an oad a zaouzek vloaz e templ Jeruzalem etouez an Doktored, lakaet nec'het dirak e c'houlennou, e gomzou leun a furnez ; o reseo badiziant sant Yann, o lakat dour da veza gwia, o rei ar pare da eun den lor, da servicher an ofisour, o rei urz d'an avel ha d'ar mor da veza sioul kaer.

E givet a raimp : o tisplega parabolenn ar greun mat mouget gant an draog, parabolenn ar c'hreunennig sezo, hag hini ar goell en toaz.

33. — Petra raimp goude bema lennet ar burzudou-man, goude beza taolet evez ouz parabolennou Jezuz ?

Trugarekaat hor Salver, hag evel ar Rouaned a zistroas d'o bro « dre eun hent all », hep mont da di Herodez, e tistroimp ivez diouz an danjerioù, diouz enebourien hor feiz, hag e kendalc'himp da veza gwir Vretoned, tud a feiz birvidik.

34. — Hag anaout a rit eur bedenn evit gouenn eur c'hras ken kaer ?

Ya, an hini a zo er c'houec'hvet sul goude gouel ar Rouaned. « Grit ni ho ped, Doue Holl-C'halloudek, ma vo bepred sonjou santel en hor spered, ha ma klaskimp hep ehan plijout d'eo'h dre hor c'homzou hag hon oberou. »

Deskit ar bedennig-se evit gellout he lavarout alies.

Y. G.

Skoueriou kaer

evit Merc'hed-Kaer

« Ma ve pep kalon truezus,
« E ve muioc'h a dud eürus. »

SEUL vui e klouara karantez Doue en eneou, seul vuanoc'h e teu an den da veza eur bleiz evid e nesa, da veza didruez outan ha da greski dre-ze niver an dud reuzeudik. Evel m'hon eus klevet hel lavarout alies, unan eus an eiennou fall a led war ar familhou he dour bilimüs eo an dizunvaniez a ren e meur a lec'h etre ar mammou hag o merc'hed-kaer : n'o deus ket a druez an eil ouz eben rak n'ouzont ket en em c'houzany nag en em garout, hervez ar gourc'hemennou roet d'eomp gant Doue. Ankou-nac'hêt o deus lavar ar furnez :

« Pep den en deus e zi,
« Alies, daou pe dri. »

Ne anavezont nemet plegou fall hag anzav a dlefent, e gwirionez :

« Gwelout a reomp ar blouzen, e lagad hon nesa
« Ha ne welomp ket an treust hon dall, peurlies. »

Alies e vez taolet ar bec'h war gein ar mammou kaer, met ma ve ar merc'hed kaer ker fur ha ken didamall, perak, pa zeuont d'o zro da veza mammou kaer, ez int-i ker kizidik ha ken têt da hada trouz, freuz ha reuz ? D'hor meno, ma vevfe ar verc'h-kaer evel eur gwir gristenez, ne ve ket diwezatoc'h da glemm anezi. Kredi a reomp ar skoueriou santel a ziskouezomp aman berr ha berr a zougo hol lennerezed, hag hol lennerien ive. da ober d'ar wirionez-man skedi muioc'h mui en o buhez :

« D'en em c'houzany, d'en em garet. »
« An dud, er bed, a zo ganet

**

KARANTEZ DISPAR EUR VERC'H EVID HE MAMM-GAER

Evel m'hen displeg d'eomp ar Skritur Sakr, en eum amzer a naonegez, eur vaouez santel, Noemi, a guiteas Bethleem, bro he c'havell, evit mont gand he fried hag he daou mab da veva war mêziou ar Voabiz. He gwaz a varvas hag e chomas hec'h unan gand he daou mab. Ar re-man a zimezas gant merc'hed moabiat, Orpha ha Ruth.

Goude beza tremenet eo wardro dek vloaz, an intañvez kêz a gollas he daou mab hag a c'hoanteas dizrei d'he bro. En em lakât a eure en hent gand he diou merc'h kaer evit mont da Vethleem. Noemi a lavaras d'ezo : « It, distroit peb hini ac'hanoc'h da di ho mamm. Ra vezo Doue madelezus en ho kenver evel m'oc'h bet e kenver ar re 'zo maro hag em c'henver ! » Hag e pokas d'ezo.

Neuze an diou verc'h kaer a ouelas hag a lavaras d'o mamm : « Ni a zistroy ganeoc'h warzu ho pobl. » Met Noemi ne asantas ket d'o gouleñn : « Distroit, va bugale; perak e teufec'h ganen ? Distroit, va bugale. N'em eus ket a vibien all da rei d'eoc'h da briejou... Tenn meurbet eo evidoun, en abeg d'eoc'h, kaout dourn Doue o poueza warnoun. »

O klevout ar c'homzou-ze, an diou verc'h a hirvoudas hag a ouelas adarre. Orpha a bokas d'he mamm-gaer hag a yeas eus he zu. Met Ruth a zalc'has tost da Noemi. « Setu da c'hoar-gaer, eme Noemi, distroet d'ar gêr ; kerz ive ganti. » Ruth a respontas : « N'am dougit ket d'ho tilezel. El lec'h ma 'z eoc'h, ez in ; el lec'h ma vevoc'h, e vevin ; ho pro a vezo va bro, hag ho Toue a vezo va Doue ; el lec'h ma varvoc'h, e varvin hag e vezo va bez. Ra vezin gwasket gant Doue en doare ar gwasa, ma tei eun dra all eged ar maro d'am dispartia diouzoc'h ! »

Noemi, trec'het gant karantez Ruth, a lezas he merc'h-kaer da zont ganti da Vethleem. Evit maga Noemi, Ruth a bennaoue; bep pardaez e tigase d'he mamm. estre-ged ar pennou ed he devoa dastumet, eul lodenn eus ar

boued a veze roet d'ezi evel aluzenn. Hag o welout gant pebez kalon vat Ruth a gemere preder gant he mam-gaer, merc'hed Bethleem n'oant ket evit mirout da anzav da Noemi : « Da verc'h-kaer a dalv d'it muioc'h eget seiz mab ! »

Doue a vennigas madoberou Ruth, o rei d'ezi da bried an den santel Booz ha da vab Obed, tad Isai, tad David a zo diskennet anezo Mab Doue, hor Zalver Jezuz-Krist. Pebez gopr dudius ! Merc'hed kaer, evel Ruth, karit ho tud hag ho kopr a vezo bras er baradoz !

**

EUR VERC'H-KAER LEUN A HABASKDED

Klevout a ran darn o lavarout : « N'eo ket tenn karout eur vamm gaer henvel ouz Noemi, met hor mamm-gaer d'eomp-ni a zo ker gwidreet, ken digar ! » Digareziou kement-se holl. Mab den, harpet war gras Doue, a c'hell diarbenn pep droug ha bale bepred war hent ar garantez, hag evit gwir :

« Gwella 'zo da drec'hi pep poan
« Eo beza sioul, habask, unvan. »

Met penaos chom sioul, habask hag unvan, en eur ger penaos beva e gwir gristen hag e gwir gristenez, ma n'eman ket karantez Doue krog start er galon ?

« Heb an heol ne ve sklerijenn
« Hep karantez Doue, gwir-gristen. »

Gant karantez Doue gwrizienet doun en ene, an den a c'hell herzel heb aon d'en em goll ouz e wasa enebourien ha bale dalc'hmat er peoc'h hag er furnez. N'eo ket eur gaou eo e ve muioc'h a beoc'h er familhou, ma ve ar merc'hed kaer bepred aketus da zarempredi bali ar furnez. Nag a familhou a zo henvel ouz bagou disturiel dre ma ne boagn ket enno ar merc'hed-kaer da c'houarn ervat o c'halon :

« Ren e galon a ra ar fur,
« Bag an diskiant a zo hep stur. »

Talvoudus eo d'ar merc'hed kaer, a zo pignet en eur vag hep stur, anaout penaos eur verc'h kaer eveldo he deus gouezet, e kreiz an drubuilh, ren he c'halon ha gouzanv gand ar brasa habaskded eur vamm-gaer eus ar re zidruza, eus ar re ne vez ket gwelet, a drugarc Doue, en hor Breiz.

Santez Godeleina a oa ginidik eus a Voulogn. Tremmen a reas he yaouankiz er vertuz hag en oberou mat : karout a reas dreist-holl ar beorien. Met ar brud eus he santez a yeas betek kont Boulogn hag heman a reas d'ezi dimezi gand eun dijentil eus ar Flandrez, Bertholf a Ghistellez. Neuze e tigoras evid ar verc'hig paour eun amzer a verzerenti. A-vec'h e oa digouezet e kastel Ghistellez, ma klevas he mamm-gaer o tisonka warni teoda-dou dismegansus ha ma alias he mab da vont diouti.

Ar vamm griz, goudeze, a zalc'has Godeleina en eun toull enk eus ar c'hastell, ha di eur vatez a gase d'ezi bemdez he fred, a-walc'h hepken evit ma ne varvfe ket gand an naon. Ouspenn, ar wreg yaouank he devoa da ober al labouriou an izela. He fried a zeuas en dro d'ger, met, dre atiz froudennoù fall e vamm, e wallgasas ive ar vaouez kêz. Pa voe anavezet e ranne he begadig boued gand ar beorien, e veze roet nebeutoc'h d'ezi c'hoaz. Komzou flemmus a gleve, kasoni a veze diskouezet d'ezi.

En eur stad ker glac'harus, ha c'houi a gav d'eoc'h e teu Godeleina d'en em glemm ha da gasât he zud ? Ar verc'h kaer, pell diouz diskouez an distera kounnar, a jome bepred habask ha karantezus : evid ar gerioù bilimus a gleve n'he devoa nemet gerioù a zoujans hag a garantez ; evid ar gasoni a veze diskouezet d'ezi n'he devoa nemet pedennoù. Gouzout a rae mat,

« Lagad an den a die para
« Uheloc'h eget traou ar bed-man. »

He spered o sellout ouz dudi an nenv, e c'helle harpa ouz ar fallagriez n'ehane da vrouda he c'halon ha mirout en he buhez habaskded ha dousder. Dreist-holl, daoust d'ar brezel a rae d'ezi, ne c'houzanve klevout netra a eneb he fried. Ar bleiz-man, koulskoude, ne blegas ket o welout Godeleina, e wreg, dous evel eun oan, hag e gounnar outi

a greskas kement ma reas he mouga. Eus barr an nen-
vou, ar Werc'hez hag ar verzerez, evid an droug a reas
d'ezi Bertholf, a bareas d'ezan eur c'hrouadur en devoa eus
eun eil dimezi : setu penaos e teu ar zent d'en em venji.

**

Ma poagnfe an dud da vale gwelloc'h da heul ar zent,
na buan e kreskfe an eürusted en hor familhou ! Fizi-
ans hon eus, n'hon eus ket kollet hon amzer o tiskouez pe-
naos o deus merc'hed kaer skedet, dre o c'harantez evid
o mammou kaer. Darn a vez gwelet hegarat hag habask
gand ar re all, ha pa vezont en o familh n'int ket evit gou-
zany an distera enebiez. Er gêr, gand ar gerent eo e
tleomp koulskoude beza ar c'harantezusa; int-i ive eo hon
devezo da c'houzany ar muia ha n'eus ket da veza souezet
rak :

« An dent a drouc'h an teod a-wechou,
« Hag i amezeien er c'henou ! »

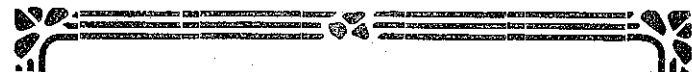
O veza m'o deus ar merc'hed muioe'h a boan, peur-
liesa, oc'h en em c'houzany, e c'houlennan diganto diwall
mat o menozioù hag o c'homzou hag e lavaran d'ezo :

« Tavit ha prennit ho kenou,
« Ma n'eo ket fur ho komzou ! »

Ha d'eoc'h-c'houi, mammou-kaer ha merc'hed-kaer, ho
peus, war a leverer, kement da ziarbenn evid en em gle-
vout ha mirout ar peoc'h kenetrezoec'h, e ve talvoudus
lenn alies ar menoz-man leun a furnez :

« N'en em rendaelit ket : fall eo kaout kasoni;
« Unvaniez a laka karantez leiz an ti. »

Marianna ar Poulpri.

Eun den yaouank a bed Doue d'e virout diouz an dimezi

EN hon amzer ma klask an drouk-spered noazout d'an
eneou gand eun youl ken iskiz, ez eo kennerzus ha
frealzus darempredi ar zent evit deski diganto an tu da
stourm ha da ren eur vuhez direbech.

Hor bro Breiz a zo bet grêt gand ar zent : unan eus
tadou brudeta hor bro eo sant Vaudez. Siouaz, nag a
Vretoned ne anavezont mui tenzor presiusa Breiz : he
Sent. Koulskoude, piou a zo yaouankoc'h eget eur zant,
ha goude ma ve maro ouspenn mil bloaz 'zo? Ar zant
en deus yaouankiz ar wirionez, yaouankiz ar zantelez ; ha
ma fell d'eomp beza bepred yaouank, e tleomp kemerout
skouer diouz vertuzioù ar zent.

Diskouez d'eoc'h eur pennadig hepken eus buhez sant
Vaudez, evid ho sikour da vale war e roudou hervez ho
stad, eo a fell d'in.

**

KARANTEZ EUN DEN YAOUANK EVID AR C'HLANDED

Sant Vaudez. ganet en Iwerzou, a oa mab da Arlug,
roue ar vro a hanved an Ultoni. E vamm hag e dad, tud
devot meurbet, o devoa dek krouadur hag, hen, a oa an
diweza. Gouzout a raent,

« Gwelloc'h eo beza fur eget kaout madou bras :
« Furnez a zalc'h d'ar mad, madou da goll a' gas. »

Ha setu perak e lakaent o holl aked da rei d'o bugale
kelennadurez kristen : gant karantez Doue er galon, o

bugale a ray eun implij mat eus o feadra hag a c'hounezo ar baradoz.

Keleennet en eur manati. Maudez a oa gand ar re genta dre e aked da zeski ha dre e furnez; dre ma kreske en oad, e youl da veza muioc'h-mui da Zoue a greske ive. Studia a rae evit mont da veleg hag evit beza manac'h. Ar skridou koz a lavar n'en devoa nemet ugent vloaz pa gollas e dad hag e vamm, e vreudeur hag e c'hoarezed : sammet e oant bet gand ar vosenn.

Goude eun darvoud ker glac'harus, e genvroiz a glaskas e gaout da roue : kinnig a rejont d'ezan ar gurunenn, gant ma timezfe da eur brinsez, a ouenn ar rouaned evel dan. Ar bobl a oa kounnaret d'ober d'ezan asanti. An den yaouank n'en devoa ken c'hoant nemet beza penn-da-benn da Zoue; e garantez evid ar c'hlanded a oa ker birvidik, ma felle d'ezan chom bepred dizemez; e youl da labourat evit gloar Doue ha silvidigez e nesa a oa ker bras, m'oa gwelloc'h gantan beza beleg. Meur a hini, ma ve bet an den yaouank-man, en defe bet nec'h. Met ar zant ne varc'hatas ket.

Trei a ra e spered hag e galon warzu an nenv. evit goulenn skoazell. Edoug eun nozvez, diouz ar pardaez beteg ar beure, an den yaouank a bedas : « O va Doue, emezan, n'am c'hendaonit ket da zistrei er bed! » Da c'houlou-deiz, ar zant a oa goloet a lorgnez. O welout pegen divalo e oa er stad-se, ar brinsez yaouank a ehanas da c'houlenn e zourn hag ar bobl a hunvreas eur roue all kae-roc'h. Maudez a drugareka an Aotrou Doue da veza hen diwallet hag antronoz ec'h en em wel pare.

Goude ar burzud-se, ambrouget gand daou lean all, sant Tudy ha sant Botmael, ar prins yaouank a dreuzas ar mor, a zouaras e Breiz, demdost da Zol e Porz-Biniget. Beleget d'e bemp bloaz war 'n ugent, sant Vaudez a reas kalz vad en hor bro, a hentchas kalz a eneo warzu ar zantelez hag ar zilvidigez : Eun enezenn, tost da hini Brehat, a zoug an hano a Enezenn Vaudez. En enezenn-ze eo e savas e vanati hag e chachas davetan evit servicha Doue kalz a baotred yaouank.

RA SKEDO AR C'HLANDED E TUD HOR BRO BEPRED !

Gwechall hor bro a oa evel goloet a vanatioù : ar Vretoned yaouank a garie kement ar c'hlanded ma tiredent a strolladou d'al lec'hioù santel-se evit meuli Doue hag ar Werc'hez. O mammou hag o zadou a zeske d'ezo abred peger prisius eo ar c'hlanded, pegen talvoudus eo rei ar vuhez penn-da-benn da zervich an Aotrou Doue. Brao e oa neuze beva en hor bro. Met hirio, siouaz, ar skoliou dizcuez hag an dud fall a glask stlabeza pe vouga ene Breiz, oc'h e zistaga diouz hor Zalver.

Koulskoude, ni gwir Vreiziz, pennou kalet, a zalc'ho, daoust d'hon enebourien, tost da Jezuz : ne ankoume-c'haimp biken kentelioù sent bras hor bro. Selaou a raimp bepred o mouez o komz d'eomp dre c'henou hon tud hag hor beleien, ha, dre an hent o deus diskouezet d'eomp, e poagnimp da vale atao, hor penn uhel hag hor c'halon glan.

Dre hor feiz krenv hag hor c'harantez virvidik, e sikourimp kalz a dud yaouank da zervicha Doue er stad kaera a zo, er werc'hded kristen : « Peger kaer, eme ar Skritur Sakr, pegen dudius eo gouenn an eneoù glan ! » Ar Vretoned o deus a viskoaz karet ar vertuz dispar-ze a ra eürusted ha gened an den : hepdì, n'eus er galon nemet anken, war an tal, nemet mez hag er goustians nemet morc'hed.

Hor c'hentadou a zougenne war o bannieloù evel ar-damez ar c'hlanded eun erminig hag ar skridou koz a zeski d'eomp kement-man. Eun deiz, diouz an noz, eur roue eus Breiz a oa bodet gand e zoudarded e kichen eur stêrig. Tost d'e delt, etre fank ar waz-dour hag e dud, e welas eun aneval bihan gwenn kann; spountet, al loenig a rae lemmenn bras evit tec'hout. Gwech ez ae a us da bri ar c'houver met hep klask he zreuzi, gwech e troe warzu ar zoudarded met hep kredi mont en o zouez. Ar roue a astennas dirazan e vantell hag en eul lamm an erminig en

em dennas enni : « Aotrou, eme eun ofiser, al loenig-se a zo eun erminig : Gwelloc'h eo ganti mervel eget saotri he sae dinamm. Setu perak eo en em daolet kentoc'h en ho tivrec'h eget bale war bri ar waz. »

Adaleg an deiz-se ar roue breizat a reas liva eun erminig war e vannielou gand ar c'homzou-man :

« Kentoc'h beza lazet

« Eget beza saotret ! »

*
**

Hag e karfen gwelout merc'hed ha paotred yaouank hor bro garet Breiz o sanko doun en o spered ar mennad dudius-se ; hag e karfen o gwelout o vale niverus ha kalonek war roudou ar zant bras Maudez, ar brudeta en hor bro, eme eur skrivagner !

A vouez uhel, sant Vaudez a brezek d'an dud yaouank n'emaint ket war an douar, daoust m'eo eun dra vat, evit dimezi, met evit gounid ar baradoz. Meuleudi d'ar yaouankizou a dro kein d'ar briedelez evit servicha gwelloc'h an Aotrou Doue dre o glanded pe o chom er bed pe welloc'h o vont da veleg, da vanac'h pe da leanez : kaerât ha pinvidikât a reont hor bro hag o gopr a vezo bras er baradoz.

Eozen Geryann.

Komzou Bugale Breiz

AR VAMM : Mabig, e pelec'h e kares Jezuz ?...

AR MAB : Aman em c'halonig vihan.

(Komzou lavaret d'e dri bloaz, e Carnoet, ganti F. Jaffrennou-Taldir, d'e Vamm).

KAR

da

Vamm

BUGEL bihan, digor mat da zaoulagad, hag e weli o vont hag o tont endro d'it eun el karantezus : da vamm. Kerkent ha goulou deiz eman-hi war zao; diwezat e vezo pa c'hello mont da gousket... Gwel petra 'ra eus ar mintin betek an noz !

Gwiska o dilhad d'ar vugale, renka pep tra dre an ti, aoza ar prejou : dijuni, lein, merenn, koan. Epad ma vezi er skol ne jomo ket da ehana. Atao e kavo eun dra bennek da ober : dilhad da walc'hi, da zresa, da fera ; annez (1) da bura ; chatal da voueta ; saout da c'horro, lêz da zienna... Pa vo echu he labouriou wardro an ti e yelo da sikour ar re all d'ar park, pe da eur stal-labour bennek, ma n'eman ket o chom war ar mêz. Nag a vammou a rank, siouaz ! mont bemdez da zervezia evit gounit bara d'o bugale, evit dastum arc'hant da brena bouteier, dilhad, ha kement tra all a vo diant anezo wardro an ti : louzou marteze evit rei ar pare d'eur c'hrouadurig klanv...

Hag e piou e sonj eur vamm vat, en deiz, pa labour, en noz, pa zihun ?

Er re a zo da dosta d'he c'halon : en he bugale. O lakât da veva eürus, o derc'hel dereat, yac'h, setu petra glask. Evit-se ne esperno nag he amzer, nag he foan. O ! kalon da vamm, lenner bihan, pebez tenzor a vadelez, a drugarez, a garantez !

Diwall eta da ranna ar galon aour-se gant ar gla-c'har ! Selaou mat he c'henteliou ; lavar bemdez ar pedennou a zesk d'it ; ro skoazell d'ezhi en he labour ; ped-alies eviti ; bez fûr, ha poagn da zeski er skol.

Da vamma neuze a vezo eûrus, ha Doue a skuilho war-nout e vennoz.

Mabig Arvor.

(1) Annez : Arrebeuri, traou an ti.

Evit ar skoliou : Lenn ar pennad-man en doare lie-zek (pluriel) : Ho mamm....., digorit ho taoulagad, hag e-weloc'h.... er dro d'eoc'h....

Setu aman eun istorig guirion all a zo bet kaset d'eomp gant tad ar paotrig a zo hano anezan amant warlerc'h :

Mikaelig en deus kavet e vicher !

MIKAELIG en deus pemp bloaz hag breman ema o son-jaf er vicher a gemero diwezatac'h pa vezo deuet bras.

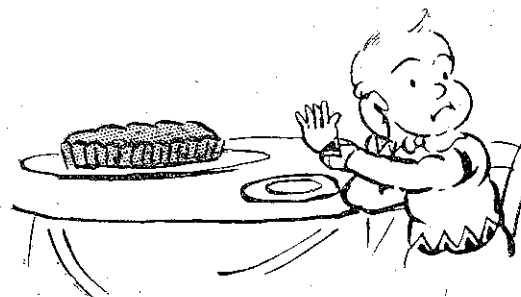
— Kavet em eus eur vicher, emezan, a-benn eur pennad, d'e vamm goz : Sant e vezin !

Mouse'hoarzin a ra ar vamm-goz o klevet ar paotrig hag e lavar d'he mab bihan : « Araok dont da veza sant ez eo ret gouzanv pinijennou kalet dre garantez evid an Aotrou Doue ha te, va faotrig, a zo re droet gant ar madigou ! »

— Koulskoude, eme Mikaelig, al leanezed hag a zo merc'hed santel, a zebr madigou. Ya, en deiz all, zoken, al leanez he devoa dispaket he boestad « lipigou » da rei unan d'in hag he devoa debret ivez he lod dirazou-me.

— Marteze a-walc'h, a lavaras adarre ar vamm-goz, met hep mar ne vezo al leanez-se, nemed eur santez vihan-vihan e baradoz an Aotrou Doue ha te, ma lakaer en da benn ar sonj da veza eur Sant, a ranko beza eur sant bras.

— Mat, neuze e rin pinijenn, eme ar paotrig.

Gouel Nedeleg a deuas, ha goude lein, e voe digaset war an daol eur mell kouign-amann, ha Mikaelig, daoust d'ar c'hoant bras en devoa da gaout an tanva anezi, ne falvezas ket gantan debri tamm. C'hoant en devoa ivez da ober pinijenn evit gellout dont da veza eur sant bras.

Met siouaz, ne badas ket pell sonjou kalonek ar paotrig. Eun nebeut deizioù goude, e lavaras d'e vamm-goz :

— 'M eus aon ne vezin ket sant. Gwelloc'h e kavan mont da geginer !

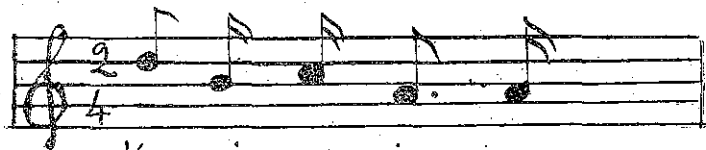
— Da geginer, eme ar vamm-goz, souezet, ha perak an dra-se ?

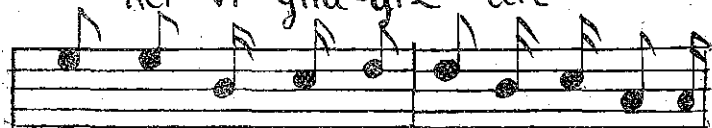
— Feiz ! re a binijennou a zo da c'houzanv abarz beza lakaet etouez ar sent. Aesoc'h ha bravoc'h eo d'in beza keginer, rak neuze e c'hellin, hep kaout trouz digant dan, souba va biz en traou mat !

Haelog.

Danserien Kervignac

Ker-vi-gna-giz an

dan-se-rion la-la Kervi-gna-giz an

dan-se-rion ya da Gau-dan e

ou la de ri la la

A ya da Gau-dan d'ar par-don

Kervignagiz, an danserion,
'Ya da Gaudan,
A ya da Gaudan d'ar pardon.

II

Int 'ya d'ar pardon, mintin mat,
A zeu d'ar gêr,
A zeu d'ar gêr, noz diwezat.

III

A zeu d'ar gêr, noz diwezat,
Serret e vez,
Serret e vez doriou o zad.

IV

Serret e vez prenestr ha dor,
Ne gredont ket,
Ne gredont ket goulenn digor.

V

Lakomp ar skeul vras ouz an ti
Ni 'z ay hon daou,
Ni 'z ay hon daou er foenneri.

VI

Er foenneri me ne 'z in ket,
Rak dizenor,
Rak dizenor, 'vidoc'h plac'hig.

VII

Dizenor d'ho tad ha d'ho mamm,
D'eoc'h c'houi, plac'hig,
D'eoc'h c'houi, plac'hig, yaouankik flamm.

VIII

Dizenor d'ho preur ha d'ho c'hoar,
D'eoc'h c'houi, plac'hig,
D'eoc'h c'houi, plac'hig, da driouec'h vloaz.

IX

Dizenor d'ho yeontr, d'ho moereb,
D'eoc'h c'houi, plac'hig,
D'eoc'h c'houi plac'hig, mez ha pec'hed !

(Son goant meurber, gand eur gentel vat enni d'ar rederien-noz, dastumet e Plouhinec, gand an Aotrou Larboulette, person Gwened, ha bet moulet war « La Paroisse Bretonne », niverenn here 1928).

YEZ AR MABIG JEZUS

An Amiral Laurent, eun Norman, hag a gar kement ar Vretoned, m'en deus desket hor brezoneg, en deus degaset d'eomp ar sklerijenn-man diwarbenn ar yez a zekas ar Mabig Jezuz war barleun e vamm :

Er Palestina, breman ez eus 1900 vloz, e komzed teir yez : ar gregach oa yez ar gelenadurez, yez ar c'hemwerz yez an « impalaer » ; an hebreeg oa yez an templ, yez ar veleien ; an dud vunut, an dud dister, Jezuz, mab Mari, hag e ziskibien vat eus ar Galile, a gomze arameeg ; e arameeg eo e komze Hor Zalver war ar groaz, pa gasas etrezek an nenv e glemmadenn hirvoudus : « Va zad, va « zad, perak ho peus c'houi va dilezet ! »

Naontek kant vloaz a zo abaoe ma ne skriver ket ken an arameeg, yez tud dister diwar ar mêz, ma 'z eus unan. Hag e kredit eo maro ar yez disprijet-se gant pennadureziou ar vro ?

Nann ! beo buhezek eo atao. Pemp leo war nugen, en hanter-noz da gêr Damas, war lez gouelec'h ar Syria, e kalonenn eur vro ha n'eus enni nemet muzulmaned o komz arabeg, e kaver, daoust peger gwall gaset eo bet gand an Islam, eur gêriadenn gristen, Malloula, e lec'h ma komzer c'hoaz an arameeg. Ha piou her gra, dreist-holl ?

Ar merc'hed, — da lavaret eo, ar re o deus an nebeuta deskadurez, — eo ar re a zesk d'o bugale, a rumm da rumm, yez karet an Tadou.

Hag ar yez-se a vev, daoust ma ne vez hano ebet anezi e skoliou Malloula.

Ezomm o deus merc'hed Breiz da gemeret skouer war ar merc'hed o deus miret hag a vir a dreuz ar c'hantvejou, yez Hor Zalver, rak eleiz anezo, siouaz, a zo ken diwarlerc'h, ma n'o deus ket a vez o vouga e gencu o bugale, yez karet hon Tadou.

E BERDER

Noz Peoc'hus

O na sioul eo an noz war Berder ha tro-dro,
Ral a wech e welan ken peoc'hus va c'horn-bro ;
Tavet eo, dreist va fenn, soniou flour an deliou
Hag habask war o glud e kowsk an aveliou.

Ar mor, dindan va zreid, ne gred ket ober trouz,
Beg e vuzell goustad a bok d'ar c'herreg rouz ;
Al labous reuzeudik a glemme dec'h er gwez
Eo ivez, d'an eur-man, pell zo aet mut e vouez.

Adrenv bourc'h Arradon al loar a zao he fenn
Ha bannoù diouti a zans war al lann wenn ;
Ar stered, en oabl doun, torret breman o las,
An eil warlerc'h ehen, a gemer prim o flas.

Diouz Arzon pe Sarzao, son sklintin ar c'hleier
A-nij a daol d'an dud eun dournad keleier ;
Ha, blienet gant goulou an tour-tan lagad ruz,
Eur vagig c'hoaz pe ziou war gein an dour a ruz.

O noz c'houek Breiz-Izel, kaer etre an noziou,
Karget a levenez ha leun a vennoziou,
Digas war da askell, o digas davedomp,
Gant gliz e c'hrasou puilh, ar Salver a c'hedomp.

Ar poblou, dre ar bed, siouas, a-dreuz a gerz,
Hag e lec'h yeo ar gwir a choaz lezenn an nerz ;
Deus buan, o Jezuz, hag en eur c'helc'h santel
Goudor da vugale, e plegou da vantell.

ROM

EUR goummoulenn d'aval a c'holo amzeriou kenta Rom ha n'eo ket ganet c'hoaz an daoulagad lemm a welo skler er mister a guz ouzomp kavell ar gêr hep par ze, graet anezi « la Ville Éternelle » e yez ar C'hallaoued. Gouzout a rêr penôz, wardro ar seizvet kantved araok ginivez hor Salver Jezuz-Krist, e oa savet, war ar Palatin eur gêriadenn, hanvet e latin « Roma quadrata », o veza ma oa demdost karrezek ar furm roet d'ez. Ha diouz an dorgennig-ze Rom en em astennas war c'houec'h all, ar C'hapitol, an Aventin, ar Caeliuz, an Esquilin, ar Viminal hag ar C'huirinal. Rom goz a oa diazezet war seiz roc'h, evel m'eo diazezet an ene kristen war seiz vertuz ha war seiz donezoun.

Koulskoude, a nebeud da nebeud, etre daouarn galoudus he mistri, roueed, konsuled, impalaered, ar goz kêrig fall a greskas, a gemeras hirder ha ledanded, a zavas d'he c'hilha eur gouriz mogerioù uhel, toulllet enno pevar dor warnugent, a c'heller gwelet c'hoaz hirio ; met pelloc'h e c'hoantee mont ; re striz e oa he gouriz ; dreist he mogerioù e lammas hag eun devez a zeuas e c'holoe Rom, gant he ziez, he ruiou, he liorzou, eur pikol pezh douar a zaou-ugent leo bennak a dro.

Ha war gartennoù, livet a-wel d'an holl, war daolennou mein, e lez an hent a ya euz ar C'hapitol d'ar C'hollize, eo aes, da nep a gar, heulia istor burzudus Rom, savet a netra ha deuet, e berr amzer, da veza mestrez ha renerez an hanter euz ar bed. Ha pebez henchou dispar evit kerzout euz an eil penn d'egile d'an impalaeriez-se, chomet, bete vremen, gant pep hini anezo, e hano badi-ziant, via Appia, via Latina, via Flaminia, via Ostia, via Nomentana, via Labicana, via Valeriana, via Triomfale ha me oar-me pet all c'hoaz.

E gwirionez, evit Doue eo e labourer, hep her gouzout, ar vicherourien-se, evel ma labour evitan, en hon

amzeriou-ni, hep her gouzout muioc'h, ar pennou-stad ema etre o daouarn, e pep lec'h, ar stur hag ar galloud. Evit ar C'hrist hag e groaz e labourer gwechall ; evid ar Galon-Sakr hag e garantez e labourer hirio ; « dre ar sinma ez pô an trec'h » a lavare Jezuz da Gonstantin, en eur ziskouez d'ezan ar groaz ; ha deuet eo da wir e brofesi ; « ren a rin, en despèt d'am enebourien », a lavare ar memez Jezuz da Vac'harit-Mari, en eur zizoloi dirazi e galon, ha dont a ray ivez da wir e eil brofesi kerkouls hag ar genta. Pasiantomp, traou kaer a vo gwelet ; ha peger kounnaret bennak eo, en hon amzerioù trist, an diaoul hag e vevelien, fizians a rankomp kaout e vo ar ger diweza, nann d'ezo, met d'hor Salver ha d'e Iliz santel.

Abeg hon deus da gredi ec'h erruas sant Per e Rom, er bloavezh daou ha daou-ugent ; prestik goude ma oa bet torret, e prizon Jerusalem, e jadennou houarn, gant eun ael, deuet aberz Doue, da vlenia abostol kalonek ar wirionez war hent e blanedenn. Sant Mark a heulie e vestr ha kredabl eo e kavjont e kêr Rom eun dournad kristenien ha piou oar, marteze, en o zouez, lod euz ar re en doa gounezet Per d'ar feiz, da vintin ar Pantekost. E karter Juzeien an Transtevere e rejont da genta o diskenn ; ac'hano ez aent war menez an Aventin, da di Aquila ha Priskilla, daou gristen eus an eur genta, hag, erfin, da balez ar senatour Pudens, diazezet war ar Viminal, kar, hervez an istor, d'an offiser Korneli, bet badezet dre zaouarn Per e-unan, e kêrig Kesaréa. Hag eno, epad meur a vloavezh, ar c'henta Pab a labouras start ha, dre ma 'z ea araok gand e brezegennou hag e viraklou, hep niver, ledanoc'h ledana, bemdez, e tigre an hent e tremene dreizan Aviell ha karantez Mab Doue en em c'hraet den evidomp.

Ha, neuze, er bloavezh benniget seiz ha tri-ugent, e vo staget ouz ar groaz, e benn troet d'an traon, ha, mar deo nijet war eun ene kaer merzer ar C'hrist da c'hloar ar baradoz, e relegou, da vihana, a zo chomet war an douar ha warno en em zav brema iliz-veur ar Vatikan, kaera perlezenn eo possubl d'ar pelerin gwelet e kêr venniget Rom.

(Da genderc'hel).

L'Helgoualc'h, O.M.I.

Ha Glao a vezo ?

Talvoudus eo da bep den gouzout diouz an amzer, gellout lavaret pe e vo brao pe e vo glao... Ha n'eo ket diaes ; n'eus ken d'ober nemet taoler evez, digeri an diskouarn hag an daoulagad...

GLAO A VEZO ma welit : war eun dro diou ganevedenn skédus o liou,

**Kanevedenn diouz an noz,
Glao hag avel hanternoz ;**

ma tro ar reo gwenn e morenn :

**Reo gwenn en diskar
Amzer c'hleb hep mar ;**

ma tistag an huzil diouz ar chiminal ;
ma ruilh ar yer er bouttrens ;
ma nij ar gwennelied tostik d'an douar ;
ma teu ar c'hoadeier da c'hoeza, an houarn da c'hlebia, ar c'hoalenn da leiza ;
ma kroz ar gurun da greisteiz.

PADOUT A RAY AR GLAO : ma chom ar yer dindan ar glao ; ma teu ar buzug eus an douar ; ma 'z eus reuz gant ar merien o viou ganto, ma ragak ar ranigou, ma kan ar c'hilheien diouz an abardaez gwintet en o c'hlud ; ma strak ar gurun diouz an noz,

Y. G.

«X»
LENNERIEN, selaout mat !...

Ni holl hag a zo bodet en dro da vanniell « Feiz ha Breiz », a zo gwir vignoned. Marteze avat n'en em zarem-predomp ket awal'h. Ma n'eo ket aes d'ecamp en em wet alies, skriva c'hallomp ! Skrivit eta da Rener ar ge-laouenn, ha livirit petra garfec'h gwelet displega war « Feiz ha Breiz », er miziou da zont.

Tud a zo hag o deus goulennet diganen ha ne c'helfen ket lakat aman aroueziou ar c'hlenvejou a grog, an aliesà, en dud dre aman. Setu eta :

AN DROUG-GOUZoug

Ar c'hlanvour en deus terzienn, poan-benn, kalounach ; e c'houzoug a vez koenvet, e c'hinou a vez sec'h, poan en deus o lounka ; ober louzou da c'hargouilhath en e c'henou d'ezan : birvi dour war gaol-malo ; birvi laez war fiez ; lakât mel en dour da virvi gant deliou-prun ; pe c'hoaz, lakât war ar c'houzoug : eun tamm bara kraz, soubet er gwin-êgr ha teurel peb outan. Met, gwella a zo d'ober, hag ar c'henta ar gwella, eo mont da gerc'het ar medesin.

AR GORZENNAD

Pa baker eur c'horfad, evelse, e vez paz sec'h ; berr e vez war ar c'hlanvour ; e groc'hen a vez sec'h, loskadurez a vez ennan, gwall-derzienn a-wechou. Chom er gwele hag eva tizan diwar gorre-wenn, kaol-malo, « the », pe diwar heiz, setu an ali a roin d'ezan. Lakât a c'hell gwer war e gein ; souba a c'hell e dreid en dour bet bervet ; lakat a c'hell ive, bemdez, diouz an noz, war blantou e dreid eul louzou graet gant lardteuz ha kignen draïlhet, kemmesket en eun douez ; etre daou, en em gavo an Aotrou Mezek d'e barea.

Paol ar Riouallon.

KELEIER AR MIZ

AN TESTAMANT NEVEZ E IWERZONEG

An tad Sean O'Keefe, eus a Atha-Cliath (Dublin), kêr-benn Iwerzon, a zo bet karget da drei e iwerzoneg an Testamant nevez ha da gas da benn eul labour hag a oa bet boulc'het gand ar chaloni O'Leary.

An Tad O'Keefe en deus grêt e studi a veleg e skollach iwerzonek Rom hag e studiou keltiek e skol-veur Atha-Cliath.

Gouarnamant Iwerzon en deus e laket e penn bureo ar c'heleier.

N'eus ket pell e skrived d'in da c'houlenn ouzin eun Testamant nevez, e brezoneg; ne gredan ket e c'hellfed her c'haout ken, rak ar **Pevar Aviel en unan**, leor an Aotrou Caer a dle beza peurwerzet; eun dra vat e vije hen advoula, da c'hortoz ma vezo gellet kaout ivez, e brezoneg, an Testamant nevez, en e hed, evel e Iwerzon.

EUR GWALL ZISKARADENN

Gwechall sant Yann Vadezour a lavare da roue e vro :

Selaou, Herodez, te ra fall,

Derc'hel ganez pried eun all !

Pennadureziou Bro-Zaoz, hag ar broiou-all a zo stag outi, a zo o paouez lavaret kement all d'o roue hag impalaer Edouard VIII, a fell d'ezan kemeret da bried, an Itron Simpson, eur vaouez diou wech dimezet ha beo he eil gwaz.

D'an 10 a viz kerzu diweza, pa ne felle ket d'ezan trei kein d'an hini ma oa touellet ganti, en deus ranket dilezel e gurunenn hag e rouantelez; e vreur, ar prins Albert-Frederic, eo a bigno war an tron, en e lec'h !

AR C'HANTVET DINER

Gwechall, pa veze hano da baea gwiriou ar maro d'ar c'houarnamant, e lavared e vezed o vont da baea ar c'hantvet diner.

Breman an heritourien, dreist-holl pa ne vez kerentiez ebet etrezo hag an hini ma heritont d'ezan, pa lez ar c'houarnamant ganto eun diner war gant a c'hell beza lorc'h enno.

D'an 28 a viz du Diweza, an Aotrou Wallach en deus diskouezet, e Kambr an Deputeed, e rank eur mab, evit gellout lakât war e hano, talvoudegez 800.000 lur, da varo e dad, rei d'ar c'houarnamant :

E Bro-Zaoz	40.000 lur
En Itali	— 32.000 lur
En Alamagn	36.000 lur
Er Beljik	25.000 lur
E Stadou Unanet an Amerik	Netra
Hag e Frans	176.000 lur

Goulennet en deus ma vije krennet gwiriou ar maro, met n'eo ket bet tost d'ezan beza selaouet : 187 depute hepken a oa a-du gantan ha 373 en e eneb.

Ha daoust daze, kef gouarnamant Paris a vez atao goullou.

FORANEREZ MISTRI-SKOL PLOUGERNE

E takad douar Lilia, ez eus nevez savet, evel m'hon eus lavaret, diou skol gristen, darempredet gand an darn vrasa eus ar vugale, a drugarez Doue.

Kement-se, e c'hellit kredi, en deus laket holl vignoned ar skoliou dizoue da vont e kounnar ruz, setu m'o deus laket kas, d'ar skoliou laik, 50 bugel a zindan pemp bloaz pe en tu all da bevarzek, evit gellout lavaret eo re vihan ar skoliou laik hag ez eus ezomm bras sevel re nevez evit 141.500 lur.

Berniou paperou leun a c'hevier, moulet, den ne oar e pe lec'h, a fuilhont ivez dre ar vro, evit meuli o skoliou ha youc'hal war ar veleien, na petra 'ta!

Eun dra hepken a lavaran; skoliou dizoue ar Frans, ne vefent ket kavet mat zoken gant Morianed an Afrik, ha ni; Breiziz, a vefe dleet d'eomp gouzanv ar pez ne c'houzanvfe ket an dud divadez?

Ar Verc'hodenn Zu

hag ar

Zoroc'hell

(Mojenn)

DA seiz kenta ar bloaz, en eur c'halatrez, eur Verc'hodenn zu a hirvoude : « Den ebet ne deu da c'hoari ganen, bloaz zo emezi.... Me 'garfe mont kuit ac'han ha gwelet eun dra bennak dre ar bed.... »

En he c'hichen e oa eur Zoroc'hell gaoutchouc hag e lavare d'ar Verc'hodenn zu :

« Mat ! perak n'hellfes ket mont kuit eus ar toull-man ? N'eus netra êsoc'h ! Krog ennoun hag ez aimp hon daou, war nij, da redek bra. » Ha yao ! Setu ar Verc'hodenn zu krog e las ar Zoroc'hell, hag er maez buan dre ar prenestr.

Laouen bras e voent o daou, rak evito da veza uhel, uhel en êr, e c'hellent gwelet kalz a vroioù : ar parkeier, ar c'hoajou, ar menezioù, ar maezioù, ar stêrioù, ar c'hêrioù.

— Tostât a raimp ouz ar mor hag ez aimp d'an Amerik », eme ar Zoroc'hell.

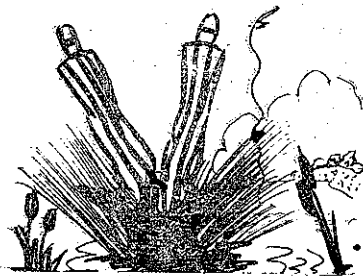
— Brao ! brao ! a youc'he ar Verc'hodenn zu.

Met o laouenedigez ne badas ket pell, rak eul lapous divergant ne gavas netra gwelloc'h eget skei eun tant beg war fri ar Zoroc'hell. Houman a strakas evel eun tenn ! Ha kerkent, ar paourkêz Merc'hodenn zu, goude beza graet meur a lamm en êr, a gouezas war he fenn en eur poull leun a zour louz. Chomet eo eno abaoe e

kompannuez ar raned.

Furoc'h e vije bet d'ezhi ha d'ar Zoroc'hell chom er c'halatrez da loueda, da c'hortoz ma vije bet bugale da zont da c'hoari ganto adarre.

Divinadennoù Nedeleg

gant an. — E pelec'h ema ?

2. — War ar me-
nez, ar bas-
tored, a
g r e i z
diouall o
denvedigou,
en noz skle-
rijennet, o
deus klevet
souden e
barr an
nenvou, eun
ael o rei
d'ezo da
anaout eo
ganet, en
eur c'hraou
dister, ar
Zalver. E

pelec'h eman an ael?...

1. — Epad noz Ne-
deleg, ar Ma-
big Jezus a gäs
e aeledigou dre
ar bed a-bez
da deurel ma-
digou ha c'hoä-
riellou er chi-
minalou evid
ar vugaligou
fur. — Setu
aman unan
anezo, stag
gant e labour;
met eur c'ha-
marad a zo

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent
Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationoù a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, abou'e eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'heil ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Bennoz Doue !

Ya ! Bennoz Doue ! d'hol lennerien vat o-deus digaset d'eomp koumananchou a enor a 20 lur evid ar bloaz nevez-man ; bennoz Doue ivez da gement hini en deus digaset d'eomp koumananchou nevez pe nevezet, war ar goulenn kenta, o c'houmananchou koz.

Gant lezen nevez an daou-ugent eur labour er zizun, — paet ker ker, pep hini anezo, ha dervez labour eun tieg, — ne oar ket eun den da belec'h ez aimp.

Petra raimp e miz c'houevrer, ma kera c'hoaz an traou ?
Bihanaat hor c'helaouenn ?

Henvel ouz petra e vezo neuze ?

Laket hon eus tenna evit miz genver ha miz c'houevrer 200 « Feiz ha Breiz » muioc'h eged ar gont ; ma vije kavet er peder zizun genta-man, lennerien d'ezo, kement-se a roje eun tammik muioc'h a nerz d'hor c'halon.

Fizians hon eus e teuo unan bennak eus ar re a lenno ar skrid-man o welet-hon dienez da rei d'eomp e skoazell hag an Aotrou Doue da ober eur zell a druez ouz yez kaer hor Zent koz a zavas hor Breiz karet.

Evel a skrive d'eomp eul lenner d'an 20 a c'henver diweza a zo gwir :

« An drouk-spered, red eo hen anzañ, a zo o klask goueled !
» hor yez koz, rak anez ne vefe ket grêt kement a ruz warni ha
» ma raer breman ; pa vez hano eus a baperennou gallek da strewi,
» dre ar barrez, e vez klasket tud d'o skigna ha pa ne gaver ket
» a re vras e kaver atao ar vugale d'o c'has betek ar c'hêriaden-
» nou pella. Perak ne rafed ket, evit « Feiz ha Breiz », skrivet
» en hor yez ha gant tud eus hon anaoudegez, ar pezh a raer evit
» baperennou savet gant tud ha n'int ket eus hor bro hag en eur
» yez ha n'eo ket hon hini ? »

Gwella-se ma c'hell komzou fur ar Breizad mat-se lakât unan bennak eus hol lennerien da glask d'eomp lennerien nevez.

Ezomm hon eus.

Scrignac, d'an 29 a viz genver 1937.

PERROT.

FEIZ HA BREIZ

Doue a gemer
preder ganeomp

NAG a glemmoù a glever hirie war muzelloù an dud,
nag a gristenien zoken o krena gand an aon rak
gwall-zarvoudoù ! Ma ve krenvoc'h o feiz ha brasoc'h o
fizians ne gomzfent na ne spontfent evel ma reont. Eur
gwir-gristen ne dle ket kaout aon, rak eun Tad holl-c'hal-
loudek en deus na ehan da glask e vad.

AR C'HRISTEN A DLE BEZA DISPOUNT

Hirio, meur a wech bemdez, e teu beteg ennomp kelou
glac'harus meurbet : nag a hano a zispac'h, a vrezel, a
zienez ! Trawalc'h evit ober d'ar yac'ha den dizec'ha war
e dreid !

Koulskoùde ar gristenien vat a gendalc'h da vont
gand o hent divrall, seder ha zoken laouen. Gwir eo,
lenva a reont gand ar re a ouel met ne jomont ket a zav
en o oberou : poagna a reont da zigas gwellaenn war
stad reuzeudik ar bed o skigna dreizan feiz, furnez,
peoc'h ha santelez. P'eo gwir ez eo Doue evidomp eun
Tad mat ha galloudus meurbet, e kerzont heb aon edoug
o duhez ha ne grenont ket dirag ar maro.

Perak kaout aon, perak krena p'eo gwir ar Skritur a
lavur d'in : « An Aotrou Doue am bleg ha n'etra ne ray
diouer d'in ; ober a ra d'in diskuiza war letouniou glaz. »
(Ps. XXII, 2) ? Perak ambrenni hor spered, p'eo gwir
Doue a zeu ouspenn 30 gwech el Leoriou santel da em-

bann : « Arabad d'it kaout aon ! » ? D'an hini a ra gwella ma c'hell e zeveuriou pemdeziek hag a laka e fizians e Doue, ar vahez a zo kaer ha talvoudus. Ar vag, m'eo pignet warni evid ober e dreuz er bed-man, a c'hell beza hejet ha dihejet gand ar gwaso barrou amzer, hen, ne greno ket an distera ha ne gollo ket eur begad eus e fizians e Doue, rak gouzout a ra, Doue e-unan eo a zo krog er stur.

Pa zeu eta an anken d'hor gwaska, pa zeu tud d'hor gwallgas, a greiz hor c'halon leveromp ar c'homzou-man a lavare Jezuz : « N'emaoun ket va-unan, rak an Tad a zo ganen. » (Sant Yann, XVI, 32) pe ar c'homzou-man skrivet gand eur c'haner d'udius : « Hag e vafefen en eun draenienn goloet gant skeud ar maro, n'em befe aon rak droug ebet, p'emaoc'h c'houi, va Doue, ganen. »

(Ps. XXII, 4).

Pa zeuy ar maro gand e alan yen da c'houeza war va zal gwenn kann, pa zeuy gand e vizied digig da zarra va daoulagad koc'hennet ha da brenna va muzellou dislivet, neuze zoken ne spontin ket hag e livirin ar c'homzou-man : « Mont a ran da di va Zad. » (Sant Yann, XXVI, 10) Hag ive ar re all-man : « Tad, aslakaat a ran va ene etre ho taouarn. » (Sant Lukas, XXIII, 46).

FURNEZ DOUE A REN AR BED

Doue en deus savet lezennou evid ar bed ; d'an den eo o anaout evit ma ne vo ket diskiant en e oberou, evit m'en em ziwallo da vont enep d'ezo. Terri al lezennou-ze a zo chacha ar c'harr war hor c'hein ; beza dievez outo a zo alies steki hon troad ouz ar maen pe hor penn o'iz ar voger. An tan a zev : en em astenn ennan gand ar menoz ne vezor ket devet, a zo beza diskiant ; ha diskiantoc'h c'hoaz, dont, a-c'houdevez, da damall Doue, hen hag en deus kroget an tan evid ober vad d'comp. Anez an tan, penaos, evit gwir, e ve gellet kaout sklerijenn, aozo boued pe en em domma er goanv. Mar teu an tan d'ober droug n'eus da damall nemet an den. Hag evelse evit pep droug a zigouez gand an dud.

An den eta o vont a enep lezennou an Aotrou Doue eo a zigas er bed-man an darvoudoù : ar boan hag ar maro a zo deuet en hon touez dre bec'hed hon tad kenta. Met dre atant Pasion hor Zalver, pep tra a c'hell trei da vad evid an den a gar an Aotrou Doue ; an distera poan kinniget d'ezan gand eun ene karantek a zastum frouez dispar evid ar baradoz ; hag, e gwirionez, ouz sklerijenn ar feiz e weler n'ez eus netra hag hor gra ker bras eget eur boan vras gouzanvet dre garantez evit Doue.

Penaos eta e c'hellfer en em glemm (Jez Doue ha goulenn digantan perak an dra-man, perak an dra-ze ? Kasomp pell diouz hor spered froudennou ken dibœll ha ker fall ha ra skedo bepred dirazomp ar c'homzou-man : « O dounder divuzul furnez ha gouiziegez Doue ! Pegeit eman dreist hor muzul e varnadennou, pegeit en di all d'hon anaoudegez, e hentchou ! » (Rom. XI, 33). Ne vern petra a zigouez, n'ankounac'haomp ket ar geriou-man skrivet ive gand an abostol sant Paol : « Geuzout a reomp e teu pep tra da ober vad d'ar re a gar Doue. » (Rom. VIII, 28). Ha ne c'hedomp nui eur kuzud aberz Doue evit pellaat diouz an dud pep darvoud !

EUN TRËN WARNES BEZA STINKET

EN EUR STER ZOUN

Koulskoude, meur a wech, Doue en em zervich eus traouigoù dister evit skuba an droug a-ziwar hent an den. An trêñ bras a dreuz an Amerig, an Transpasifig, ennan tiz bras, a lonke hent. An noz a zo tenval sac'h, heb eur steredenn. Ar veachourien, kalzik anezo, a gouske e peoc'h, heb eun tamm enkrez. Ar blenier a zell e dounder tenvalijenn an noz. A greiz-pep-kreiz e kav d'ezan gwelout eun dra wenn o nijal dirak letern ar marc'h-du a rede neuze d'ar ruz-tan-glaou, Hag ar skeud a venne lavarout : a-zav ! a-zav ! Eur gridienn yen a hej korf ar blenier, met ar skeud a zo kouezet hag an trêñ a gendalc'h da skei mibin en hent.

Eun nebeut amzer a-c'houdevez, ar skeud en em ziskouez adarre. O krena gand an enkrez, ar blenier a

grog e dournikez ar starderez-rod. Met ar spez en em guz a nevez hag an trêñ a ya atao a-herr .

Ha seññ an teuz oc'h en em ginnig evid an deirvet gwech. Heja a ra eur vrec'h goloet gand eul linsér-gaonv : A-zav ! A-zav ! Ar blenier, damanik holl, a glask al li-mier, a ziarbenn an ezenn... Gwigour, bagoniou oc'h en em steki an eil ouz eben, pakadennou o koueza eus o staliou, ar veachourien, diframmet trum diouz o c'houk, o yac'hal gand ar spount ha, p'eo ehanet an trêñ, o lemel a-benn-kaer anezan. Petra eta a zo digouezet ?

Eun tammig bihan pelloc'h an hent-houarn a dre-men war eur pount bras, met, epad an noz, ar stêr kresket gand ar glaoveier, en devoa e zammet. Tost d'ar c'hommou eonennus, ar marc'h-du a zo a-zav o tivogedi hag o teurmât.

Hag ar skeud ? Ar skeud en deus miret diouz ar maro kantvejoù a dud ?

Ne doa ken nemet eur valafennig a oa en em ruset dindan gwerenn al letern ha pa en em zifrete ha pa zispake e eskell, e skeud a dreuz ar sklerijenn a veze gwel dirag ar marc'h-du o vont en e vuana. Al loenig bihan-se eo en devoa miret ouz an trêñ da vont war e benn e dour doun ar stêr. E dourn-Doue, askell eur valafenn a zo awalc'h evit savetei tud a ganchañ .

*
**

Skoazel Doue ne c'hell morse ober diouer da zen : E lagad ne baouez da zellout ouzomp, E zourn d'hon dougen hag E galon d'hor c'harout. En em harpomp bepred warnan : E furnez a ziskaro hon diouiziegez, E vadelez a ziarbenno hor fallentez, E c'halloud a skoro hor breskadurez, Unanet evelse gand Doue, na den na netra ne c'hello stanka ouzomp hent ar baradoz.

Karan ar Groaz Rus.

Hep dale e vezo moulet war « Feiz ha Breiz » :

JANEDIG GWENNAEL,

AR PLAC'H YAOUANK DISPAR

35. — Dre beseurt gouel e vez klozet amzer Nedeleg ?

Amzer Nedeleg a vez klozet gant gouel ar Chandelour, lidet d'an 2 a viz c'houevrer, hag a zo ar c'hosa eus ar goueliou savet gant an Iliz en enor d'ar Werc'hez Vari.

Lezenn Moïzez a gemenne d'ar mammou mont d'an Templ d'an daou-ugentvet dervez goude ginivelez eur mab, ha lakat etre daouarn eur beleg eun oan pe diou goulmig da ginnik e prof d'an Aotrou Doue. Gourc'hemenn a rae ouspenn rei da Zoue mab hena pep tiegez ; pa ne veze ket eus lignez Levi e c'helled e zasprena a-bouez eun donezon a 5 skoed d'an templ.

Ar Werc'hez n'oa ket ret d'ezi senti ouz al lezennouse. Koulskoude, evit rei skouer vat, ha merka he doujans evit al lezennou, ez eas d'an templ gant sant Josef hag ar mabig Jezuz, d'an daou-ugentvet dervez. Gant eur sparf eur beleg a daolas warni beradennou gwad, hervez m'edo ar c'hiz. Goude-ze, ar Werc'hez benniget dreist an holl gwragez, a ginnigas prof an dud paour : diou durzunell. Ar Mabig Jezuz a oe douget dirak an aoter.

Daoust ma n'eo ket eun dra kemennet, mat eo d'ar mammou o deus ganet eur c'hrouadur mont da venniga o fenn, da drugarekât Doue ha distrei kenta ma c'hellint d'an iliz da westla da Zoue ar bugelig e vezo en o c'harg zewel hiviziken e doujans hag e karantez Mestr ha Krouer pep tra. Dre ar mammou bennoz Doue a gouezo evelse war ene an êlig bihan.

36. — Petra c'hoarvezas epad m'edo Josef ha Mari gant ar Mabig Jezuz en templ ?

P'edont e tal dor an templ eun den koz hanvet Si-meon a deuas d'o c'haout, Sklerijennet gant ar Spered-

Santel heman a anavezaz Salver ar bed er bugelig distro a oa war divrec'h ar Werc'hez, ha setu hen d'e vriata gant louenidigez o lavaret komzou kaer an « Nunc dimittis ».

« Breman, Aotrou Doue, lezit ho servieher da vont e peoc'h, hervez ho promessa. Va daoulagad o deus gwelet an Hini a zigas d'e heul ar silvidigez, an hini a lakit dirak an holl boblou evel eur sklerijenn a lugerno war an dud, hag a vezo gloar pobl Israël. »

O lida gnuel ar Chandelour dalc'homp sonj e rannomp senti ouz Iezenn Doue penn-da-benn, ha poania da veva glan a gorf hag a spered.

37. — Petra ra an Iliz da zeiz gouel ar Chandelour ?

Evit merka gwelloc'h eo Jezuz gwir « Sklerijenn » ar bed, an Iliz a vennig goulou koar a zo da zerc'hel war elum epad ar brosesion, lennadeg an Aviel, hag eus mare ar gorreou betek goude ar gomunion.

Er mareou brasa a zo e buhez ar gristenien, he bugale, an Iliz a laka eur c'houlouenn venniget en o daouarn pe en o c'hichen : da zeizioù ar vadeziant, ar pask kenta, an eured, ar velegiaj, an tremenvan. Setu perak. Evit ma sonjint neuze e Jezuz-Krist sklerijenn ar bed, ma klaskint beva hervez e gelennadurez ; evit ma kinnigint da Zoue pa n'hellint mui pedi o-unan, ar pedennou graet evito gant Jezuz, p'edo o veva war an douar.

Da zeiz eun interamant ma laker goulou benniget en dro d'an arched (serch) eo evit merka e vevas an hini maro e sklerijenn an Aviel, e kredas holl gwirionezioù ar feiz, hag e tiazetas e fizians war gomzou Jezuz-Krist.

Eur c'hiz vat ha santel eo miret en eun tiegezh kristen eur c'houlouenn goar bet benniget en iliz da zeiz gouel ar Chandelour.

AMZER FASK

a) AMZER AR SEPTUAGESIM

38. — Petra eo amzer ar Septuagesim ?

Goude goueliou Nedeleg hag ar Rouaned e tigor eun amzer all, hanvet ar Septuagesim, a zo ennan teir sulvez : ar septuagesim, ar sexagesim, ar c'hinkagesim, pe sul al lard. Tri c'her latin eo ar re-man, hag a verk an niverennou 70, 60, 50. Ma reont d'eomp sonjal er bloavezioù m'edo ar Juzevien en harlu, e Babilon, ar sulveziou-man a laka dreist-holl dirak hon daoulagad buhez poanius Hor Salver epad ma prezege an Aviel ha ma stourme ouz e enebourien er Jude hag er Galile.

Setu ma tosta amzer ar c'horaz ; evel eur vamm vat, mall ganti gwelet he bugale eurus, an Iliz ne glasko hiviziken nemet dougen ar gristenien da vale dre hent striz ar c'heuz d'ar pec'hejou. « Bezit keuz d'ho pec'hejou, rak rouantelez an nenv a dosta. »

Hiviziken an oferenn a vezo lavaret gant gwiskamanchou glas-ruz, evel epad an Asvent hag ar c'horaz ; ne vezo kanet nag an « Alleluia », nag ar « Gloria », nag an « Te Deum », a zo kanaouennoù a levenez.

39. — Penaos e teskimp gwelloc'h youl an Iliz ?

O lenn gant evez bep sul ar pennadoù tennet eus an Aviel, — parabolenn an tad a familh aet meur a wech da bedi an dud dilabour da vont en e winienn da labourat, — parabolenn an hader, — ha burzud an den dall pareet gant Jezuz e Jeriko. Ni eo al labourerien galvet da gemeret preder gant hor Silvidigez, da zigemeret gant doujans komzou Doue, ha da welet n'emaomp ket war an douar en hor gwir vro.

40. — Penaos e sentimp ervat ouz mouez an Iliz ?

O trei kein d'al lec'hiou a zizurz, da gement a ve gouest d'hon lakat da goueza er pec'hed ; o pedi gant muioc'h a aked. Evit sanka mennozioù santel e spered

he bugale an Iliz he deus savet ar c'hiz da lakat ar sakramant meulet ra vezo war an aoter eus sul al lard betek ar meurz araok merc'her al ludu. An dud vat a ya da adori ar sakramant, ha da c'houlenn pardoun evit pec'hejou ar bed, ha war bouez kovez, komunia e c'hoñvezont ouspenn eun « induljans plenier ». Bezomp eus an dud vat-man ! Epad Morlarjez, deveziou an evned, bezomp tud a bedenn ! Chomomp dirak Jezuz da bedi evidomp, hag evit ar paourkêz pec'herien, ha lavaromp evel den dall an Aviel : « Bezit truez ouzimp, roit ar gweled d'ar re a zo e tenvalijenn ar pec'hed ! »

b) AR C'HORAIZ

41. — Perak eo bet savet amzer ar C'horaiz ?

1°) Evit enori an daou-ugent dervez a dremenas Jezuz en « dezert » o pedi hag o yun.

2°) Evit rei tro d'ar gristenien vat d'ober pinijenn. An Iliz a c'hourc'hemenn ober yun ha vijil evit laza enno ar gwall youlou, ha paea da vat dle ar pec'hejou.

3°) Evit lakat an eneou e stad da denna frouez talvoudus eus goueliou Pask, da lavaret eo, eus maro ha rezureksion Hor Salver Jezuz-Krist.

42. — Penaos, hervez al lidou, e verk an Iliz he mennoziou ?

Evit hon dougen gwelloc'h d'ober pinijenn, da gaout sonjou fur, an Iliz, da zeiz kenta ar C'horaiz, merc'her al ludu, a gemenn d'ar gristenien dont da lakat war o fenn eun nebeudik ludu. Evelse e tesk da bep kristen n'eo nemet poultrenn hag e tistroio e poultrenn.

43. — O tigemeret al ludu peseurt pedenn a gasimp da Zoue ?

Ar bedenn gaer-man. « Pinijenn a raimp edoug ar c'horaiz-man evit ar pec'hejou hon eus graet dre zalentez, gant aoun da veza skoet en eun taol gant ar maro, hep kaout amzer d'ober pinijenn. Sellit ouzomp, Aotrou Doue ; kemerit truez ouzomp, rak pec'het hon eus enep d'eoc'h.... Hor sikourit Doue, hor Salver, hag evit gloar hoc'h hano, hon diwallit a bep pec'hed. » Y. G.

Ar Sikouriou da Familhou

AR SERVICHERIEN DIWAR AR MÊZ

EUN nevezenti a bouez bras a zo c'hoarvezet e buhez an dud diwar ar mêz.

D'ar 14 a viz du diweza, eo bet embannet lezenn nevez

« ar sikouriou da familhou ar servicherien diwar ar mêz ». Hag al lezenn-se a zo kroget da ren abaoe penn kenta ar bloaz.

Evel evit kement tra nevez a zigouez, e kreiz hor mêziou, al lezenn-man he deus graet kalz trouz ha lakaet an teodou da vont en-dro.

A-gleiz hag a-zehou, eur bern mat a zroug a zo bet dournet diwar he fenn.

Dacust ma 'z eo eun tammig diwezat dizrei da gomz eus al lezenn-se, e fell d'eomp hen ober evelato. Lennerien « Feiz ha Breiz » ne gavint ket fall kaout aman eur sklerijenn bennak. Taolomp eur zell da genta war an doare m'eo urziet al lezenn ha goude, e welimp petra 'zo lec'h da zonjal anezi.

I

PETRA EO AR SIKOURIOU-SE ?

Eun nebeut arc'hant roet d'eur servicher, ouspenn e goumanant evit ma c'hello aesoc'h sevel e vugale.

PIOU EN DEVEZO AR GWIR DA GAOUT AR SIKOURIOU-SE ?

Ar servicher a zo o labourat e ti ar re all, pe eman diouz an deiz, pe diouz ar miz, pe diouz ar bloaz, gant m'en devezo eur c'hrouadur bennak, en e garg, da lavaret eo, en tu-man da 14 vloaz, pe da 16 vloaz m'eman o teski e vicher.

**PESEURT SIKOURIOU A VEZO ROET
DA FAMILHOU AR SERVICHERIEN ?**

Ar sikouriou-se a yelo war gresk, hervez niver ar vugale yaouank. Evit ar c'henta, e vezo roet nebeutoc'h eget an hanter eus ar pezh a vezo roet evit an eil. Hag an trede krouadur a dalvezo d'e gerent eur sikour tost ken bras eget hini an daou genta asambles. Kredi a raer, en hor c'horn bro, ar servicherien a resevo, bep miz, wardro 17 lur evit ar c'henta bugel ; 40 lur evit an eil ; 67 lur evit an trede ; 95 lur evit ar pevare ; ha 27 lur evit pep hini eus ar re all.

Evelse eun tad a bevar krouadur a c'hello paka 1140 lur ar bloaz, eun dournadig brao a werz ar butun, evel a welit.

**E PELEC'H E VEZO KAVET PEADRA
DA REI AR SIKOURIOU-SE ?**

Sklêr eo, ne vezint ket kavet en eur c'hodell c'houllo. Ar sikouriou-se a vezo savet gant ar skodennou a ranko paea an holl vistri, gwitibunan, d'eur c'hef, hanvet : **Kef a zigoll.**

Ar c'hef-se hag a c'hello beza renet gant labourerien douar, a zo bet lakaet war-sav gant renerien emgleoioù Landerne.

Ar c'hef eo a verko d'ar vistri peseurt skodenn o devezo da baea, a zastumo ar skodennou-se en eur bern, hag o ranno gant ar servicherien, hervez stad o familh.

HA RET EO LAKAAT AN HANO EN EUR C'HEF A ZIGOLL ?

Striz eo al lezenn, ha n'eus ket da c'hoari ganti. Pe e plij d'eomp, pe ne ra ket, arabat marc'hata da zenti outi. Aman, evel e kalz traou all, keuz diwar-lerc'h ne dalvesfe d'eomp da netra.

PERE EO AR VISTRI A ZO DINDAN AL LEZENN ?

Ar re holl a gemer servicherien pe devezourien, 75 dervez a-hed ar bloaz, pe en deus ar re-man familh pe

n'o deus ket. Ar pennoù-tiegezh eta o deus da baea evit o mevelien, er memes tra ar re a zo e penn eur vicher hag a vev eus al labour douar, evel ar varechaled, ar gilvizien, ar gereourien... hag all.

War zigarez ma rankint paea ar skodennou evit o servicherien, meur a hini a zounjo e c'hellint rei koumananchou bihanoc'h ; n'eo ket brao, rak al lezenn hen difenn krak ha berr, dindan boan da veza kastizet.

**AR VISTRI HA GOUNIT A RAINT O KEMERET
SERVICHERIEN DIZEMEZ ?**

Nann, pegwir ar skodennou a zo keit ha keit evit ar servicherien dizemez eget evit ar re zimezet. Ma ne vije bet bet reizet an traou evelse, ar servicherien o deus familh o defe ranket mervel gant an naon ; den n'en defe o c'hemeret ken.

DOAREOU ALL EUS AL LEZENN

Bec'h al lezenn a gquezh en he fezh war ar vistri. Ar re-man, o-unan, eo o deus da lakaat o hanoioù er c'hef a zigoll, da ziskleria piou eo o servicherien hag e peseurt stad a familh emaint. Ar servicherien n'o deus netra da ober, netra da baea.

War dachenn al lezenn eo chenchet penn d'ar vaz....

DA BEGEMENT E SAVO SKODENN AR VISTRI ?

Ne ouezer ket c'hoaz just awalc'h. P'en devezo ar c'hef a zigoll anavezet niver ar vugale da zikour, ha niver ar vistri a zigaso d'ez i o skodenn, neuze e c'hello merka evit mat pegement ar miz e ranko ar mestr paea evit e servicher. Kef Landerne a gred e vransugello ar skodenn etre 8 ha 10 lur, dre servicher, bep miz...

Setu aze eun diverra divlas eus al lezenn nevez-se hag he deus digaset evel eur c'halanna laouen, e penn kentan ar bloaz, da familhou alies en dienez. Er miz a zeu e lavarimp petra da zonzjal anezi.

An traou re ne badont ket

Goude Bécassine, setu Bécassin !...

HOL lennerien o deus klevet hano meur a wech eus Bécassine, hag en deiziou diweza-man eus Bécassin, dreist-holl.

Bécassine, evel ma ouzoc'h a zo eul leshano roet d'eur Vretonez c'henaouek gand ar C'hallaoued, e marvailhou skrivet ha skeudennet evid ar vugale. War a leverer, « Trubuilhou Bécassine » a blij kalz d'ezo, ha dreist-holl d'ar re o deus o savet hag o embannet rak gwerzet o deus betek-hen 1.600.000 levr (eur milion c'houec'h kant mil), 64 pajenn e pep hini : 19 lur ar pezh ; ar pezh a ra 30.400.000 lur, kouezet e godelloù an dud-se, evid ober goap eus ar Vretonezed.

Ha n'eus ket a zaou viz c'hoaz, Bécassine, al loudourenn-se, he deus kavet eur gwaz, gand ar film mezus kenan : « TOUT VA TRÈS BIEN, MADAME LA MARQUISE », ha n'eus ennan eus an eil penn d'egile nemed eur bern loustoni taolet war hor Breiz hag ar Vretoned, evel m'ho peus klevet. Ar plas a vank d'eomp da gonta penn-da-benn istor ar film-se. E berr komzou, e roimp d'eooc'h da... danva eun draig bennak eus ar pezh ma 'z eo.

1. — Ar film : « Tout va très bien, Madame la Marquise » a zo bet savet gand ar gevredigez c'hall : « France-Production ».

2. — Tennet eo eus skrid Yves Mirande. Gwir hano an den-se eo Yves Le Querrec; ginidik eo eus a Lannuon.

Eur vez eo eta gwelet eur Breizad o teurel dismegans war e Vro ha war e genvroiz evel ma rafe eur mab fallakr war e vamm, e vreudeur hag e c'hoarezed...

Arabad ankounac'hât an hano-se eta.

Hini eur Breizad nac'het gantan e Vreiz eo !

3. — Noël-Noël a wiskas dilhad ar c'hoarier Yves Le Ploumanec'h, er film, a zo bet paeet 300.000 lur evid ober, eus ar Breizad, eun den genaouek, sotoc'h eged eur baner, rak sur a-walc'h n'heller

ket kaout war douar Breiz eun den ker sot all, nemed eur.... Gall e vefe marteze.

4. — Etouez an taolennou hag ar c'homzou divalo evidomp, e weler hag e klevet dreist-holl :

— Yves Le Ploumanec'h o vont da Paris o kana soniou hag o c'hoari toniou Breiz-Izel gand e viniou. Eur wiskamant fentus (« qui pue la naphthaline ») a zo laket d'ezan; chupenn voulouz, bragou bras, bodreou hag all, eur wiskamant dineizet d'ezan gant Person e barrez !

— En em gaout a ra er « Music-Hall », elec'h ma rank labourat, evid kant lur, da bep c'hoariadeg. Eur vicher a zoare en deus kavet, rak, Yves Le Ploumanec'h a ziskouezo, hen e-unan, Breiz en he c'haera (!!!) d'ar Barizianed.

Met fall e ya an traou gantan, ha mantrus eo gwelet pegent diskiant eo. N'eo ket gouest da zeni gand e viniou, ma n'en deus ket ar mor dirazan. Ha neuze, evit dont war e zikour, e laker dirak e zaoulagad eun daolenn livet warni ar mor.

« Comme ça, ça va gazer », eme Yves Le Ploumanec'h, laouen.

Met nann, ar paourkêz paotr a c'hoari en eur zellet ouz an daolenn, hag en doare-se, e troe kein d'ar zellerien, ha pa leverer d'ezan sellet ouz ar re-man, n'helle ket seni ken !.... Red e oa d'ezan gwelet ar mor evit dont a-benn eus e daol.

— Pelloc'h neuze, e weler ar paotr e ti e c'hoar a zo o chom e Paris, hag a ren buhez eur plac'h fall, hag e klevet he mignoned o kana an diskan « enorus »-man :

« Les pommes de terre pour les cochons,

« Les épiluchures pour les Bretons.... »

Hano 'zo ivez eus ar c'hig-moc'h, hanvet « kig broadel Breiz ».

Gwelet a raer c'hoaz, en eun ostaleri e Breiz-Izel, touristed o kaout eur falljenn, kement a fiêr a zo gand ar pesked servichef d'ezo, hag e rankont zoken digeri frank ar prenestrou.

Ha daoust ha me a oar petra c'hoaz !...

En eur ger, ar film-se en e bez a zo eun dismegans evit hor Breiz.

A drugare Doue, evel m'her gouezet ivez, ar Vretoned n'int ket chomet hep sevel o mouez.

Dal m'eo bet diskleriet ar film evid ar wech kenta, an Aotrouned Montfort hag Ihuel, deputeed, o deus kaset klemm da Vinistr

an Deskadurez broadel, evit goulenñ ma vije difennet diskouez ar film-se.

Ar ministr, war e veno, ne oa ket en e.... c'halloud, ober netra, war ar poent-see, nag ar C'houarnamant, kennebeut. Heman en deus traou pouezusoc'h da ober eget chom da zelaou klemmou ar Vretoned !

Ar re-man neuze, a glaskas lakat urz o-unan, hag e stagjont da ober trouz er saliou ma veze diskouezet enno ar film-se. Rener « Cinéma ar Moulin-Rouge » ne zalc'has ket pell ar film gantan, rak ne a aon en devoa ouz ar Vretoned, dreist-holl ouz « Gwenn-ha-Du » en devoa gourc'hemennet d'ezan ehana da ziskleria al loustoni-se, pe anez da ze... Hor Parizian a zentas raktal !..

Ha setu ma voe kaset « Tout va très bien, Madame la Marquise », d'eur « cinéma » eus Montparnass, renet gand eur Yuzeo ! E Montparnass, eo, ema o chom an darn vrasa eus ar Vretoned divroet

Kement-se a oa re, evelkent !

Evel just, trouz a zo bet ! A gantchou, hor c'henvroiz a yeas da hopal war ar film bep gwech ma veze diskleriet, hag ober a rejont kement ma ne veze ket gelllet klevet eur ger eus ar pezh a lavared ennan.

...Ar polis a deuas, da lakat urz, met n'eo ket bet evit dont a-bann eus ar Vretoned.

Deus eun tu all, maered Gwened, an Naoned, Pontivy, Caen, Roazon, an Havr-Névez, Toulon, Amiens, hag all, o deus difennet diskleria ar film-se en o c'hêriou.

O welet eta, pegen trenk e teue an traou da veza, renerien ar film a glaskas neuze lammat an taolennou hag ar c'homzou a gounnare ar muia ar Vretoned. Eus 2.500 metr a hirder en devoa ar film, n'en deus breman nemet 1400. Ouspenn-se, bep gwech ma vezo diskleriet, e vezo klevet ar c'homzou-man, ha n'int nemed eur goaperez muisoc'h evidamp :

« Mesdames, Messieurs,

« Le film que nous vous présentons est une fantaisie humoristique dont l'objet est de vous distraire.

« Dans sa première version, profondément modifiée depuis, il a soulevé des polémiques. L'opinion bretonne y avait vu une attaque contre les mœurs, les traditions et les légitimes intérêts d'une

province très respectable de notre pays : il n'en est rien. Le personnage de comédie que vous allez voir n'existe que dans l'imagination de l'auteur et cette farce aurait pu être située dans toute autre région française. Chacun sait au surplus que la Bretagne avec sa langue et ses coutumes, ses monuments, ses paysages et ses costumes, est et demeure l'une des préférences de notre tourisme, et que les visiteurs y trouvent bon accueil et bonne table.

« Justement fiers de leur province dont ils connaissent le passé glorieux, les Bretons ont conservé les traditions que leur légèrent leurs ancêtres. Aussi, personne ne saurait trouver dans ce film l'image d'une réalité à tous égards totalement différente sinon opposée.

« Nous prions le public de vouloir bien assister en toute impartialité à la représentation de ce film qui n'a d'autre prétention que de chercher à l'amuser, sans vouloir nuire en aucune manière à la Bretagne et à ses enfants dont toute la France est fière et respecte les traditions ! »

...« Respecte les traditions !!! » Hum ! ? ? ?

— Ha Bretoned 'zo, hag o deus asantet d'an dra-se ! Frealzet int bet, rak ouspenn-se, paotred « Bécassin » o deus roet o ger e stagjont dizale da ober eur film nevez, en enor da Vreiz

Eur film en enor da Vreiz gand arc'hant a roio d'ezo an hini en deus grêt kement a zizenor d'ezi ?... N'heller ket beza fur a-walc'h, evit digemeret promesaou evelse !

Ne welit ket eta, nag a arc'hant a gouezo breman e godellow Mirande hag e gonsorted gand o film p'her fermit da sinemaioù Bro-C'hall a-bez, ha da re ar broiou estren ?

Rak breman, anat eo, ar film-se en deus bet eur brud spontus, ha gant skoazell ar Vretoned c'hoaz !..

Hag Y. Le Querrec-Mirande hag e vandenn a strako o daouarn en eur lavaret : « Tout va très bien, Madame la Marquise !.. »

Eun dra hepken a rank goulenñ ar Vretoned o deus c'hoaz eur berad gwad breizat dindan o ivinou :

MA VO MOUGET « TOUT VA TRÈS BIEN, MADAME LA MARQUISE » !

Darn a lavaro marteze : Gwelllaet eo ; ha bolontez vat a zo breman eus perzh e oberourien ! Petra 'ra-ze d'eomp ! N'eus digarez ebet ken. Daoust ha Voltaire n'en deus ket lavaret : « Mentez, mentez, il restera toujours quelque chose ».

Aman eo henvel ha kaer ho pezo lavaret n'eo ar film-se nemed eur farserez, ar Vretoned n'int ket ar pezh a weler ennan, ha ober ouspenn meuleudi Breiz, he yez, he gizioù, he ilizou, hag all, eun dra bennag a jomo atao e spered an dud.

Ha perak dibab ar Vretoned kentoc'h eget an Normaned, an Alzasioned, Kreizteiziz ? Kement-se a lak da gredi eo, sur a-walc'h, ar Vretoned eun tamm mat sotoc'h eget ar re all.

Ma vez eta kendalc'het da ziskleria « Tout va très bien, Madame la Marquise », daoust ma 'z eus digaset gwellaenn ennan, e vezo trouz c'hoaz e meur a lec'h, rak bez e vezo c'hoaz Bretoned, a drugare Doue, ha ne vezint ket evit gouzanv eur seurt goaperez.

Daoust ha Bro-C'hall he divije ankounac'haet ez eus bet 240.000 Breizad o vervel eviti ?

« Bécassine ! Bécassin » !... Ha n'eus ket a hanoioù kaeroc'h da rei da dud ar re o deus roet o buhez evid ma ne vije ket Bro-C'hall, gwasket gand an estren ?...

Daoust hag er gerioù-se eo emañ he « Bennoz Doue » d'ar Vretoned ?

Herri CAOUISSIN.

XXVIIe Bleun-Brug

Kanaouennou Bleun-Brug 1937 a vezo e gwerz, da hanter ar miz-man, e ti Ronan Caouissin e Pleyber-Krist.

Adalek ar miz a zeu e voulimp, aman, bep miz, eur pennad diwarbenn **Bleun-Brug Ploegastell** hag ar gouelioù meur a vezo grêt eno d'an 22, 23 ha 24 a viz eost a zeu, en enor da vilvet bloaz adsavidigez Breiz.

Ar bloaz 937, eo laouena bloaz a zo e istor Breiz; er miziou a zeu e tiskleriimp perak.

Prenit eta « Feiz ha Breiz », bep miz, ha skignit-hen, en dro d'eoc'h.

KAR da TAD

BUGEL bihan, digor adarre da zaoulagad ha gra eur zell karantezus ouz an den a welez a-unan gant da vamm o poania evit brasa mad holl dad an ti, bras ha bihan : da dad eo an deñ madelezus-man.

D'an eur ma son an Anjelus e tour dantelezet ar barrez, pa red ar stered da guzet e dounder bolz divent an nenvou, pa glask an heol en em zifoupa eus a greiz ar c'houmoul, pa vezez c'hoaz en da wella gant da gousk mintin, eman da dad o vont hag o tont sioulik en dro d'an ti.... Goude beza grêt dur zellig leun a zouster war e vugale astennet en o gwele, e kemer hent ar parkeier, mar deo labourer-douar, hent kêr mar deo micherour pe skrivagner, hent ar porz-mor, mar deo pesketour.... Ne vern pehini eo e vicher, bez sur, e labour gant aked ha kalon edoug an deiz : ne gil na dirak poan, na dirag samm, na dirak riskl. An dour a ziver diwar e dal, skuiz eo marteze, gwasket zoken e galon gant an nec'hamantou en deus, ne dec'h ket evit-se diouz an ero, diouz ar stal, diouz e vag.... Ne sonj ket an disterra en e skuizder, sonjal ra hepken en e zevel, ha marteze e levenez e bried, da vamm, pa zigaso d'ezhi da fin an deiz, ar sizun, ar miz, pe goude eur marc'had, eur foar, an arc'hant en devezo gounezet oc'h ober e zevel penn-da-benn, hep fallgaloni.... Neuze e vezo eürus, dre ma oar e vezo hi laouen, hag

e vugale maget mat, gwisket dereat, ha skoliet a znare....

Eürus e vezo, zoken, bemdez, dicuz an abardaez, ma roez d'ezan eur pok start, ma tiskouezez d'ezan anaoudegez-vat ha karantez, ma c'hellez lavaret, hep gaou, n'out bet na dievez, na dizant, na digalon, na dizeblant, na fal-lakr, er skol pe er gêr....

Evit ma vezo eürus da dad, lenner bihan, a vremen, kemer ar pleg da drugarekat Doue da veza roet d'it eur tad hag eur vamm vat, gra eur bedenn bep sul evit ar vugale emzivad a zo ken doan'us o stad, zoken ma ne vank netra all ebet d'ezo, ha klask an tu da veza breman, ha diwezatac'h pa vezi bras, eur c'hristen direbech, eur Breizad leal...., eun den barrek da ober, dirak pep den hag e pep lec'h, e zever penn-da-benn.

MABIG ARVOR.

Evit ar Skoliou

GERIOU DA ZESKI : Bolz divent an nenvou : al lec'h m'eman an heol, ar stered... — Ne vern : n'eus fors pehini. — Ne gil ket : ne chom ket hep ober e labour. — Nec'hamantou : traez a lak dies ar spered. — Abardaez : penn diweza, fin an dervez. — Emzivad : hep tad na mamm.

GOULENNOU DA OBER : Petra ra ho tad evidoc'h ? — Penaos diskouez ho karantez d'ezan ? — Petra sonjit diwarbenn ar c'hrouadur ne labour naq er skoi naq er gêr ?

DEVER : Dibabit ar geriou a verk eun dra hepken (singulier), — hag ar re a zo « di » er penn kenta anezo.

SONJIT ERVAT : Ha laouen e c'hellit beza ma ne labourit ket mat ? Livirit perak e vez tenval neuze ho penn ?...

Sant Krepin hag an Diaoul

BREMAN ez eus pemp bloaz, « Feiz ha Breiz » a gante d'e lennerien marvailh sant Ener hag an Diaoul. Eur marvailh dem-henvel outan a vez kontet ivez e Bro ar Pikardi, e tal an tau, epad nozveziou hir ar goanv. Koulskonde, n'eo ket gant sant Ener eo ez eo tapet an Diaoul eno, met gant sant Krepin, paeron ar gereourien e Bro-C'hall.

D'ar c'henta bloavez, o veza labouret an douar a-gwered gand an Diaoul, sant Ener a roas d'ezan, hervez e c'her, an holl draou a oa bet diouanet dindan zouar : hadet en devoa ed du hag an Diaoul a voe tapet ; d'an eil bloavez, an diaoul a c'houlennas ar pezh a vefe war c'horre an douar hag ar zant a hadas panez ; Paul Gornok a voe tapet adarre.

Breiziz a lavar e voe fallgalonet an Diaoul hag e yeas kuit hep lavarout : Kenavo ; met Pikardiz a gloz ar marvailh en doare all-man.

An Diaoul, kounnaret gand ar panez, a yeas da gaout sant Krepin : « Evid an drede tro, emezan, me a hado ar pezh a girin ha te a gemero an eost hag ar park, war ar marc'had, ma tivines hano ar blantenn a vezo ket hadet ganen ; graet eo ar marc'had ? »

— « Ya ! ya ! graet eo », eme ar zant.

An Diaoul a yeas kuit hag e tigasas gantan, eus eur vro bell, eur zac'hadig had piz rous, « lentilles », e galleg, ha ne ouie ket ar zant o hano.

— Hadet eo va flantenn, ganen, eme an Diaoul ; abenn tri miz amañ e vo glasvezet an douar ganti.

— Sur a-walc'h ! eme ar zant.

Tremenet eo an tri miz ; diouanet eo ar piz rous ; gwelet e vez an deliou war c'horre an douar hag ar

paour kêz sant ne oar ket c'hoaz o hano ; hag e savas, en e spered, ar zonzj da vont, a-ruilhou, e kreiz ar park epad an noz ; antronoz, e lavaras d'an Diaoul, en eur risignal : « Dec'h da noz ez eus deuet eul loen bennak d'en em rodella er park hag en deus moustret an drevad ; mat e vezo d'it teuler evez ! »

— « Da drugarekaat a ran, eme an Diaoul ; me a zigor va daoulagad. »

Eur wech deuet an noz, an Diaoul a en em guzas da ober ged endra m'edo Krepin, goude beza bet en eur daolet en eun donnellad koalter, oc'h en em ruilh war eur bern plu ; gand ar wiskamant a c'hiz nevez-se eo e teuas er park ; an Diaoul n'hen anavezaz ket ha strafuilhet holl o welet eul loen ken iskis o kerzet a-ruilhou e kreiz e biz rous e yudas a bouez penn : « Tanfoeltr ! piou eo al loen divalo-man a zeu da flastra va fiz rous ? »

Ha savet aoun gantan e tec'has.

Antronoz, sant Krepin, en em walc'het hag en em gempennet mat a en em gavas gand an Diaoul.

— Setu tremenet an tri miz, eme an Diaoul ; kavet eo ganit hano va flantenn ?

— Gwelet ez peus al loen ? a respontas ar zant.

— Me n'oun ket nec'het gant da loen ; me a c'houlenn diganez hano va flantenn !

— Mont a ran da lavaret tri hano d'it ; ar park a vezo d'it ma ne lavaran ket an hano mat. **Lin** ?

— Ez an da rei d'it eun hano all : **Geot gall** !

— N'eo ket ivez ! Emaout koll ! ar park a vezo d'in.

— Taol evez breman ; ez an da rei d'it eun trede hano : **Fiz rous** !

— Tapet oun, eme an Diaoul ; kenavo Krepin ; bez yac'h ha laouen ; d'it eo ar park pa 'z out bet finoc'h egedoun !

(Lennet e « Pelerin » an 13-12-36 ha troet e brezoneg gand an Amiral Laurent d'ar 17-12-36).

Tenzor

al laeron-Vor

PENNAD KENTA

AL LESTR « SANTEZ-ANNA »

D'AR 16 a viz mae 1680 (eur pennad mat 'zo evel ma welit), eul lestr-marc'hadour a guitae porz-mor Montroulez hag a gerze difre-kaer, da vare an tre, etrezek an douvor.

E holl oueliou save't warnan hag an avel o c'houeza a-du, no voe ket pell evit ober hent ha koll ar gwel eus aochou Breiz.

Eun tamm brao a lestr e oa hennez : teir gwern uhel d'ezan hag ugent pez-kanol digor bras o genou ganto war e vourz. Eun ano kaer en devoa ive, hini Mamm garet ar Werc'hez ha Patronez karantezus hor Bro : « Santez-Anna ». O vont etrezek an Amerik edo gant eur garg varc'hadourez a dalvoudegez vras.

War-dro daou-ugent martolod a oa war al lestr ha Bretoned e oant holl. Ar c'habiten, Yann Ar Briz, eus Kameled, o mestr, a oa eur paotr dispart ha gouziek-tre war e vicher a zen-a-vor.

Etouez al lestrad martoloded-se e oa ive eur mousig, Gwenole Kalonek e ano. Krog e oa gant e drizek vloaz. N'eo ket hepken gant ar c'hoant da welout bro eo en em gave ar paotr-se war bourz al lestr, met dre ma oa ret d'ezan labourat evit gallout kas eur,

gwennegig bennak d'e vamm a oa chomet intanvez gant eun tiad mat a vugaligou vihan. Alies e huanade ar paotrig en eur sonjal e Gwaien, e vro c'hinidik, hag en ti bihan gwenn, savet du-ze war ribl ar mor, e lec'h ma edo e dud o chom hag e lec'h m'en devoa anavezet eun eürusted dibreder arak ma voe beuzet e dad er mor don da heul eun nebeut gwazed all, pesketaerien eveltan.

Peurvuian ne gemere ket ar « Santez-Anna » treizidi war he bourz. Koulskoude e oa er wech-man el lestr eur verc'hig daouzek vloaz, koant ha jentil, o vont a-dreuz ar mor divent etrezek eur vro dianav-kaer d'ezi.

En hon amzer-ni ez eo dibaot gwelout merc'hed ha dreist-holl merc'hedigou o vont war ar bagou da redek ar moriou. D'ar mare-se e oa eur seurt tra dibaotoc'h c'hoaz, rak alies e veze kann ha brezel a-uz da rouantelez ar pesked.

Pe seurt darvoud iskis eta, a oa kiriek d'ar plac'hig da veza el lestr ?

Ar verc'hig-se a veze graet outi Berc'hed Ar Madeg. He mamm o veza maro pa ne oa c'hoaz nemed eur bugelig, he zad a reas ar sonj da vont d'an Amerik, evel ma rae kalz tud en amzer-se, o kredi e kavje an tu da zastum danvez bras eno.

Mont a reas kuit ha Berc'hedig a voe savet gant he mamm-goz a oa o chom e bourc'h Plonevez-ar-Faou. Bep bloaz e teus kelou d'ar vamm-goz eus tad ar verc'hig ha bep gwech ive, e tigoueze ganti eur yalc'had vat a aour kaset gantan da sikour sevel e grouadur.

Eur gwall vicher en devoa dibabet tad Berc'hedig. Er c'hoajou bras hag er menezioù uhel e tremene e amzer o klask touez ar vein, er stêrioù hag er gwazioù-dour an dra presius hag a ra kement a c'hoant d'an holl, da lavarout eo an aour.

Goude beza bet war var da goñ e vuhez meur a wech dre grisder an dud gouez a oa o veza er vro-se hag ar gwall glennejou a rene eno a-vareadou e oa deuet tad Berc'hedig war bouez labourat ha poania a-walc'h da zastum eur bernig brao a c'hrsunennoù hag a boultre aour, eur binvidigez evitan. Elec'h dont d'ar gêr neuze, e kavas gwelloc'h kenderc'hel gand e vicher galet, rak war e veno ne oa ket c'hoaz pinvidik a-walc'h. Terzienn an aour — evel ma veze lavaret en amzer-se, — a oa krog ennan.

Allas ! diwar neuze deuas mui kelou ebet dioutan. Hervez doare e oa bet taget gand eur c'hlenved fall bennak pe marteze lazet gand an dud gouez.

Pa c'hoarvez eur gwallleur, ne teu ket peurliesia, e-unan.

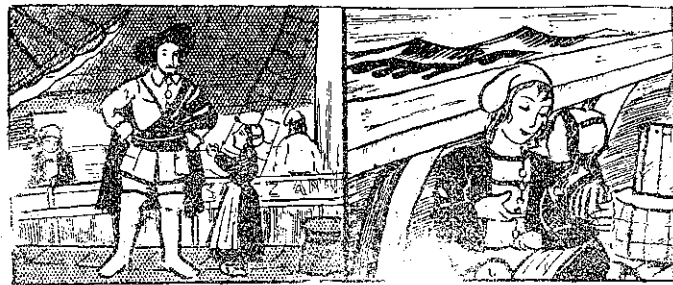
Siouaz ! mamm-goz ar verc'hig, deuet war an oad ha klanv abaoe eur pennad, a voe kaset d'ar vered ha Berc'hedig a jomas he-unan, hep kar na den ebet da rei digemer d'ezi.

Mantret e voe ar plac'hig paour gand ar glac'har hag an dristidigez, met en em erbedi a reas kalonek ouz ar Werc'hez Vari o c'houlenn ma teuje he zad endro da Vreiz. Goude beza pedet epad pell amzer e teuas eur sonj d'ezi. Ha ma 'z aje hi he-unan d'her c'hilask ? Sonj diboeil, marteze, met evelato sonj madelezes diouanet diwar ar garantez doun a vage e kenver he zad en he c'halon.

Kemeret a reas Berc'hedig an holl arc'hant a gavas en ti ha goude beza serret an nor, war he lerc'h, ez eas warzu Montroulez.

Meur a zervez e lakeas da ober he hent, met digouezout a reas koulskoude, er gêr-se, elec'h ma kavas, dre eurvad eviti, al lestr « Santez-Anna » dare da sevel an eor.

Da genta, ne falvezas ket d'ar c'habiten kas ar plac'hig gantan da redek bro, met her pedi hag hen aspedi a reas kement ma voe teneraet e galon ha ma roas aotre d'ezi da vont e-barz al lestr.

Setu penn-da-benn ar pezh a oa en em gavet betek neuze gant Berc'hedig.

Ober a reas anaoudegez buan gand ar vartoloded ha dreist-holl gant Gwenole Kalonek, ar mous. Heman a oa eur paotrig mat ha karantezus meurbet hag e teuas da veza eur gwir vignon evit Berc'hedig. Kerkent ha m'en divije eun tamm amzer e teue d'he gwelout hag a lakae e holl aked d'he frealzi ha da rei fizians d'ezi en amzer da zont.

Ha dre ma kerze al lestr « Santez-Anna » war ar mor glas ha frank en eur lezel war e lerc'h eur vervenn eon gwenn e kreske ar fizians-se lakaet gant Gwenole e kalon ar plac'hig. Ha neuze e nije eus muzellou Berc'hedig eur bedenn c'houek a anaoudegez vat etrezek Rouanez an douar hag ar mor.

HAELOG.

(Da genderc'hel).

Kuzulioù ar geginerez

EUN TAMM KIG-SAOUT

Drailhit tammou kig-moc'h da larjeza ho tamm-kig-saout; o lakit epad diou eur en eur volenn gant pebr hag holen, ha chalotez drailhet, ma kirit.

Eun tamm feskenn hoc'h eus prenet; larjezit ho tamm-kig gant an tammou kig-moc'h; lakit hen en eur bodez, ha taolit eur banne gwin-gwenn war ar c'hig; lezit an traou evelse epad teir eur, nemed eur wech pe ziou, e rankoc'h trei ho tamm kig er bodez. Ha brema, lakit, en eur gastolorenn eun tamm tonnenn; lakit ive ognon, karotez trouc'het e tammou, holean, pebr, persilh, kignen, diou werennad-soubenn m'hoc'h eus; lakit da boazat war an tan, epad tri c'hard-eur; troit ho tamm kig, er gastolorenn; goloit ho kastolorenn gand eun tamm paper, amann outan; lakit er fourn epad c'houec'h pe zeiz eur, met arabad e ve kalz a dan; eun hanter eur araok leiz, pe goan, lakit eun hanter gwerennad eus al lipig a oa er bodez, ha soubit ar c'hig ebarz; lakit war eur plad, ar c'hig e kreiz, hag al legumaj renket tro-war-dro.

LIZIG.

War dachenn ar brezel

(Kontadenn)

EUN abardaez a viz eost 1914; an heol ruz-glaou a ziskenn goustadik en dremwel.

E lein an tour, ar c'hloc'h a son klemmus. E vouez, douget gant êzenn flour an hañv a en em led dre ar vourc'h, ar c'hêriadennou, ar parkeier, o hada dre ma'z a, strafuilh, anken ha glac'har.

Er parkeier, al labourerien a sav o c'hein skuiz, hag o sec'hi o zal, gleb-dour-teil gant ar c'houezenn, e sellont nec'het ha mut, an eil ouz egile...

« An deiz diweza eo d'eomp da labourat war an eost, eme unan. Warc'hoaz e vo ret mat mont en hent! Ar brezel eo!... »

Ar merc'hed a ouel, hag ar vugale, digompren, a chom sabatuet ha dilavar.

Peseurt kelou a varo a gas eta mouez ar c'hloc'h?

Ar brezel!... Ar brezel kriz a zo o tigeri. Ar brezel spontus a ziframm didruez o zad digant o bugale, ar vugale digant o mamm..., da vont du-ze d'en em ganna war an dachenn a varo, el lec'h ma chomo o c'horf marteze, mac'hagnet, drailhet, frigaset gant an tennou.

An Aotrou Person ivez a reseo eur paper.

En eur grena e lamm diwarnan ar golo, hag e lenn: « Warc'hoaz e kemerot an « trêñ » kenta evit beza e Roa-
on a-benn 10 eur. »

An Aotrou Person a gouez d'an daoulin hag eur bedenn c'houek a zav diwar e vuzellou. Gouela a ra, n'eo ket

gant aon rak ar brezel ! O nann ! Met, sonjal a ra avat en e barrezioniz karet a ranko beva hep beleg.

Beva rankint, evel eur vandenn zeñved hep pastor : den ebet ken da oferenna en o iliz a chomo goullou da zul ; den ebet mui da rei d'o ene ar pardon ! beleg ebet da rei d'ezo ar bara a ro nerz ha buhez, da gas d'o c'hlañvourien Doue ar frealzidigez a zousa poaniou ar maro. Beleg ebet mui da brezeg d'ezo o deveriou a gristen !... Dilezet evel ma vezint, ha chom a raint war an hent mat ?

Setu ar soñjou poanius a rae d'an Aotrou Person skuilha daelou.

Daoust da se, en deiz warlerc'h evel kalz eus e barrezioniz, e lavaras kenavo da gement a gare hag ez eas en hent...

Daou vloaz warlerc'h.

Du-hont war an talbenn, e-kreiz pri an trancheou, ar brezel a ra reuz. Eun emgann skrijus a zo bet. Ar zoudarded kalonek, dre urz, a lammas eus an tranche dreist ar c'hleuz war an dachenn, hag a sailhas spontus war an enebourien. Va Doue, pebez lac'herez a voe eno ! Ne

glaved dre-holl nemet tennou fuzuilh, sklakerez ar min-drailherezed, trouz bouzarus ar c'hanoliou o tisonka tan-ruz, garmou, youc'hadennoù ha klemmou truezus ar re c'hloazet. Dre-holl tud varo, tud o vervel, tud o koueza evel glao.... Eun druez !

Echu an emgann. A vare da vare, eun tenn bennak hepken a dorr sioulder an noz, a c'holo an dachenn heugus.

Didrouz, soudarded dispont ha karantezus, a zo aet da rei sikour d'ar re c'hloazet a glemm truezus e-mesk ar re varo.

Deut int endro nemet unan : an Aotrou Person a oa bet tizet gant eun tenn a greiz ma klaske rei sikour d'eur zoudard gloazet.

Abaoe penn kenta ar brezel e ra ar vichr risklus-se : savetei ar re c'hloazet, ha da heul, alies, savetei o ene.

Ha bremañ e chom astennet e-unan war an dachenn e-kreiz an noz : eur zoudard hanter varo war e gein, ha korfou mac'hagnet, drailhet a bep tu d'ezañ.

E wad a ruilh, a ruilh ! krena ra gant an derzian, hag a nebeudou e vuhez a ya kuit tamm ha tamm.

Ar zoudard yaouank a zo war e gein a glemm, a hirvoud : « Mamm ! Mamm !... Mervel a ran !... O va Doue... eur beleg ! »

Ar gomz diweza-se a zivorfilas krenn ar paour kêz beleg. Trei a ra e benn warzu ar zoudard yaouank, Doue a oar gant pegement a boan, hag e lavar :

— Me a zo beleg !

— C'houi a zo beleg ?... Pebez chañs !... Roit d'in an absolven, mar plij.. Kristen oun ha Breizad.

O ! kaera taolenn a voe eno neuze ! Eur beleg, hanter skornet gant ar maro, o sevel e zorn dinerzet hag o lavarout :

— Pardoni a ran d'it da bec'hejou en ano an Tad, ar Mab hag ar Spered Glan...

— Evelse bezet graet, eme ar zoudard ; bennoz Doue, va Zad, laouen e varvin bremañ.

— Me ivez a zo o vervel, va faotr paour ; gwall c'hloazet dun..., Glac'har am eus o vervel, rak du-hont, e Breiz, eur barrez hep beleg a zo ouz va gortoz... Va Doue, grit d'ezo kaout eur beleg....

— Va zad, me a zo yaouank ; marteze ne varvin ket... Ac'hanta, prometi a ran d'an Aotrou Doue e vezin beleg, da gemer ho plas, ma parean.

— Va mab, plijadur a rez d'in... Te a vo beleg ! eme d'ezan an Aotrou Person o vervel...

Echu ar brezel pell 'zo.

En eur c'hloerdi a Vreiz, eun abad oajetoc'h eged ar re all, a gemer plijadur alies, o konta d'e vignoned penaos eo bet galvet gant Doue da veza beleg, war dachenn ar brezel.

Komzou diweza an Aotrou Person o vervel a deu alies war e vuzellou, hag a chomo bepred en e spered : « Va mab, plijadur a rez d'in... Te a vo beleg. »

Hag en eur echui e lavar atao, an dour en e zaoulagad :

— Aotrou Person, bezit laouen, ar soudard yaouank en deus dalc'het d'e c'her ; hep dale e vo beleg.

Filhor Sant-Erwan.

Ar Skol Vrezonek

I. — RUMMAD KENTA (Cours Supérieur)

Skrivit eul lizer d'ho preur soudard da reketi d'ezañ eur bloavez mat. Er memes amzer roit d'ezañ kelou eus ar gêr.

II. — EIL RUMMAD (Classe du Certificat)

Ar goañv a zo. — Yen eo. — Erc'h a ra. — Kreñv an avel. — Dre ar prenestr e sellit er-mêz. — Gwenn eo dre holl. — Bugale a c'hoari gant an erc'h. — Petra reont ? — En ti eo tomm. — Tan a zo en oaled. — E piou e sonjit ?

III. — TREDE RUMMAD (Classe au-dessous du Certificat)

Lavarit d'eomp petra hoc'h eus gwelet pa 'z oc'h bet o welout kraou ar Mabig Jezuz en hoc'h iliz. — Petra 'zo bet plijet d'eoc'h ar muia ? — Perak ?

genver
1937

Ha n'ankounac'hait ket spega ouz ho paperenn ar « BON »-man !

Loeiz ar Floc'h

1867 - 1936

Da c'houel sant Stephan diweza e varve e Lesneven, gand al lamm-kalon, ar barz baleer Loeiz ar Floc'h, anavezet kenkoulz e Bro-Gerne evel e Bro-Leon ; ganet e oa bet er Bagn, e Bodilis. d'an 2 a viz kerzu

1867 ; beleien e barrez o welet e spered lemm her c'hasas da ober e studi ha goude beza bet e skoliou krenn Poitiers ha Lesneven. ez eas da gloerdi Kemper. Gwellet a reas dillo n'oa ket galvet gant Doue da vont da veleg hag e tistroas d'ar gêr.

Kemeret a reas neuze eur vicher hag a roe tro d'ezan da redek kals broiou ha da welet kals tud : en em lakaat a eure da werza louzeier evid ar chatal. da lemma aotennou, da ober plakou ; kavet e veze, kouls lavaret, e kement foar hag e kement marc'had a oa e Leon hag e Kerne hag evit chacha an dud d'e stal e veze klevet o youc'hal : « Plakou ! Piou en deus ezomm plakou ? »

« Plakou bihan, plakou bra,
« 'Vit ar c'hirri hag ar chas ! »

An dra-se a rae da c'hounid e vara, met ar pezh a rae evid e blijadur oa sevel skridou brezonek a voe moulet er « Bobl », er « C'hourrier du Finistère », e « Feiz ha Breiz », skridou hag a zo enno danvez leoriou tea hag

e talv ar boan e moula rak ma 'z eus breman meur a skrivagner brezonek, n'eus ket unan hag en defe gouezet lakât spered ha yez ar bobl da dremen en e skridou koulz ha Loeiz ar Floc'h.

Beziet eo bet e bered Bodilis d'an 29 a viz kerzu ; e tal e vez an A. Jaffrennou, en hano ar Varzed hag ar skrivagnerien vrezonek, a reas e veuleudi.

Loeiz ar Floc'h ganet paour ne zastumas ket eur gwenneg hag a jomas paour edoug e vuhez ; e skridou brezonek, daoust d'o zalvoudedez, n'o deus ket e laketa da c'hounid e vara ; gant hor skoliou divrezonek ezomp kouezet, siouaz, ken izel, ma ne glaskomp magadurez hor spered nemed e yez ar re a zo o klask mouga hon hini.

Erbedi a reomp c'hoaz ouz hoñ lennerien an Aotrou Fransez-Mari Madec, rener an Adsao, maro e Brest, en e zeizvet bloaz hag hanter kant, d'an 19 a viz kerzu diweza ;

an Itron an Du, Madalen ar Moal, pried Loeiz an Du, ha lesverc'h an A. Moal, rener « Breiz », marvet e Gwengamp d'an 30 a viz kerzu diweza ha beziet e Coadout da zeiz kenta ar bloaz ;

an Aotrou Jakez Riou, kazetennour, ganet e Lothey, er bloaz 1900, marvet e Chateaubriant d'ar 14 a viz genver, ha beziet e Douarnenez, e bro e bried, eun dimezell Griffon, d'ar 17 a viz genver ; Jakez Riou a zavas e gaera skridou e brezonek : Lizer an hini maro ; Geotenn ar Werc'hez ha Troiqn kamm Alanik al Louarn ;

an Aotrou Augustin Guillevic, ganet er bloaz 1861, bet rener kloerdi bras Gwened ha vikêl vras, maro e Gwened d'ar 27 a viz genver diweza .

An Aotrou Guillevic a oa eur Breizad penn-kil-hafroad ; anaout a rae holl vroioù keltiek tramor ; gand an Aotrou Goff, en devoa savet yezadur yez Gwened ha gand an Aotrou Priellec eul Levr pedennou brudet ha skignet dre holl e bro Wened.

Doue r'o fardono.

LEVRIOU NEVEZ

Gant tric'hantvet bloaz leor bras an Tad Albert Le Grand, « *Vies des Saints de la Bretagne Armorique* », a zigoueze warlene, daou skrivagner o deus kavet tro da rei d'eomp daou leor hag a zo evel pa lavarfen eun diverra kaer anezan :

I

« LA JEUNESSE BRETONNE SUR LES PAS DE SES SAINTS »

Al leor bras-man, in-octavo, savet gand an Dimezell **Martha ar Berr** ha skeudennaouet gant Xavier de Langlais, a gaver e gwerz e ti an Aotrou Fr. Simon, mouler e Roazon, evit 18 lur hag evit 20 lur e vezo kaset d'ar prener, dre ar post.

Eun dra vat eo hel lakât etre daouarn hor yaouankizou, ma teuint da ober anaoudegez gand ar gwella tud a zo bet o vale war douar hor Breiz ha ma savo c'hoant ganto da vale war o roudou.

II

« LES GRANDS SAINTS BRETONS »

par le chanoine Hervé Calvez, curé de Lesneven

Vol. de format 16×21 — 144 pages — 46 héliogravures dans le texte. — Couverture en héliogravure. — B. Arthaud, éditeur à Grenoble, 1936.

Gand al leor all-man e reoc'h, a-gorf pe da vihana, a-spered, ho Tro-Breiz, evel m'her grae hon tud koz p'edo hor bro ar vro tosta d'an nenv; moulet eo gant lizerennou kaer, war baper eus ar c'henta ha skeudennaouet en eun doare dudius.

Eul leor talvoudus ha plijadurus da lenn eo mar deus unan ha gand an Aotrou Calvez e c'houlennomp ma vezo roet da zant Erwan, paeron hor Breiz, ar renk en devoa roet d'ezan ar Pab Klement VI, p'en devoa e laket war roll ar zent a die beza enoret gand an Iliz a-bez d'an 19 a viz mae 1347, war goulenn an duk Charlez Bleiz.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, abou eun beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vliaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbi, an loureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2 rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou **PERROT**

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13. lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
 Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur
 Koumananchou-a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
 C. C. 21.802 Rennes.

**EUR PEZ-C'HOARI NEVEZ FLAMM,
 EVID AR MERC'HED**

“ Bécassine ” vue par les Bretons

Ar pezh-mañ a ro lamm d'ar « Vécassine » savet gant ar Barisianed evid ober goap eus ar Vretonezed.

Eun dra vat eo eta e c'hoari e pep parrez !

Al leor, 68 pajenn ennan, skeudennet, gant eur golo kartons, livet kaer : 11 lur; hep golo kartons : 6.50. — E gwerz e ti **Ronan Caouissin, Pleiber-Christ (Finistère)**, kont-cheken 22092 Rennes, Mme Caouissin J.

Evit Bruda

Goueliou-Meur Bleun-Brug 1937

Skrivit...

war Kartennou-Bost

937. MILVET BLOAZ. 1937

adsavidigez hor BREIZ

Skeudennet gant **Xavier DE LANGLAIS**

An dousenn	1 75
50 kartenn	6 50
100 kartenn	12 lur

E gwerz en :
Union des Œuvres Bretonnes, Pleiber-Christ (Finistère) C. C. 22092
 Rennes, Mme Caouissin

FEIZ HA BREIZ

Menoziou Santel

evit tremen gant frouez

Amzer ar C'horaz

ER bla-man ar C'horaz a zigor d'an dekvet devez a viz c'houevrer. Netra, eme ar zent, ne c'hell digas vad ha santelez en hor buhez muioc'h eget ar gwel karantek eus ar poaniou en deus Mab Doue diwasket evidomp. Ma ve ar gristenien aketus holl da zellout gant glac'har ha gant karantez ouz kroaz benniget Hor Zalver. na buan ez afe ar bed war gaeraat, war zantelaat !

GANT KEUZ D'HOR PEC'HEJOU DAOU LINOMP E-HARZ AR GROAZ

E amzer ar C'horaz, c'houekoc'h eget er mareou all, hor spered a rank prederia war basion hor Zalver Jezuz-Krist hag hor c'halon frailha ganr ar c'heuz d'hor pec'hejou. Perak e welomp-ni eun Doue o ouela, o klemm, o tiwada, o vervel war ar groaz nemet evit dismantri ar pec'hed, nemet evid hon dougenn da gasaat ar pec'hed, d'her skuba a ziwar hon ene ? Evidomp, evit pep hini ac'hannomp Jezuz a zo bet bec'hiet en eun doare ken ankenius, ha, gant an abostol sant Paol, pep den a dle anzav e gwirionez : « Jezuz en deus va c'haret beteg en em ginnig evidoun d'ar maro ».

Goulennit ive digand ar Profet Isai perak eo bet flas-tret korf ha kalon an den-Doue gant kement a boaniou kriz hag her c'hlevoc'h o lavarout gant eur vouez leun a

c'hlac'har : « Gouliet eo bet en abeg d'hor pec'hejou, brudet en abeg d'hon torfejou. » (Isai LIII, 5). Ha Doue an Tad a anzav ouzomp : « Her skoet em eus en abeg da dorfed va fobl. » (Isai LIII, 8).

Eun êl a roas d'ar Profed Daniel eur skeud eus Pasion ar C'hrist hag an den santel, strafuilhet-holl ha spontet, a gouezas a stok-korf d'an douar : « Raktal, emezan, ec'h en em welis o simpla : va fenn a zeuas da veza morlivet, distronket, et evel eun all en e lec'h ; abafet net oan, edoun eno gand eur c'horf teuzet hag eun ene nec'het-marzo o klevout komzou an êl ; gourvezet oan va zal ouz an douar, rak ar spont, evel eun tarz-kurun warnoun, en devoa va ledet ha va dalc'het ouz torgenn. »

Pa ouzomp eo evid hor pec'hejou d'eomp-ni en deus ar C'hrist gouzanvet eur verzerenti ker skrijus, penaos ne deufemp ket da horjella war hon treid ha da goueza e-harz ar groaz, hor c'halon teuzet gand ar glac'har da veza bet fall ? Stouet dirag ar groaz e komprenimp talvoudegez ar c'homzou-man skrivet gand eun Doktor eus an Iliz, sant Bernard : « Anavez, o den kristen, peger bras eo gouliet da ene, p'eo gwir evid o farea eo ret d'an Aotrou Krist beza gouliet. Ma ne pefe ket gouliet a gas d'ar maro evid atao, morse Mab Doue, evid kaout eul louzou d'o farea, n'en defe roet e wad, ne ve marvet. » Pegement eta eo karet ar pec'her gand Doue ha pegement eo ret d'ezan gouela war he bec'hejou evit ma ne vo ket dilalvez evitan gwad Mab-Doue ! !

« N'EO KET EVIT C'HOARZIN EM EUS DA GARET »

Ar gwel eus Pasion hor Zalver en deus digaset war an hent mat kalz a bec'herien ha dougenet da bignat uhel er zantelez kalz a eneou. Santez Anjela a Foligno a zo bet eur gwall-bec'herez, ez yaouank.

Ar zantez-man he deus skrivet kement-man : pa oa plac'h yaouank, he devoa grêt pec'hejou bras hag e kuze doare hec'h ene er gador-govez. An diaoul mut a zarre d'ez he genou. Pebez anken evid ar paour kaez ene ! An dra-ze a badas tri bloaz. Skuiz gand he c'houstians ker

sammet, brevet gand ar morc'hed, ec'h en em daol e-harz treid ar Werc'hez : « O va Mamm, emezi, roit d'in an nerz da anzav va fec'hejou milliget ! » Hag e tosta ouz ar gador-govez : « Va zad, emezi, va zikourit da anzav va fec'hejou ! » Hag ar keleg, a c'houlennou, a ra d'an ene paour anzav e holl bec'hejou hag ar pardon hag ar peoc'h a ziskenn warnan.

Santez Anjela a boueze alies war ar wirionez-man : Ar C'hrist en deus hor c'haret evit ma teunp d'hon tro d'e garout. Jezuz e-unan zoken he c'helennas hag eun deiz ec'h en em ziskouezas d'ez gand ar c'horzou-man war e vuzellou : « N'eo ket evit c'hoarzin em eus da garet ». Da beb hini ac'hanomp Doue a lavar an hevelep komzou. O c'houi eneou keiz hag a vev er skanvadurez, c'houi hag a glask eur gwir vignon evid ho karout hag a zo glac'haret dre ma n'her c'havot e nep lec'h etouez an dud, o demit daved Jezuz ha stouit e troad e groaz evit ma ho pezo digantan an eürusted a c'hoantait : hen hepken a c'hell rei d'eoc'h al levenez hag ar peoc'h. Evel santez Anjela em roit da garout Jezuz, evel di tamallit ha kendaonit pec'hejou ho puez, ha selaout gant fizians ar c'homzou a vadelez a lavaro d'eoc'h ho Salver hag ho mignon. An daelou a ziver eus an daoulagad pa lenner ar pennad-man eus skridou ar zantez. Gouzout a reomp, lennerien ger, e vezot, c'houi ive, douget, dre lenn komzou ken kaer, da gasaat gwelloc'h ar pec'hed ha da garout birvidoc'h Salver ar bed ha setu perak o adskrivomp aman :

«...Kendalc'h a raen, eme santez Anjela, da damall peb hini eus va izili ha da zisplega o istor truezus.

« Jezuz a zelaouas penn-da-benn gand eun habaskded vras. « Va merc'h, eme Jezuz neuze, an torfejou az peus grêt, oc'h en em ginkla, dre al liou enep natur az peus roet d'az tivoc'h ha dre ar rodellou enep natur az peus roet d'az blev, al lorc'h az peus bet oc'h en em ziskouez dirag an dud hag enep Doue, kement-se holl am eus dic'haouet.

« Liva a raes da zivoc'h evid o diskouez da wazed reu-zeudik ha beza deuet brao ganto. Bez dinec'h ! Va divoc'h

a zo bet goloet gant tufadennou an dud fall-ze ; digareet ha koenvet int bet gand o javedadou.

« Gant da zaoulagad e peus sellet heb ezomm, e peus sellet ouz traou noazus, evit beza dudiet ganto enep Doué. Va re-me a zo bet mouchet, beuzet em daelou, da genta, hag em gwad goude-ze. Ar gwad a rede eus va fenn o dalle.

« Evit torfejou da ziskouarn o deus selaouet komzou goullou ha fall, em eus klevet an tamallerez e gaou, ar gwall deodadou, ar malloziou, ar goaperez, ar c'hoarz, ar zetans a varo douget gant barnerien fallakr, ha leñv va mamm !

« Anavezet e peus plijaduriou an dibri-re ha token evet e peus enep reiz. Beza em eus bet va genou dizec'het gant an naon, ar zc'hed hag ar yun. Kinniget eus bet d'in bestl ha gwinegr.

« Droukprezeget, tamallet e gaou e peus ; goapaet, mallozet Doue, lavaret gaou ha gaou betek falstoui e peus.... Grêt e peus traou all... Chomet oun sioul dirag ar varnerien hag an testou faos ha va muzellou sarret n'o deus ket va divec'hiet.

« Da skiant-c'houesa n'eo ket dibec'h : sonj az peus eus plijaduriou a zo tennet eus louzeier a c'houez vat a zo. Santet em eus c'huezez flerius an tufadennou.

« Da c'houzoug en deus finvet dre atiz ar gounnar, ar gwall c'hoantegez hag al lorc'hentez. Va hini-me a zo bet skoet ha persduet gand ar skourjez.

« Evit pec'hejou da ziskoaz, va re-me o deus douget ar groaz.

« Evit pec'hejou da zaouarn ha da zivrec'h o deus grêt ar pez a ouezes mat, va daquarn a zo bet toullet gant tachou teo ha staget ouz ar c'hoad.

« Evit pec'hejou da galon, va hini a zo bet digoret gand eun taol goaf.

« Evit pec'hejou da dreid, evid an dansou didalvez, evid o bale gadal, evid o fennadou-red heb ezomm, va re, hag e vije bet gellet o staga hepken, a zo bet treuzet ha

tachet ouz ar groaz. E lec'h da voutou, kempennet ha kinklet kaer, va zreid a zo bet goloet a wad.

« Evit pec'hejou da gorf a-bez, ez oun bet staget gant tachou ouz ar groaz, skoet en eun doare skrijus.

« Evit digoll an droug az peus grêt oc'h en em fougeal en da zoare d'en em gempenn, oun bet diskouezet e noaz dirag an holl. »

« Ar C'hrist a gomzas evelse hag a lavaras c'hoaz ar geriou-man : « Ne gavi na pec'hed, na klenved ene n'em befe douget evito ar boan ha kinniget evid o farea al louzou. »

*
**

Lenomp hag aslenomp ar c'homzou-ze ; dreist-holl digoromp alies an Aviel evit ma anavezimp bepred splannoc'h karantez Doue evidomp hag evit ma teuimp d'E veuli bepred gwelloc'h. En em blijomp o lenn Pasion Hor-Zalver Jezuz, o sellout ouz Jezuz stag ouz ar groaz evit ma c'hellimp lavarout evel an abostol sant Paol : « Kement a ouzoun, eo Jezuz ha Jezuz stag ouz ar groaz » hag ober, evel dan, kalz a vad hag en em zavetei.

E Breiz, meur a vamm a zesk d'o bugale lavarout ar bedenn-man, pa reont sin ar groaz o tremen ebou d'ezu :

« Me ho salud, kroaz venniget,
« Kement kroaz a zo er bed.
« Jezuz en o c'hreiz krusifet
« A skuilh e wad evidomp. »

Ar groaz eo hon esperans, dreizi e pignomp d'ar baradoz. « O crux, Ave, spes unica ».

M. S.

Ar Bloavez Kristen

44. — Petvet sulvez ar C'horaiz a gavomp e penn-kenta miz meurzh ?

Pevare sul ar C'horaiz, hanvet sul an Hanter-goraiz, sul al « Lætare », — da lavaret eo « Bezit el levez », — sul ar Rozenn, — ar rozenn aour a vo benniget e Rom da genver an dervez-man ha kinniget diwezatac'h da unan bennak din da veza enoret ha meulet gant ar Pab. Hanvet eo ivez sul « ar pemp bara ». Rak, an aviel a lavaro d'eomp penaos e teuas Jezuz da greski pemp bara heiz ha daou beski, evit leina wardro pemp mil den a oa ouz e heul, e Tiberiad, hep sonjal mont d'ar gêr, « dre ma welent ar burzudou a rae evit para an dud klanv ».

Peseurt aked a ziskouezomp-ni abaoe m'eo digor amzer ar C'horaiz evit mont da heul Jezuz ? Ha bet omp o tebr ar bara burzudus diskennet eus an nenv, hag a zo korf hor Salver. Pa 'z omp kristenien tostaomp alies ouz an daol santel. Eno e kavimp an Doue a ro sklerijenn ha nerz. Eno e teskimp gwelloc'h pegen talvoudus eo, en amzer drubuilhus-man, kredi komzou Doue, senti ouz e Lezenn, kaout eur fizians divrall ennan, beva laouen, zoken, ma rankomp dougen eur groaz pounner.

C) AMZER AR BASION

45. — Pet lodenn a zo en amzer ar Basion ?

Teir lodenn : sul ar Basion ; — ar zul Bleuniou ; — ar zizun santel.

46. — Livirit eur gerig bennak diwarbenn sul ar Basion.

Gant sul ar Basion emamp e diweza lodenn ar C'horaiz. Betek sul Fask, evit gounid ar c'halonou, an Iliz a ziskouezo d'eomp, dreist-holl, ar poaniou gouzanvet gant hor Salver epad e Basion.

Tristidigez an Iliz a ya war gresk. Ar groaz, skeudennou ar Werc'hez, ha re ar zent a vezo mouchet, golbet, en ilizou, hag en tiegeziou kristen, betek ma vo kanet « Alleluia » ar zadorn Fask.

47. — Perak eta ?

Evit ma vo anat d'an holl eman an Iliz e kaonv ; evit ma sonjo ar gristenien e fallagriez ar pec'hed ; hag en amzer ma chomas Jezuz kuzet, pell diouz e enebourien, a zo a vremen o klask an tu d'e goll, d'e lakat d'ar maro. Daoust m'oa kaer, niverus, e vuzudou, dispar e gomzou, ar Juzevien gwarisius a gemeras mein da deurel warnan. « Jezuz en em guzas hag a yeas er maez eus an templ ».... Pa vez graet eun dra fallakr d'ar mestr, ar servicherien n'hellont ket beza eurus. Setu eta ma c'holoer ivez pen-nou ar zent.

Arabat d'eomp ober evel ar Juzevien.

Ma teu ar veleien, a dle komz en hano Jezuz, da lavaret eur ger tenn bennak d'eomp, dre garantez evit hon ene, e vezo peurlies. Selaouomp i gant doujans, ha greomp brezel d'hor ycolou fall. Gwelloc'h c'hoaz ! P'eo deuet an amzer, kastizomp muioc'h hor c'horf, ha gwalc'homp hon ene dre an absolvenn. Lavaromp en derveziou-man pedenn an Iliz : « Aotrou, skuilhit ho kras war ho servicher, hag e vevin o terc'hel mat d'ho kourc'hemen-nou. »

Kanomp gant doujans epad ar gousperou ar « vexilia regis », a zo eur c'hantik eus ar re gaera, ha dreist-holl ar c'hozou-man : « Salud d'eoc'h, kroaz, hor gwir esperans ; — e mare ho pasion breman, kreskit santelez ar re vat, ha roit ar pardon d'ar bec'herien. »

Lennerien « Feiz ha Breiz » a bedo an eil evit egile, ha pa 'z int katoliked vat, a bedo alies evit o breudeur a zo gwasket e broiou a zo, hag evit an holl bec'hourien. Petra 'z o gwelloc'h ha kaeroc'h ?

48. — Deskit d'eomp breman petra eo sul ar Bleuniou

An devez kenta eus ar zizun hanvet, abaoe ar pevare kantved, ar « zizun veur », pe c'hoaz ar « zizun san-

tel ». Rak n'eus sizun all ebet hag e ve sonjet enno e misteriou kaeroc'h : mister ar Redamsion, pe mister Mab Doue o c'houzanv hag o vervel evit savetel an den pe c'her, kablus dirak Doue ; — mister sakramant an aoter, pe mister Jezuz o chom en eun doare burzudus gant an dud, dindan spesou sakr ar bara, hag ar gwin ; — mister sakramant an Urz, savet gant Jezuz an deiz araok e varo, evit rei beleien d'an Iliz, d'ar gristenien, d'o sklerijenna, d'o santelaat, d'o gouarn.

49. — **Petra welomp en iliz d'ar zul Bleuniou ?**

Da genver an deiz-man Jezuz a deuas gant e ebestel eus Betani, tiegez Lazar, Martha ha Mari, da gêr Jerusalem. An holl a ziredas d'e ziambroug, bodou palmez, bleuniou en o daouarn. Dre ma tremene an dud a lavare : « Meuleudi da Vab David ! Benniget ra vezo an hini a zeu en hano an Aotrou »...

Gouel sul ar bleuniou a lako evel eun daolenn eus an digemer graet en dervez-se da Jezuz. Ar gristenien a zigaso bodou beuz ganto d'an iliz. Ar re-man a vezo benniget, ha dre he fedennou an Iliz a c'houlennno ma tiwal-lint an dud diouz pep droug a gorf pe a spered, ma ten-nint bennoz Doue war an tiez ha ma lakint an oberou mat da zougen frouez er c'halonou.

Dalc'homp d'ar c'hiz da lakat beuz benniget en ti, er c'hreier, er parkeier, ha war beziou hor c'herent aet da anaoun.

Benniget ar bodou e saver ar groaz evit ober eur brosesion. Goude, dor an iliz a jom klozet, evel m'oa klozet dor an nenv abaoe pec'hed Adam hag Eva.

Dirak an nor sarret e kaner eur c'hantik. An dud a zo en iliz a respont : « Gloar, meuleudi hag enor d'eoc'h-c'houi, Roue ha Salver ar bed. » Er fin, e tigor er an nor, evit merka eo bet digoret dor an nenv dre varo Jezuz war ar groaz, hag e chom digor evit digemeret eneou an dud a varv e karantez Doue, er stad a c'hras.

Ar c'hiz a zo da zigas ar vugale vihan da oferenn ar zul bleuniou, evit ma kemerint en dervez-man lec'h bu-gale ar Juzevien endro da Jezuz pa dostae ouz Jerusalem.

Lennet e vezo pasion Hor Salver, hervez an avieler sant Maze. Pa zigouezer gant ar c'homzou a lavar e varvas Jezuz, ar veleien hag an dud a zo en iliz, a stou d'an daoulin evit pokat d'an douar, a evas eul lodenn eus gwad Salver ar bed....

Da genver an dervez-man klevomp mouez Jezuz o lavaret : « Unan bennak am eus klasket d'am frealzi ha n'em eus kavet den ebet »... Poaniomp da veza evit Jezuz ar mignon mat a c'hortoz !

50. — **Hag awalc'h eo d'comp mont da glevet oferenn ar zul bleuniou ?**

Gwechall e chomed hep labourat epad ar zizun zantel. Ma n'eo ket aes breman ober kement all, poaniomp da c'hellout heulia, da vihana, ofisou ar yaou-gamblid, gwener ar groaz, ha sadorn-fask.

51. — **Petra vezo en iliz d'ar yaou-gamblid ?**

Eun oferenn ne lavarer ken en dervez-man. Epad ar « Gloria in excelsis » e vez sonet ar c'hleier ; evit merka glac'har an Iliz e chomint moud betek ar sadorn. Da vare ar gorreou ar beleg a gonsakro diou osti. Gant unan e komunio, eben lakaet en eur c'halir, a vezo douget e pro-sesion betek eun aoter, hanvet « baradozig ». Eno e vezo kemeret da wener ar groaz.

Goude an ofis e tivisker an aoteriou. An tabernakl a jom goullou. Sonjomp er soudarded a dennas e zilhad digant Hor Salver, evit ma teufe da wir komzou ar profed David : « Rannet o deus va dihad kenetrezo »... Trugare-kaomp Jezuz da veza savet sakramant an aoter !

52. — **Ha mat eo mont da ofis gwener ar groaz ?**

Eun dever eo mont da ofis gwener ar groaz. Dre he lidou an Iliz a zigas sonj d'ar gristenien eus mister Mab Doue, stlejet gant kounnar dirak Pons-Pilad, Herodez, skourjezet, kurunet, gant spern, ha lakaet d'ar maro war groaz Menez Kalvar.

Kenta ra ar beleg eo chom astennet war leurenn ar c'heur, e traon an aoter. Goude e lenn ar Basion, hag e

c'heur, e traon an aoter. Goude e leun ar Basion, hag e ped evit an holl grouadurien. Echu ar pedennou-man e vez adoret ar groaz, epad ma kaner rebechou Jezuz da bobl Israel. Goude-ze, ar beleg a ya da gerc'het an osti, a zistro d'an aoter vras hag e kan ar « Bater ». Eur wech e sav an osti, e komuni, hag ez a sioul d'ar sakrateri.

Araok kuitaat an iliz, sellomp gant doujans hag anaoudegez vat ouz kroaz hor Salver. Greomp ivez gant feiz, diouz ar mintin pe wardro teir eur, hent ar groaz. Induljansou kaer a c'hounezet.

Y. G.

Ar Skol Vrezonek

1. — RUMMAD KENTA (Cours Supérieur)

Ho « Feiz ha Breiz » : ha plijout a ra d'eo'h ? — Perak ? — Petra 'zo plijet d'eo'h ar muia e-barz abaoe miz here ? — Petra 'garfec'h gwelout c'hoaz e-barz ?

2. — EIL RUMMAD (Classe du Certificat)

Ar c'hasker bara : Peur hoc'h eus e welet ? — Penaos oa gwis-ket ? — Petra 'ra e-kichen an nor ? — Petra 'zo roet d'ezañ ? — Petra respont ? — Ha mat eo ober aluzen d'ar paour ? — Petra 'lavar Jezuz diwarbenn an dra-ze ?

3. — TREDE RUMMAD (Classe au-dessous du Certificat)

Eun neiz pig hoc'h eus kavet : e pelec'h ? — Gant petra eo graet an neiz ? — Petra 'zo e-barz ? — Hanvit al laboused a ra o neiziu er gwez evel ar piked. — Pere eo al laboused a ra muioc'h a zroug eget a vad ? — Pere eo ar pemp labous a blij d'eo'h ar muia ?

AR RE-MAN EO DEVERIOU DIWEZA AR SKOL-VREZONEK EVIT AR BLOAZ-MAN.

Meurz
1937

« B O N » DA SPEGA OUZ DEVERIOU
MIZ MEURZ

An Tad Santel ar Pab

PI XI

Penn iliz-veur
Sant Per e Rom

B LEUNIET eo ar Rom gristen gant ilizou a bep oad, a bep ment, a bep neuz ; eur pevar-c'hant bennak a zo anezo ha n'eo ket lec'hioù a belerinach a vank d'an neb en deus an eurvad, evel em eus hen bet, da dremen er gêr dispar-ze, eur pennadig amzer. Ar c'haera en o zouez eo a dra-sur sant Per, sant Paol, sant Yann ha santez Mari, eo o hanoù, er yez italianek, « san Pietro,

san Paolo fuori le mura, san Giovanni Laterano, ha santa Maria Maggiore ». O feder int bet lezet gant an Tad Santel ar Pab, pa eo bet sinet, eun nebeud bloaveziou 'zo, etre Mussolini ha Pi XI, an emgleo pell vrudet, en deus siellet ar peoc'h etre gouarnamant Viktor-Emmanuel hag an Iliz katolik. O gwelet em eus, meur a wech, ha na ped all, ouspenn, met etrezek iliz sant Per e troen peurvuia va c'hammejou hag, alies, da zul, peurc'hraet ganin va labour, en eur gouent distro, e « Via Pompeo Magno », e oa va flijadur mont d'al lec'h burzudus-se eo miret hag enoret ennan relegou prins ha penn an daouzek abostol.

Ar c'henta maen euz iliz-veur sant Per a voe diazezet, er bloavez pemzek-kant c'houec'h, endra ma edo ar Pab Julian an eil, e penn ar bed katolik, met eur c'hantved mat a dremeno, araog ma vo gouestlet d'e zant-patrom an templ savet d'ezan. Sperejou-dreist evel Bramante, Rafael, ar Bernin, Mikael-Ange, meur a hini all c'hoaz, o deus dispignet eno ar gwella euz o gouiziegez, eus o skiant hag euz o ampartiz, ha tridal a c'hellont holl gant al levenez, diouz lein ar baradoz, en eur welet pebez marzenn a zo bet ganet en o sperejou ha deut er maez eus o daouarn.

Pemp dor vras a ro digor e diabatiz an iliz ; an neogreiz he deus seiz-war-nugent metrad ledander, pevar ha daou ugent uhelder ha tost da zaou-c'hant a hirder. Diouz barr ar « goupolenn » ez eus eur gwel hep par war Rom hag ar grec'hiennou a ra an dro da gêr ha, pa vez sklêr an amzer, eo ês zoken d'hol lagad merzout eun tamm mor bennak, en tu all da Osti.

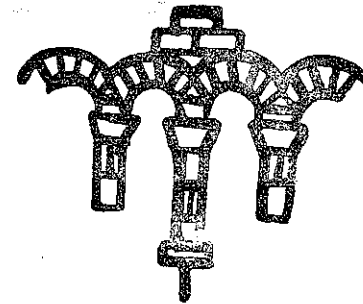
Aoter an Tad Santel ar Pab, graet dre urz Klement VIII, en em gav a-us da vez sant Per hag e traon ar « Confession », goulaoet kaer meurbet, e weler imaj

Pi VI, kroazet e vizied da bedi, bet kizellet gant eun ijinour a Vreiz-Izel. En daou du d'an iliz, ez eus eur renkad chapelou, ker bras ha ken doun pep hini anezo hag hon ilizou-parrez ; ar « Pieta », gouestlet d'ar Werc'hez, chapel ar Sakramant meulet ra vezo, hini sant Gregor, er c'hostez dehou da doull an nor, re ar c'heur, sant Klement, ar mên-badeziant, er c'hostez kleiz, holl darempredet, va c'hredit, gant ar belerined diredet di a holl broiou ar bed.

Er penn pella eus an neo vras eo savet Kador sant Per, douget war diou-skoaz pe daouarn pevar doktor brudet, Ambroaz hag Aogustin, sklerijenn an Iliz latin, Athanas ha Krysostom, enor an Iliz gresiad, hag a-us da bep tra hag a-wel d'an holl, e dounig-doun eur prenestr gwelivet, en em zistag ar goulmig koant a zigas sonj eus ar Spered-Santel, sturier kenta ar Vag, sur diouz he hent, a gas, da bep mare hag hep paouez, rummou eneou beteg aochou ar baradoz.

J. L., O.M.I.

(Da genderc'hel).

KAR

da

VREUDEUR

ha da

C'HOAREZED

« Va breur, va c'hoar ! » Lenner bihan, setu gerioù hag a levezet bemdez, marteze, hep gouzout awalc'h pegen c'houek int.

Lakomp e rafed ouzit ar goulenñ-man : « Ha laouen e vefes ma teufe eur bugel all bennak, kosoc'hik pe yaouankoc'h da lodenna da c'hoariou, da labourou, da beaniou, da blijaduriou ; da rei skoazell d'it ha te d'ezan ; da vont ganez d'ar skol bep mintin, da zistrei d'ar gêr an dorn en da zorn, bep abardaez ? »

Mignoned eus an dibab e vezoc'h. N'ho pezo netra da guzet an eil d'egile : pep hini a lenno e kalon e vignon, evel ma lenner en eul leorig moulet mat, hep aon da fazia.

Ho karantez a bado n'eo ket eur miz, nag eur bloavezh hepken, met edoug ho puhez penn da benn. Trec'h e vezo d'ar maro, zoken. »

Dirak eur seurt goulenñ petra respontfes ? Lavar eta ? Da glevet a ran : « Lakit em c'hichen, ha buan, ar mignonig dispar-man ! »... Setu da respont, hep mar ebet. Neuze, sell en da gichen ; ne welez ket, a-ze, harp ouzit, en da di, en dro d'an hevelep mamm ha tad, da vignoned wella ?... Da vreudeur, da c'hoarezed int.

A-berz Doue emaint o sevel, o kreski evelhout dindan an hevelep toenn. Paour int marteze, pe binvidik, ne vern. Eur galon vat o deus. Da garet a reont...

Al liamm a start o c'halon ouz da galon a zo graet gant danvez mat. Ma kerez e pado e keit ma chomo bu-

hez ennoc'h.... Nemet avat e ranki ober eun draig bennak bemdez evit maga liamm beo ar garantez...

Te, pôtrig mat, sikour da vreudeur, da c'hoarezed yaouankoc'h en o ezommou, beilh warno dalc'hmat, pella diouto pep riskl, er skol, en ti, er park, en hent. Ro d'ezo skouer vat, pa vezit o c'hoari pe o labourat, o vont d'ar skol pe d'ar gêr.

Ha te, plac'hig, bez evel mammig-vihan da vreudeur, da c'hoarezed. Desk d'ezo gwiska mat o dilhad, gwalc'hi o dremm, hag o daouarn.

Lenn a ouzont ? Desk o lizerennoù d'az preudeur, d'az c'hoarezed ; lenn « Feiz ha Breiz ar Vugale » dirazo, bep miz ; kont istorioù d'ezo ; kan dirazo kanaouennoù brezonek.

Gwriat, ober stamm a ouzont ? Diskouez d'ezo penaos staga tammou gant an nadoz, stamma gant eur vro-chennig...

Ha pa glevi da vreur pe da c'hoar o ouela en ti, er c'havell, red buan da luskellat, dreist-holl pa vezi o c'hoariellat...

En doare-ze e kresko ken etrezoc'h bleunenn gaer ar garantez.... Ha ma pedit bemdez, breudeur ha c'hoarezed, an eil evit egile, ho karantez a gresko gant an amzer, ha diwezatoc'h pa vezo aet pep hini gant e hent ho plijadur c'houeka a vezo komz diwarbenn bloavezioù ho pugaleach....., pa zigouezo d'eoc'h mont an eil da di egile.

« Mabig Arvor ».

EVID AR SKOLIOU :

GERIOU DA ZESKI. — C'houek, mat, dous ; — Abar-daez, fin an deiz ; — Eus an dibab, klasket mat ; — Trec'h, gounid, mestr ; — Dispar, n'eus ket evel dan ; — Hevelep, menez ; — Dalc'hmat, atao ; — Hep mar, hep douetans, sur.

GOULENNOU. — 1. Klask an hanoioù liezek. — 2. Penaos diskouez ho karantez d'ho preudeur, d'ho c'hoarezed ? — 3. Perak eo red rei skouer vat ?

SONJIT MAT : Ha laouen e c'hellit beza ma ne labourit ket mat ? Livirit perak e vez tenval neuze ho penn ?

DIHUN

Dihun, Breizad, dihun, va bréur,
Kredabl eo e tosta an eur,
An eur santel e vo d'it red
War an dachenn diskenn d'ar red.

Leun eo an oabl a goumoul du,
Avel foll a c'houez a bep tu
Ha mont a ray ganti warc'hoaz
An nebeud traou kaer az peus c'hoaz.

« Filmou » diouz ar gwas a zo
A daol dismegans war da Vro ;
Ha te a jomfe hep sevel,
Da ober d'ar gaouiad tevel ?

Yez da dud koz, da yez karet
Diouz he zron a vez diskaret ;
Kleo he mouez a sao d'az kervel
Da virout outi da vervel.

D'ar mistri fall, gwir loened gouez,
Lavar eo poent chanj ton d'o mouez ;
Hep aon gop d'ezo ; friou lous,
Bezit fur, pe e vezo trouz.

Da feiz, bet brudet e pep lec'h,
A woenv evel an deliou sec'h ;
Dreizout ra azvevo e Breiz
Brava bleunvenn n'eus en he c'hreiz !

J. L., O.M.I.

Bloaveziou trista hor Breiz

919-936

ROUANTELEZ Breiz Vihan, savet breman ez eus pemzek kant vloaz, gant hon tud koz pa ne venent ket chom e Breiz-Veur, dindan galloud ar Zaozon, a oa en he gwir wella hag en he gwir vrasa, en navet hag en dekvet kantved, en amzer hor rouaned veur Nevenoe, Erispoe ha Salaün ; siouaz tost e voe d'ezhi neuze beza goueledet da vat gand an Normaned, tud gouez ha digristen hanter noz an Europ, a rede ar mor war o bigi skanv hag a rae o diskenn, er broiou pinvidika a gavent war o hent, d'o laerez ha d'o devi.

AN TAN E KELERN

Kerkent ha ma vezent gwelet o tont warzu mulgul Brest e veze c'houezet eun tantad-tan, e Kelern, e ledenez Kraozon, hag o welet ar sklerder o tarza dioutan, en noz, e veze laosket ar youc'hadenn skiltrus : « An tan e Kelern ! » da redek eus an eil kêriadenn d'eben ; kerkent ha ma weled diwar Menez-Hom tan Kelern, e c'houezed eno ivez eun tantad all hag eun all c'hoaz pelloc'h, war Garreg an Tan, e Gouezeg, hag evelse, tamm ha tamm, Breiz a veze sklêrijennet eus an eil penn d'egile hag an holl a ouie edo al laeron vor o tostât hag e oa mall kemeret an tu d'en em ziuall outo.

AR ROUE ALAN 888-907

Ar Roue Alan, leshanvet ar Meur, a roas eur gwall-lamm d'an Normaned, war lanneier Kistreberh, e diskar-amzer ar bloaz 888.

Dirak e diarned, Alan en devoa touet rei da zant Per Rom, e prof, an deog diwar e vadou, ma c'hounesje; start e voe an emgann, met selaouet e voe e bedenn; pevarzek mil Norman war bemzek a jomas ouz torgenn; ar re all a dec'has, gand ar gounnar, hag, epad an naontek vloaz, ma chomas Alan Veur war dron Rouaned Breiz, hini anezo ne gredas en em ziskouez war aochou an Arvor.

Da varo Alan Veur, er bloaz 907, gwasas pezh a voe, e savas trouz etre e zaou vab hag e zaou vab kaer, dre ma 'z edont o klask gouzout piou anezo o fevar a zougje kurunenn rouaned Breiz, war e lerc'h.

An Aotrou Doue a ziskouezas sklêr e vije bet gwelloc'h d'ezo en em glevet, e lec'h chom d'en em rendaela, o-tigas an Normaned warno hag epad tregont vloaz, ne glevjod hano bemdez nemed eus a lazerez, eus a dan-gwall hag eus a zismantr.

TAN-GWALL HA DISMANTR

Er bloaz 914 e voe devet abati Landevennec; (1) ar venec'h a dec'has, d'ar red, a dreuzas Bro-C'hall hag a yeas tre betek Montreuil o kas ganto, dre ma 'z aent, korf o zad mat, sant Gwennole.

« Er bloaz 919, eme Flodoard (2), an Normaned a « zismantras Breiz, ar vro-se gourizet gand ar mor hag a zo e korn Bro-C'hall; he diskar hag he flastra a rejont eus an eil penn d'egile ha gwerza, laerez pe harlu » an holl Vretoned. »

(1) Ar sklerijen war ar gwall zardoud-se, a voe kavet, n'eus ket a wall bellou, war eur paper koz bet da venec'h Landevennec hag a virer atao e leordi ar Roue, e Copenhague.

(2) Flodoard, ganet e Epernay, er bloaz 894, maro e Reims, er bloaz 966, — a oa karget eus paperou koz iliz-veur Reims; skrivva a eure istor an darvoudou brasa a dremenas en e amzer, etre ar bloaz 919 ha 966.

BERED AN HOLL-ZENT

E parrez Lanriouare, e Goueled-Leon, ez eus eur veredig vihan, e kreiz ar vered vras, stok ouz an iiz, hag a hanver bered an Holl Zent; war a leverer, seiz mil seiz kant seiz ugent ha seiz sant a zo bet sebeliet eno ha setu perak ne ziskenner el lec'h santel-se « gant nep seurt boutou ». (1)

Ar zent-se, a dle beza kristenien ar vro bet merzet gand an Normaned, pe, er bloaz 919 pa 'z edont oc'h ober o reuziou bras, pe, er bloaz 937, pa 'z edod o rei-all lamm diweza d'ezo, eus an eil penn d'egile d'ar vro.

WAR HENT AN HARLU

Ar Vretoned a c'hellas tec'het a dec'has; darn o c'houzout ervat e oa ginidik o zud eus a Vreiz-Veur a dreuzas ar mor evit gellout savetei o buhez e bro goz o zadou; en o zouez edo mab kaer Alan Veur, Mathuedoe:

« En amzer-se, da lavaret eo er bloaz 919, eme bape-
« rou koz an Naoned, Mathuedoe, Aotrou ar Poher, a de-
« c'has betek lez Athlestan, roue Bro-Zaoz, gand eun ni-
« ver bras a Vretoned ha gand e vab Alanik a oa bet ga-
« net d'ezan gant merc'h Alan Veur hag a voe leshanvet
« diwezatoc'h ar Barvek; ar roue Athlestan, e-unan, eo a
« oa bet o tere'hel ar mab-se p'edod ouz e vadezi ha setu
« perak e oa ken troet outan ha ma 'z oa. »

NEUZE E VOE DOUGET KORFOU AR ZENT

Ar darn vrasa, evelato, a dec'has etrezek Bro-C'hall; neuze, eme ar skridou koz (2) e voe douget, er mêz eus ar vro, korfou ar zent.

(1) An Tad Santel ar Pab Alexandr VII a roas d'ar 7 a viz gouere 1664 induljansou kaer d'ar re a laka o hano e Breuriez an Holl Zent savet e iliz Lanriouare.

(2) « Tunc transportata sunt Corpora sanctorum vet. coll. m.s. rebus Britanniae. »

Breiz a dec'he diouti he bugale veo hag ar re-man a gase ganto korfou he gwella bugale varo : korfou he sent, tenzoriou eun tamm mat talvoudusoc'h eged an aour melena : korf sant Samson a voe kaset da Orleans ; hini sant Magloar da Baris ; hini sant Gwennael da Gorbeil ; hini sant Gweltas da Deols ; siouaz, an hanter anezo ne dleent ket distrei ken !

GOUEL MIKAEL 931

Er bloaz 931, an nebeud Bretoned a oa chomet da veva e Breiz, dindan yeo an Normaned, a en em zavas da zeiz gouel Mikael a eneb o mistri hag a flastras an holl Normaned a oa o chom, en o zouez, ha da genta unan o mestr bras Felekan.

Siouaz, an Normaned all a oa oc'h ober o reuz, pelloc'h, e Bro-C'hall, pa glevjont ar pezh a oa digouezet gand o c'henvroiz, e Breiz, a deuas gand Incon, o mestr, hag a beurdrec'has ar Vretoned.

DILEZET !

Eur vro dilezet gant Doue ha gand an dud, setu pe-tra eo deuet Breiz da veza, breman, dindan krabanou an Normaned.

He beziou o-unan a zo goullou ; he bugale a zo tec'het, dre vor ha dre zouar, etrezek Bro-C'hall ha Bro-Zaoz, o kas ganto relegou he diazezourien hag he difennourien dirak Doue.

Da c'houel an Arc'hêl bras Mikael, er bloaz 931, he deus klasket sevel eus he bez ha terri he ereou ; flastra he deus grêt he enebourien ; enebourien all, gwasa pezh a zo, ha kais niverusoc'h a zo deuet hag o deus he diskaret a-nevez en he bez ha lakêt ar ziell warnan : grêt eo ganti breman, da vat ; eus an eil penn d'egile d'he aochou ne gaver nemet Normaned hag en Argoat emma ar gouzeri, an dismantr, ar maro !

GERIOU DIES DA ZARN. — **Mulgui Brest** : gouzoug mor Brest ; ledenez : koulz lavaret eun enez ; an deeg : an dekvet lodenn ; tierned : eus ar ger ti hag us ar ger kern : kern an ti, da lavaret eo mestr an ti.

Ar Sikouriou da Familhou

AR SERVICHERIEN DIWAR AR MÊZ

ER miz diweza hon eus gwelet penaos e tlie al lezenn mont en-dro.

Gwelomp hirio petra ranker da zonjal anezi.

Araok holl, eo mat d'eomp derc'hel koun eus kement-man : daou gatolik eus ar re starta, an Aotronez Lerolle ha Saint-Maur, eo o deus lakaet voti al lezenn a c'houlenne rei sikouriou da familhou ar servicherien, d'an 11 a viz meurzh 1932.

O komz diwar he fenn, en derveziou war-lerc'h, eur gazetenn vras, a du ganeomp, a skrive : « Ar familh a zo o paouez gounit eur viktor gaer, en hor bro, hiviziken eta an den dizemez ne vezo mui war an hevelep renk eget an tad a familh, ar vugale ne vezint ket ken a re ebarz an ti. Abaou an dispac'h, lezenn ebet talvoudusoc'h eget hounnez n'ez eo bet graet e Frans. »

War an taol, ne ouied ket c'hoaz petra rofe al lezenn nevez. Sonjed e voe mont goustadik ganti hag he lakaat da dalvezout hepken evit ar c'hêriou da genta.

Al lezenn a grogas da ren e miz here 1933. Klemmet ha grosmolet a voe en he enep, met nebeut-ha-nebeut e teujot d'en em ober diouti. Abaoue tri bloaz 'zo, meur a gant mil familh o deus resevet sikouriou, hervez niver ar vugale.

Daoust ha familhou ar servicherien diwar ar mêz a dlie beza dilezet ? Daoust ha ne vije nemeto ha ne c'hellfent ket profita eus al lezenn graet evit skora ar familh ?

O welet ar frouez mat douget ganti er c'hêriou, ar c'houarnamant a zonjas, e miz du diweza, he lakaat da dalvezout ivez war ar mêz.

Eun dever a justis oa hen ober.

E gwirionez, eleiz a diekourien o deus kavet fall an traou ha ne ehanont da damall eul lezenn, ha gwella ma 'z eo, emezo, eo da waska eur rumm dud hag o deus dija re da ober ! Hep mar ebet, er c'hêriou eo kalz easoc'h en em

denna eget war ar mêz. Eno, ma rankont paea ker o servicherien, ar vistri a oar, brao-bras en em baka, o werza keroc'h o marc'hadourez, pe o c'houlenn hirroc'h priz evit al labour graet gant o micherourien.

Met nag eo dishenvel war ar mêz.

It da glask gwerza ker ho traou, war digarez m'ho peus kalz mizou gant ho tiegez ! Lezet e vezint ganeoc'h.

Re aliës an diekourien ne c'hellont ket merka ar priz, o unan. Digemeret a rankont ar pezh a blij gant ar prener kinnig d'ezo. Setu perak al lezenn a c'hello beza eur bec'h pounner evit meur a dieg hag a zo dija sammel awalc'h. Bet e vezo, dreist-holl, evit ar re o deus bugale yaouank ag a zo dao d'ezo kaout unan bennak eus an diavêz, evit rei an dourn d'ezo. Ar familhou-ze o defe ezomm o unan da veza sikouret, dre ma 'z eo o stad ken reuzeudik hag hini o servicherien...

Abalamour da ze, lod a zonj e ray al lezenn gaou ouz ar servicherien, kalz tiekourien, emezo, a lezo o douar da ehana, pe a labouro c'hoaz muioc'h, kentoc'h eget en em vec'hia re o paea tud...

Marteze ar re gomz evelse a laka pounneroc'h ar samm a bouezo war ar vistri eget ne vezo, e gwirionez. Er wech diweza e lavaremp e savje da 100 lur pe da 120 lur, ar bloaz, ar pezh o devezo da rei evit pep servicher. Laket war ar c'houmanant ha war an asuransou a zo da baea a-hent-all, eo a-dra-zur, eun tammig brao. Arabat kredi evelato e vefe eur rivin evit den.

Eul lezenn daoust pegen leal eo a zeu atao d'he heul eun diezamant bennak. El lezenn a c'houlenn rei sikouriou da familhou ar servicherien diwar ar mêz, an diezamant a zo bihan kenan biskoaz, beteg-hen, klasket ober netra evito.

O komz diwar-benn ar familh gristen, Hon Tad Santel ar Pab a lavare c'houec'h vloaz 'zo : « Ret eo ma ve diazezet an traou en hevelep doare ma c'hello an tad a familh gounit tra-walc'h evit beva ha gwiska e dud en eun doare dereat ».

Hogen, lavarit d'in, penaos gant 10 pe 12 lur bemdez, epad ar goanv, e c'hellfe eun tad a familh hag a rank mont eus koumanant pe eus an deiz maga e wreg hag e vugale ?

« Eun nebeut aesamant, a lavare c'hoaz ar Pab, a zo ret kaout evit ren eur vuhez vat. »

E pelec'h kaout aesamant pa vezid alies e riskl da vankout a vara ?

A ! pebez koll evit ar vro, ne vije ket bet votet pell 'zo al lezenn a gonzomp anezi ! Nag a familhou yac'h ha krenv a vije chomet da labourat douar ha ne vijent ket bet hirio o kreski niver dispac'herien ar c'hêriou.

Lennerien « Feiz ha Breiz », komprenomp eo ar sikourio da familhou ar servicherien diwar ar mêz eul lezenn vat, eul lezenn just hag a dle beza meulet gant pep kristen.

L. B.

Kenteliou Brezonek dre Lizer

Skol ober

OBER eo ar skol n'eus nemeti o lakaat e galloud pep hini, digoust, dichal hag hep koll amzer, studia ar brezoneg penn-da-benn. Al labourer yaouank a c'hell drezan ober e studi hep mont eus ar gêr ha gounit an doujañs a zouger war ar maez d'an neb a oar mat brezoneg. Ar bugel er skol pe er skolaj, an den yaouank er skoliou-meur a gav e kenteliou **OB**ER eun deskadurez par da hini o skol, ha n'hellont nemet gounit e pep doare o kao an diou studi d'en em heulia. Ar micherour e-touez galleg fall kêriou Breiz a gav dudi o studia brezoneg yac'h hag eul lennegezh leun a vuhez, ken nevez evitan.

Ma 'z eus re a Vreiziz c'hoaz ha ne c'houlennont kot ar Brezoneg er skol, ez eo ma n'ouzont ket e dalvoudegez.

Ma 'z eus kement a Vreiziz koulskoude o c'houlenn ar brezoneg evit o bugale, — hep hen gouzout mat o-unan — pegement a nerz ne lakajent ket en o goulenn, m'her gousesjent mat.

D'eoc'h eo da zeski d'ezo, Hag evit-se, deskit hoc'h-unan. An neb a oar mat-tre ar brezoneg, a zo, en deiz a hizio, unan eus mein-diazez Breiz. Bezit ar maen-se.

« Hep Brezoneg, n'eus Breiz c'het ! »

Pep gwir Vreizad a ya e skol **OB**ER.

(Skriva d'an Dimezell M. Gourlaouen, 30, rue de la Corderie, Douarnenez).

Tenzor

al laeron-Vor

PENNAD KENTA (Kendalc'h) :

Lestr forbaned Santo Domingo

EPAD pell amzer e kerzas al lestr « Santez-Anna » war ar mor divent ha digouezioù a bep seurt en em gavas gantan.

Da genta e voe kaer an amzer ha Berc'hedig a gavas dudius chom da arvesti ouz an traou burzudus-se krouet gant Mestr bras ar Bed hag a soueze kement he daoulagad da lavarout eo an dachennad dour glas eonennus ma rede al lestr warni, ar gwelini hag al laboused-mor ali a skournije gant trouz en dro d'ar gwernioù hag ive, pa deue an noz, ar stered lugernus strewet dre an oabl tenval ha doun pe al loar splann o sklerijenna hag oc'h alaourf gant he dremm digas gorre ar c'hoummou du-pod a luskelle goustadik ha sioul al lestrad tud dibreder.

Siouaz ! dont a reas, ive, an amzer fall ha diroll. Taolet ha distaolet e voe ar paour kaez « Santez-Anna » gant an tonnou kounnaret hag ar ruilhadennou-mor spontus. Euzus e oa an daolenn-se da blac'hig an Argoad, boazet betek neuze da veva e kreiz sioulder ha peoc'h maezioù glas ha koant bro an Dardouped. Keit ha ma poanie ar vartoloded da vleina ha da embreger o lestr evit mirout outan da veza trec'het gant ar gorventenn e tiskenne Berc'hedig d'ar Strad da bedi ar Werc'hez Vari, rouanez ar mor, ha sant Per, paeron ar verdeidi, da deuler warno eur sell a druez ha d'o mirout diouz pep droug.

A drugare Doue, ne bade ket atao ar gwall amzer ha bep eun tammig e tinerze an avelioù hag e sioulae ar « gazez c'hlas », evel eul loen donvaet ha kollet gantan e zrougiez.

Ar gwall-reuzioù a zirolle bep eur mare warno a lakae ar vignoniach o devoa Gwenole ha Berc'hedig an eil evit egile da greski ha da startaat.

Ar verc'hig a chome bamet o welout nerz-kalon hag ampartiz ar mous rak n'en devoa ket e bar da grapat ouz ar c'herdin hag ar gwerniou uhel daoust pegen fall bennak e veze an amzer. Gwennole, ive, diouz e du, a estlamme pa sonje pegen dizaon e oa ar plac'hig e kreiz ar risklou bras a ginnige goueledi al lestr.

Abaoe eun nebeud deveziou e oa deuet ar mor da veza kompez evel eul lenn. Eun amzer gaer a rene ha daoust da ze e oa eun aezenn vat ha krenv o c'houeza dibaouez er goueliou hag o lakaat al lestr da gerzout gant tiz pe lark-kaer, hervez doare komz a vartoloded. Edo ar « Santez-Anna » war-nes tizout ar C'heheder pe linenn an heol, mar kavit gwelloc'h.

Pa savas Berc'hedig, an deiz-se, mintin-mat, war c'horre ar bourz, edo, evel kustum, ar c'habiten Yann ar Briz, o vont hag e tont war benn-araok al lestr hag o sellout ouz an dremwel gant he lunedenn hir. Tenva e oa e benn hag an neuz en devoa da veza nec'het. Ne gredas ket ar verc'h tostaat outan da heti d'ezan eun devez mat evel ma oa boazet da ober. Mont a reas da azeza war an aroz e kichen ar sturier, eur bleiz-mor koz hag en devoa graet tro ar bed ouspenn teir gwech hag a ouie konta d'ezi istoriou kaer ha traou souezus meurbed.

A-greiz ma edo ar martolod ha Berc'hedig o feodi da vat an eil ouz egile e voe klevet mouez skiltr ar gedour a oa e kastell-lestr ar wern vras o c'hopal : « Eul lestr dirazomp diouz tu Stribourz ! »

Kerkent e savas firbouch etouez ar vartoloded all rak n'o devoa gwelet bag ebet war ar mor abaoe pell amzer hag e klaskent holl gouzout eus pe vro e oa ha da be lec'h edo o vont. Met kaer o devoa sellout, ne welent c'hoaz nemet eur pikig gwenn er peller, diaes bras e anaout. Pep hini a gonte e bez : lod a lavare e oa eur spagnol ha lod all a oa dare da zifenn kalet e oa eur saoz.

A greiz-holl e savas

groñs ha garo, mouez ar c'habiten Yann ar Briz, da c'hourc'hemenn d'e dud karga ar c'hanoliou ha prienti mat pep tra evit eun emgann. Kement-se a voe eur souezenn evito, met holl e sentjont raktal, rak striz e oa an urz war al lestr breizad.

« N'eo al lestr-se, eme ar c'habiten, nag eus Bro-Saoz, nag eus Bro-Spagn, na Bro-C'hali ken nebeut daoust ma 'z eus heb arvar ebet tud eus an holl vroiu-se war e vourz. Morbreizerien pe forbaned Santo-Domingo eo a welit o tostaat ouzomp. Mall bras eo d'eomp tec'hout, paotred, ma ne fell ket d'eomp kaout krog ouz al laboused-treut-se. Fizians am eus e ray pep hini ac'hanomp e zever hag e stourmimp holl evel gwir Vretoned ouz an dud fal-lakr-se ma tigouez d'ezo tizout hor lestr. »

Den ne lavaras grik met pep tra a voe reizet ervad e berr amzer gant martoloded ar « Santez-Anna ».

Keit ha ma poanie paotred ar gwerniou da zispaka ar goueliou war an dleziou uhela, e oa kroget ar ganolierien da garga o feziou ha da ruzia ar boledou en tan.

Fuzuilhou, pistolennou, bouc'hili-emgann hag armou all a voe degaset war c'horre ar bourz.

Kreski a reas buantiz ar « Santez-Anna » met anat e oa koulskoude e tostae lestr al laeronvor. Breman e oa aes awalc'h da anaout, rak eur mell banniel du, gant eur penn maro li-vet e gwenn warnan, a oa stag ouz beg e vern uhela hag a zispake euzus en aer, evel arouez an Ankou-hag an Dismantr.

HAELOG.

(Da genderc'hel).

KALON VAT HE DEUS ANNAIG VIHAN !...

....Er skol an Dimezell a lenn eur pennad eus an Istor santel : « Ar Werc'hez Vari ha sant Joseph o devoa ranket foja en eur c'hraou, e kêr Bethleem; den ne fellas digeri an nor d'ezo.... »

ANNAIG, 7 vloaz (o trouc'ha warni). — Dimezell, ket gwir ! ma vijent deuet da gichen hon ti-ni, va zad ha va mamm o devije digoret d'ezo, me 'zo sur. »

« Diskennit
buan
beteg Milin - an - Traon !... »

DAO ! Dao ! Dao !...

En eur barrez vihan war ar mêz, an Aotrou Person a zo dihunet e-kreiz an noz, gant taoliou pounner ha stank, skoet war an nor.

Prim e savas, hag e tigoras ar prenestr.

Astenn a ra e benn er-mêz da sellout, hag e wel eno, e-kichen an nor, eun den dianav evitañ.

Eur bann loar a ro d'ezañ da welout, ez eo an den-se koz awalc'h ; eun troc'had bleo gwenn a c'holoe e ziskoaz, hag eur baro ken gwenn all a guze eun tammig e zremm laouen.

— Petra 'glaskit ? eme an Aotrou Person.

— Goulenn a ran diganeoc'h, emezañ, diskenn buan betek Milin-an-Traon ; eno eur c'hlanvour war e dremen-
van, a c'houlenn e Zoue.

— Gortozit eun tammig ; diskenn a ran raktal.

.....
Prestig goude, e tigure an nor, o sonjal kaout eno an den en devoa e zihunet.

Pebez souezenn avat, evitañ, pa welas n'edo mui eno ! Aet e oa kuit.

— A drugare Doue, eme an Aotrou Person, ec'h ana-
vezan mat hent Milin-an-Traon. Gwelloc'h e ve d'in eve-
lato, lavarout d'ar c'hloc'her dont ganin.

Hag ez a da zihuna ar c'hloc'her, hag i buan en hent.
Milin-an-Traon a zo eun eur vat a vale diouz an iliz.

.....
— Setu emaoamp digouezet, eme an Ao. Person, en
eur zigeri an nor borz.

— Aotrou Person, eme ar c'hloc'her, na gavit ket
souezus e ve amañ eur c'hlañvour war e dremen-
van ? Gwelit 'ta, n'eus goulou ebet en ti !

— Gwir eo. Skoomp atao avat war an nor hag e we-
limp.

Ar miliner a deuas da zigeri, hag a ziskoaz beza
souezet mat, pa glev an Aotrou Person o lavarout eo
deuet d'e di da noui eur c'hlañvour war e dremen-
van.

— Aotrou Person, fazia 'rit, sur awalc'h ! amañ n'eus
den klañv ebet.

— Ma ! biskoaz kemend all ! N'eo ket huñvreal eo
am eus graet goulskoude. Nann, nann !... Gwelout a ran
mat c'hoaz : eun den koz o skei war va dor.... « Goulenn
a ran diganeoc'h, emezañ, diskenn buan betek Milin-an-
Traon ; eno eur c'hlañvour war e dremen-
van a c'houlenn e Zoue. » Hag oun deuet. Evit sioulaat va spered, it, 'ta,
mar plij, da welout ha yac'h eo holl dud ho ti.

— Hag ez an kerkent, Aotrou Person.

Prestig, avat, e tiskenn buan-buan :

— Aotrou Person, emezañ, hanter zialanet, savit
founnus, va breur a zo o vervel.

.....
E gwirionez, an Aotrou Person a gav breur ar mil-
ner tostig mat da dremen er bed all. Hep koll amzer e ro
d'ezañ e sakramañchou diweza. Resevet gantañ korf e

Zoue, e teuas warnañ eun tammik gwellaenn, hag e komzas evelhen :

« Goude beza aet d'am gwele, oun en em gavet diêdiê, en eun taol. Koll a ris va nerz a-bez : n'hellen na fiñval, na gervel sikour. O welout edon e danjer a varo, ha den war va zro, oun en em droet ouz skeudenn sant Jozef a welit aze ouz ar voger. Sant Jozef eo va faeron, ha boazet oun d'e bedi bemdez, hag em eus lavaret d'ezañ : « Sant Jozef, Paeron karet, arabat e varvfen hep sakramañchou an Iliz ! »

Eur fallaenn griz a viras outañ da lavarout muioc'h. An Aotrou Person avat a gomprens bremañ piou en doa e c'halvet e-kreiz an noz : Sant Jozef e-unan !

A-benn goulou-deiz ar c'hlañvour a oa maro. Aet e oa d'ar Baradoz, da drugarekaat e Baeron muia karet.

(Istor wir, troet gant **Filher Sant-Erwan** diwar « Kannad ihan Kalon Mari ».

Ar Barizianed

a gendalc'h da ober goap eus...

Ar Vretoned

Er miz tremen, hon deus lavaret d'oc'h e devoa sonj oberourien ar film mezus : « Tout va très bien, Madame la Marquise » da zevel unan all, met en enor da Vreiz en taol-man ! ! (?)

... Ar c'helou-se en deus roet tro d'eur skrivagnerez c'hall da ober goap ac'hanomp-ni, c'hoaz, en eur embann war ar gazeteun « L'Œuvre », danvez eur film, e vije diskouezet ennan buhez labourerien-douar Breiz.

Setu, hep chench eur ger, mennoziou al loudourenn-se evel m'in bet moulet war « l'Œuvre » :

« ...Projet de scénario pour un film odorant. Il s'agit d'un documentaire sur la vie des paysans bretons.

« **Premier tableau.** — Les paysans recueillent le fumier et le chargent sur des charrettes.

« **Deuxième tableau.** — On promène triomphalement le fumier à travers le village. (On passe devant la forge du maréchal).

« **Troisième tableau.** — Une partie du fumier va être réservée aux porcs. Arrivée à la porcherie. Accueil enthousiaste et bruyant des habitants. Visite de la porcherie modèle parfumée à l'origan).

« **Quatrième tableau.** — La fermière prépare le souper des paysans.

« **Cinquième tableau.** — Retour des paysans. On sert le repas : la soupe à l'oignon ; un chou-fleur ; un fromage de Roquefort. La fille du fermier apporte les plats, sauf le Roquefort qui marche très bien tout seul.

« **Sixième tableau.** — Le petit-fils du fermier a trop mangé. Il a une indigestion.

« **Septième tableau.** — L'heure du coucher arrive avec la nuit ; les paysans se déchaussent....

« Dix minutes d'entr'acte pour aérer la salle ».

E gwirionez, ne vezo ket savet eum hevelep film, aes eo gouzout. Met evelkent, eur goaperez muioc'h eo evidomp-ni, Bretoned, evidoc'h, dreist-holl, labourerien-douar !....

Ha diouz e du, « Paris-Soir », eur gazetenn c'hall atao, ne gav ivez netra gwelloc'h eged embann eur gontadenn he hano : « Bécassine ». Evel just, eur Vretonnez, matez e Paris, eo a zoug atao an hano-se.

Setu amañ diou pe deir linenn tennet eus ar marvailhase :

« Si ça l'amusait, c'te femme, d'appeler sa bonne Bécassine, pourquoi s'y opposer ? »

« Evidemment, au pays (lennit e Breiz) bécasse veut dire bétasse. Bécassine, en parisien, doit signifier quelque chose comme « bien maligne », puisque Madame, pas mauvaise, point sotté et juste, a choisi ce petit nom d'amitié pour sa Bretonne qui a de l'esprit autant et plus qu'il n'en faut (?) »

« Marie-Rose, en vérité, trouvait plus facile de donner à manger aux petits cochons que par exemple, de servir le thé à Madame et à Monsieur Gaston..... »

Ha pelloc'h :

« par la faute de la Bretonne, cette idiote. »

Setu aze ar C'hallaoued !

Met, ma son adarre kleier ar brezel — piou a oar — evit gelver ar Vretoned da vont da zifenn ar C'hallaoued, ar re-man neuze, ne livirint mui ez eus flêr ganto, nag eo Bécassin, pe Bécassine o hano. Nann, ar Vretoned neuze, a vezo kavet mat evid difenn o goaperien, eur wech c'hoaz, na petra 'ta....

H. CAOUISSIN.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e BRASPARTS hag er FAOU. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboué — eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a-ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

EUR PEZ-C'HOARI NEVEZ FLAMM,
EVID AR MERC'HEZ

“ Bécassine ” vue par les Bretons

Ar pezh-man a ro lamm d'ar « Vécassine » savet gant ar Barisianed evid ober goap eus ar Bretonezed.

Eun dra vat eo eta e c'hoari e pep parrez !

Al leor, 68 pajenn ennan, skeudennet, gant eur golo kartons, livet kaer : 11 lur ; hep golo kartons : 6.50. — E gwerz e ti Ronan Caouïssin, Pleiber-Christ (Finistère), kont-che-kenn 22092 Rennes, Mme Caouïssin J.

PRENIT ER MIZ MAN

KAERA LEOR MIZ MARI A OUFEC'H LENN :

Miz Mari

Kurunenn nevez d'ar Werc'hez

savet gant an Aotrou Breton, kure Gwiler-Brest
ha bet moulet warlene.

Kaset e vezo raktal, dre ar post, d'an neb her goulenno evid 20 real ha netra ken.

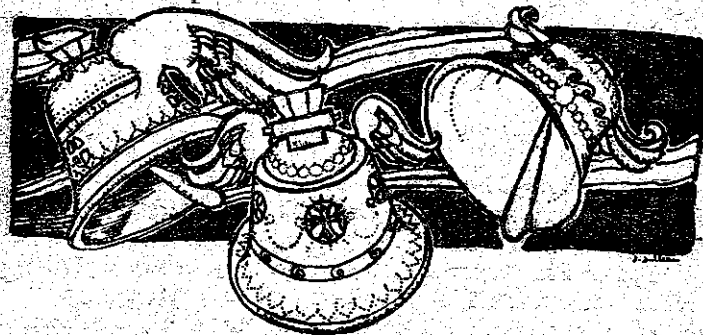
Diskenn a vez war ar priz-se, pa brener meur a leor dioc'htu.

Goulenn al leor ouz

Renet « Feiz ha Breiz », Scrignac, — C.C. 21.802 Rennes

FEIZ HA BREIZ

ALLELUIA

Alleluia !

Savet eo eus ar bez,
Skedus, leun a vuhez.

Alleluia !

TENN ha tenval oa buhez mab-den, abaoe m'en devoa staget e galon ouz pri an douar. Ennan en devoa klasket an eürusted; hag hiviziken e ranke kerzout dre reier garo ha dre strouez bilimus eun hent a blave warnan spontailhou euzus, dreist-holl spontailh ar maro.

Met en e vadelez hep muzul Doue en deus bet truez ouzomp : E Vab muia karet en deus digaset davedomp evit rei hag hor sikour da rei lamm d'ar maro. O vale a-unan gantan, hon hent a vezo kompez ha laouen.

JEZUZ A RO LAMM D'AR MARO

Jezuz eo ar « Vuhez », ha dirazan ar maro a rank te-c'hout. Koulskoude, dre drugarez evidomp, evit deski d'eomp tenna hor mad eus ar maro ha chom hep arena dirazan, evit deski d'eomp ive pegen euzus eo ar pec'hed. Mab Doue a zo falvezet gantan en em ginnig d'ar maro.

Pebez trec'h en deus bet war ar maro ! Pell a oa dre c'henon ar profet Ose, en devoa embannet :

« O maro, me eo da lazo,

« O ifern, me da ziskaro. »

(Ose, XIII, 14.)

Hag Hor Zalver a drec'has ar maro evel en eur c'hoari : Satan hag e vevelien o devoa ijinet mil ardou evit dere'hel ar C'hrist en e vez ha, padal, heb an disterra bec'h, Mestr ar vuhez a ro lamm d'ezo en eur zont er mēz anezan leun a vuhez !

Paour kêz Yuzevien lore'hus, n'ho poa ket da veza mantret rak d'eoc'h, en eur gomz eus e gorf, ar Zalver en devoa lavaret : « Distrujit, c'houi, an templ-man, hag, e tri dervez, me her savo en e zav. » Hag e gwirionez d'an trede devez, leun a vuhez, Jezuz en em ziskouez d'E Vamm, d'ar gwragez santel, d'an ebestel, d'an diskibien, ha n'eo ket eur wech nag eun dervez hebken, met meur a wech hag epad daou-ugent devez.

Yuzevien reuzeudik, lazet ho poa ho Roue goude beza grêt d'ezan gouzanv ar poaniot ar skrijusa ha setu hor adarre e buhez, gloriosoc'h eget biskoaz. Hep dale e vezo klevet e ziskibien o prezek dre holl ar wirionez dudius : « E gwirionez, Jezuz, Mab-Doue, a zo savet a varo da veo ha setu aman E geennadurez a dleomp holl da heuilh.

Lavarout a raint gant sant Yana : « Ar pez a ziskle-riomp d'eoc'h diwarbenn Mab Doue ni hon eus her gwelet gand hon daoulagad, ni hon eus her c'hlevet, ni hon eus, epad pell, seflet outan, hon daouarn a zo bet krog ennan... Ni a zo teston hon eus debret hag evet gantan, goude m'eo savet beo eus ar bez. »

N'eo ket dre o c'homzou hepken e raint testeni eus ar burzud bras-se, met dre o gwad. Eur c'halz anezo, dre an-

zav ez eo Jezuz savet anezan e-unan a varo da veo a zo bet gwallgaset en doareon ar c'hrista ; eur c'halz anezo, evit skigna ar wirionez-se, o deus bet da c'houzanv roiou mantrus.

War o lerc'h an Iiz gand he merzerien hag he holl bugale n'he deus ehanet gand ar virvidika levenez da gana, a vloaz da vloaz a-dreuz ar c'hantvejou, er stourmad dispar en deus ar C'hrist gounezet war ar maro :

« Dispar eo stourmad ar maro hag ar vuhez :

« Maro, Mestr ar vuhez, a ren leun a vuhez ! »

Setu perak, evid ar gristenien ar zul brasa ha kaera eus ar bloaz eo Sul Fask ; en deiz-man an holl galonon a dle en em rei d'al levenez hag hor Mamm zantel an Iiz a c'houleñ diganomp kana alies a greiz hon ene : « He-man eo an deiz grêt gant Doue : ennan tridomp ha bezomp laouen ».

JEZUZ A RA D'EOMP

BEZA TREC'H D'AR MARO

Penaos ne vemp ket eürus, p'eo gwir d'an nep en em unan gantan dre ar garantez, Jezuz a ro an trec'h war ar maro.

Ar spontailh a ra d'an den krena ar muia, eo skeud ar maro hag ar varn. Met Jezuz, o vervel, en deus desket n'hon eus ket da gaout aon rag ar maro ; d'an hini a gar Doue, mervel n'eo nemet tremen eus ar c'hlac'har d'al levenez, n'eo nemet mont, evel dre eur riboul tenval, eus eur vro a enkrez da eur vro a eürusted.

Evel da Jezuz ha dre e c'haloud, hon ene a vezo unanet, eun deiz gand hor c'horf. Ar Mestr en deus hel lavaret : « Dont a ray, emezan, an eur ma teuy ar re a zo er beziou da glevout mouez Mab Doue : hag ar re o devezo grêt oberou mat, a zavo evid ar vuhez, met ar re o devezo grêt an droug a zavo evit beza kendaonet. » An eneou santel a vezo unanet gand o c'horfou evit beza eürus da viken, an eneou fall evit beza gwall-eürus da viken.

Evit sevel, d'an deiz bras-se, eurus eus hor bez, e tleomp sevel, epad hor buhez, eus maro ar pec'hed, ha

klask madou an nenv. Ar gwaso darvoud a c'hell digouezout gand eun ene eo beza stlapet e breinadurez ar pecc'hed. N'eus ket eur stad reuzeudikoc'h, nemet hini an daonet en ifern.

Pec'her paour, va breur ; pec'herez paour, va c'hoar, o, m'emaoc'h kouezet ken izel, na fallgalonit ket, sellit ouz Jezuz o sevel a varo da veo ha gand eur galon glac'haret goulennit digantan kemerout truez ouzoc'h hag ho ti-framma a ziwâr ho kwele a vreinadurez ; hep mar e roio d'eoc'h ar yec'hed, ar gened hag ar vuhez.

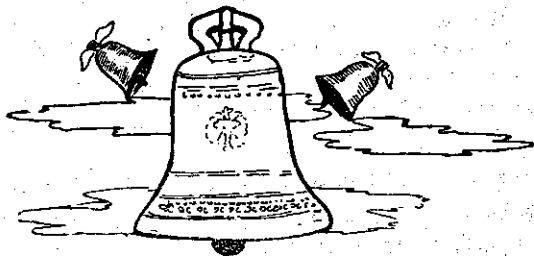
En ho kichen, en eus lakaet e vinistr, ar beleg ; Ennan gwelit Jezuz e-unan, hag, evel sant Aogustin, livirit d'ezan : « A ! Aotrou ho pet truez ouzin ! Paour kêz ma 'z oun ! Sellit, ne guzan ket va gouliou : c'houi a zo ar medesin ha me ar c'hlanvour ; c'houi a zo trugarezus ha ne dalvezan eun dra bennak nemet pa deuan, gant klemmou, d'en em zisprijout va-unan ha da glask ho trugarez. »

Goudeze e c'helloc'h kana a-unan gand ar zent : « Heman eo an deiz grêt gant Doue : ennan tridomp gand ar brasa levenez. »

**

Evit ma c'hellomp tridal bepred gand al levenez, chomomp dalc'hmat beo o virout ennomp gras Doue. « Rak-se mar domp savet a varo da veo, klaskomp madou an nec'h ; eno eman Jezuz-Krist azezet a-zehou da Zoue ; saouromp madou an nec'h ha nann re an douar... » (Kol III, 1.)

Dreist-holl tostaomp alies ouz Mestr ar vuhez o re-seo Jezuz, bara hon ene : « An hini a zebr eus ar baraze, a vevo evid atao. » (Sant Yann, VI, 59).

Ar Bloavez Kristen

— Amzer Fask —

52. — Petra vez graet d'ar sadorn Fask ?

Ar beleg a vennig an tan, er porched, evit merka edo bez Jezuz er mêz eus Jerusalem ; benniga ra ivez pemp greunenn ezans, a ra d'comp sonjal e pemp gouli Jezuz.

Gant an tan nevez ec'h enaouer teir c'houlaouenn staget etrezo, hag a zo eur skeudenn eus an Dreinded sakr.

Goude e vez benniget goulaouenn-pask, a vezo enaouet hep sul, betek gouel ar Yaou-Bask. Merka ra ar c'houlaouenn-man e savas Jezuz leun a vuhez eus ar bez.

Goude e vez enaouet ar goulou all, evit diskouez e vezo sklerijennet er bed gant sklerijenn an Aviel.... Warlerc'h al lidou-man e lenner pennadoù bet skrivet gant ar profeted, hano enno diwarbenn amzeriou kenta ar bed, an dour-beuz, an Israelited tennet eus an Ejipt gant Moïzez....

Goude e venniger an dour-meur, pe dour ar vadiziant, e kaner litanioù ar zent, ha pa vezont echu, ar beleg chomet astennet dirak an aoter, a gan an oferenn, ha mouez ar c'hleier a lavar d'an holl beza laouen. Breman e tizoloer skeudennou ar zent.... Deuet eo amzer al levenez : Alleluia !.... Edoug an derveziou-man tostaomp ouz an dôlzantel, ha lavaromp gant an Iliz : « Skuilhit warnomp, Aotrou, spered ho karantez, ha grit ma chomo ho pugale, maget gant ar sakramant, unanet mat etrezo ».... Alleluia !

53. — Pere eo al lidou kaera a vez graet d'ar zadorn-fask ?

Gwechall-goz, ne veze ofis ebet, en iliz, d'ar zadorn-fask : ar gristenien a dremene an dervez-man o sonjal

en Hor Zalver, maro war ar groaz, ha diskennet e gorf sakr, en eur bez. An ofis a veze graet e kreiz an noz : an dra gaera a weled oa rei ar vadiziant d'eun niver bras a gristenien nevez.

Breman, setu e berr gomzou, pere eo al lidou kaera a vez graet d'ar zadorn-fask.

Ar beleg, gwisket gantan eur vantell glas-ruz, — ar chap — a ya gant ar gurusted betek porched an iliz : eno, gant eur maen-tan, hag eun direnn, e teu da enaoui an tan nevez, a zo eur skeudenn eus hor Zalver, — sklerijenn ar bed, — o sevel leun a vuhez, eus ar bez, en desped d'ar soudarded, ha d'ar mên-pounnar ruilhet d'estanka. Dre ar pedennoù a lavar ar beleg a c'houlenn ma vo entanet kalonou ar gristenien gant ar c'hoant da reseomadou an nenv, ha da erruout eun deiz e bro ar sklerijenn peurbadus.

Goude e vez benniget pemp greunennig ezans, en eur c'houlenn ma vo taolet er mêz eus an eneou fallagriez an drouk-spered, ha kerkent e vale war zu an aoter vras. Teir gwech e chom a zav evit enaoui eur c'houlouenn tri-brank d'ezi. Digouezet e kichen an aoter e kan eur bedenn gaer ha laouen : an « Exultet ». Pa vez kanet ar c'hantik-man e lak ar pemp greunenn ezans, e stumm eur groaz — er c'houlouenn-fask, a vezo bep sul war elum epad an oferenn-bred, betek aviel oferenn ar Yaou-bask, evit digas da sonj e chomas Jezuz gant e ebestel, goude e rezureksion, epad daou-ugent dervez.

54. — Petra ra ar beleg goude-ze ?

Lenñ daouzek pennad tennet eus an Testamant koz, a zo hano enno diwarbenn krouidigez ar bed, an dourbeuz, Abraham o kinnig e vab da Zoue, pobl Izrael o treuzi ar mor ruz, promesaou Doue d'an dud, hartu an Israelisted, rezureksion an holl dud varo, oan-pask, pinijenn tud Niniv, kenteliou diweza Moïzez d'e genvroiz, hag ar profed Daniel tôlet e foz al leoned, hag espernet ganto dre vurzud. Al lennadeg-man oa ar gentel ziweza roet d'an dud en em brepare da reseo ar vadiziant, hag a zo evidomp-ni eun testeni dispar eus karantez Doue en hor

c'henver, pegwir evel bugale pobl Israel, omp bet galvet da anaout ar gwir relijion.

55. — Eur gerig diwarbenn lidou lennigenn ar mên-fount

a) Ar beleg a ra meur a wech sin ar groaz war an dour evit merka e tenn an dour-badiziant e dalvoudegez eus meritou hor Zalver Jezuz-Krist.

b) An dour taolet warzu pevar c'horn ar bed a verk eo galvet holl vugale an douar da zigemeret sakramant ar vadiziant, evit ma vezint bugale da Zoue, ha d'an Iliz.

c) Ar c'houlouenn-fask diskennet en dour, a zigas da sonj e resevas Jezuz badiziant sant Yann, e stêr ar Jourden, hag e teu eur vuhez nevez er re holl a vez badezet.

56. — Perak e kaner litanioù ar zent ?

Evit digas da sonj edo ar c'hiz da rei ar vadiziant goude ma veze bet benniget ar mên-fount. En eur gana al litanioù ar gristenien a zo mat d'ezo goulenñ ar c'hras da vale dre eur vuhez direbech, war roudou ar zent.

Ar re eta a c'hello mont da ofis ar zadorn-fask, ouspenn ma c'houlennint ar c'hras-man, epad an ofereññ a gloz an ofis — ha ne ganer enni nag an « introit », nag ar « Gredo », nag an « Agnus Dei », a lezo da zisken en o ene an anaoudegez-vat, hag al levenez, hag a gano gant ar beleg — eürus meurbet, — an « Alleluia ». Digor eo amzer-fask.

57. — Petra eo an amzer-fask ?

Rann ar bloavezh kristen a ya eus ar zadorn-fask betek ar zadorn araok ar Pantekost. Epad an amzer-man e vezo enoret mister hor Zalver, savet eus a varo da veo, mister mab-Doue o pignat d'an nenv, ha mister ar Spered Santel o tiskenn war an ebestel. Mat e vezo sonjal ouspenn, perak eo bet savet an Iliz katolik, ha pegen red eo da bep kristen, beza, hervez e stad hag e oad, eur c'hristen eus an dibab, aketus da rei e skoazell d'ar veiteien, e kement a zell eus gloar Doue, ha mad an eneou er barrez.

58. — Petra eo Sul-fask ?

Ar zulvez miret evit enori rezureksion Jezuz-Krist. Evel m'en doa diskleriet, en trede dervez goude e varo, Jezuz a zavas eus ar bez, leun a vuhez. Trec'h eo bet eta d'ar maro, dre-ze gwirion eo e gomzou : Mab Doue oa Hen. Da genter an dervez-man, o sonjal er burzud dispar, ka-nomp gant an Iliz meuleudi d'hor Zalver, ha sonjomp gant dudi e savimp ni ivez, leun a vuhez, eus dounder ar bez terval, evit mont da vro ar sklerijenn, an eurusted, ma karomp, epad hon tremen war an douar, kredi start e komzou an Aviel, karet ha servicha Jezuz-Krist... A vre-man eta : Alleluia, da lavaret eo : Meuleudi da Zoue !

58. — Petra verk ar ger « Pask » ?

Ar ger-man hag ar ger « tremen » a zo henvel, hag a verk eo deuet ar mare evit ar gristenien da dremen eus ar stad a bec'hed d'ar stad a c'hras. Evel m'eo bet espernet bugale Israel, pa dremene an Ael, dre wad an oan debret d'ar mare merket, ar gristenien a vezo espernet ivez, ma teuont da zebri, dre ar gomunion, korf ar gwir Oan, hor Zalver Jezuz-Krist.... Doue ra viro na ve unan hepken eus lennerien « Feiz ha Breiz », o chom hep mont edoug an amzer santel-man da govez ha da gomunia !

59. — Petra ray an Iliz epad an tri dervez arak gouel ar Yaou-bask ?

Ouspenn pemzek kant vloaz a zo abaoe m'eman ar c'hiz da ober epad an tri dervez-man prosesion ar Rogasionou, da lavaret eo, prosesion ar pedennou. Graet da genta evit pellaat ar gwalinier a skoe war ar vro, ar rogasionou a vez graet, hiviziken, evit goulenn ma pardono Doue ar pec'hejou, ha ma skuilho e vennoz war an traou a zo en douar. Evel hon tud koz, sonjomp eo eun dever mont da brosesion ar Rogasionou, da drugarekat Doue, ha da c'houlen digantan ar grasou hon eus ezomm anezou evit ma vo talvoudus hol labour.

Y. G.

Eun distro laouen

Sul ar Bleuniou !

Er c'hleuziou hag er gwez, al laboused a gane :

— Hosannah ! hosannah ! emezo en o c'hanaouenn.

E tour an iliz-parrez, ema eil son an oferenn-bred o

seni :

— Hosannah ! hosannah ! eme ar c'hleier.

Ar vugale, o kutuilh beuz el liorz, a youc'h, laouen :

— Hosannah ! hosannah ! emezo, en o youc'haden-

nou.

War dreujou an nor, ar vamm a zo o peurechui gwiska kaer he bugel, evid mont bremaik da ofis ar Bleuniou.

Peger koant eo Annaig vihan gand he sae wenn hag he jobelinenn perlezet ; met evit he mammig n'eo ket koantig awalc'h c'hoaz : ar bouchig bleo melen-man n'eo ket rodellet mat...., ar jobelinenn a zo eun tammig a dreuz ivez !

Kalz a vugaligou a vezo en ofis kaer a zo hirio, ha setu perak e fell d'ar mammou o gwiska kaer....

Aet eo an eil son ebiou, ha poent eo tostaat ous an iliz, evid beza sur da gaout kadoriou....

— Alo, Ronan ha Lena, deuit buan. Grêt eo ho pou dou beuz ganeoc'h ?

— Ya, mamm ! Ya, ya ! tad a zo oc'h o ber an hini diweza !

An tad, ya ! Gwilhou ar Floc'h a rae bodou beuz, e vab hag e verc'h hena, en dro d'ezan. E wreg, diwar dreujou an nor, Annaig vihan war he divrec'h, a zell outan, eur zell a dristidigez en he daoulagad.

Paourkêz den ! Ober a ra bodou beuz evid ober plijadur d'e vugale nemet-ken.

Ma ne vije ket ar re-man en dro d'ezan, dilhad-sulf ganto, ma ne vije ket klevet ar c'hleier o seni, ne vije ket anat ema ar zul, o welet an tad paour-se, dilhad pemdez gantan.

Ne 'z aio ket d'an oferenn ! N'eus sul ebet evitan abaoe eun nebeut bloaveziou, abaoe m'eo bet o labourat e Pariz. Ya, epad daou vloaz, en deus labourat e mesk tud difeiz, ha ne oa ket unan war gant anezo o lakaat o zreid en eun iliz... Ha tamm ha tmm, Gwilhou, a deuas da ober eveldo, da gomz eveldo, da zonzal eveldo : « Na Doue ebet ! Na mestr ebet ! »

Ar gasoni a gemeras plas ar garantez en e galon ! Met eun deiz a deuas ma voe serret an ti elec'h ma labour. Neuze e teuas en dro d'e gêr goz, kuzet, en eun draonienn zidrouz, e traon Kerne.

E wreg a gavas d'ezi e tizroje he gwaz, war an hent mat, breman pegwir e oa pell eus ar gwall gompagnuneziou-se ! Met nann !... Ha koulskoude, an Aotrou Doue en devoa roet d'ezan bugaligo koant ha savet gand eur vamm karantezus meurbet. Hag o c'haret a rae kenan, e gwirionez.... Eur blijadur e oa evitan o c'haout en dro d'ezan.... ha gand amzer Fask o tostaf, Anna a c'houlennas outan, eur wech c'hoaz ober e Bask... Met hen a jomas mut o klevet he c'homzou : kollet en devoa e feiz !

O Paris brein ! muntre bras, a ziskar ar feiz hag a laz ar c'halonou hag aneou !..

Leun chouk eo an iliz... Gwelet a raer kalz a vugaligo, lod a-zav war ar c'hadoriou, lod all war divrec'h o mamm, bodou beuz ganto.... Beb an amzer o c'hlever o klemmichat ha neuze ar mammou a glask o lakat da rei peoc'h... Met an Aotrou Person, hen, a vouse'hoarz hag en

deus doare da lavaret : « O lezit 'ta ! O rei meuleudi d'an Aotrou Doue emaint ! »

Hosanah da Vab David ! a leveront, ya ! ar vugaligo geiz, en o giz.

Emaomp e pardaez ar zulvez kaer-se. N'eus ket a fevenez ken e ti ar Floc'hed ! Goude ar gousperou, Annaig vihan a zo kouezet klanv a daol-trumm. Ar medisin a zo deuet dioustu war he zro, ha tenval e oa e benn, p'en deus gwelet pe seurt klenved a oa gand ar babig kaez.

— Dizrei a rin warc'hoaz vintin, emezan, en eur vont er maez ha d'an tad en deus lavaret ouspenn :

— Gwall glanv eo ! ha n'ouzon ket zoken hag e c'hellin he zenna ac'halese !..

....O welet e verc'hig chouchet en he c'havell, mousc'hoarz ebet ken war he muzelloù, dislivet, ker gwenn ag al linselig, an tad a yeas e kounnar hag e tistagas d'e wreg ar c'homzou kalet-man

— M'ho pijé he lezet er gêr elec'h he c'has d'an iliz evel m'ho peus grêt, d'an oferenn ha d'ar gousperou ouspenn, ne vije ket bet er stad doanius-man, breman, rak paket he deus riou en iliz yen-se.

— O Gwilhou, tavit !

— Perak tevel war ar pez a zo gwir !

— En han' Doue, tavit....

— A ! roit peoc'h gant ho Toue... Eur bennoz kaer ho peus bet digantan, a welan ! eme Wilhou en eur c'hoarzin yut.

— Poan a rit d'in, Gwilhou ! N'it ket da gounnari ouz Doue, gand a reot, eme Anna en eur ouela.

— Grit peoc'h, c'houi, d'ho tro, gand an Doue-se, ha n'eus ket anezan zoken !

— Tad !

Ronan, ar mab hena, eo en deus komzet. Sellet a ra ouz e dad.... Heman, mezok eun tammig, a zoubl e benn; dies e kav evelkent, o veza m'en deus komzet en eun doare ken euzus, ken divalo, dirak e vugale....

Ar medisin a zo deuet en dro meur a wech abaoe ! ar gêzez vihan a ya atao war fallaat. Ar vamm, rannet he

c'halon, a chom deiz ha noz da veilha, e kichen kavell he merc'hig, gand aoun na zispakje he askellig evit pignat d'ar baradoz....

Breman n'eus trouz ebet ken en ti, na wardro. Ronan ha Lenaig a jom sioul ; gouzout mat a reont emä klanv bras o c'hoar vihan.

Diouz an noz, a-raok mont d'o gwele, e reont eur bedenn c'houek d'an Aotrou Doue ha d'an Itron Varia evid goulenn diganto rei ar yec'hed a-nevez da Annaig !

Emaomp breman, deiz Gwener ar Groaz. Ar medisin a deu evid ar c'houec'hvet gwech da welet ar c'hrouadurig. Heja a ra e benn..... Evel ma ne lavar ger ebet, ar vamm, a c'houlenn digantan :

— Ha neuze, Aotrou, gellat e vezo he savetei ?

— Mar plij gant Doue ! Met gortozomp c'hoaz ! Fiziens am eus... daoust da bep tra.... Gwelet e vezo a-benn emberr ! eme ar medisin.

Ne fell ket d'ezan lavaret ar wirionez d'ar paourkêz mamm. Met e tal an nor, a-raok mont kuit, e lavar d'an tad :

— Bezit kalonek : daou a jomo ganeoc'h !

Ar c'homzou-ze, kalet ha garo a reas d'an tad evel ma vije bet treuzet e galon gand eun taol kountell : daou a jomo ganeoc'h ! Annaig vihan eta, a dlee mervel ! Gwilhou a zell ouz e wreg azezet e kichen ar c'havell, ha Ronan ha Lena o klask lakat o c'hoar da vouse'hoarzin !

Gouela a ra....

Pebez nozvez e voe evitan nozvez Gwener ar groaz ar bloavez-se; o c'hortoz Annaig da vont kuit eus ar bed-ma e oa..., ne grede ket mont ken eus ar gambr : mez en devoa ha morc'hed a oa en e galon, rak kaout a rae d'ezan breman oa abalamour d'ezan eo edo an Aotrou Doue o tenna digantan unan eus e vugale...

Ar sonjou-se a labour e spered !

...Aet eo an noz ebiou, ha mintin ar sadorn Fask a zigouez : Gwilhou, enkrezet muioc'h eget biskoaz, a jom e-unan er gegin. Kaout a ra d'ezan gwelet brec'h Doue o skei warnan....

Klevet a ra dalc'hmat komzou garo ar medisin :

« Daou a jomo ganeoc'h ! »

....Ha setu ma sav eus goueled e galon eur bedenn :

— O ! Doue, emezan. Pardonit d'in ! Kablus oun. Klevet a ra unan bennak o tostat outan. Ne gred ket distrei e benn ; dont a raer sur-awalc'h, da lavaret eo maro Annaig vihan.

— Va Doue, emezan, en eur ouela. Kemerit truez ouzomp !

— Tata ! eme eur vouezig, henvel ouz hini Annaig.

Hunvreal a ra ? Nann ! E verc'hig a zo aze dirazan, etre divrec'h he mamm, he divrec'h astennet warzu ennan.

Sellet a ra outi, hep lavaret ger...

Ar bugel a vouse'hoarz...

— A ! Gwilhou, eme Anna, hon Annaig ne varvo ket... Gwellaet eo kalz.... Sellit !

— Ya... met...

— Bennoz da Zoue ! Selaouit.

Hag e wreg a azez en e gichen, ar c'hrouadurig etrezo o daou, hag a lavar :

— Gwilhou ! Edon bremaik, rannet va c'halon, o pedi evid ar wech diweza an Aotrou Doue da lezel Annaig vihan ganeomp.

— E oac'h o pedi...

— Ya, va fedenn a zo bet selaouet !

— Ha va hini ! eme he gwaz, endra ma ruilhe an daelou eus e zaoulagad war benn e verc'hig.

Pa deuas ar medisin, e chomas sebezet o welet houma ker chenchet.... Sellet a reas outi. E gwirionez, eur wellaenn a oa enni.

— Mat, gwelet a ran en deus kavet gwelloc'h an Aotrou Doue lezel ho pugel ganeoc'h elec'h e gemeret evid mont da greski niver e êledigou !....

— Saveteet eo, a gav d'eoc'h, neuze ? a c'houlennas an tad.

— Ya.... A-benn pemp pe c'houec'h dervez aman, e vezo leun a yec'hed adarre !

Sul Fask...

« Alleluia ! » Ar ger-se, a zo hirio gand an heol a gas e vannou skedus eus an eil tu d'egile d'an oabl glas, gand al laboused a gan laouen, gand ar c'hleier dizroef eus a Rom....

Enna echu an oferenn vintin... Eun den, gand e wreg hag o daou vugel, a deu er maez eus an iliz, An dad sebezet a zell outan : Gwilhou eo, e wreg Anna, Ronan ha Lenaig. O tont eus ober o Fask emaint o fevar, ha levez en o daoulagad hag en o c'hafonou....

(Skrivet ha skeudennet gant H. Caouissin).

Kastell Keryann

AOTRONED Coatanscours a oa o maner e Flourin, demadost da Vontroulez ; tud vat e oant ive ; o ger stur, merket war o skoed oa : « A galon vat ! » A galon vat eta e teuas ar mab ac'hano da Geryann, daved ar benherez ; houman oa eun tamm mat yaouankoc'h evitan, n'oa nemet pevar bloas war 'n ugent, hag hen a oa krog en e zaou ha daou-ugent ; daoust da ze e rejont eun tiegezh mat ; an Aotrou Bourc'his, person Sant-Nouga, a eureujas an daou bried, hag a vadezas, bloaz goude, o mab Alexandr-Paol-Visant Coatanscours ; paeron ha maezonez ar mab-bihan a voe dibabet etouez peorien Lanven.

Daou vloaz war-lerc'h ar mab-se, e c'hanas eur verc'h hanvet e voe Roberta-Franseza ; houman n'oa nemet seiz vloaz pa varvas he zad, hag unnek vloaz pa gollas he mamm. D'an oad a dri bloaz war 'n ugent e timezas gand eun dijentil eus a gichen Ploermel, e hano Renan-Fransez Rogier du Crevy ; o merc'h, Roberta evel he mamm, ganet er bloavezh 1717, a zimezas er bloavezh 1741 gand an Aotrou Per de Brilhac ; mervel a eure e Roazon er bloavezh 1766, eur pennad arak ar Revolution vras ; kinitery

e oa da Zuzanna a Goatanscours, a oa o chom e Keryann.

Tad koz Gabriella, pe gentoc'h he zad kunv, Loeiz Barbier, — an hini en devoa laket sevel ar c'hastell kaer a welomp atao, en e zav, — en devoa laket sevel ivez, en hevelep amzer, eur chapel e Lanven ; roet en devoa leveou d'an iliz evit dere'hel ar chapel-se e-ratre ha kaout c'houec'h chaloni war he zro ; bez e oa c'hoaz anezo e Lanven, er bloaz 1790 ; gand an Dispac'h e voe diskaret an holl draou-se ha laeret al leveou.

Ar potrig bihan ne jomas ket pell etre e dad hag e vamm ; e dad en devoa kemeret servich e armeou roue ar Frans Loeiz XIV ; hen-man a rae stad outan rak eun den kalonek ha leal oa ; met koll a reas e yec'hed o vrezekhat hag e teuas da Geryann da vervel, pa n'oa e vabig nemet nao bloaz ; e gorf a voe beziet e iliz Sant-Nouga, met goulenn a eure ma vije tennet e galon eus e greiz evit he c'has da Blourin, e barrez karet, ha graet e voe hervez e c'hoant !

E intañvez, Gabriella, ne jomas nemet pevar bloaz war e lerc'h ; mervel a eure e-kichen Paris hag he c'halon a voe digaset d'ar gêr ha lakeet e iliz Sant-skol d'he mab yaouank, an Aotrou Per Allan.

D'e bemzek vloaz, da lavaret eo daou vloaz goude maro e vamm, Alexandr Coatanscours a stagas gand ar vicher a zoudard, en armeou roue Frans ; servicha reas en eun doare dreist, epad eur maread bloaveziou, en eur gompagnunez mousketerien ; hanvet e voe koronel eus ar rejimant-se, d'e bevar bloaz war 'n ugent. En hevelep bloavezh e timezas, e Versailh, gant Loiza Chambon d'Arbouville, eur gristenez eus ar re wella, en hevelep oad gantan. Epad seiz pe eiz vloaz all e chomas ar markiz yaouank en arme ; goudeze, e savas c'hoant gantan da zizrei d'e vro, ha dorjoui Keryann a zigoras frank evit digemeret an Aotrou hag an Itron a Goatanscours ; ar c'hastell n'oa ket goullou, rak eur c'hastellad-soudarded o devoa aotre aotronez Keryann da zerc'hel ha da veva.

Dek vloaz a oa abaoe m'oa dimezet Alexandr ha Loiza, pa blijas gant Doue rei d'ezo eur verc'h : Suzanna-Augustina, ganet e Keryann ha badezet gand an Aotrou Geslin, person Sant-Nouga ; diou verc'h all a deuas diwe-

zatoe'h : Anna-Mari, tri bloaz goude he c'hoar, ha Loïza pevar bloaz war-lerc'h houman; met ne c'hanas mab ebéd.

Suzanna, ar gosa, a oa pinvidik bras ! daou eontr d'he mamm o devoa lezet ganti o holl beadra, ha hez o devoa eur maread leve ! Dougen a rae eun hano koz ha brudet, hag ouspenn-ze, e oa koant evel eun ael ! Paka reas he seitek vloaz hag e voe kinniget d'ezi fortuniou mat, ha diouti, a gaved ; met ober a rae fae warno holl ; kement dijentil yaouank en em riskle d'he goulenn da bried a veze roet e zac'h d'ezan raktal !

Hogen, mont a rae an amzer endro ! ar bloaveziou a dremene an eil war-lerc'h egile, hag an dimezell a jome atao ker figus ! Breman oa bloaz ha tregont ha ne venne ket dibaba pried ebéd. Eun dervez, e teuas da Geryann eun ofiser yaouank, drant ha laouen, eun den kalonek ha mat, eun dijentil a ouenn goz, mab an Aotrou a Gerzauzon, eus maner Brezal, e Gwiniventer ; danvez, avat, n'en devoa ket kalz ! Dont a reas war loen, war eun digarez bennak.... ha ne zisplijas ket da Zuzanna ; araok mont eus ar gêr d'e rejimant, e teuas adarre diou wech all, ha pa zisklerias e c'hoantae kaout ar verc'h hena evit hantertiegez, houman a anzavas ne c'houlenne ket gwelloc'h egetan.

Ar c'hontrad-dimezi a voe grêt e ti an Aotrou Piriou, noter e Landivizio ; merket e oa ennan e tougje ar priedjou an hano a Goatanscours, p'e gwir n'oa mui den eus an hano-se nemed teir dimezell Geryann.

An eured a voe lidet, gant sked, e chapel Keryann, d'an 9 a viz gwengolo 1755 ; an Aotrou Kermarec, person Sant-Nouga, a eureujas ar priedjou nevez, hag eur bobl a dud a voe pedet d'ar friko. Eun nebeud goude, an Aotrou a Gerzauzon-Coatanscours, a roas an dilez eus e garg a ofiser evit dont da chom da Geryann, rak e bried ne felle ket d'ezi mont kuit diouz he farrez koant.

TINTIN ANNA.

(Da genderc'hel).

Bloaveziou laouena

hor

Breiz

936 - 937

Epad triouec'h vloaz, eus ar bloaz 919, betek ar bloaz 937, Breiz ne oa mui da Vreiz ; perc'hennet e oa gand an Normaned ha Breiziz a oa tec'het, darn da Vreiz-Veur, bro goz o zadou, ha darn all da Vro-C'hall, o kas ganto korfou o sent ; menec'h Landevennec, gant relegou o Zad mat, an Aotrou sant Gwennole benniget, a oa pignet betek Montreuil ; eno kant leo, diouz o c'hêr goz ne gollent ket ar gwel eus ar reuziou a skoe douar kunv o c'havell hag, eun dervez, er bloaz 935, o abad Yann, a deuas, dre vor, da Landevennec hag a gredas, en em zila, e kuz etre mogeriou diskaret e abati hag eno e lakeas unan eus e ve-

nec'h da zevel war dismantr e vro eur c'han-brezel hag a zo deuet an diverra-man anezan betek ennomp.

KAN-BREZEL LANDEVENNEC

« O Breiz paour diskaret out breman, evel ma oa ar Jude, gwechall, pa gane ar profet : « Moal e teuy da veza evel eun er ! »

« Ya ! moal out, te ivez, penn-da-benn pa 'z peus kollet an dud kalonek az tioualle !... »

Mamm vat an dud vrudet-se, ker bras o galloud, war draou ar bed-man, ha war draou ar bed all, a zo kouezet a-stok-korf d'an douar, dindan samm he ghec'har ; dizale, koulskoude, harpet war bugale ouesk, evel ma 'z eo he re, e savo adarre, en he sav, ma fell d'ezi heulia hentchou al lealded. » (1)

AN ABAD YANN A GLASK EUN DEN

An abad Yann, distroet d'ar gêr, a welas darn eus merourien goz an abati, Amalgod ha Gwezennoc, o devoa gelllet chom er vro, a-bouez en em guzat e keviou reier Kroazon hag a glevas ganto e c'helled rei lamm d'an Normaned, eus an eil penn d'egile d'an Arvor. Ar pezh a oa red kaout oa eun den, e kreiz e nerz, da vont e penn ar Vretoned, eun den ha ne gemerje den gwarizi outan betek lavaret :

Perak hennez en uhel ha me ne vefen ket ?

Dillo an abad Yann a welas ne oa nemed eun den, unan hepken hag a oa barrek da voda an holl Vretoned en-dro d'e vanniell hag hennez oa an Aotrou Alan, mab Makuedoe, tiern ar Poher ha mab bihan, dre e vamm, da Alan Veur, trec'her bras an Normaned, e Kistreberh, er bloaz 888.

An Aotrou Alan, filhor da Athlestan, roue Bro-Zaoz, a oa neuze e lez e baeron ; e kreiz e nerz edo ; pemp bloaz

(1) Ar c'homzou latin a droomp aman, e brezoneg, a gaver war rollad paperou koz mil bloaz abati Landevennec, a virer c'hoaz evel eun tenzor, en eur pres dir, e leordi kêr Gemper.

war nugent bennak a c'helle kaout ; e vrasa plijadur oa redek an ourzien hag ar moc'h gouez, er c'hoajou bras hag o laza a daoliou penn-baz ; mat oa da vont da redek warlerc'h an Normaned. An abad Yann a gasas an daou zen o devoa e fizians, Amalgod ha Gwezennoc, d'e gaout, da lavaret d'ezan distrei d'e vro hag e klaskje, e-unan, tud da rei an dourn d'ezan da ziskar an Normaned.

An Aotrou Alan a asantas hag Amalgod ha Gwezennoc, war aoter sant Per, abostol, e Londrez, a douas e sentje an holl Vretoned outan, betek ar maro.

Abad Landevennec eo eta an hini a zo bet o lakat e genvroiz da zevel war o zreid, ouz o unan en dro d'an Aotrou yaouank Alan hag ouz o lakât da veza evelse barrek a-walc'h da drec'hi o holl enebourien.

STOURMAJOU AR BLOAZ 936

Roue Bro-Zaoz, Athlestan, a roas d'e filhor, eun nebeud listri hag eun nebeud tud evit stourm ouz an Normaned. Treuzi a eure ganto ar mor er bloaz 936 hag e reas e ziskenn en eun aod, tost da gêr Dol, el lec'h ma kavas an toullad brezelourien bodet gand an abad Yann hag edo Amalgod ha Gwezennoc, en o fenn.

E abati Dol e oa eun neiziad Normaned ; eun eured vras a oa ganto ; Alan, a gouezas warno, evel eul louarn, pa zonzjent an nebeuta hag o lazaz holl gwitibunan.

Ac'hano ez eas dre vor da Zant-Brieg ; eno e oa eun neiziad all ; koueza a eure warno, ivez, adarre, evel eul louarn, ha gand e gleze dir, o dibennas holl.

Dek leo ac'hano, war douar Plourivo, e Kastell-Aufret, e oa eun neiziad all c'hoaz ha dies bras da zifoupa Alan al Louarn, en eun dervez, a deuas a-benn anezan hag an Normaned ne voent ket lazet a voe strinket, diwar gern ar reier, war o fenn d'an traon, e dour an Treo ha beuzet.

Kroaziou savet dem-goude a ziskouez c'hoaz e pelec'h tremenas an emgann.

STOURMAJOU AR BLOAZ 937

Ar Vretoned a oa c'hoaz, er mēz eus ar vro, pa glev-jont hano eus ar gwall daoliou a skoe Alan al Louarn war an Normaned a zistroas, d'ar red, d'en em lakāt dindan e urziou, hag en hent-se, er bloavez warlerc'h, e voe gallet peurziframma ar vro eus a dre daouarn al laeron.

Setu ar pezh a verk Flodoard, en e istor :

« Er bloaz 937, goude eun harlu hir, er mēz eus « Breiz, ar Vretoned a zistroas hag a stourmas heb ehan « ouz an Normaned o devoa perc'hennet o douar ; trec'h

« e voent d'ezo, kouls lavaret e peb emgann, hag e c'hell-
« jont dont da veza, a-nevez, mistri en o bro. »

Gwasa pezh a zo, eus ar stourmajou a leunas ar bloaz 937, n'eus nemet daou hag a vije deuet hano anezo, dre ar skridou koz, betek ennomp : hini Runeven hag hini an Naoned.

RUNEVEN

Etouez ar Vretoned, distroet eus an harlu, evit rei dourn da Alan al Louarn, unan eus ar re vrudeta oa Even, tiern Leon hag a oa e gastell, el lec'h m'ema breman kêr Lesneven.

An Normaned a gemeras aoun razan hag a deuas eus kement korn a oa e Leon hag e Kerne da glask e ziskar ; koueza fall a rejont hag Even eo an hini a roas lamm d'ezo e Runeven, e parrez Plouider, gant skoazell an Aotrou sant Goulc'hen, e oa bet o pedi, a-raok mont d'an emgann.

AN NAONED

An Normaned, a glaskas neuze en em harpa war gêr an Naoned ; Alan al Louarn pa glevas e oant oc'h en em voda eno a gerzas warno d'ar red ; klask a eure rei lamm d'ezo da genta e prad Anian, el lec'h ma raent o neiz ; met ne voe ket evito, en taol kenta, ken niverus ha ma oant ; pignat a eure neuze, gand e dud, da ziskuiza war ar grec'henn a oa a-uz d'ar prad ; diranvet e oant holl gand ar zec'hed ha ne gaved, dre eno, tanne dour ebet.

Alan al Louarn a en em daolas neuze da bedi an Itron Varia da rei d'ezan ar c'hras da gaout eun eienenn da derri o sec'hed ; kerkent, unan eus e vrezelourien, o toulla ar vrousteg a welas eun eienenn o tarza hag a deue dour glan ha fresk anezi ; an holl a evas o gwalc'h.

Krenfaet gand an dour-se ha gand ar skoazell anat a roe d'ezo an Itron Varia, ar Vretoned a zailhas a-nevez, war an Normaned hag o ledas holl, ouz torgenn, nemed

eun nebeudig a c'hellas pignat war o bigi ha kemeret an tec'h. (1)

Neuze e c'hellas ar Vretoned gwelet mat nag a zroug o devoa grêt an Normaned da gêr ; ne oa ket eun ti ken, e nep lec'h, henvel ouz eun ti ; dre ar ruiou goloet gand ar geot ez ejont etrezek an iliz-veur ; ne oa toenn ebet warni ; ar mogerioù a oa hanter gouezet ha goloet a ilio hag a zrez.

PEDENN ALAN AL LOUARN

Doaniet, dirak kement all a draoù dism'intret, Alan al Louarn a zaoulinas dirak an aoter vrs, hag a bedas, a-unan gand e vrezelourien, sant Per ha sant Paol, patroned an iliz-veur da rei da gêr an Naoned ha da Vreiz a-bez, ar peoc'h hag ar frankiz dindan heol benniget an Aotrou Doue.

Alan a zisklerias e vije e gastell hiviziken en Naoned, demdost d'an iliz-veur.

Ar brud eus ar pezh a oa digouezet e Breiz Vihan a redas, evel eul luc'hedenn eus a Vro-C'hall da Vro-Zaoz hag ar Vretoned a oa c'hoaz o chom er broiou-se, a deuas d'ar red d'o c'hêr goz hag a anavezaz raktal e oa Alan al Louarn barrek da zougen kurunenn Duked Breiz ha setu penaoz e voe adsavet, er bloaz 937, breman ez eus mil bloaz, gant nerz ha kleze ar brezelour bras Alan al Louarn hag ijin ha pedennou Yann, brudeta abad Lan-devenec, goude sant Gwennole, hor bro garet Breiz.

Ra jomo o daou hano skoulmet da virviken e spered hag e kalon kement Breizad a daol troad war douar hor Breiz : dleet eo.

(Diverra tennet diwar eil levr Istor Breiz an Aotrou Arzur de la Borderie).

(1) Ar re-man a vezo fiastret, daou vloaz diwezatec'h, e Traat, e kichen Roazon, d'an deiz kenta a viz eost 939 ha diwar an dervez-se, Norman ebet ne gredas ken dont da glask trabas ouz Breiz.

Dervezioù diweza

ar
goanv

TREMEN ra ar bloavezioù an eil war-lerc'h egile, met nag emaint pell diouz beza henvel.

Er goanv warlene, goude mizioù du hag a oa bet fall kenan, hor boa tanveet, a-hed mizioù kenta ar bloaz, dervezioù eus ar re wella. War hor mizioù, al labour a oa bet graet, evel en eur c'hoari.

Pebez kemm ha nag a gerse er goanv-man !

Ganet e kreiz eun nozveziad c'hlaou dour-bil, ar bloaz nevez, paket gantan moarvat eur c'hlenved bennak, n'en deus ket ehanet abaoe ma 'z eus anezan, da ouela dourek ha da zisteurel war hor c'hein barazou ha barazou a zaelou puilh.

Biskoaz, a lavarar e bep tu, n'eus ket bet gwelet muioc'h a c'hlaou, ha morse n'eo ket diesoc'h kas al labourioù war araok ha peurober ar c'hounidegez.

Fizians a oa pa deuje miz meurz e wellafe an traou, rak, a zonje kalz, lavariou ar re goz ne faziont ket ral :

« *Miz genver a garg ar fezier
Miz c'houevrer da gendelc'her,
Miz meurz gant eur c'houezadenn
A zizec'ho ar foz penn da benn.* »

Siouaz ! Miz meurz a zo deuet. Kendalc'het en deus ivez da vale war roudou e zaou vreur kosa ha da garga eveldo an anchou hag ar fezier. C'houeza en deus graet warnomp ! O ya : avel, kazarc'h ha glao, forz pegement ! Gwasoc'h c'hoaz eget an daou viz all, eo falvezet gantan rei d'eomp da zantout edo ar goanv hag e rankemp paea eun tamm dle bennak d'ar yenienn.

Dindan ar barrou stank hag an taoliou yut kouezet warnan, an douar, evel ma vije fiastret ha brevet, a ze-blant huanadi war-lerc'h an heol klouar hag an derveziou bras.

Peadra ivez en defe ar paourkêz labourer da fallgaloni ma ne oufe ket eman ar goanv oc'h ober e dalarou hag o pourchas mont adarre diwar e dro.

Goueliou Pask o c'houlaooui a zesk d'ezan eman an nevez amzer o tistrei ha kement-se a ra d'e galon tridald gant al levenez.

Goueliou Pask eo goueliou ar vuhez trec'h d'ar maro.

Ar pezh a zo c'hoaz hirio kuzet ha difinv en irvi hag er pengennou gleb a zivorfilo warc'hoaz leun a vuhez.

Hag a-benn eun nebeut derveziou aman, ar c'houeriad kristen, dirak e barkeier o c'hlazvezi, a lavaro komz an Ael d'ar merc'hed santel, da vintin Pask : « Deuit ha gwelit. »

Netra er bed-man ne bad.

Ar bloaveziou a dremen, hag ivez ar goanv, ar boan... Eürus an hini a oar gortoz ha lakaat e fizians e Doue, hag a lavar d'ar glao evel d'ar sec'hor : amen. Hennez en deus kavet alc'houez ar peoc'h war an douar.

L. B.

KELEIER AR MIZ

Bleun-Brug Plougastel

Goueliou milvet bloaz adsavidigez Breiz a vezo grêt, e Plougastell d'an 22, 23 ha 24 a viz eost a zeu, gant skoazell vat holl bennadureziou ar barrez.

Renet e vezint gant an Aotrou Duparc, eskob Kemper ha Leon.

D'an 22, en oferenn-bred, eur ger evit diskleria ar pezh a glask ober ar Bleun-Brug. Raktal goude ar gousperou, e tal ar C'halvar, c'hoariadegou ha kolloù.

Da 9 eur diouz an noz, e kreiz ar brasa lufur hag gant skoazell gwella kanerien,

sonerien ha c'hoarierien Breiz, etre an iliz hag ar c'halvar, adarre, e vo diskleriet **Istor Adsavidigez Breiz**, breman mil bloaz.

D'al **lun 23**, studiadennou ha prezegennou diwarbenn adsavidigez Breiz er bloaz 937 hag er bloaz 1937.

Diouz an noz, goude koan, c'hoariadeg er Patronach.

D'ar **meurzh 24**, da 8 eur, kenstrivadegou bloaveziek ar Bleun-Brug.

Da 11 eur, oferenn-bred, e tal ar C'halvar. Prezegenn gand an Aotrou Trehiou, eskob Gwened. « Te Deum » evit trugarekât an Aotrou Doue da veza adsavet hor Breiz, breman mil bloaz.

Goude kreisteiz, kan, soniri ha diskleriadur gand ar re a vezo da genta e Kenstrivadegou ar Bleun-Brug.

A. Kentrivadeg an diskleria.

Kentan kevrenn : AR VUGALE DINDAN 8 VLOAZ

SON AR GEVIER

Biskoaz ne c'hoarzi kement all
Evel am oa grêt en deiz all !
O welet ar bleiz o prena per
Hag al louarn o werza yer.

Me 'm eus gwelet eun ouenner vloaz
A zouge Kemper war he skoaz
Brest ha Rekourans, war he lost
Ha c'hoaz ez aë ganto d'ar post.

Me 'm eus gwelet eun ouenner vriz
O kas ar bed-man war e giz.
Me 'm eus gwelet eun ouenner zall
O kas ar bed-man d'ar bed all.

(Dastumet gant Mari-Anna ABGRALL,
euz a Lambaol-Wimiliau).

Eil kevrenn : AR VUGALE ETRE 8 HA 11 VLOAZ

POAN RAFES D'AZ ÊLIG

I

Bugelig koant ha mibin,
A gavan o c'hoarzin.
Ma tigouez ganez gwelet,
Eur c'houilg alouret,
O c'hournijal er prajou,
O klask ar bokedou,
Na dorr ket e askellig,
Poan rafes d'az êlig.

II

Pa deu an nevez amzer
Gand e zeiziu seder,
Ma tigouez ganez gwelet,
Pe viou, pe laboused,
Kuzet en eur c'harz lannek,
Pe en eur valaneg,
Na zistruj ket an neizig
Poan rafes d'az êlig.

III

Er parkou ,ouz ar c'hleuziou,
El lec'h ma 'z eus bleunioù,
Ma tigouez ganez gwelet,
Eur wenanenn pladet,
Eur wenanennig dic'hloar,
O klask mel dous ha koar,
N'he laz ket, va mignôg,
Poan rafes d'az êlig.

IV

Ma pefe c'hoant eun dervez,
Gant gwall gompagnunez,
Da ober eun dra c'hrevus,
Traou fall, c'hoarioù euzus,
Tec'h prim, tec'h kuit hep dale,
Truez ouz da ene !
N'hen laz ket ,va bugelig,
Poan rafes d'az êlig.

Trede kevrenn : AR VUGALE ETRE 12 HA 14 VLOAZ

TAD KOZ DA ZUL

I

Ar zul, ar zul... Tad koz, dispak e vleô gwenn,
Rodell e vragou-bras ha fresk e rokedenn,
A ya en hent da c'houlou-deiz.
E vazig a zo gantan, e levr, e japeled.
Hag eun trouc'had minvig, evid ober e bred,
Pa zeuy emberr eus an iliz.

II

Pemp gwnneg a zo skoulmet e korn e vouchouer ;
Unan d'ar paourkêz dall, a lavar e Bater,
Ken truezus war an dachenn ;
Eun all d'an Anaon... 'Vid an trede gwnneg,
Da zant Alar e vo, da batron ar c'hezeg,
Da vignon al labourerien.

III

Ar pevare n'ez ay e gwin nag e butun ;
Gantan vo kempennet, hag evid ar zizun,
E ti an diskarer-baro ;
Gand ar pempet erfin e preno avalou
Da rei d'ar pardaez d'e holl vugaligou,
P'en em vodint start en e dro.

IV

Hag ez a kalonek, daou-bleget war e vaz ;
 Piou 'gredfe lavaret en devezo kant vloaz
 Pa deuy breman ar bleun er fa ?
 Mont 'ra d'ar pil-pazig dre 'n trec'h hag an draonienn,
 Dre biou ar c'hoad kelvez, dre run an teir wezenn ;
 Hent hirr da grenvoc'h evita.

V

Goustad, tad-koz — « Nann, nann, arabat ehana,
 Pa joman azezet, an hent tamm ne-verra ;
 Hag an amzer buan a red ;
 C'houezi n'eo ket noazus, ha me gavfe dies
 Ankounac'hat va zud a c'houlenn war o bez
 Eur beradig dour benniget.

VI

War ar mên o golo, en eur vont d'an iliz,
 E lavaran bep sul meur a « Ze Profundis » ;
 Goude e klaskan va filier,
 Met ma teuan diwezat, e pelec'h e c'hellin,
 Hed ar pron, ar zarmon, mont d'harpa va c'hein
 Ha diskuiza va disvesker !

VII

E lod da bep hini : an nerz d'ar yaouankiz.
 Al labourou pounner, ar brezel tenn ha kriz,
 Ar c'hoarz-digor, an ebatou ;
 Ni etrezomp, tud koz, a gar son ar c'hleier,
 Sae ruz ar gurusted, ar bleun war an aoter,
 An ezans hag ar c'hantikou.

VIII

Ni gar ar zul : en templ, ni zont er baradoz,
 Er Zent, en hor breudeur, en nenv ouz hor gortoz :
 — Deuit ganecomp, emezo, deuit.
 Rak-se ivez, bep zul keit ha na c'hellin bale,
 E teuin da zaoulina dirak tron va Doue ;
 Ha pa vankin, tud vat, pedit.

Yann WILHOÛ (1830-1887)

Podervet kevrenn :

EVID AN DUD YAOUANK ETRE 15 HA 18 VLOAZ

WAR VA DAULIN EVIT VA BRO

ENEZ AR BROADOU : ILIZ AR GALON ZAKR

Tremenet em eus, en enderv-man, treuzou Ho tor ha deuet oun
 da chouka 'barz Ho ti, war ar run.

Kalon Jezuz !

Ho ti eo iliz ar broadou :

Deuet oun da bedi evit va fobl.

Va daouarn a zavan etrezeg ennoc'h, evel re Voysez, Ho tiou-
 ganer, ken na skuizint ha ken na gouezint.

I

Eun ero Ho poa digoret e kornaoueg ar bed koz, eun ero war
 vor ;

Hag en ero-se Ho poa hadet Kelted.

Aze edo ar greun gwella ha C'houi a gemere bep blaaz

Eun dornad anezan d'her strewi dre ar bed...

Darn a goueze e mesk ar c'herreg, hag e varvent ;

Darn a goueze er bodou-spern hag e vezent mouget ;

Darn all, en douar arst.

Bugale va gouenn oa Ho kreun hag e kement douar m'o hadec'h

E kellide kristenien grenv...

Samm Ho kroaz santel war e skoaz, ar C'helt en deus grêt tro
 an douar.

Evidoc'h en deus treuzet pep mor : ha pep mougeo en deus
 douaret enni.

Ha kement a vroioù a zo hon eus savet enno Ho kwezenn sil-
 vidigez,

Ma ne ouezomp mui o hanoioù.

Pelec'h ema an tonn ha n'en deus ket pleget da dud va gouenn?

An enez gouez ha ne gousk ket ebarz eskern eur C'helt ?

Tan an abostolerez a enaouont er broioù holl...

Met o hini

A ankounac'hont...

Ha mat ?

Ha n'eo ket evidoc'h Hoc'h-unan eo o deus ankounac'haet o bro-c'hinidik ?

Ha n'eo ket c'houi Hoc'h-unan ho peus kemeret o spered hag o c'halon a-bez ?

Pa c'houezont d'Ho Lezenn an douarou gouez, C'houi a zed dleet d'eooc'h evito hag o zud, miret o douar.

Anez-se ar re zifeiz a lavaro en eur wapât : « Nag e pelec'h 'fa-ema o Doue ?... »

Daoust ha war well ez ay an traou ganeoc'h pa ne vo mui Breiz ebet ?

II

An Douar a zo eun iliz leun a biledou maro...

An tan doueel Ho poa roet da viret d'Hoc'h Ebestef, daou vil bloaz a zo, kent pell,

O deus baleet gantan betek pennou-ahel hor planedenn.

Siouaz ! ar c'hornadou o devoa hen digemeret da genta, pe la- ket o deus en e lec'h eur c'houlouenn arall, pe maro eo.

Gouzout a rit ema beo atao ganeomp-ni, an Tan roet d'ar Poblou en Hoc'h Aviel ;

Gouzout a rit eo glan hag e luc'h heb ehan, e noz-mik ar baganiez kempredel.

Miret hon eus Ho tan : evelse, mirit hor bro.

Breiz diskaret, eur piled nebeutoc'h a vo en hoc'h iliz katolik :

War aochou ar C'hornaouog, eun tour-tan nebeutoc'h evid ar poblou da zont ;

Eur steredenn nebeutoc'h war an hent da Vetleem ha da Rom.

Daoust ha dic'halloud e vefe hor pedennou, evid ar wech kenta abaoe eured Ho Lezenn gand an Ene kelt ?

Daoust ha ret e vo d'eomp degas koun d'eooc'h a niver hag a hanoiou Sent hor gouenn-ni a vevas evidoc'h Hoc'h-unan ha ne zonzjchont nemed ennoc'h hag a zilezas pep tra evit Hoc'h heuilh ?

Ar gouennou arall a ra goap ac'hanomp dre ma ne ouezomp ket dastum madou ar bed.

Eur ouenn izel eo, emezint, ar Gelted-hont trec'het a-holl viskoaz en emgann kalet evid ar vuhez.

Gwir eo o c'homz : ne redomp ket warlerc'h an danvez ha paouromp.

Ra vo benniget hor paouredigez !

Bennoz d'hor paourentez he deus miret e goueled kalon va-

gouenn an tri dra a lak mab-den da veza denoc'h :

An druez evid ar re warnn, an nerz-ene e Kreiz ar gwaleur, ar gredenn e reisted eun Doue.

Bennoz d'hor paourentez he deus diouallet va gourdadou hag o sibien diouz azeulerez ar Leue aour.

Bennoz d'hor paourentez en deus miret ennomp ar Feiz, an Esperans hag ar Garantez.

Bennoz d'hor paourentez he deus grêf d'eomp derc'het koun a wir hano ar vuhez : eur gortoz hag a wir hano ar maro : eun tremen.

Bennoz d'hor paourentez hag a ra d'ar C'helt gwefet e poullou-lagad digig an Ankou daoulagad doueel, doueel, doueel an Himi-laket e kreaz.

Bennoz d'hor paourentez, pa 'z eo Alc'houez ar Baradoz.

III

Tostât a ra, herr warnan, dervez diweza hor c'hig kollidik, steiz ar Varn Vras,

Deiz maro ar broadou...

Hor barzed a gan ar « Vreiz arall » met gouzout a-walc'h a reont n'eus Baradoz ebet evid ar broadou.

Pa varvo ar bed-man, mervel a raint.

Mervel a raint neuze, holl ar re ne vezint ket bet freuzet a-raok : holl, war eun dro, ez aint da get.

Ar re vras, ar re vihan, mervel a raint ; ar re zivrud, mervel a raint ; hag ar re valc'h-hont, e oa o hanoiou e kanaouennou an dud, mervel a raint.

Va Breiz ivez a dremeno.

Petra eo klod eur vro denel dirak klod kevrinus ar Zent, dirak klod Doue ?

Ha ne vo, mui gouenn ebet nemet hini bugale Doue, hag eun arall, dasprenet gand Oan Doue ; ne vo mui bro ebet met nenv Doue...

Rak-se e c'houlennomp ganeoc'h, war hon daoulin, evid hor Bro, eun digoll war an douar, eun digoll a-raok divez an holl draou...

Jezuz ! Jezuz !

An Hano-se a youc'he hon Tadou, pa zavent evid ar Groazialeg : an hano-se a youc'hent en argadenn ;

An Hano-se hor beuz skrivet war donnen an douar-holl ; gant gwad hor brezelourien ha ludu hor re varo ;

An Hano-se a zigeizer bemdez e tiez soul ar Vretoned, gant karantez ;

An Hano-se a laouena hor re doc'hor hag evel unan toc'hor e lavaran an Hano-se hizio

Jezuz, Jezuz !

C'houi hag ho peus laket da adsevel a varo da veo, merc'h-Jairus ha Lazar, ha mab intanvez Naim ;

Deskit d'in ar geriou a zihun eur bobl

Hag ez in, kannad a fizians, d'o adlavaret war va Breizig kousket....

Y.-B. CALLOCH,

Barz Bleimor. 1888-1916

Gwenediz a c'hello rei ar pennad-man dres evel m'eo bet skrivet el levr brudet « Ar en Deulin » a gaver da brena evid 18 lur e ti an Ao. Loeiz Herriou, Rener « Dihunamb », Kerneve Sant-Caradec, Henbont (Morbihan). C. C. 241.28 Nantes.

Setu aman ster ar geriou n'int ket anavezet mat gant an holl :

En enderv-man' ; an enderv eo ar pennad deiz a ya eus kreisteiz da beder eur. — Da chouka : da azezan. — Ar run, pe ar roz : eun uhelenn vihan. — Diouganer : profet. — E kellige : e tiouane. — Mougeo : e gwenedeg : reuann, da lavaret eo eun aod vihan. — An tonn : ar c'houmm. — Ar baganiez kempredel : ar baganiez a en en led a-nevez, war an douar, en hevelep pred, da lavaret eo en hevelep amzer ganeomp. — Arall : all ; ar gwir ger keltiek eo, arall, miret e kemraeg hag e gwenedeg. — Azeulerez : adoration. — Ar re valc'h : ar re lore'hus. — Ar goanag : an esperans. — Klod : sked, gloar. — Kevrinus : kuzet, misterius. — Ar groaziadeg : brezel ar groaz. — Argadenn : stourmad. — An hano-se a zigeizer : an hano-se a zistager.

Yec'hed ar Vugale

ar **"Sirop FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell'ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur

Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur

Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

EUR PEZ-C'HOARI NEVEZ FLAMM,
EVID AR MERC'HEDE

“ Bécassine ” vue par les Bretons

Ar pezh-man a ro lamm d'ar « Bécassine » savet gant ar Barisianed evid ober goap eus ar Bretoned d.

Eun dra vat eo eta e c'hoari e pep parrez !

Al leor, 68 pajenn ennan, skeudennet, gant eur golo kartons, livet kaer : 11 lur; hep golo kartons : 6.50. — E gwerz e ti Ronan Caouissin, Pleiber-Christ (Finistère), kont-che kenn 22092 Rennes, Mme Caouissin J.

PRENIT ER MIZ MAN

KAERA LEOR MIZ MARI A OUFEC'H LENN :

Miz Mari

Kurunenn nevez d'ar Werc'hez

savet gant an Aotrou Breton, kure Gwiler-Brest
ha bet moulet warlene.

Kaset e vezo raktal, dre ar post, d'an neb her goulenno evid 20 real ha netra ken.

Diskenn a vez war ar priz-se, pa brener meur a leor dioc'htu.

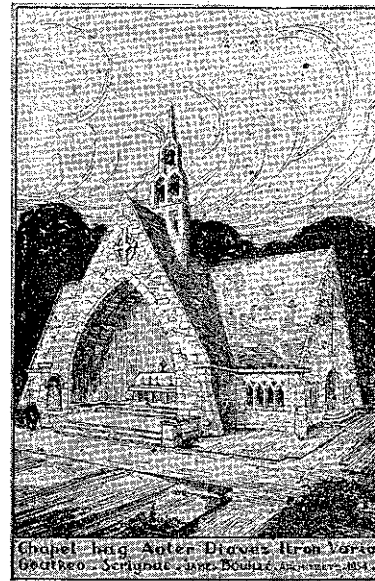
Goulenn al leor ouz

Renet « Feiz ha Breiz », Scrignac, — C.C. 21.802 Rennes

FEIZ HA BREIZ

Er miz-man, Itron Varia Goatkeo

a astenn d'eoc'h he dourn !

Chapel-hig. Aotrou Diavêz Itron Varia Goatkeo. Scrignac, 1884.

E Kerne-Uhel, e traon Menez Are, eul leo hanter diouz bourc'h Scrignac, e tu ar c'hreisteiz, e kreiz etre kri-benn Roc'h-Ouden ha kastell koz Koatkeo, e oa, abaoe amzeriou kenta ar gristenien, e Breiz-Izel, eur chapel gaer, en enor da Vamm Doue, diazezet, en eun draonienn zidrous, cun dudi he gwelet pa veze marellet he leton, evel breman, gant bleun miz mae.

Kosa skrid a gaver diwarbenn chapel Koatkeo eo eul

lizer skrivet gant ar Pab Klemant VII, d'an 12 a viz genver 1388, evit rei induljansou da gement hini a roje an dourn pe a zigasje e brof da adsevel chapel ar Werc'hez Vari e Koatkeo, e parrez Scrignac, eskopti Kemper. « Ca-

« pella Beate Marie de Coaitquayo, sita infra parrochiam « ecclesie Distrinnac, Corisopitensis diocesis. » (1)

Scrignac a zo ec'hon ; 14.188 dervez arat a zo enni ; kals eus he zud a zo diou ha teir leo diouz o iliz parrez, hep kaout iliz all ebet tostoc'h ha setu perak e oa enni chapelioù, met, etouez ar pemp chapel a ra, evel eur gurunenn en dro d'an iliz vras, hini Koatkeo oa ar berlezenn :

« L'église de Coatquéau, eme eur skrid koz, était un lieu de grande dévotion ; de nombreux pèlerins s'y rendaient, de toutes parts, le 15 août, jour du pardon ; on voyait en outre y arriver solennellement, le même jour, les processions des paroisses voisines. »

Koatkeo a voe zoken treo, gand eur beleg o chom enni, adalek ar bloaz 1685, betek ar 24 a viz c'houevrer 1792, bloavez an Dispac'h ruz hag an Aotrou Jégou (1755-1797), eur Scrignegad, ginidik eus ar Wern-Uhel, diweza person a zo bet enni, chomet er vro, en amzer ma ranke ar veleien beva dindan guz, a lavare alies d'e genvroiz :

Keit ma vo 'r Werc'hez, e Koatkeo,
Ar feiz e Scrignac 'jomo beo !

Siouaz ! kant vloaz dres, goude maro an Aotrou Jégou, e tilezed ar Werc'hez en devoa en em erbedet outi ken alies, e kreiz e vuhez ankenius, hag abaoe, a vloaz da vloaz, eo bet anat, ivez, an diskar a deue e feiz ar barresioniz ; ne voe grêt pardon ebet ken goude pardon bihan ar 17 a viz mae 1896 hag ar chapel a gouezas en he foull !

An Itron Varia koulskoude a venne kaout he zi, dre eno ; er bloaz 1933 e voe gallet adsevel he fardon ; er bloaz 1935, an hanterenn genta eus he chapel nevez a oa, en he sav hag, er bloaz-man, ma teu unan bennak da gaout truez ouz dienez Gwerc'hez Koatkeo, e vo gwelet he mogerioù o peurzevel, eus a varo da veo !

Gwasa pezh a zo, alies, e weler dienez an dud a-bell ha ne weler ket hini an dud a-dost !

(1) Cf. « Annales de Bretagne », XXVI, p. 191.

Daouzek den mat, diwardro ar Folgoat, o lakat peb a vil lur, a brenas he iliz d'an Itron Varia, d'an 23 a viz eost 1810 hag a viras outi da veza diskaret, gant morzolioù digristen, ha kaset maen aman, maen a-hont, dre bevar c'horn ar vro ; o hanoioù a jomo stag da viken ouz iliz Itron Varia al Lili, eun eienenn a c'hrasou, evit Bro-Leon a-bez, mar deus unan.

Pemp war nugennt madoberour, o rei peb a vil lur da Itron Varia Goatkeo, er miz-man, a roio tro d'ez i vez da beurgas he zi da benn ; o hanoioù a vezo skrivet doun, war mein galet he chapel ha dounoc'h c'hoaz e goueled he c'halon.

Darn a lavaro : « Ad quid perdition hæc » ? « Pe-seurt ezomm a zo da zavel ar chapel all-se eno, pa 'z eo re frank an iliz-parrez, a-benn breman ? »

Eno eo ez eo bet karet ar Werc'hez, a vil bell 'zo ; c'houeka ma 'z eo he fedi, e nep lec'h, eo eno, pell diouz trouz ar bed hag eno eo he deus c'hoant e kendalc'hfed d'he enori, da virviken !

Ouspenn-se, bugale takad douar Koatkeo ha takad douar Gwernason a zo diou leo ha darn anezo teir leo diouz ar vourc'h ; er skol e vezont, pe e Kenec'h-Gwenn, e Scrignac, pe e Penn-ar-C'hef Du, e Poullaouenn ; hogen, n'eus lochenn ebet e kichen hini eus ar skolioù-se evit ma c'hellfed ober katekiz d'ar vugale o darempred, ha neuze, setu aman petra zigouez : ar vugale geiz-se n'o deus skol-iliz ebet nemed eur zulvez bennak, pa ne vez ket re fall an amzer evito da c'hellout dont, en eur ober pemp pe c'houec'h leo, beteg an iliz-parrez.

Evit ma vo eun ti-bidi hag eun ti-gatekiz muioc'h, e Scrignac, eo e vennomp adsevel he zi da Vamm Doue.

A ! n'eo ket heb ezomm, eta, m'hen lavar d'eoc'h, eo her greomp. Gwasa pezh a zo ar menez a zo paour ; muioc'h a zouar gouez eged a zouar-labour a zo ennan hag a gantchou eo e welomp bep bloaz hor parrisioniz e vont da glask o bara, e kostezioù Paris.

Scrignegiz o deus grêt ar pezh a c'hellent evit Koatkeo, a-benn breman ; rak-se, gwella-se ma teu hiniennou

eus hol lennerien a c'hell dioueret eun dra bennak, da anaout hon dienez ha goude beza hen anavezet da gas o froufou d'an Itron Varia ; o arc'hant ne vezo ket arc'hant kollet, rak eun dra zo hag a zo gwir bater :

Neb a zavo ti da Vamm Doue,
Er bed-man,
Mamm Doue a zavo ti d'ezan,
Er bed-all !

Kas a c'heller an arc'hant, dre bost, d'an Aotrou Perrot, person Scrignac, C. C. 21.802 Rennes.

Ar profou distera a c'hell ober vad. Red eo d'eomp anzaou, koulskoude, ne c'hellimp staga, gand al labour, en hanv-man, ma ne c'hellomp ket dastum 25.000 lur, edoug ar miz kenta-man rak n'heller ket sevel mogeriou hag o lezel hep toenn.

Da gement hini a deurvezo selaou hor galvadenn e leveromp, a greiz kalon :

Doue r'ho paeo,
Hag Itron Varia Goatkeo !
Y.-V. PERROT.

Miz Mae

Miz Mari

RAERA miz a zo er bloaz eo miz mae : an amzer a zeu da veza klouar ; an oabl a vez peurvuia glaz ha digatar ; an traoniennou hag ar c'hrec'hioù, goloet a c'hlaezvez ha steredennet a vokedou, a lINTR dindan bannou madelezeus an heol ; ar mor kompez ha didrous a kok gant dousder da vriou ha da reier hon aotchou ; an evned a gemer o gwiskamant ar c'haera ha ne ehanont, eus goulou deiz da zarr-noz, da gana, dre o zoniou dispar ha

dishenvel, gloar o C'hrouer ; en eur ger, ar bed a-bez, en e vrasa c'hened, a zo en eur gouel dudius.

Eur c'hened a zo, koulskoude, kalz dreist ar c'hened-se, gened Rouanez an nenv hag an douar, gened ar Werc'hez dinamm, hor Mamm c'halloudus. An Iliz he deus ouestlet ar miz kaera eus ar bloaz evit meuli hep paouez ar grouadurez ar gaera a zo hag a vezo a viskoaz. Unanomp hor mouez gand hini an Iliz evid enori ar Werc'hez edoug ar miz-man penn-da-benn en eur ober hor miz Mari. Tenna a raimp warnomp bennoz hor Mamm eus an nenv : Hi eo fizians ar pec'her, hi eo fizians an den just.

MARI, FIZIANS AR PEC'HER

N'eus ket truezusoc'h stad eget hini ar pec'her ; goude Doue, n'eus den hag e c'hellfe e denna eus eun darvoud ken iskis gwelloc'h eget ar Werc'hez. War ar poent-man nag a draou kaer a c'hellfer da skriva. Leveromp hepken e c'hell ar bec'herien ar vrasa beza salvet dre o fizians e Mari, mar dint aketus d'he fedi ha ma poagnont da derri o liammou fall, Selaout komzou ar Zent.

« Holl-C'halliou, eme sant Per Damian, a zo bet roet da Vari en nenv ha war an douar ; bez' e c'hell rei an esperans d'ar re o deus he c'holllet... Bez' e c'hell, hervez e youl, sevel ar brasa pec'her betek pazenn uhela ar zantelez. »

« Galloudus bras eo ho skoazell, o Mamm Doue, a skriv sant Alfons a Ligor. Dre ho kalloud a vamm war Zoue zoken, e tigasit ar pardoun war an dorfetourien a zo kouezet er gwasas disesper... [Kea 'ta, emezan c'hoaz en eur gomz d'ar pec'her, kea 'ta, da gaout ar Vamm a drugarez, dizolo d'ezhi goulou da ene ha Mari a ziskouezo d'he Mab ar galon he deus E vaget hag he Mab a zento outi...» evit da barea.

Nag a bec'herien a veul hirio ar Werc'hez da veza o diframmet diouz breinadurez ha maro ar pec'hed !

MARI, FIZIANS AR JUST

Dre veza devot da Vari, ar pec'her en em laka war hent ar zilvidigez ; dre veza devot da Vari, an den just a bign warzu an nenv.

« Nann, a lavar sant Alfons, d'ar Werc'hez hennez n'en em goll ket hag en em erbed ouzoc'h ; n'en em goll nemet ar re n'ho pedont ket. »

Sant Yann Damasen, eus e du, a skriv : « O kaout fizians ennoc'h, o Mamm Doue, e vezin salvet ; o kaout ho-skoazell, n'em bezo aon rak netra ; harpet ganeoc'h, e-stourmin hag e trec'hin va enebourien ; rak an devosion evidoc'h a zo eur c'hleze a zilvidigez a ro Doue d'ar re e-fell d'ezan sayetei. »

« Ar re ho kar, eme sant Bonaventur, en eur gomz d'ar Werc'hez, a dav eur peoc'h bras hag o ene ne gouezo biken er maro. Nann, biskoaz n'eo digouezet na ne zigouezo morse gwelout eur servicher humbl da Vari oc'h en em goll da viken... Kement hini a laka e fizians e Mari a welo doriou ar baradoz o tigeri evid e zigemerout. » En hevelep doare, hervez sant Efremm, ma c'hell ar fizians e Mari beza galvet alc'houez dor an nenv.

Ha sant Anselm a embann ne c'hell ket beza a-hend-all : « Gwerc'hez eurus, emezan da Vari, evel ma ne c'hell an den ho tilez hag a zisprijit beza salvet, evelse ne c'hell en holl beza kollet an hini en em dro ouzoc'h hag e sellit outan gand eul lagad a vadelez.... O Gwerc'hez dinamm, roit d'ar reuzeudik ma 'z oun ar c'hras da virout hebehan em spered hoc'h ano hegarat. Ma 'm bez, dre c'hras Doue hag ho madelez, an eurvad-ze, n'em eus aon ebet, nann, n'em eus aon ebet d'en em goll da viken... Rak, hag e ven zoken rinklet e strad an ifern, e teufec'h d'am c'herc'hat ha d'am diframma ac'hano, evid am adrei da Jezuz-Krist, ho Mab. » Ker gwir eo, eme sant Bernard, « ez eo an devosion da Vari eur merk sur meurbet a zilvidigez. »

**

Ni holl hag a zo war an douar evit klask gloar Doue en eur boagna d'en em zantelât ha d'en em zavetei, bezomp devot ha devot kenan da Vari p'eo gwir, hervez Youl Doue, dreizi eo e teu d'eomp an holl c'hrasou-ze. Ra vezo eta evidomp holl miz Mae, miz Mari ; ra vezo hor buhez penn-da-benn gouestlet d'ezi.

M. S.

Ar Bloavez Kristen

— Amzer Fask —

AR YAOU-BASK

60. — Pehini eo ar mister enoret dre c'houel ar Yaou-Bask ?

E leorig « Oberou an Ebestel » e lenner ar c'homzou-man : « Goude e basion, Jezuz en em ziskouezas d'an ebestel dibabet gantan, o tont en o zouez epad daou-ugent dervez, hag o komz d'ezo diwarbenn rouantelez Doue ». D'an daou-ugentvet dervez avat, goude beza kemeret eur pred en o c'hichen er gambr-lid, Jezuz a yeas gant e vignoned warzu menez an Olived. Erruout a rejont e berr amzer war gern ar menez. Ac'hano, e seblantas gwelet eun daolenn eus e vuhez o tremen dirak e zaoulagad : Betleem, kêrig ken dous d'e galon, — bro ar Galile, darempredet ken alies, ha Jerusalem, ar gêr trubart !... Goude-ze, dreist ar mor bras, Jezuz a welas ivez, broiou ar c'huz-heol, el lec'h ma 'z oa kement a eneoù da c'hou-nit d'ar feiz, el lec'h ma vo kavet, eun deiz, tud da stoui dirak an Hini a zo bet trec'h d'ar maro, dre ma teufent da gredi kenteliou an ebestel... An ebestel ! eman o vont da gomz outo, evit ar wech diweza. « It dre ar bed holl, emezan ; prezegit an aviel d'an holl grouadurien. An hini a gredo hag a vo badezet, hennez a vo saveteet. An hini ne gredo ket a vo kondaonet ».... Goude e kimiadas diouz e ebestel... Ar re-man, o daoulagad, leun a zaelou, a zellas outan gant ar brasa karantez. A nebeudou her gweljont o pignat d'an nenv dre e c'halloud e-unan. Ha setu ar mister a enorer da zeiz gouel ar Yaou-Bask...

61. — Perak eo pignet Jezuz d'an nenv ?

Evit mont da azeza en tu dehou da Zoue, an Tad, prepari d'eomp eur plas, ha beza alvokad ar gristenien, e

ziskibien, e keit ma stourmont evit difenn, ha skigna ar feiz.

62. — Perak e vouger goulaouenn-fask ?

Evit merka eo pignet Jezuz d'an nenv.

63. — Peseurt kenteliou a deu d'ar gristenien dre ar gouel-man ?

Ar gouel-man a zesk d'ar gristenien pegen talvoudus eo « sonjal deiz ha noz, e gloar ar baradoz », hervez komzou ar c'hantik brezonek, — goulenn ar c'hras da veva war an douar en eun doare santel, — ha poania da zougen d'hon heul, dre hor pedennou, hor skoueriou-mat, hon oberou, hon abostolaj, ar re all, ar re m'hon eus warno eun tamm galloud bennak dreist-holl.

Evel hon tud koz, a stourmas ken kalonek evit Doue hag ar vro, kendalc'homp da renka pep tra en hor buhez a-du gant ar ger-stur a garomp : « Feiz ha Breiz »... O labourat da rei sked d'hor feiz, ha d'hor bro, e sentimp ouz gourc'hemenn diweza Hor Zalver : « Prezegit an Aviel ».

64. — Petra 've mat da ober epad an dek dervez a zo etre ar Yaeou-bask ha gouel ar Pantekost ?

An ebestel en em dennas er gambr-lid ; eno e sonjant e komzou Jezuz, hag e pedent. Bezomp aketus da lavaret, ni ivez, pedennou an « naved » d'ar Spered-Santel. Kerzomp eta d'an iliz, bemdez, mar gellomp, da sonjal er vat, ha da bedi.

AR PANTEKOST

65. — Petra verk ar ger « Pantekost » ?

Ar ger-man, hag « hanter-kantvet » dervez a zo henvel. Gouel ar Pantekost a vez lidet hanter kant dervez goude ar Sul-Fask.

66. — E petra e sonjimp da zeiz gouel ar Pantekost ?

Gwelomp peseurt tud oa an ebestel araok ar Pantekost : tud dizesk, aonik, digalon awalc'h pegwir o doa dilezet o mestr, da vare e Basion.

Da zeiz ar Pantekost, ar Spered-Santel a ziskennas warno dindan furm teodou tan. Diwar neuze na pebez kemm a zeu enno ! Breman e komprenont kenteliou Jezuz, sklerijennet eo o spered, komz a reont, hp aon, dirak ar Juzevien, n'o deus ken mall nemet da embann an Aviel, da lavaret e pep lec'h n'eus nemet eur gwir Salver : Jezuz, an hini a zo bet staget ouz ar groaz, war menez Kalvar. Prezegenn genta sant Per a gonvertisas 3.000 den, da zeiz ar Pantekost.

67. — Peseurt gras a c'houlennimp deiz gouel ar Pantekost ?

Ma kendalc'ho ar sperejou da zigemeret sklerijenn an Aviel, ma kresko er c'halonou ar garantez evit Doue hag an nesa, ma vo skubet da vat ar mennoziou diaoulek, ar fals-kredennou, dreist-holl re ar gomunisted, kondaonet gant hon Tad Santel ar Pab.

68. — Penaos e c'houlennimp ar grasou-man ?

O lavaret alies, gant evez, gant fizians, ha gant feiz ar bedenn hanvet ar « Veni Sante » ; da lavaret eo : « Deuit, Spered-Santel, da garga kalonou ho serviche-rien leal ; enaouit enno tan ho karantez, evit ma kemero, ar bed eun doare nevez, dre nerz ho tonezonou. »

69. — Pere eo donezonou ar Spered-Santel ?

Ar Spered-Santel, trede personach an Dreinded, a zo en eneou just, a garg eus e c'hrasou, hag eus e zonezonou a zo seiz anezo : ar furnez, ar skiant, ar guzul, an nerz, ar ouiziegezh, an devosion, hag an donezon a zoujans Doue.

70. — Penaos e tiskouezimp hon anaoudegezh vat d'ar Spered-Santel ?

O poania da veva er stad a c'hras, da rei eta digemer d'ar Spered-Santel, d'e zerc'hel en hon ene, ha da veza, skoazellet gantan, soudarded kalonek Hor Salver Jezuz-Krist.

AN AMZER GOUDE AR PANTEKOST

71. — Petra eo an amzer goude ar Pantekost ?

Al lodenn eus ar bloavezh kristen a ya eus ar zulf kenta goude sul ar Pantekost betek an Asvent. 23 pe 28 sulvez a vezo el lodenn-man, diouz ma vezo bet Pask abred pe zivezat.

72. — A betra e vo hano epad an amzer goude ar Pantekost ?

Hano a vezo, dreist-holl, eus al labour a ra ar Spered-Santel, dre an Iliz, en eneo. Evit-se e lider edoug ar pennad-bloaz-man kalzik goueliou en enor d'ar zent, o deus lezet ar Spered-Santel da gaerat o eneo, da lakat ar vertuzioù da vleunia enno.

73. — Perak e wisk ar beleg dilhad gwer evit oferenna ?

Al liou gwer eo liou ar glazvez, a verk ez eus buhez en traou a gresk en douar, evel ma tle beza ar vuhez en ene kristen. Liou an esperans eo ivez. Mar o deus ar zent poaniet da gaerat o ene, eo dre m'o devoa eur fizians vras e Doue. Dalc'homp an esperans en hor c'halon e kreiz an tentasionoù ha trubuilhoù ar vuhez.

74. — Petra eo gouel an Dreinded-sakr ?

Ar gouel savet evit enori eun Doue e tri ferson : an Tad, ar Mab, ar Spered-Santel. An Iliz he deus kavet o mat rei eun dervez penn-da-benn da veuli, da drugarekaat an Dreinded sakr, evit dougen ar gristenien da sonjal gant muioc'h a evez er mister, a zo gwir vean-fount ar relijion gatolik, ha da repari ar blasfemoù dislounket enep tri ferson an Dreinded.

Da zeiz gouel an Dreinded, eman gouel Itrouñ Varia Rumengol. Mat eo mont da bardona da Rumengol, unan eus kaera ha kosa pardonioù hor bro. Mat eo, ivez, ober, da genvet an deiz-man, ar bromesa da vont bep sul d'an oferenñ, — da ober sin ar groaz, da lavaret ar « Gloria Patri » gant feiz ha devosion, ha da zifenn en dro d'eomp ar garantez.

75. — Perak eo bet savet gouel ar Sakramant ?

1° Evit drugarekaat Jezuz da veza savet ar Sakramant meulet ra vezo, ha sakrifis santel an oferenñ ;

2° Evit digas da sonj n'eo ket deuet enebourien ar feiz a-benn da vouga ar gredenn gristen : eman Jezuz e sakramant an aoter gant e gorf, e wad, e ene hag e zivinite ;

3° Evit digoll Jezuz eus an dismegans graet d'ezan.

76. — Penaos e raimp hon dever a gristen, deiz gouel ar Sakramant ?

O vont da gomunia, hag o kemeret perz er brosesion, goude beza kempennet hon ti, hag an hent, e tremeno dreizan an osti sakr.

77. — Peseurt gouel all a vezo lidet epad eizved ar Sakramant ?

Eur gouel kaer : gouel ar Galon-Zakr, savet war goulenñ Jezuz, evit enori e galon, bet digoret gant kleze an ofisour roman, war menez Kalvar, evit ma teufe an dud da sonjal en e garantez divent, ar garantez-se, hen lakeas da gemeret eur c'horf, da ziskenn war an douar, da c'houzanv poanioù kriz, ha da vervel evit silvidigez an eneo.

78. — Petra glaskimp, a-unan gant an Iliz, da zeiz gouel ar Galon Zakr ?

Digoll kalon Jezuz, goulenn pardon digantan, evidomp hag evit ar re all, ha dreist-holl, paea « evit ar gwiskamanchou hag ar gizioù disonest, ar skouerioù fall roet da douella an eneo, — evit an disprij war c'houelioù an Iliz, evit an dismegans euzus taolet war ar zent, war hon Tad Santel ar Pab, hag ar veleien, evit al leziregez da reseo sakramant an Aoter, ar sakrilachou, erfin evit torfejou ar broioù a ra brezel, e pep giz, da Iliz Hor Salver Jezuz-Krist, ar Galon-Zakr.

Y. G.

Goueliou Pask laouen e Roz ar Vern

PEMP miz leun a zo tremenet, abaoe m'eo aet Fanchig, mab kosa Roz ar Vern, da zoudard; pemp miz hag a zo bet evitan ken hir eget pemp bloaz, en o hed.

Meur a wech bemdez, edoug ar goanv, pe e veze se-c'hor, pe e veze glao, eo bet nijet e spered, a denn askel eus an Naoned betek Roz ar Vern.

Dre al liziri, ken karantezus, eo bet aketus e c'hoar vras da skriva d'ezan, bep sizun, Fanchig en deus heuliet, koulz lavaret, a zeiz da zeiz, al labouriou en e gêr, ha gouzout a ra evel pa vije bet war al lec'h, potra 'zo bet hadet er park-man ar park ha kement a zo bet c'hoarvezet a-nevez war-dro an tiegez ha dre ar barrez.

Ar marvailhou divergont a vez ken alies war muzelou e gamaladed, ar spered direol en deus hiniennou anezo, ar vuhez-se a rener er c'hazarn, ha n'eus plas ebet enni evit Doue hag an ene, a heug muioc'h mui e galon ouz ar vicher zoudard ha ne reont nemet lakaat da greski ar vali da welet e gêr hag e familh.

An dervez eurus-se a zo en em gavet pelloc'h evitan.

D'ar zadorn-Fask, diouz ar mintin, pa zone laouen, e touriou Breiz-Izel, ar c'hleier dizroet eus a Rom, Fanchig a zizroe, laouen ive, da Roz ar Vern evit daouzek dervez.

Eul lizer skrivet, e penn kenta ar zizun, en devoa kaset ar c'helou eurus beteg ar gêr...

Pa ziskennas eus an tren, Fanchig a welas daouarn o sevel war-zu ennan : anaout a reas e dad, ha Nanig, e drede breur yaouanka, deuet d'e zimbroug. Hag e redas da vont da boket d'ezo.

An tad eo a gomzas da genta, Fanchig goude, met Nanig ne zaleas ket da lavaret ive d'e vreur bras kement tra a oa war e spered.

Eus an eil kaoz d'eben ec'h en em gavjont e kichen ar wetur.

Fanchig a anavezaz ar gazeg Rozet, an hini a oa deuet ive d'e zigas da vont kuit. Tostaat a reas outi evit floura he fenn ha lavaret d'ezhi he hano. Al loan mat a respontas d'e zalud, en eur c'hourichal hag o pavatal.

Hag evel p'he dije bet komprenet peger bras mall a yoa, e Roz ar Vern, da welout ar wetur o tizrei, Rozet a biltrotas hag a c'haloupas kement, ma voe ret d'ezhi hel reut war ar siblou, epad an hent, ha ma c'hoarze Nanig, gant plijadur, ouz he gwelet.

Dre ma tostaed ouz ar gêr, kalon Fanchig a lamme ive buanoc'h en e greiz; sonjal a rae en e vamm, en e vreudeur all, en e c'hoarezed; sellet a rae gant muioc'h a evez, a bep tu d'ezan. Pep tra, evit gwir, a gomze breman d'e spered : ar c'haeou, an drefen, al letounennou, ar parker, el lec'h ma oa kement a chenchamant, abaoe miz here. En eun taol, al loan a ehanas da drotal hag a zigorn-troas gant an hent : tiegez Roz ar Vern, gant e lojman-chou, kuzet etouez ar gwez, a en em zispakas, dirak daoulagad Fanchig, kaeroc'h d'an eur-ze, eget kaera maner a oa er bed.

Breman p'en devoa ranket beva pell diouz ar gêr, Fanchig a garis muioc'h an holl draou a oa en-dro d'ezhi, hag ar gwel hepken anezo a garge e galon a levenez hag a joa.

Levenez ha joa setu ive ar pez a welas o para war dal e vamm garet ha war dal pep hini eus e vreudeur, eus e c'hoarezed, a oa bodet holl, bras ha bihan, el leur ouz e c'hortoz.

En eur vriata he mab, ar vamm galonek a lavaras d'ezan gant teneridigez, daelou a joa en he daoulagad : « Setu te paotr kaez, me gave d'in n'am befe ket az gwelet ken !... »

En-dra ma poka Fanchig d'e zaou vreur bihana, an anjelus bras a zone en iliz parrez, embann a raent oa digor goueliou Pask.... E tiegez all ebet, ar goueliou-se ne voent laouenoc'h eget e Roz ar Vern, rak eno ar garantez wirion a rene er c'halonou ha warni e vleunie ar wir joa, an hini a c'hell hepken tanva ar familhou niverus.

Plougastel-Daoulas

AN hano a Blougastel a zeu eus ar ger **plou** (pobl) ha **kastel**, e latin **castellum**, krenvlec'h.

Eur rumm eus ar reier bras a weler er barrez a voe gwechall eur c'hrenvlec'h evit diwall ar vro ouz an enebourien a c'helle dont dre vor. Eur gêriadenn a zo hanvet Treastel, war bord an hent a gas da Vrest. E kichen Treastel e weler c'hoaz hirio, er reier bras, merkou anat eus labour an dud, riboulou kleuzet da vont ha da zont, toullou-kuz a c'helle rei digemer da gant den hag ouspenn.

Pobl ar c'hastel, ar kobl a veve endro d'ar c'hastell, diwallet gant ar c'hastell, setu aze penaos eo bet graet an hano-ze : Plougastel. Lavaret e vez : Plougastel-Daoulas, o veza m'eman e kanton Daoulas, hag ive evit lakat kemm gant Plougastel Sant-Jermen.

Gwechall Plougastel a oa bras bras, eus Landerne betek stêr Daoulas : enni edo parrezioù Dirinon, Loperhet hag eul lodenn vras eus Daoulas, pemp leo, a hirder war diou leo a ledander.

Ret eo bet distaga diouti Dirinon ha Loperhet.

Daoust da ze, Plougastel a zo c'hoaz eur barrez vras, enni wardro 7.000 den, ha niverus eo an tiegezioù a zo tast da ziou leo diouz an iliz parrez.

Evit ma vezo aesoc'h d'an dud kaout oferenn, e vez lavaret an oferenn da zul er chapelioù, e peder eus an eiz chapel a zo er barrez.

Pa zeuer eus Brest da Blougastel ha p'en em gaver war ar pont bras, e vezer souezet o welet kement a reier bras ha kement a vein en douarou. Eus pelec'h eo deuet ar vein-ze da Blougastel ? Selaouit ar pezh a gont ar re goz :

Perak ez eus kement a reier e Plougastel war bord stêr an Elorn ?

Eun deiz, war a gonter, pell 'zo a-raoe, an diaoul, enebour an dud, skuiz o klevet meuleudi ar Vretoned evit o c'harantez, a lakas en e benn dont d'ober eun dro e Breiz, da welet gant e zaoulagad e-unan ha gwir oa ar pezh a veze lavaret. Dre hentchou anavezet gantan hepken, e tigouezas e Plougastel, hag en em gavet tost d'an Elorn, e wiskas dilhad lien, hag eur zac'h war e gein, eur vaz en e zourn, henvel ouz eur paour, ouz eur c'hlaskerbara, ez eas da skei war dor eur pesketaer koz. Heman a ziredas, ha pa welas al lampon, ec'h anavezias anezan, daoust d'e zremm truezus, d'e orbidou. Atao e vez e doare ar re fall eun dra bennak d'o diskleria ha d'o gwerza. « Deuit en ti », a lavaras ar pesketaer, met kerkent ha m'en devoa digoret an nor, e voe taolet er maez gant herr hag e kouezas war an aod, brevet e izili.

Kenderc'hel a reas evelato gant e hent hag ec'h en em gavas e kichen eun ti a oa ennan bodet plac'hed yaouank evit neza. Lavaret a raent ar chapeled evel m'eman ar c'hiz pa vez beilhadeg. Eno adarre an diaoul a c'houlennas eur gwele hag an aluzen. Anavezet e voe ive buan, met e lec'h hopa warnan, ar merc'hed yaouank ne rajont nemet c'hoarzin goap d'ezan.

Droug ennan, an diaoul a c'hoanteas evelato mont c'hoaz en eun ti all. En em gavet el lec'h m'eman breman an Treiz, ez eas, e ti eur bageer. N'oa er gear nemet eur paotrig, hag ar paotrig a anavezias ive an diaoul, evel m'o doa graet ar pesketaer hag ar plac'hed yaouank : « Mabig, emezan, n'hoc'h eus netra da ginnig d'in ? — Eo, avat, eme ar paotr, setu aman eur banne laez. » Hag e kinnigas d'ezan. Met al laez a oa ken trenk ma n'o doa ket ezomm ar moc'h anezan. An diaoul e stlapas ouz penn ar paotr, hag a en em daolas er stêr hag ez eas war neuñv d'an tu all.

En amzer-ze, e kostez Plougastel ez oa diou wech nebeutoc'h a vein, a reier, eget hirio, hag e kostez Leon ez oa kalz. En em gavet e Leon, an diaoul a gerzas da di eun intañvez paour : « Naon du am eus, emezan ; ha n'ho pefe ket a druez ouzin ? » Ar vaouez a zellas outan eur pennad hag a lavaras enni he-unan : « Heman a die beza

enebour an dud. Hag evelato lezenn ar garantez a ro urz d'eomp d'ober vad zoken d'ar re fall. Petra a deufen-me da veza, ma ne rofe Doue nemet ar pezh a zo dleet d'ar be-c'herez ma z'oun ? » Ha goude beza graet sin ar groaz, e roas digemer d'an diaoul en he zi; c'houeza a reas tan ha lakat war an daol ar pezh he doa a wella.

Piou a gredfe ? An diaoul, eur wech, a zeuas eur frou-denn vat en e benn. « Maouez koz, emezan, digollet e vezot evit ho madelez. Lavarit d'in hepken petra a c'hoantait. — Mat, emezi, kalz reier a zo en hon douarou ; em fark ez eus, hag e parkeier ar re all, muioc'h c'hoaz. Ha ne c'hellfec'h ket tenna ar vein-ze hag o stlepel er mor ? — Oh eo, eme an diaoul, o zenna a rin, hag o stlepel a rin dreist ar mor, e bro Gerne. Roet o deus d'in laez trenk, me d'am zro a roio d'ezo poulouennou kalet. »

Hag evel kazarc'h mein Leon a gouezas e Kerne, e parrez Plougastel, el lec'h m'o gweler c'hoaz hirio.

SAV

Kelaouenn Strollad ar Vrezonegerien a zo o chom, e Paris, evit dizelei skrivagnerien nevez a zigor eur genstrivadeg kontadennou, etre he holl lennerien.

Eur priz a 200 lur a vo roet da oberour ar wella kontadenn.

Evit gellout kemer perz er genstrivadeg-man e vo ret beza koumanantet da « SAV », pe gas 10 lur gand ar gontadenn.

Ar gontadenn a c'hello beza savet diwar ne vern pe zanvez gant ma ne vezo nag eun droidigez nag eun dra bet embannet c'hoaz. N he devezo ket ouspenn hed 6 pajenn eus « SAV », da lavarout eo wardro 8.000 lizerenn.

Pedet eo ar genstriverien da zegas o skrid e peder skouerenn, pe da lakat eiz real evit e ziskriva.

Kaset e tile beza d'ar merour, an A. Maze, 193, rue Championnet, Paris-13°, abenn an deiz kenta a viz here.

War skouer hon Tadou

Ar pezh o deus grêt hon Tadou, breman mil bloaz, perak n'er grafemp-ni ket ?

Ar gwad breizek a rede, en o gwazied, ne dle ket beza kollet e nerz gantan o tremen en hor re-ni ; nann, hep mar ebet, met evit dont a-benn, eus an traou burzudus a rejont oc'h adsevel o Breiz, ez eo ret d'eomp, eveldo, prederia a-zoare war stad reuzeudik hor bro ; en em glevet, da vat, an eil gand egile, ha stourm, heb ehan, evit lakat an traou troet war an tu eneb da veza adarre war an tu mat. Evelse hepken hon devezo an trec'h .

I. — PREDERIOMP

Hon tud koz hag o beleien, pa oant du-hont, e Montreuil, pe e lec'h all, harluet pell diouz o bro, kenta tra a rejont a voc, nann fallgaloni, met prederia a-zevri, war stad o Breiz : gwelet pegen bras e oa warni galloud an Normaned ha klask an tu da rei lamm d'ezo.

Kaera skouer.

Diskaret e oa hor bro neuze ; ken diskaret all eo breman ; neuze e oa perc'hennet gand an Normaned ; breman eo gouarnet gant lezennou he stlejo war eun d'ar bez ; klevit kentoc'h :

He hano a zo bet lammet diwar gartennou an Europ, er bloaz 1790, hag an daou fars eus he bugale n'hen anavezont ket ken !

He yez, n'heller ket ne c'homz, hag he feiz n'heller ket he anza, e hini, eus tiez ar C'houarnamant.

E plec'h ema ar Vretoned o deus pleustret, pell a-walc'h, war draou o bro, betek gwelet ker sklêr hag an deiz eo an tri dra-se tri dra hag a zo pec'hed o gouzanv ? E pelec'h emaint ?

Hag eur Breizad war gant a zo o kemeret preder gant traou e vro ? N'eo ket da lavaret ; sellit endro d'eoc'h ; hor c'henvroiz a gav ez a mat an traou evel ma 'z eont... Penaos, neuze, gortoz e rofent an dourn evit

ma 'z aint gwelloc'h ? Nemet staga a rafent, a-zoare, da lenn Istor o zadou, bet kuzet outo er skoliou, e chomint berwelet ; n'o devezo ket eur gwenneg da harpa ar skoliou, ar goueliou hag ar c'helaouennou brezonek hag e stlapint mil luriou, bep bloaz, etre daouarn ar re n'o deus ken micher nemet dismantra enc Breiz.

II. — EN EM GLEVOMP

Ar pezh a gollas a-viskoaz ar Vretoned eo an dizunaniez ; bep wech m'o deus kavet anebourien touet war a hent, ez int bet trec'het, rak atao, elec'h en em glevet, e kavent gwelloc'h en em daga ;

— dre ma n'en em glevent ket int bet trec'het, e Breiz-Veur, breman ez eus 2.000 bloaz, gand ar Romaned : « en dra ma stourment a-unanou, e vezent diskaret a-vagadou ! » (1) ;

— dre ma n'en em glevent ket, e rankjont tec'het diouz Breiz-Veur, a-raok ar Zaozon, breman ez eus 1500 vloaz ;

— dre ma n'en em glevent ket, e rankjont tec'het diouz Breiz-Vihan, a-raok an Normaned, breman ez eus mil bloaz ;

— dre ma n'en em glevent ket breman ez eus 500 vloaz, eo e c'hellas ar C'hallaoued lemmel, tamm ha tamm, he frankiz digant o bro hag he lakât da ober eun astenn d'o hini.

Daoust hag ar gwel eus ar reuziou a zigouez, hag a venn peurziskar hor Breiz, hol lakay da zont ennomp hon-unan pelloc'h ha d'en em glevet da vat ?

Gwella-se, m'her gra.

Bep wech m'hon eus gallet en em glevet, hon eus bet an trec'h ; Breiz, bet adsavet breman mil bloaz, dre an emgleo a oa etre he bugale, a c'hell beza adsavet adarre, en he c'haer, breman, dre an emgleo a vezo etrezomp : eur feiz ! eur yez ! eur galon !

(1) « Ita dum singuli pugnans universi vincuntur. » « Tacitus, e buhez Agricola, XIIe pennad, skrivet er bloaz 98. »

III. — STOURMOMP

Kouezet omp, siouaz, izela ma c'hell koueza eur bobl hag he devoa pep tra evit kaout gwir da gomz d'ar bed-holl en he yez he-unan.

Hag arabad d'eomp stlepel, re en holl, ar bec'h war ar C'hallaoued, evelato, rak ma 'z omp kouezet, kenta tra hon eus da ober eo lavaret hor « mea culpa » ; n'hon eus ket gouezet na digeri hon daoulagad, nag en em glevet, na stourm, holl a-unan.

Ezomm ebet evit stourm a-zoare, na da laza, na da c'hloaza den ebet ; n'hon eus nemet kerzet atao war an tu breizat hag an tu kristen da ober.

M'en divije kement Breizad a oar brezoneg desket brezoneg d'ar re a zo dindannan ; — m'en divije kement den desket a zo e Breiz harpet ha skignet ar skridou hag al leoriou brezonek, evel m'oa dleet ; ma vije bet heuliet, penn-da-benn, gant doujans ha karantez, gourc'hemennou tri eskob Breiz-Izel, diwarbenn ar brezoneg er skolioù, Istor Breiz hag ar C'hatekiz ; — m'en divije kement beleg a zo bet, endra ma oa kloareg, o tarempredi skol vrezonek e gloerdi, savet raktal, en e barrez, dre ar Skol-Zul, ha pa ne ve ken, eun toullad diskibien, barrek da skriva, da gana ha da brezeg e brezoneg, e vije bet sebezus, a-benn breman, ar wellaenn deuet e Breiz.

Neuze ne vije ket bet gwelet ar c'hollou mantrus a ra ar brezoneg, en dro da Vrest, e kosteziou Montroulez, e enezenn Briat, e Pempoul, e Goueled Kerne, en Oriant hag e enezeier Bro-Wened.

Nag a Vreiziz a zo harluet, dre eno, en o bro o-unan ! Hanoioù breizat eus ar re gaera a zougont ; ne gomzont mui e yez ar re goz... galleget int !

Neuze ne vije ket bet gwelet breuriezou tud yaouank, ken paotred, ken merc'hed, er c'hêriou ha war ar mêziou, er staliou-labour hag en arvorioù ha ne glasker lakât etre o daouarn nemet leoriou, kantikou ha paperennou gallek Paris !

Petra c'hell lavaret ivez, an eil d'egile, diwar gement-se, ar zent bras-a zavas Breiz, breman ez eus pemzek kant

vloaz, pa deuont da ober eur zell, diwar dreuzou ar baradoz, war o bro goz ?

Lakomp eta hor gwirioù, — ar gwir en deus pep den, da veza skolieta e yez e Dadou ha da heulia o C'hredenn, — da skedi dirak daoulagad an holl ha nag an Iliz, na ar C'houarnamant ne c'hellint chom heb anaout o zalvoudegez, rak, « den ne dle mont a eneb ar gwir, na zoken kredi e c'hellfed mont en e cneb. » (1)

Lakomp, ivez, dre hor bilhed-vot, da vont e holl gargou Breiz, tud barrek a-walc'h, dre o deskadurez, da wet e pelec'h emañ hor gwir ha ker barrek all d'hen difenn ; n'eo ket ret kas holl gudennou Breiz da zirouetla da Paris.

Renerien veur an Urzioù menec'h ha leanezed a zigas o zud da ober skol e skolioù Breiz-Izel, a gas, alies a-walc'h, breman c'hoaz, ar re anezo a oar brezoneg da Vro-C'hall hag ar re ne ouezont nemet galleg da Breiz-Izel hag evelse eo e teuer, e berr amzer, da drei ar parrezioù brezoneka war ar galleg. Red e vezo diskouez d'ezo ar gaou a reont evelse d'hor bro ha n'heller ket kredi e c'hellfent kenderc'hel gand o labour fall pa vezo bet kaset sklerijenn a-walc'h betek enno.

Salo e vefe gwelet hepdale skolioù mistri, o sevel e Breiz-Izel, evit deski d'ar gelennerien ar pezh o deus da zeski da bep Breizad bihan, ha ne ouzont ket.

Nag en hor c'hêrioù, na war hor mêzioù, ne c'hell beza gouzanvet skol ebet ken hag a daolfe dismegans war hor brezoneg, o chom hep hen deski d'ar vugale hen darrempred ; bugale ar pinvidik, kouls ha bugale ar paour, a dle gouzout brezoneg e Breiz-Izel.

Hor Zalver n'eo ket deuet da ziskar ar pezh a oa, en e raok, war an douar, met da lakât gwellaenn e kement lec'h ma oa ezomm d'hen ober.

Labour an Iliz, e pep bro, eo eta skigna ar Feiz ha netra ken. He labour en hor Breiz-ni eo benniga ar brezoneg ha tenna talvoudegez anezan evit lakât ar Feiz da vleunia e sperejou ar Vretoned.

(1) « Quæ contra jus fiunt nec fieri posse credenda sunt. »
(Pius XI, 31-3-35).

Ma 'z eus eta tud diskiant a-walc'h evid ober kement tra a zo en o galloud evit lakât ar galleg da rei lamm d'ar brezoneg, an dud-se, anat eo, a ya a-grenn a enep gourc'hemennou an Iliz hag a enep gourc'hemennou Doue. (1).

Ha, koulskoude, petra o deus grêt ha petra ra, 300 vloaz a zo, ar re a en em garg da skigna an Deskadurez, e Breiz-Izel, ma n'eo ket « saccager la culture celtique » eo, da lavaret eo, flastra, evel tud gouez, ar pezh a lake hor Breiz da veza dishenvel diouz ar broioù all.

Ma vije bet disteroc'h hor brezoneg eged ar galleg a glaskent lakât en e lec'h, neuze, c'hoaz, marteze, ne vije ket bet ker bras o zorfed, met an holl a anzañ eo hor yez, par atao d'ar yezou all ma n'eo ket trec'h : an A. William B. S. Smith eus a New Jersey, U.S.A., a skrive kementman da Rener « Feiz ha Breiz », d'an 9 a viz gwengolo 1936 : « Kals a yezou am eus desket, met anzañ a ran « kan eo deuet ho yez c'houi da veza, — hep ma ouesfen « mat a-walc'h perak, — ar yez diavêziat a garan ar « muia hag a glaskan anaout ar gwella ! »

Hag ar pezh a skrive an Aotrou Smith, meur a hini all her grafe ; gand ar brezoneg, eur spered lemm a zavo skridoù war an traou uhela. e c'hell pleustri warno spered mab den : gwelit leorioù Meven Mordiern ha Vallée, e « Gwalarn » ; « Mentoniez » C. L. Keryann ; « Studi hag Ober » an Aotrou Nedelec ha Floc'h.

Piou ne wel ket eta, hiviziken, peger mantrus eo lezel eun hevelep yez, evel eur baourez, war dreuzou tiez an Deskadurez ?

(1) Ar wirionez-se a oa bet diskleriet, evelhen, d'an 22 a viz gouere warlene, e « Semaine Sociale de Versailles » gand an Tad Charles, professeur de théologie à Louvain et de missiologie à l'Université Grégorienne : « Le Rédempteur n'est pas venu pour « détruire, mais pour achever. Nous n'avons pas à substituer à la « civilisation extrême-orientale notre civilisation européenne. Le « christianisme n'étant pas une civilisation, baptisons les civilisations de l'Asie. C'est là l'œuvre originale et précieuse qu'il nous « faut accomplir. Les saccager ne serait pas seulement aller contre « la raison humaine, ce serait contrister l'Esprit de Dieu ! »

Hag ar pezh a zo gwir evid an Azi a zo ker gwir all, na petra 'ta, evit hor Breiz.

Keit ha ma ne vo ket digor, a-hed o fenn, holl skoliou Breiz d'ar brezoneg, arabad da Vreiziz ehana da youc'hal eo breset, en o bro, ar gwir en deus pep den da veza skoliet e yez e Dadou.

Ger ar Pab a zo breman war gador sant Per n'eo ket : « Difenomp hor Feiz ! » eo, met « Gounezomp d'hor Feiz an tachennou kollet ! » ar pezh a zo kals kaeroc'h.

Evel kristenien hag evel Breiziz, kemeromp skouer war ar Pab bras Pi XI hag arabad d'hor ger beza hep-ken :

Dalc'homp start d'hor yez ha d'hor Feiz
Koulz hag ar brug, da gragou Breiz !

met beza e tle beza :

Gounezomp d'hor yez ha d'hor Feiz
An tachennou kollet e Breiz !

Ra vezo ar ger-se ger kement hini a deuio da Bloungastell da c'houeliou milvet bloaz adsavidigez Breiz d'an 22, 23 ha 24 a viz east a zeu.

Doue ra viro Breiz da virviken !

Y.-V. PERROT.

« Les Bretons ont conservé leur patois... »

Setu petra a lennomp war « Cœurs Vaillants », 27-12-36, ke-laouenn ar C'hallaoued vihan.

« PATOIS », bugale geiz, — e brezoneg « TREFOEDACH », — a vez lavaret evid eur yez komzet en eun doare direiz.

A drugare Doue, ar brezoneg a vez komzet reiz a-walc'h ha n'eo ket eun trefodach eo, tamm ebet; hag o lenn skridou hor barzed e weler eo kentoc'h eur yez kaer ha dudius koulz hag ar galleg hag ouspenn, eun tamm mat kosoc'h ha pinvidikoc'h egetan.

DISKENN, ANKOU !

PREZEGENN ANTERRAMANT GRÉT GAND EUR MORIAN

EUS STADOU UNANET AN AMERIK

Na ouelit ket, na ouelit ket,
N'eo ket maro;
Diskuiza a ra war gerc'hen Jezuz.
Pried, frailhet ho kalon, na ouelit mui;
Mab, doaniet holl, na ouelit mui;
Distroet eo d'ar gêr.

A-raok dec'h vintin,
Eus barr an nenvoù bras,
Doue a ziskennas da zellet,
Da zellet ouz e holl vugale,
Hag e zaoulagad a gouezas.
War hor c'hoar Karolina
A droe hag a zistroe war he gwele,
War he gwele a boan,
Ha kalon bras Doue a voe truezet
Eus eun druez a viskoaz,
Eus eun druez da virviken.

Ha Doue a zistroas war e dron
Hag e c'hourc'hemennas d'an El bras skedus
A jome en tu dehou d'ezan :
— Galv d'in an Ankou !
Hag an El bras skedus a youc'has gand eur vouez
Henvel ouz eun tarz kurun :
— Ankou ! Ankou !
Hag an hekleo a dregernas e ruiou an nenv
Evit digouezout betek al lec'h tenval
Ma chome an Ankou, dihun bepred,
Gand e gezeg gwenn morlivet.
Hag an Ankou a glevas ar galv
Hag e lammas war e varc'h t'era,
Drouklivet evel eul linsel ouz sked al loar.

An Ankou a yeas d'an daou-lamm
 Dre ar ruiou alaouret
 Ha treid e varc'h a denne tan
 Eus pave aour an nenvou
 Heb ober an distera trouz.

An Ankou a redas beteg an tron gwenn bras
 Hag a c'hortozas gourc'hemenn Doue.
 Ha Doue a lavaras :

— Diskenn, Ankou, diskenn,
 Diskenn e Savannah ar Jeorjia
 Hag e kavi Karolina.
 Diskenn e Yaneacraw
 Douget he deus pouez
 Ha grouez an deiz.

Pell he deus labouret em gwinienn :
 Skuiz eo ; feas eo.
 Diskenn, Ankou hag he doug aman.

Hag an Ankou, hep lavaret ger,
 A roas kabestr d'e varc'h morlivet
 Hag a zankas e c'hentrou
 En e gosteziou sec'h-korn.

Diskenn a reas, mont a reas
 Er mêz eus ti bras an nenvou ;
 Tremen a reas an heol, al loar, ar stered.
 Redek a rae ;

Hag eon e varc'h a rae en oabl
 E giz eur steredenn lostek.
 Redek a rae
 O lezel war e lerc'h al luc'hed
 Diskenn a reas war eün.

Epad ma veilhemp en dro d'he gwele,
 E troas he daoulagad hag e sellas.
 Gwelet a rae ar pezh ne c'hellomp ket gwelet
 Gwelet a rae an Ankou koz
 O koueza eus an nenv,
 Evel eur steredenn lostek.
 Met an Ankou ne sponte ket Karolina

Bez 'e oa eviti
 Evel eur mignon gortozet,
 Hag e lavaras sioul :
 Mont a ran d'ar gêr
 Hag e vouc'hoarzas
 Hag e klozas he daoulagad
 Hag an Ankou he c'hemeras etre e zivrec'h
 Evel eur grouadurez
 Hag e chome etre divrec'h skornet an Ankou
 Met ne zante ket ar yenienn.
 Hag an Ankou adarre
 A en em lakeas da redek
 Dreist steredenn an abardaez
 Dreist steredenn ar mintin
 Ouz sked ar sklerijenn a c'hloar
 Beteg an tron gwenn bras
 Hag e lakeas Karolina
 War gerc'hen karantezus Jezuz
 Ha Jezuz gand e zourn
 A zec'has he daelou
 Hag a ziroufennas he dremm
 Hag an Elez a zanas eur zonig
 Ha Jezuz he luskas war e zivrec'h
 En eur lavaret d'ezi : diskuiz breman,
 Diskuiz, diskuiz.

.....

Na ouelit ket, na ouelit ket,
 Neo ket maro ;
 Diskuiza 'ra war gerc'hen Jezuz !

War be eur Breizad kalonek, n'eus ket a wall bellou, eur skrivagner kemperad a lavare : « Que la terre te soit légère ! »
 Da skol ar morian en deus savet ar brezegenn ho peus lennet uhe-loc'h en divije gellet mont ar skrivagner-se, evit deski komz, evel ma tle komz ar gristenien pa gomzont dirak eur c'horf maro, e tal eur bez.

Kenstrivadegou

Bleun-Brug 1937

E PLOUGASTELL,
d'ar 24 a viz Eost.

TAOLIT EVEZ MAT. — Kenstrivadegou al lenn, an diskleria, an displegerez hag ar prezegerez, a vezo grêt da genta, er skoliou, e dibenn miz mezeven, pa vezo êt labouriou brasa ar bloaz-skol ebiou ar vugale.

Ne deuo goudeze da Blougastel, d'ar 24 a viz eost, nemed ar re genta cus pep skol hag e vezo gwelet eno piou anezo a vezo da genta, e pep rummad, evid ar vro a-bez.

I. — KENSTRIVADEG AL LENN (Lecture)

Barnet e vezo ar genstriverien, hervez o oad, war eur pennad pe bennad a lennint e « Feiz ha Breiz ar Vugale », pe el leorig bihan « MILVET BLOAZ ADSAVIDIGEZ BREIZ ». (1)

II. — KENSTRIVADEG AN DISKLERIA (Déclamation)

Barnet e vezo ar genstriverien war ar pennadou, — pevar anezo, — embannet e « Feiz ha Breiz » miz ebrel.

III. — KENSTRIVADEG AN DISPLEGEREZ (Narration)

Barnet e vezo ar genstriverien hervez kevrennou ar skol : kevrenn ar re vihan, kevrenn ar re grenn, kevrenn ar re vras.

(1) Goulenn a c'heller al leorig-se, adalek vremen, ouz Rener « Feiz ha Breiz ar Vugale », Scrignac ; ne gousto nemet 10 gweneg kaset dre bost d'ar prener.

eus al leorig nevez « MILVET BLOAZ ADSAVIDIGEZ BREIZ ».

Arabad avat d'ar werz kaout ouspenn daou ugent linnen ha red e vezo heulia reolenn aour ar glotenn, — nevez e Breiz, mil goz e lec'h all, — hag a c'houlenn lakat atao ar glotenn (la rime) da goueza war ar vogalenn do-niet (sur la syllabe accentuée). N'eus nemed e Breiz e c'hellfed beza harz hep labourat ha studia.

Degas ar gwerziou, araok an deiz kenta a viz eost, da Rener « Feiz ha Breiz », Scrignac.

VI. — KENSTRIVADEG AR C'HAN

Ar c'hanaouennou da gana a zigouezo er miz-man ; tri miz a zo e oa dleet e vijent bet e gwerz anez ar frjeuz-difreuz a zo deuet er c'hêriou da heul al lezenn nevez war al labour.

Daou leor a zo er bloaz-man : hini ar ganerien a-strolladou, a werzer 7 lur hag hini ar ganerien a-unanou, a werzer 1 skoed.

O goulenn, adalek vremen ouz : Union des Œuvres Bretonnes, Pleiber-Christ (Finist.) C.C. 22.092 Rennes, Madame Veuve Caouissin.

Reolennou ar genstrivadeg-se a zo henvel ouz reolennou ar bloaveziou tremenet, nemet e tigor nann da 9 eur hanter, met d'an taol a 8 eur, o veza m'ema an oferrenn-bred gant prezegenn an Aotrou Trehiou, eskob Gwened, da 11 eur.

Ret mat e vezo d'an holl strolladou beza digouezet a-benn 8 eur eta e Plougastel.

Evit ma vo renket pep tra evid ar gwella e ranker gouzout en em zieza, eun tamm, a-wechou.

VII. — KENSTRIVADEG AR BINIOU HAG AR VOMBARD

Ar genstrivadeg-man a vezo grêt e Plougastel ivez, nann, avat, d'ar meur, 24 a viz eost, evel hini ar c'han, met d'ar zul a-raok, d'an 22, etre 8 eur ha 10 eur, hag arre a gemero perz enni a zono evid Pardon Sant Gwennole-

An danvez a vezo tennet diwar al leorig « **MILVET BLOAZ ADSAVIDIGEZ BREIZ** ». Met ne vezo roet da anaout sklêr a-walc'h, na petra 'ta, nemet da zeiz ar genstrivadeg.

Goulennou a vezo grêt ouz ar vugale diwarbenn al leor-se; lakeomp ar goulenn-man : — Perak e voe ret kas korfou ar zent, er mêz eus ar vro, er bloaz 914 ha da belec'h e voe kaset korf sant Gwannole hag hini sant Kaourintin ?

D'ar vistri eo eta lakât al leor bihan-se etre daouarn ar vugale, ma ouezint ervat, a-benn dervez ar genstrivadeg, petra dremenas en hor bro, breman mil bloaz.

Ar goulennou, na petra 'ta, a vezo grêt, hervez nerzspered ar vugale hag ar gevrenn m'emaint enni er skol.

IV. — KENSTRIVADEG AR PREZEGEREZ (Eloquence)

Priz kenta ar prezegerez a vezo eur gador-vrec'h, kizellet kaer, e koat dero, ha kinniget gand an Aotrou 'n Eskob Duparc.

An dud yaouank, paotred ha merc'hed, etre 15 hag 20 vloaz hepken, a c'hell kemeret perz er genstrivadeg-man ; an danvez anezi a vezo tennet, evel danvez an hini a zo en he raok eus al leor nevez « **MILVET BLOAZ ADSAVIDIGEZ BREIZ** », met ne vezo roet da anaout d'ar genstriverien nemet da zeiz ar genstrivadeg.

An dud yaouank o deus c'hoant da gemeret perz er genstrivadeg-man a zo pedet da zigas d'eomp o hanoiou a-raok an deiz kenta a viz mezeven ha neuze e vezo roet da anaout d'ezo pe da zeiz hag e pelec'h e c'hellint sevel skrid o frezegenn; na petra 'ta, ne c'hellint kaout dirak o daoulagad, en deiz-se, nemet paper gwenn hag, en hent-se, e vezo kals muioc'h a lealded er genstrivadeg hag anavezet kals gwelloc'h galloud hag ijin ar brezege-rien.

V. — KENSTRIVADEG AR VARZONIEZ (Poésie)

Ar genstrivadeg-man a zo digor d'an holl; an danvez anezi a vezo tennet evel danvez ar re all, en he raok,

hag ar gouel brezonek a vezo grêt d'e heul, raktal goude ar gousperou.

Ar genstriverien o devezo eur zon nevez savet evito da zeski hag a werzer pevar real.

He goulenn, adalek vremen, ouz : Union des Œuvres Bretonnes, Pleiber-Christ (Finistère), C.C. 22.092 Rennes, Madame Veuve Caouissin.

**

Ha breman, bec'h d'al labour, a gleiz hag a zehou, ma vo anat d'an holl, gant goueliou meur Plougastel, pe-gen troet eo atao, a drugarez Doue, ar Vretoned ouz traou-spered o bro.

Leoriou Nevez

« AVIEL AR ZUL »

Pennadou dudius, savet gand an Aotrou Uguen, en eur brezoneg kaer ha reiz hag a ray d'ar re hel lenno karet gwelloc'h ar zul ha pedi c'houekoc'h, en oferen, a-unan gant ar beleg.

Perak n'en deus ket ar mouler laket hano al leor, war e gein, evit gellout e gaout, êsoc'h a-ze, pa vez renket en eur pres pe war eur stal etouez eur bern loriou all ? Her goulenn ouz an oberour 'an A. Uguen, person Plougastel, pe e moulerez ar « C'hourrier », 4, rue du Château, Brst; — eul leor a 319 pajenn eo ha 10 lur hepken e briz.

« AR WERC'HEZ VARI, HOR MAMM »

Eul leor a 130 pajenn, savet gand an Tad Medard, eus a Roscoff, ha rannet e unan ha tregont pennad, mat eta da veza lennet, bemdez, epad miz mae.

Al leor a zo skeudennet, — eur skeudenn evit pep dervez, — gant hor c'henlabourer, dournet ken kaer, Xavier de Langlais. — 9 lur eo al leor.

« CAPUCINS BRETONS »

Par le Père Fulgence, Istor an Tadou kapusin e Breiz-Izel. Eul leor a 104 pajenn ; 7 lur eo priz al leor.

Her goulenn koulz hag ar « Werc'hez Vari, hor Mamm », ouz an Tad Medard, Couvent des Capucins, Roscoff, C.C. 262.65 Rennes.

KELEIER AR MIZ

Ar Brezoneg o vleunia dre ar c'hoariva.

C'HOARIERIEN AR BLEUN-BRUG

C'hoarierien ar Bleun-Brug o deus roet, e Carantec, d'an 18 a viz ebrel, o c'hoariadeg ziweza. Ehana a raint breman da ober tro ar parrezioù beteg miz here a zeu.

Setu aman roll ar parrezioù el lec'h ma 'zint b :
LOGONNA-DAOULAS, PLOUGERNE, GWIKOURVEST,
LANNURVAN, GWILER, MILIZAC, LANDERNE, SI-
ZUN, PLOUVORN, CLEDER, BREST, CARANTEC.

Ar gwella digemer a zo bet grêt d'ezo gand an holl, ha meur a wech dirak saliou leun chouk eo o deus diskleriet ar peziou brezonek-man : **BATROS, EUN NOZ-VEZIAD REO GWENN**, hag **AR C'HORNANDONED-DIWEZA**.

Diouz ar pezh hon deus klevet, tud a zo, ha ne ouient ket a vrezonég hag o deus heuliet mat ha kavet brao an daou bez : « Eun Nozveziad Reo gwenn » hag « Ar C'hornandoned diweza » ; ar pezh a ziskouez peger mat eo oant diskleriet. Ar varnedige-man, a zo deuet d'eomp a-berz paotred yaouank eus Landerne, ha ne ouezont ket a vrezonég, koulz lavaret, — sicuaz d'ezo, — (hag a zo en em laket d'hen deski, evel meur a hini all c'hoaz) :

« La compagnie des Bleun-Brug possède des acteurs et actrices qui sont réellement formidables. Impossible de mieux jouer. Sans comprendre les paroles nous avons été émus, rien que par leur attitude et le ton de la voix dans « Eun nozveziad reo gwenn ». L'originalité de « Ar C'hornandoned diweza » est tout à fait plaisante. C'est une pièce merveilleuse. Le « Sant Per » est un as. »

Kement-se a ro da gredi e c'heller, war dachenn ar c'hoariva ha gant c'hoarierien hag a oar c'hoari, ober kalz evit miret ha bruda ar brezoneg, ha lakat hor c'henvroiz d'e garet muioc'h-mui : « Il faut réaccréditer la langue bretonne près du peuple ! Quel meilleur moyen d'y parvenir que de lui donner un théâtre digne de ce nom ! » a lavare an Aotrou Bayon : re wir eo.

Breman, C'hoarierien ar Bleun-Brug, daoust ma ehant epad eur pennad da redek ar parrezioù, a gendalc'ho da labourat beteg Gouelioù ar Bleun-Brug, evit deski ha sevel peziou-nevez a vezo diskleriet e Plougastel d'an 23 a viz eost....

YAOUANKIZ KRISTEN AR MAEZIOU

HAG AR C'HOARIVA BREZONEK ?

Eur mignon a gas d'imp ar c'helou-mat-man :

« Evid an eil gwech, er bloaz-man, hon eus bet ar blijadur da welout c'hoariadeg vrezonég e patronaj Landerne.

« Goude c'hoarierien ar Bleun-Brug a blijas kement d'an holl, setu ivez paotred ha merc'hed yaouank Landerne, o sevel war leur-c'hoari ar Patronaj, d'ar zul 11 eus ar miz-man (ebrel), hag o tisplega dirazomp gant kalz a ampartiz hag eun doare bourrus kenan, peziou-c'hoari brezonek. Berr kenan eo bet evidomp an teir eur-vez sul-se a dremenjomp er patronaj ; ha kredi a ran, ma 'z eus bet en dro-man kalz tud d'ar zul goude lein, e vo muioc'h c'hoaz kenta tro ma c'hoariint.

« A-raok kloza an abadenn, ar Rener, an Aotrou Riou, kure e Landerne, a lavaras e berr-gomzou petra eo Yaouankiz kristen ar Maeziou :

« Fellout a ra d'ezo, emezan, dougen ar gouerien « yaouank da garout o Feiz hag o micher daoust d'ezi « da veza kalet hirio an deiz ;

« Fellout a ra d'ezo ivez, miret o gwiskamanchou hag « a zo ken kaer ; fellout a ra d'ezo beza feal d'o yez, ar « brezoneg, ar pezh ne vir ket outo da c'houzout mat ar

« galleg ken koulz pe well eget ar re n'ouzont ket a vre-zoneg. »

« Salo hon defe ar blijadur da c'hoarzin adarre ar c'henta 'r gwella gand ar c'hoarierien vreizat-se, rak fel-lout a ra d'eomp e Breiz beza diduet alies gant plijadurioù onest ha breizek penn-da-benn. »

A-du emaoamp gand an hini a skriv d'eomp ha fizians hon eus e vezo gwelet dizale, holl yaouankizou Breiz-Izel o kemeret skouer war strollad Landerne, da lavaret eo, o chom feal da feiz koz ha da yez dudius o c'hentadoù. Nann hepken ar re diwar ar maeziou, met ivez re ar c'hêriou : ar vicherourien ha studierien koulz hag al labourerien douar.

PASION HOR ZALVER

Paotred Sant-Per Plouescat o deus diskleriet AR BASION, e brezoneg, epad gouelioù Pask diweza. Ar pezh a oa skrivet gand an Ao. Cozanet eus a Blabennec. De t'et int a-benn d'en em denna brao bras ; kenteliet hag henchet gand eur beleg kalonek, an Aotrou Pape.

Da Zul Bleuniou, da Zul ha da Lun Fask, tud vat ar parrezioù tro-war-dro da Blouescat, a ziredas a gantchoù da welet ar baotred yaouank-se o tiskleria, e yez ar vro; PASION HOR ZALVER.

Meuleudi a c'heller rei da Baotred Sant-Per, rak o-unan emaint o tiskleria ar Basion, e brezoneg, pegwir hini Kastell Paol a zo maro, siouaz !

Ra gendalc'ho Paotred yaouank Plouescat da c'hoari c'hoaz e brezoneg. Diskouez a raint evelse n'int ket tud diwarlerc'h, hag e lakint da vleunia hor c'hoariva broadel.

« BÉCASSINE VUE PAR LES BRETONS »

Ar pezh-se, abaoe m'eo bet embannet, a zo bet diskleriet e meur a barrez eus Breiz-Izel. E Gwengamp ez eus grêt d'ezan eur veuleudi eus ar re galoneka hag ar re holl a oa bet ouz e welet, a oa lore'h enno dre ma oant Bretoned...

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchoù, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

TAOLENNOU SANT ERWAN

NEVEZ EMBANNET

Kenta ment $7 \times 13 = 5$ gwenneg ar pezh
Eil ment $32 \times 20 = 8$ real
Trede ment $76 \times 41 = 20$ real

O goukenn ouz : an Ao. Suberbie, 34, place du Centre,
Guingamp.

Kenstrivadegou ar Bleun-Brug :

PEDI A REOMP START AR VISTRI HAG AR MESTREZED-SKOL O DEUS C'HOANT DA LAKAT O BUGALE DA GEMERET PERZ E KENSTRIVADEG AL LENN, AN DISPLEGA HAG AN DISKLERIA D'HER REI D'EOMP DA ANAOUT AR C'HENTA 'R GWELLA, MA OUEZIMP PET BARNER A VEZO EZOMM DA GLASK EVIT MONT DA VARN AR VUGALE ER SKOLIOU.

KAS KELOU DA RENER « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC.

FEIZ HA BREIZ

Kaloun Zakr Jezuz

AN Aotrou Doue, er Skritur, a lavar d'eomp : « Az pezh truez ouz da ene ha plij bepred da Zoue ; dalc'h da galoun en E zantelez ha kas an dristidigez pell diouzit. » Eccles. XXX, 24). Siouaz ! kalz a dud ne ouzont ket karout o ene en eur ober bolontez Doue, hag o buhez dre-ze a zo tenval ha dilaoen. O buhez, a leveromp ; met daoust hag enno e red ar gwir vuhez ? Daoust ha n'int ket maro, maro da vuhez ar c'hras ? Marteze, evl gwechall Lazar, e sav diouto c'houez fall. Koulskoude, emaint e kichen eienenn ar vuhez. Poagnomp holl da rei d'ezo da anaout splannoc'h, eo deuet Jezuz war an douar evit digas d'eomp ar vuhez hag ar zantelez, hag epad ar miz-man, miz ar Galoun Zakr, sellomp gant muioc'h a aked hag a garantez ouz Kaloun Jezuz, eienenn ar vuhez hag ar zantelez, evid he fedi da gaout truez ouzomp ha da zila en hon ene dour burzudus ar c'hras.

KALOUN ZAKR JEZUZ, EIENENN AR VUHEZ

Dudius eo an oabl sioul, gand e stered o ruilh a vil vilionou dreizan hag o skedi Ingernus dre an hent merket d'ezo gant Doue. Kalz dudiusoc'h ar wezennig an distera, al loenig ar breska dre ma lamm enno ar vuhez. Mar deus eur c'hemm hep muzul etre ar yeotenn ar vihana hag an heol ar brasa, etre an aneval ar blanka hag ar wezenn ar c'halloudusa, pe seurt kemm a zo eta etre an den hag al loan ar gwella, dre m'en deus an den buhez ar spered ! Spered ha ne varvo biken, spered evid anaout ar wirionez ! Peger bras eo an den, pegen uhel eo savet !

Kalz kaeroc'h en deus Doue grêt d'an den c'hoaz !

Falvezet eo gantan fuilh en e ene E vuhez E-unan, evit ma vo bras, pinvidik Eveldan. « Deuet ouñ, eme Jezuz, evit m'eo devezo ar vuhez hag eur vuhez foumaus. » (Sant Yann X, 10.). Ar relijion en deus savet, a zo relijion dispar ar vuhez.

Prezeget en deus : « Me eo ar vuhez... Me eo goulon ar bed. An hini am heuilh... en devezo sklerijenn ar vuhez ». (Sant Yann, IV, 10). Evit kaout ar vuhez hag ar zilvidigez mab-den a dle, evel an abostol, anzav d'Hor Zalver : « Da biou ez eomp-ni ? C'houi hepken, hoc'h eus komzou ar vuhez a bad da viken ». (Sant Yann, VI, 69).

Jezuz e-unan, en deus, e parabolenn ar winienn, displeget d'eomp penaos e vuhez a Zoue a dle redek e pep hini eus ar re a zo e izili. Evel ma ne c'hell ar skourrou beva ha dougenñ frouez nemet o chom stag ouz ar c'hef, evelse ive ni ne vevimp ha ne zougennimp frouez evid an nenv nemet gant chom unanet gand ar C'hris. A-hent all, ne domp nemet skourrou sec'h ha didalvez a zevo da viken en ifern. « An hini a jom Ennour, emezan, ha Me ennan, hennez a zouge kalz a frouez, rak Hebdoun ne c'hellit ober netra. » (Sant Yann, XV, 5).

An Aviel a ziskouez d'eomp, en Hor Zalver, eur galoun entannet gand e garantez evidomp. O selaouomp e vouez oc'h hor gervel : « Deuit davadoun, c'houi holl hag a zo skuizet hag a bleg dindan ar bec'h, ha me ho nevez. » (Sant Vaze, XI, 28), me ho nevez oc'h ho tenna eus ar pec'hed, o rci d'eoc'h buhez ar c'hras, ha denn ar vuhez a bad evid atao.

Da bep hini ac'hanomp Jezuz a lavar : « Si scires donum Dei : ma ouefes donezoun Doue ! », ma ouefes pegement out karct ganen, gant peger bras fizians e testefes d'en em denna em C'haloun ! En em denna e kaloun Jezuz, evit kaout ar pardoun hag ar vuhez, setu petra dle ober ar pec'her : « Me, eme ar Mestr, eo an adsao hag ar vuhez. An hini a gred ennour, hag e ve maro, a vevo ». (Sant Yann, XI, 25).

Sant Aogustin, ha Doktored all a well e kaloun digoret Hor Zalver an hent a zigas da vugale an Iliz bubez dudius an nenv. E parabolenn ar Mab foran, Jezuz

a zo en em ziskouezet evel eun tad, « e galoun leun a drugarez, o redek a zirag e Vab, o lemel ouz e choug hag oc'h e vriata » gand ar brasa karantez. (Sant Lukas, XV, 20). Embann a ra ar Mestr trugarezus : « N'eo ket ar re a zo yac'h eo o deus ezomm ar pareer, met ar re a zo klanv. N'oun ket deuet da c'hervel ar re just, met ar be-c'herien da ober pinijenn ». (Sant Lukas, V, 31).

Holl hon eus sec'hed eus ar vuhez, ha d'eomp Jezuz a lavar : « M'en deus unan bennak sec'hed ra zeuy davadoun ha ra evo... » (Sant Yann, VII, 38). « An dour a roin d'ezan a deuy da veza evitan eun eienenn a strink beteg ar vuhez peurbadus. » (IV, 15). Evel ma tarz dour eun eienenn eus kaloun an douar, evelse ar vuhez a darz evidomp eus kaloun Jezuz. Eus kaloun Jezuz e tired war-nomp ar c'hras dre ar zakramanchou ha dre hor pedennou ; dreist-holl dre zakramanchou an Aoter : « An hini, eme Hor Zalver, a zebr va c'horf hag a ev va gwad, en deus ar vuhez peurbadus ». (Sant Yann, VI, 55).

« Piou eta, eme Pi IX, ne ve ket douget da implija gant aked an oberou a c'hell e zigas d'ar Galoun Zakr, en deus ar gouli anezi, o skuilh an dour hag ar gwad, digoret eun eienenn a vuhez hag a zilvidigez ? » Eus hor gwella, goulennomp ouz Jezuz, dre E Galoun, ar vuhez evidomp ha da galz a enecou, evit ma c'hellimp holl lavarout : « Beva a ran, met n'eo mui me, met ar C'hris eo a vev ennour ». (Gal., II, 20).

KALOUN ZAKR JEZUZ, EIENENN AR ZANTELEZ

E kaloun Jezuz, e gwirionez, buhez ha santelez a zo bepred unanet ; met, siouaz, en enecou n'eman ket atao evelse. Koulskoude Jezuz a c'houlenn diganeomp beza henvel outan : « Deuit d'am heul », emezan. Henvel, peurhenvel eo ouz E Dad a zo en nenv hag e lavar d'eomp : « Bezit peurvat evel m'eo peurvat za Zad a zo en nenv ». Ar zent o deus poagnet da zigas da wir bemdez gwelloc'h ar gourc'hemenn-ze.

Evelse, sant Paol a stourme kement evit kemerout skouer ouz Jezuz ma skrive sant Yann Krusostom :

« Kaloun Paol, kaloun ar C'hrist ». Evel Hor Zalver, sant Paol ne ehane da virout en e galoun ar gomz-man : « Va magadurez eo ober youl an Hini en deus va digaset ha kas da benn e labour ». (Sant Yann, IV, 34).

Beza bepred santela ma c'hellomp, o kreski bepred ennomp buhez ar c'hras, setu evit petra emaoomp war an douar ; dre an hent-se hepken, e roomp gloar da Zoue hag e saveteomp hon ene. Mont a raimp war araok er zantelez, o lakaat hor c'harantez evit Doue hag evid an nesa da vont bepred war grenvaat.

An hini a zo devot d'ar Galoun Zakr a resev eur mor a c'hrasou, hervez kelennadurez ar zent. Sant Gregor, eskob Nazianz ha doktor eus an Iliz, a c'houlenn diganeomp reizha hor c'haloun diouz kaloun Jezuz : « Daoust, emezan, hag ez eus eur skouer brasoc'h eget an hini a deu d'eomp eus kaloun Jezuz ? Hi hepken eo mammenn an holl zantelez. An holl vertuziou a zo das-tumet enni evel en o eienenn ».

Sant Isidor, eskob Sevilla ha doktor eus an Iliz, a brezek : « Kosteze Jezuz a zo bet digoret, evit ma tiredo anezan ar c'hras war an dud fidel. Evel m'eo bet strinket an eienenn zour eus ar roc'h skoet gant gwialenn Moyzez, evelse ar C'hrist goullet war ar groaz en deus fuilhet, war ar re o devoa sec'hed Anezan, ar c'hras a walc'h ha donezonou ar Spered Santel ».

« Ma rankfen, a skriv santez Mektild, skriva an holl vadou a zo deuet d'in eus kalon madelezus Jezuz, ne ve ket awalc'h eus eul leor t... » « Dre ar Galoun-ze, emezi c'hoaz, e vez roet d'eomp an holl vadou... »

Epad miz mezeven, nevezomp hor c'harantez e kenver ar Galoun Zakr ; roomp d'ez i enor o komunia d'ar gwener kenta, o ouestla d'ez i hor familhou, oc'h he fed alies, oc'h ober miz ar Galoun Zakr... o c'houlenn digant Jezuz, a vare da vare, ma vo hor c'haloun henveloc'h henvela ouz e hini, o kreski ennomp ar vuhez hag ar zantelez. Alies leveromp : « Kaloun Zakr Jezuz, eienenn ar vuhez hag ar zantelez, ho pet truez ouzomp ! »

M. S.

AR MAB FORAN

Hervez Morianed Stadou
Unanet an Amerik

Den yaouank,
Den yaouank,
Da zivrec'h a zo re verr
Evit gourin ouz Doue.

Hogen Jezuz a gomzas e parabolennou
Hag a lavaras :

Eun den en doa daou vab...

Jezuz n'en deus ket roet hano an den-se ;

Met e hano eo Doue holl-c'halloudek ;

Ha Jezuz n'en deus ket roet hano e vibien ;

Met pep den yaouank,

E pep lec'h

A zo unan eus an daou vab-se.

Hag ar mab yaouanka a lavaras d'e dad :
Tad, rann hor peadra

Ha ro d'in va lodenn dioc'htu.

Hag an Tad, daelou en e zaoulagad

A lavaras d'e vab :

Na zilez ket da dad.

Met ar c'hrouadur en doa eur galon aheurtet,

Eur galon ourgouilhus,

Hag e kemeras e lod eus madou e dad

Hag ez eas da eur vro bell.

Eun amzer 'zo,

Eun amzer 'zo,

Ma sell pep den yaouank en tu all da di e dad
Etrezek ar vro bell-se, klanv ganti

Hag an den yaouank a gendalc'has gand e hent
 Hag e lavare en eur vont :
 Setu, a dra zur, eun hent ês,
 Ha n'eo tamm henvel ouz irvi garo
 Alar va zad.

Den yaouank,
 Den yaouank,
 C'houek hag ês eo an hent
 A gas da goll en ifern ;
 Diskenn a ra bepred,
 Seul-vui ma valeer, seul-vui ez eer buan ;
 N'eus ket ezomm da dermat,
 Na da c'houezi, na da drec'houeza,
 N'eus nemet lezel da vont, da vont, da vont,
 Betek ma stoker ouz doriou an ifern !
 Hag ar mab yaouanka a gendalc'has gand e veach
 Evit digouezout, deut an noz, en eur gêr,
 Hag ar gêr a oa sklêr, en noz koulz hag en deiz,
 Ruiou karget a dud,
 Ar biniou hag an trompilhou o c'hoari heb ehan,
 Hag e pep lec'h ma selle an den yaouank
 E oa kanaouennou ha c'hoarz ha koroll ;
 Diarbenn a reas eun tremeniad
 Hag e c'houlennas outan :
 « Lavar d'in pe hano he deus ar gêr-man ?
 Hag an tremeniad a respontas en eur c'hoarzin :
 — « Ne c'houez ket eta ?
 « Babylon eo, Babylon,
 « Ar gêr vras Babylon.
 « Alo ! deus va mignon, deus ganen ! »
 Hag an den yaouank a en em gollas
 E kreiz an engroez.

Den yaouank,
 Den yaouank,
 Den ne vez morse e-unan e Babylon,
 Ato é kaver tud e Babylon.

Den yaouank,
 Den yaouank,
 Ne vezes morse da unan e Babylon
 Da unan gand da Jezuz e Babylon ;
 Morse ne c'helles kaout eul lec'h distro,
 Eul lec'h distro evit koueza war da zaoulin
 Ha komz ouz da Zoue e Babylon.

Hag an den yaouank a heulias e vignon nevez
 Hag e prenas dilhad brao,
 Hag e tremene e amzer en ostaleriou
 O lounka tan an ifern,
 Hag e tremene e amzer en tiez-c'hoari,
 O c'hoari kartou gand an diaoui,
 E ene laket war an taol
 Hag ec'h en em gavas gant merc'hed Babylon
 O ! merc'hed Babylon !
 Gwisket e melen hag e ruz-moug
 Sammet a vizaouedou, a walennou,
 Hag a ruihennou,
 O muzellou 'zo henvel ouz tirennou-mel
 O c'houez-vat 'zo henvel ouz c'houez ar roz
 Ha c'houez-ros merc'hed Babylon,
 A yeas d'e fronnellou hag a bignas d'e benn,
 Hag e foranas e beadra en dizurziou,
 D'an abardaez hag e kreiz an noz,
 Gant pec'herezed touellus Babylon.
 I a dennas digantan e arc'hant
 I a dennas digantan e zithad
 I hel lezas, torret e gorf outan,
 Hanter noaz
 War ruiou Babylon.

Neuze an den yaouank
 A zarempredas tud all,
 Klaskerien bara ha tud lor Babylon,
 Hag e rankas diouali ar moc'h,
 Hag en dea muioc'h a naon egeto ;
 Gourvez a rae war e gof e kreiz ar pri,

Hag e tebre mez gand e voc'h,
 Ha ne oue ket eur peamoc'h
 Ha ne c'hellje ket disprijout
 An den a oa gourvezet e fank Babylon.
 Neuze an den yaouank a zistroaz ennan e-unan

Hag e lavaras :

« E ti va zad ez eus meur a repu ;
 « Pep servicher an ti en deus bara da zebri ;
 « Pep servicher an ti en deus eur c'hougn da gousket ;
 « Me a zavo, me a 'z ay da gaout va zad ; »
 Hag e dad her gwelas o tont a-ziabell,
 Hag a redas war an hent evit mont d'e ziambroug ;
 Lakat a reas war e gein dilhad net,
 Hag eur walenn aour endro d'e c'houzoug,
 Ober a reas eul lein vras hag e lazas al leue lart
 Hag e pedas e amezelen.

O ! O ! O ! pec'her

Pa en em daoles e kreiz engroez Babylon,
 Oc'h eva gwin Babylon,
 O troïdellat gant merc'hed Babylon,
 Ec'h ankounac'haes Doué
 Hag e c'hoarzez ouz ar maro.
 Hizio e peus nerz eur c'hole en da c'houzoug
 Ha nerz eun ours en da zivrec'h
 Met eun dervez bennak, eun dervez bennak,
 E ranki gourin korf ouz korf
 Gand ar maro askornek
 Hag ar maro a c'hounezo
 Den yaouank, distro eus Babylon
 Dilez koroll ha c'hoariou Babylon,
 Gwin ha gwin-ardant Babylon
 Ar merc'hed tomm o muzellou, merc'hed Babylon,
 Kouez war da zaoulin
 Ha lavar en da galon :
 « Me a zavo hag a 'z ay da gaout va zad ! »

Ar Ger

AR gêr eo al lec'h m'emaor o chom.
 Oc'h ober ar gêr (the home, e saozneg) emañ
 dreist-holl an ti.

Ha pep hini a gar e di, fors pegen paour e ve, fors
 pegen bihan.

Ken kustum oar da vont ha da zont dre an ti, da we-
 lout atao ar hevelep arrebeuri, an hevelep koataj, an he-
 velep mein-ben, ma teu nebeut ha nebeut ar galon d'en em
 staga outo. Traou an ti a deu da veza mignoned tud an ti.

Asa ! Daoust ha n'o deus ket gwelet levenez ar c'ha-
 lonou ; daoust ha n'o deus ket ivez kemeret perz, en o giz,
 e kañvou ar familh ?

En doare ma ez eo eur rann-galon pa ranker kuitât
 ar gêr, kimiadi diouz « ar gêr ».

Na pet gwech n'eo ket bet troet ar penn evit gwelet
 c'hoaz « an ti » hag araok koll ar gwel anezan, araok gou-
 nit ar c'hogn-tro hen kuzo da vat, an daoulagad digor bras
 o deus en em leuniet eus ar gwel doanius-se.

An ti e-unan a seblant beza dilaouen, a seblant gouela. Ha pa deuer en dro d'ar gêr, goude nebeut ha dreist-holl kalz bloaveziou ! Lavaret e ve emañ ar vein, an arrebeuri, ar sklennou o vouse'hoarzin hag oc'h heta an « donedigez-vat ».

Breiziz a zo marteze dougetoc'h c'hoaz eged an dud all da veza taget gant « kleñved ar gêr ».

Du-mañ, end-eeun, muioc'h sur awalc'h eget er broioù all, ar gêr a zo c'houek d'ar galon.

Ha seul c'houekoc'h ha ma 'z eo an ti kaer, net, kinklet brao, ha ma 'z eo an dud a zo ennan laouen, karantezus, gwisket dereat.

**

En hañv diweza-mañ em eus bet tro da vont da ober eur bale d'ar Belgij. Eun dudi eo bet evidoun arvesti ouz tiez kaer ha net ar Beljed. Leur an ti goloet gant brikenigou a liou a veze gwalc'het bemdez ha meur a wech bemdez. An arrebeuri hag ar c'houevr a luie ken net ha ken dibikous e vezent dalc'het.

Kuit d'ezo da louza an ti gant o boutou leun a deif hag a zouar, ar wazed a veze kempennet d'ezo boutou net ha skañv evit an diabarz.

An tiez o-unan graet gant brikennou a liou a vouse'c'hoarze dindan pokou tomm an heol.

Eun aezenn a beoc'h hag a evurusted a veze evet tro-war-dro.

En hor bro garet e vez savet ivez tiez kaer, tiez laouen, tiez a bep seurt, livet brao en dianvaez, kaeroc'h int c'hoaz en diabarz. Dibikous an arrebeuri, diboultrenn ha divoulhen al leur-zi. Met amañ ez eus eur vestrez. Ar vamm eo rouanez an ti karet ha doujet gant ar vugale savet mat ha dalc'het net en o c'horf hag en o dilhad.

Setu da vihanan stad ar pep brasa eus hon tiegeziou e Breiz. Siouaz ! unan bennak a chom diwarlerc'h e keñver ar poent-se. Tiez dirapar (ha n'eo ket atao dre faot ar re a zo enno), tiez toull-di-doull henveloc'h ouz kreier ar chatal eget ouz eun ti-annez.

Gwasoc'h ! an diabarz a-wechou n'eo ket bravoc'h.

Diskempennoc'h ne lavaran ket.

Al leur-zi diskompez, leun a bri. Traou lous dindan ar bankeier. Ha net eo kement tra a zo er bankeier o-unan ?

Mistri an tiez diwar ar maez ne dlefent ket ken lezel al leur-zi e douar. Pe gant simant, pe gant koad pe gant brikenigou e tlefe bremañ beza leuret holl diez Breiz.

Neuze ar wazed ne gredfent ket dont en ti gant karajou teil ouz o botou; treina en ti douar ar park ha pri ar straed.

Feurmi tiez di-zolier, di-zor, di-brenestr kouiz lavaret, tiez di-leur a zo eur pec'hed hag eur vez evit tud pinvidik.

Evel maez eo eur vez sevel tiez evelse evid an-unan pa c'haller ober gwelloc'h ha bravoc'h.

**

Met n'eo ket atao ar vistri a dle beza tamallet.

N'eo ket eur wech hepken em eus gwelet tiez dereat, tiez brao dalc'het diskempenn.

Moarvat n'eo ket ganen-me nemetken ez eo c'hoarvezet, o vont da ober eur weladenn da dud diwar ar maez, kaout da genta, o tigouezout dirak an ti, eur bern teil. Re all, moarvat, evel don, o deus ranket meur a wech ober eul lamm dreist an hañvouez pe gas ar pemoc'h (resped d'eoc'h!) diwar o hent, evit mont en ti.

Penaos tud a zo ne gomprenont ket c'hoaz n'eman ket plas ar bern teil dirak dor an ti, e tle an hañvouez beza kaset dre eur c'han, dindan an douar, betek ar bern teil, o lakât e rank an hañvouez-se tremen dirak an ti !

Ha diabarz an ti !

Tudou paour ! war al leur-zi, bruzinou keuneud, ar skubell a ruilh ; podou a bep seurt, boued an dud etouez boued ar chatal, ar banne gouelien e-kichen ar yod. Ar yer e-stal an daol, war an daol, war ar bankeier o lezel o..... merk dre ma' ez eont...

Hag e-kreiz, mestrez an ti, di-goef, disparbuilh, du he dilhad gant al loustoni, ar vugaligou leun-bri, leunvec'hi o turiat ar fank....

En taol-mañ ez an dreist ?

Ne dan ket, tudou. Ar pezh a asantin ganeoc'h eo ne vez gwelet an dra-mañ, a drugarez Doue, nemed e nebeud tiez : re eo c'hoaz.

A ! awechou ar merc'hed a glemm en abeg ma ne deu ket ar wazed abred d'ar gêr, en abeg ma ne ziskouezont ket kaout plijadur er gêr.

Penaos e rafent ?

Klevet mat o doa, araok dimezi : Yannig koant amañ, Yannig mat ahont. Diskouezet e veze d'ezo dremm laouen hag eur c'horf gwisket kaer.

Breman ? Kri, youc'herez, mouzerez. Ar plac'h yaouank « koantik tout » deut da veza eul « loudourenn ».

Paket eo Yann. Ne 'z eus Yannig ebet ken. Ne 'z eus mui nemet Yann an ever en tu-mañ, Yann lezirek en tu-hont (traou diaes da glevout, anat d'eoc'h !). Ya ! a soñj neuze Yann, Yannig oun bet, Yann oun bremañ, Yann, teir gwech Yann. Kouezet oun en.... toull-trap.

**

Kenvroiz karet, kendalc'homp da garout ar gêr. Hag evit ma vezo karet gwelloc'h c'hoaz eget kent, savomp tiez dereat e pep giz, laouen an dianvaez, renket mat an diabarz : ar gegin dispartiet diouz ar sal-da-zibri, kambreier evit ar vugale.

Ra vezo holl dud an ti, dreist-holl ar vestrez, laouen, karantezus, kinklet kaer.

Pep hini neuze a garo beza en « e gêr ». Pep hini a garo « e di ».

BROGAROUR.

(An Tad Rozec, S.M.M.)

Kastell Keryann

EVITO da veza pinvidik, en eur c'hastell eus ar re gaera, an daou bried n'oant ket eurus a-walc'h ! « Eun dra bennak a vank atao ». Ar re-man n'o devoa ket a vugale, hag o holl finvidegeziou ne dalvezent netra, e-skoaz mousc'hoarz tener eur c'hraouadurig ! A-benn c'houec'h vloaz goude m'oant dimezet evelato, e c'hanas d'ezo eur mab, Gabrielik ; kaout a rae d'ezo oa deuet ar baradoz war an douar gand an êlig bihan-se ! Met, an eurusted ne bad ket, er bed-man ; ar pôtrig ne jomas ket ouspenn bloaz en draonienn-man, hag e varo a jachas d'ar bez e dad-koz, prest war e lerc'h ! Alexandr a Goatancours a varvas, eta, e Keryann, d'an 23 a viz east 1762, d'an oad a 73 vloaz. En hevelep bloavezh, e intanvez, Loïza Chambron d'Arbouville a rentas ive he ene da Zoue ; eun nebeud a-raok mervel, he devoa merket war he zestamant ar c'homzou-man : « Goulenn a ran diganeoc'h, va bugale, pedi heb ehan evit m'o devezo Doue hag ar Werc'hez truez ouz va ene paour ; ha pa vezin er baradoz, eurus da viken, ne vankin ket da bedi evidoc'h, d'am zro ! »

Setu kanv-war-ganv ! teir interamant en hevelep bloavezh ! Hogen, daou viz a-raok mervel, ar vamm-goz he devoa bet al laouenedigez da bokat d'eur verc'h vihan, digaset gant Doue da zerc'hel plas he breurig.

He diou verc'h all, o devoa graet ive dimeziou diouto :

Anna-Mari-Franseza a oa dimezet da Yann al Launay, Aotrou ar Stang ; ha Loïza, ar youanka, he devoa evit pried Aogustin de Sansay ; met, siouaz, hini anezo n'o devoa bugale ! Penherez yaouank Keryann oa he hano : Mari-Anna-Jaketa, met, ne veze graet nemet Mariik anezi ; eur bôtrez koant oa ; lod a lavare e vije koantoc'h eged he mamm, Suzanna ; eun dudi oa he gwelet wardro ar

c'hastell, eur zae wenn ganti, laouen ouz an holl ; n'oa ket hanter anezi, e c'hellit kredi ! he zad hag he mamm a oa sod ganti, he zintined ive, hag al levenez-se a badas pemp bloaz all ! Er bloavezh 1767, e penn-kenta miz kerzu, e voe kaset he zad d'ar vered, ha daou viz goude, ar benherezig paour a voe trec'het d'he zro, gand an Ankou di-druéz !

Pebez glac'har evit he mamm ! dindan pemp bloaz, he devoa kollet he zad hag he mamm, he daou bugel, hag he fried, marvet d'e hanter-kant vloaz ! Breman, n'he devoa den ebet nemet he diou c'hoar ; met eur yaouez a feiz oa ; kaout a reas frealzidigez er bedenn hag en eur ober vad endro d'ezi, Muioc'h-mui ec'h en em stagas ouz Keryann ; ne guiteas mui he farrez.

Derc'hel a reas he c'hastell evel eur c'hastell-brezel ; er c'hranellou, en douveziou, er mogerioù-difenn e oa kanolioù, hanvet d'ar poent-ze « koulerinennaou » ; ar porzioù-gwinterezed a veze dalc'het kempenn ha gwintet bemdez diouz an noz, hag alc'houezioù an dorjoù a veze kaset bemdez ive d'an itron. En amzer-se, edo kastell Keryann en e gaera : endro d'ezan ar mogerioù-difenn a zo atao en o sav ; e pep korn anezo e oa eun ti-gward hag eun tour, ha kampreier dindan an douar ; goloet oant gant mein-skient, ploum endro d'ezo evid o derc'hel.

Eur c'hastell-brezel oa Keryann, da welet, met da weler hebken, rak n'eus bet morse lakez seziz warnan ; dre fouge, e veze dalc'het er stad-ze, ha dre fouge hebken, vit diskouez, da dud ar manerioù all n'oa kastell all, e nep lec'h, par da Geryann ! dre fouge ive, e veze dalc'het, en o sav, ar peulioù mein a weler c'hoaz hirio, rak n'eus ket morse krouget kristen ebet outo !

An itron a Goatanscours, — ar varkizez e veze graet anezi, — a veve, evelse, etouez an enorioù hag ar pinvidigeziou, heb beza stag he c'halon ouz madou an douar. Gouzout a rae ne c'helled ket prena buhez gand an arc'hant touellus-ze, met gouzout a rae, ive, pegement a vad a c'helled ober gantan ! M'oa sarret ar c'hastell ouz tud ar bed, e c'helle ar beorien mont annan pa garient,

ha beza hardiz ous an itron ; atao e veze digor he dourn da rei ; ne fallgalone morse, ha ne ehane ket da vont, he-unan, en distera lochennoù ; kas a rae dilhad hag arc'hant d'an dud ezommek ; louzeier d'ar re glanv ; frealzidigez d'ar re ankeniet ; kemeret a rae preder gand ar re yaouank, evid o lakat e stad da c'houit o buhez ; paea a rae evit deski micherioù d'ezo ; rei a rae sikour ha skoazell d'an intanvezed ha d'ar vinored ; argourou a roe d'ar plac'hed yaouank ; lakat a rae sevel ospitalioù, er vro ; aour a roe evid o derc'hel en o sav ; en eur ger, brokus ha mat he danvez ne raent nemet tremen etre he daouarn, rak he fijadur oa ober vad ! An ilizou ne vezent ket ankounac'haet : dilhad oferenna, kalurioù aour, kantolorioù eus ar re binvidika, heb lavaret hano eus ar yalc'hadou arc'hant evit kaeraat an ilizou, tro-war-dro, setu aze petra rae itron Geryann ; diazeouez oa da iliz Sant-Nouga ; profou bras a roe, bep bloaz, d'he iliz parrez ; n'eo ket aes niveri he holl oberou mat, met he gobr evito he deus bet breman digand an Aotrou Doue.

TINTIN ANNA.

FARSEREZ !

EL LEZ-VARN

Tamallet, ha bet oc'h bet kondaonet eur wech bennak ?

— Morse, Aotrou Prezidant..., da lâret eo.. lavaret a zo bet d'in... Met bihanik e oan neuze, ha n'em eus ket kalz a sonj.

— Da betra oc'h bet kondaonet ?

— N'ouzoum dare, me gred eo d'ar maro.

— Penaos ho peus-hu gallet, ha c'houi ker bihan-se, beza kondaonet d'ar maro gand eul lez-varn ?

— Ho tigarez, mar plij, Aotrou Prezidant, n'eo ket eul lez-varn an hini am barnas, ar medisin eo !

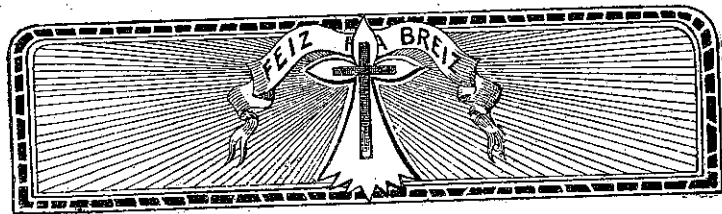
Mein hag a bedo evidoc'h

Er miz tremen, e c'houlennet ouz lennerien « Feiz ha Breiz », o skoazell evit peurgas da benn chapel nevez an Itron Varia, e Goatkeo ; mat, anat eo ez eus c'hoaz tud e Breiz hag a oar diskouez o feiz dre oberou ha n'eo ket hepken dre gomzou : tud hag a oar en e zieza evid ober vad ; kaout a raint o digoll, sur a-walc'h, pe er bed-man, pe er bed-all, rak d'ar varn ziweza, lavaret e vefe (1), ne vezo daonet nemed ar re ne vezint ket bet mat da rei aluzen ha ne vezo salvet nemed ar re o devezo gouezet rei da zebri d'an neb en deus naon, da eva d'an neb en deus sec'hed, rei dilhad d'an neb a zo en noaz ha ti d'an hini ne oar ket e pelec'h mont da glask lojeiz ; ne vezo salvet, en eur ger, nemed ar re a vezo bet brokus e ken-ver o nesa ; dienkrez kaer e c'hello eta beza, en deiz-se, ar re o devezo sikouret sevel ti da Vamm-Doe.

— « Kuzit hoc'h aluzen, a lavar d'eomp an Iliz, e kerc'hen ar paour, hag e pedo evidoc'h an Aotrou Doue, rak evel ma voug an dour an tan, evelse an aluzen a voug ar pec'hed ! » ha me a lavar d'eoc'h ivez — « Kuzit hoc'h aluzen e mein chapel Goatkeo, hag ar vein-se a bedo evidoc'h, eus an eil kantved d'egile ! »

Ma 'z eus eta unanik bennak all c'hoaz hag en defe c'hoant da zont war zikour an Itron Varia n'o deus nemet kas o frofou d'an Aotrou Perrot, person Scignac. C. C. 21.802 Rennes.

(1) Sellit ouz XXVe pennad Aviel sant Vaze, 35-40.

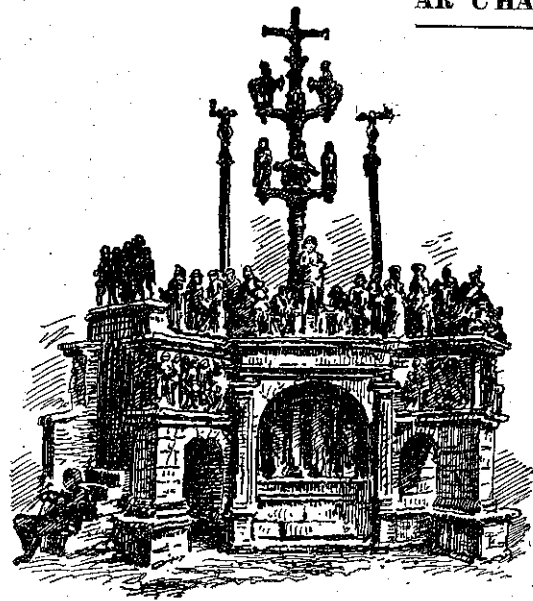

PLUGASTEL

ILIZ Plougastel n'eo ket koz, p'e gwir eo bet savet er bloaveziou 1870 ha 1871 ha digoret evit an ofisou e miz genver 1872. Konsakret eo bet e 1877 gant an Aotrou Nouvel de la Flèche, Eskob Kemper.

An iliz koz a oa kaer, met izel, re vihan, hag e riskl da goueza en he foull. Hano a voe e 1863 hag er bloaveziou warlerc'h d'he c'hempenn, met ker e vije bet koustet, ha re vihan e vije bet atao. Setu perak e voe savet an iliz nevez a zo bras, uhel, ha koant awalc'h ive. Ar gwer a liou a ziskouez istor Hor Salver ; sant Per, patron ar barrez, ha Sant Breiz, evel sant Gwennole, sant Gwennael, santez Franseza a Ambroaz, ar Folgoet, Rumengol, santez Anna Wened, sant Paol a Leon, sant Eozen, Mikael an Nobletz o rei e gloc'h hag e daolennou d'an Tad Maner a dlee kenderc'hel d'ober misionou e Breiz war e lerc'h.

AR C'HALVAR

Bep bloaz e tired tud a vilierou da welet Kalvar Plougastel, ar c'haera eus Breiz. E kichen an iliz eman ha gwechall e kreiz ar vered. Abaoe m'eo bet savet an iliz nevez, ez eus bet graet ive eur vered

nevez, brasoc'h eget an hini goz.

Ar C'halvar a zo bet savet e 1604, goude ar vosean vras a zismantres hor bro er bloaz 1600. Er c'huz-heol eus ar C'halvar ez eus eun aoter gant skeudennou sant Roc'h ha sant Sebastian a vez pedet ive eneb ar vosean.

Ar C'halvar a zo graet gant mein hor bro. Er veinze eo kizellet istor Hor Zalver penn da benn, e c'hinivelez e kraou Bethleem, ar Rouane maj o kinnig d'ezan tenzorion, ar goan ziweza, ar Basion, Jezuz gwerzet gant Judaz, liammet gant ar zoudarded, skourjezet, kurunet gant spenn, koundaonet da zougenn e groaz, o vervel war ar groaz, diskennet eus ar groaz ha digemeret gant e Vamm. An holl daolennou n'int ket ken kaer an eil hag eben. Ar goan ziweza, Jezuz o pignat gant e groaz war menez Kalvar, glac'har ar Werc'hez o tigemeret korf he Mab diskennet eus ar groaz, a zo taolennou kaer mantrus, ha ne skuizer ket o sellet oute.

CHAPELIOU PLOUGASTEL

Ouspenn an iliz parrez, ez eus e Plougastel, eiz chapel, skignet e pep korn eus ar barrez, hag a drugare Doue, start en o zav, rak ma vezont kempennet bep gwech ma vez ezomm, gant sikour aluzennou ar barresioniz. E teir pe beder anezo e vez lavaret an oferenn bep sul, ha bep bloaz o deus o fardon evel an iliz parrez. Unan eus ar pardonioù, evelato, a zo bet ret e zilezel, rak ma veze darempredet gant tud divalo eus Brest ha tro war dro, a zirede da zant Yann evit ober freuz, ha nana evit pedi.

Chapel sant Yann, e kichen ar mor, etouez ar gwez, a zo eur chapel gaer meurbet. Ken kaer all eo chapel Itron Varia Feunteun Wenn a vez ar pardon bras enni da hanter-eost. Chapel sant Klaoda a zo enni skeudennou koad a briz bras, kizellet gant tud hag a anaveze o mi-cher. Hevelep skeudennou a weler ive e chapelioù sant Gwenole, sant Adrian, Langristin, sant Langiz.

Da c'houel sant Mark ez a ar brosesion da chapel sant Tremeur, ha d'ar Rogasionou ez a d'ar meurz da

Feunteun Wenn, ha d'ar merc'her da zant Klaoda, hag eiz a dud a vez e proesion.

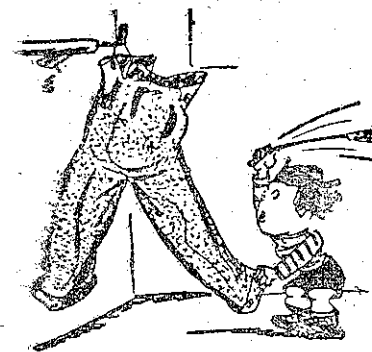
MILINOÙ AVEL

E Plougastel n'eus nemet sao ha diskenn. Evel bro Gerne, karget eo a uhelennou. Gwechall war an uhelennouze ez oa milinoù avel evit mala ar greun. Siouaz ! ar milinoù bras o deus lazet ar milinoù bihan ; ar milinoù avel ne vezont mui laket da drei, ne vezont mui kempennet, hag emaint o koueza en o foull. Abenn eun nebeut bloavezioù ne jomo mui hini anezo, ha dre-ze ar vro a gollo eus he c'haerder.

AR MOR

Ar pezh a jomo gant Plougastel eo ar mor, mor Brest, ha kaiz eus douarou ar barrez a zo e kichen ar mor. Eus e farkeier, eus o ziez, an darn vrasa eus an dud a wel ar mor, kaer en hanv, rust er goanv, met a ra atao plijadur d'an daoulagad. Ouspenn ober plijadur d'an daoulagad, ar mor a zigas pinvidigez, rak eun niver bras eus an dud a c'hounit arc'hant o pesketa.

J. U.

Laouig en deus tapet eur roustadenn digand e dad hag..... en em venji a ra o skeigand eur wialenn war e vragez.....

Fanch Koz an Dorgenn

FANCH koz an Dorgenn a oa maro ! D'ar poent-se edo c'hoaz ar c'hiz da vezia ar c'horfou en iliz. Fanch koz a voe douget eta betek iliz Lambaol, hag o veza m'oa pinvidik-mor e voe laket d'ezan dindan e benn eur zac'had peziou aour ! Eur maen bras a voe laket d'e c'holo. Fanch Koz a c'hello breman kousket e peoc'h.

Allas ! d'an noz warlerc'h daou ganfart, — o ! n'oant ket eus Lambaol rak eno n'eus bet atao nemet tud vat ha leal, — daou ganfart a deu wardu an iliz gant pep a zac'h. « Petra 'ray hennez gant e aour, emezo, e-lec'h ni hon eus kement a ezomm. » Ha gouestad e tigoront an nor-dal, e savont ar c'holoenn, e reont eun heja da Fanch koz evit e deurel a-gostez, e lakeont eur guc'henn aour e pep sac'h ha dipadapa er maez eus an toull. Ar c'holoenn a lezont da goueza a-fardigieo hag i er maez. P'en em gavont er porched unan a lavar :

— Gal ! sec'hed am eus, ha ma yafemp da eva eur banne.

— Her gounezet hon eus, eme egile.

Hag i lezel o sier er porched ha dao d'an davarn. Marianna a oa eun tammig nec'het he fenn o welet daou lakipod oc'h en em gaout d'an euriou-se en he zi. « Ma oufe an Aotrou Person e ve digor ganti da zek eur noz e klefe he fegement disul, met eun nebeut gwenneien a oa da c'hounid.... » Roet e voe d'ezo pep a vanne kafe, ha pep a vanne hini krenv, Marianna, kaer he deus sellet, n'eo ket evit anaout an daou ganfart. Ar re-man a zav, a glask en o godellou. Kalon Marianna a deu da veza bihan. « Ar re-man n'o deus ket a arc'hant. » Met an hini brasa a lavar : « Gedit eun tammig, Tintin goz ; ni a ya da gerc'hat hor sac'hadou aour lezet ganeomp er porched. »

Hed an amzer-se daou ganfart all ha n'oant ket ken-nebeut eus a Lambaol, rak eno n'eus nemet tud onest a deu d'ezo ive an hevelep menoz. « D'ober petra lezel aour dindan Fanch koz ; nag a blijadur hon defe m'hellfemp lakat hor c'hraban war ar peziou kaer-se. » Hag i ive dao da Lambaol, sevel ar c'holoenn ha diskenn en toull. Allas ! kaer o deus skrabat ha diskrabat, trei ha distrei

Fanch koz, ne gavont ket eul liard toull nag eur siseurt. « Set' aman eur c'hoari avat », emezo. Hag i er maez gant kounnar. Met a vec'h m'emaint er porched, unan a wel eur sac'h, daou sac'h. « Sell 'ta, sell 'ta ! » Hag e c'hoarzont. « Ar re-man a zo bet o karza aman en hor raok ; set' aze, pôtrede vat ! Bremañ e raint eur penn. »

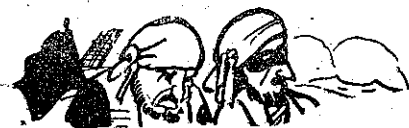
Eur sonj spontus a zo deut d'ezo. Diskenn a reont adarre er bez. Kregi a reont e Fanch koz ha gant o c'hontell vras hel lakeont e daou damm. Fourra a reont eun tamm e pep sac'h, hag ar sier a zo lezet er porched e-lec'h an daou all a zammont buan, en eur c'hoarzin a-bouez penn....

An daou lakipod a deu eta eus ti Varianna, d'ar porched ; kregi a reont en o sier. « Re gal ! emezo, pegen pouner. Nag a blijadur hon do ! » Marianna a dosta gant ar gouloù. « Savomp war-laez, emezo, gant aon na deufe tud. » Hag unan krog en e zac'h, o terri al las, o tigeri ha petra wel : Fanch koz an Dorgenn, e vleo soun gantan war e benn, e zaoulagad digor bras. Marianna he deus eul liou spontus. Digoret he deus eur prenestr ha lammet he deus, er maez, an daou laer war he lerc'h. Paourkêz Marianna ; torret he deus he gar !

An daou lakipod a-zav en dro. « Lezomp ar vagn goz-se aze, emezo, ha gwelomp petra d'ober. »

Klasket o deus neud-orjel, staget o deus gwella ma c'hellent daou damm Fanch koz an eil ouz egile. Marc'h koz ar presbital a veze lezet er park hed an noz. An daou laer fallakr a stag warnan Fanch koz hag ar paourkêz louaj betek an deiz, a red, a red evel pennfollet, endro d'ar park. Ar c'hloc'her en eur vont da zeni an Anjelus, a gren gant ar spont. « A-benn-herr e ya d'ar presbital : « Aotrou Person, an diaoul war gein Pikot. » Hag an Aotrou Person kez d'ar red ive a zavas, a deuas d'ar park, a glaskas paka e loen. « Vo ! vo ! Pikot ». Met Pikot a rede. Pikot a oa evel ma vije an diaoul war e gein. Ne anaveze mui e vestr karet hag en eur dremen dirazan Pikot a roas d'an Aotrou Person eun taol ru ken têt ha ken rust, ma kamm an Aotrou Person.

Hag abaoue eo chomet kamm. MAB AN DIG.

Tenzor

al laeron-Vor

(KENDALC'H)

An' tan-gwall a rae e reuz ha breman e save ar flamm-ruz er maez dre an toullou a oa e gorre ar bourz. « Bremaik, a zonje Gwenole, ma ya an tan betek ar barilhadou poultr e strinko ar paour kaez « Santez-Anna » ha me da heul. » N'en devoa ket amzer da goll, eta, evit savetei e vuhez. Met petra ober evit-se ?

Sellout a reas c'hoaz, a bep tu d'ezan, war ar mor divent hag ar wech-man e kredas gwelout eun dra bennak, du-ze, diouz tu ar Sav-heol. Kaout a reas etre e dreid lunedenn ar c'habiten a oa

kouezet war ar pont epad an emgann. Gant ar benveg-se e furchas adarre an dremwel ha neuze e youc'has a-bouez penn, evel pa vije bet aet foll gant al levenez : « Eul lestr kaer, eul lestr a vrezel o tont etrezek ennoun ! »

Met chom da c'hortoz al letr-se da zont betek al lec'h ma edo a vije bet en em lakaat war var da goll e vuhez. Ne voe ket pell ar mous, eta, evit diskenn er mor gant eur poleo ar vagig a oa en istribilh diouz fardaj ar « Santez-Anna ». Hag hen ha diskenn ebarz e-unan en eur rikla betek enni war goust eur fun.

Neuze ewelas eun dra euzus en dour tro-war-dro d'ar vagig. Eunn torrad morvleizi, digor-frank o genou ganto e-kreiz ar vervenn a raent en eur neui, a oa o c'hortoz korfou martoloded ar « Santez-Anna » da goueza er mor. Krena a reas e izili gant ar sonj en devije gallet beza dispennet ha drailhet ez' veo gant dent-aotenn ar melladou pesked donjerus-se.

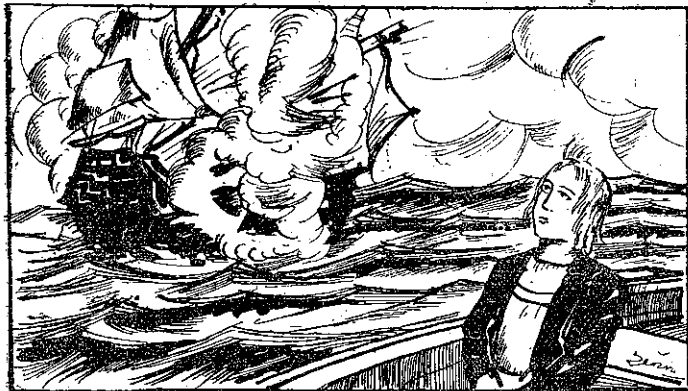
Ne chomas ket pell ar vagig tost d'he amezeien divalo rak,

gant ar roenv a oa enni, Gwenole he lakaas da redek war ar mor ha da bellaat diouz ar « Santez-Anna » a oa neuze evel eur skodtan divent o vransigellat, kaset ha degaset gant an tonnou.

Ne oa ket tec'het kuit ar mous tamm ebet re-abred. A-boan ma oa aet war-hed pevar c'hant goured bennak ac'hano ma lezas e lestr koz eur strakaden spouronus ha ma c'houeledas en eun taolberr. Ar paour kaez Gwenole a lammas neuze e galabousenn diwar e benn ha goude beza lavaret an « De profundis » evit e vignoned aet da anaon e trugarekaas an Aotrou Doue hag e zant patron da veza bet truez outan.

Nebeut amzer goude, ar « Virgen del Pilar », eul lestr bras ha galloudus eus arme-a-vor roue Bro-Spagn a zigoueze tost d'ar vagig hag a chome a-zav. Gwenole, brévet gant ar glac'har hag ar skuizder, a savas war ar bourz hag al lestr spagnol a gendaic'has gant e hent etrezek ar c'huz-heol, war-zu bag al laeron-vor a oa c'hoaz war wel er pellder.

EIL PENNAD
Archerien ar Mor

Gwenole a voe kaset da gaout mestr al lestr, an Ao. Fernandez Gomez della Sierra d'Oro, eur mell den treut ha sec'h, eun dremm demzu d'ezan. Gouzout a rae ar mous eun nebeut geriou spagnolek en devoa paket du-man ha du-hont o redek perzier-mor Bro-Spagn hag an Amerik. Dont a reas a-benn da zispiega da gabiten ar « Virgen del Pilar » petra o devoa graet al laeron-vor d'ar « Santez-Anna » ha d'he martoloded.

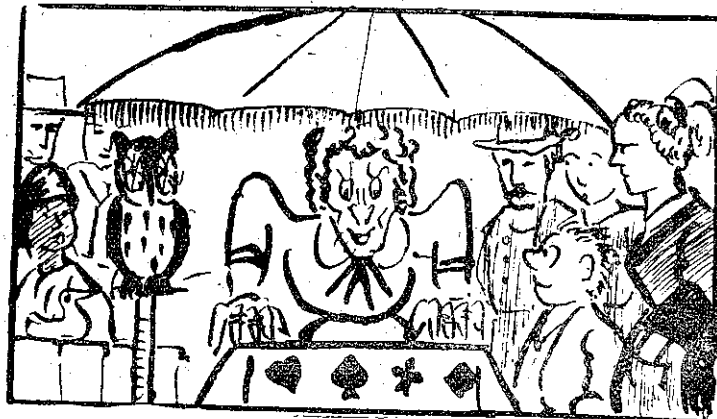
Gant daelou en e zaoulagad e lavaras d'ezan e oa bet skrapet gant an dud kriz-se Berc'hedig Ar Madeg, e vignonez, hag en devoa aon bras na vije bet lazeta ganto.

« Bez fizians, paotrig, eme an Ao. Fernandez, va lestr a zo « tiz gantan hag araok warc'hoaz da noz, mar plij gant an Ao-« trou Doue, hon devozo tizet hini an dud fallakr-se. Kelou am « eus bet ive o deus lakaet an arigrap war eur galioun leun a « aour a oa o tizrei eus ar Meksik da Vro-Spagn hag o deus lazeta « ar vartoloded a oa ennan ha goueledet al lestr-se goude beza skar- « zet kement tra brizius a oa ebarz.

« Abaoe an torfed euzus-se emañ o klask ar vuntreien evit « o c'hastiza rak ar roue, va mestr, en deus va c'haset da redek « ar moriou evit ober brezel d'ar vorbreizerien ha mirout outo mar « gellan da noazout ouz an dreizidi dizrouk.

« Ni eo archerien hag ive barnerien ar Mor bras. Kredenn am « eus na zalein ket da lakaat hon enebourien ouz ar groug, rak « aman eo striz al lezenn : neb a vez paket oc'h ober preizerez « n'eus nemet ar maro evitan. » HAELOG. (Da gendrec'hel)

★ **Al Lennerez Planedennou** ★

GOUDE ar gousperou e oa ar gouel en e vras. Dirak staliou ar furlukined, e kreiz al leur-gêr vras, an taboulinou a drouze hag an trompilhou kouevr a rae safar spontus. A vagadou e tirede ar c'henaouerien etrezek ar staliou-se e lec'h ma veze gwerzet d'ezo plijadur leiz o c'hof evit dek gwenneg pe bevar real.

E kichen stal eur Spagnol bihan, melen e zremm, evel eun tamm koar, a oa o werza d'ar vugale houidi karn en devoa laketa da neu e-barz eur bailhad dour, en em gave, dindan eur mell disholier ruz, eun itron peuz-faro hag a zispiega, d'ar re a gare o amzer dremenet, o amzer a-vreman hag o hini da zont.

Ha ne vanke ket tud dirak ar furlukinez-man, m'hen lavar d'eoc'h. Na re goz, na re yaouank, na paotred dibikou, na merc'hedigo lipet brao. Ar re-man, a c'hellit kredi, a oa an niverusa. Savet o fri ganto ha digor bras o beg, o daoulagad o lufra gand ar blijadur, e selouent ar c'homzou touellus kempennet kaer evit pep hini anezo.

D'ar mare-se e tremene dirak stal an divinourez, heb teurel evez ebet ouz ar pezh a oa endro d'ezan, eur paotr Goezeg gand e vragou bras hag e dog voulouzennet. O kredi edo o vont da lakaat an holl da c'hoarzin diwar an den-man, e c'halvas an divinourez an tremeniad hag e c'houlennas outan hag hen n'en devoa ket c'hoant e vije lennet d'ezan e blanedenn.

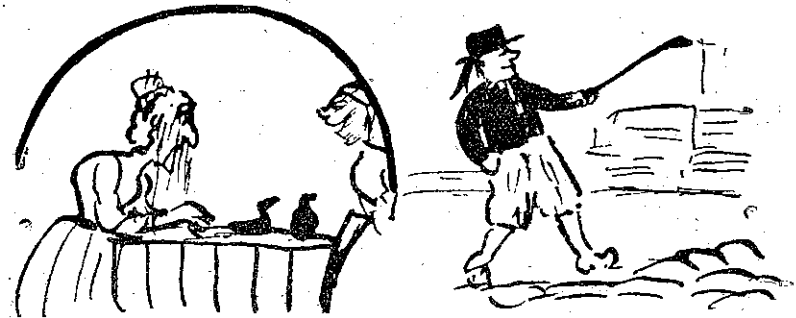
— Evelse, a respontas heman, e kredit anaout an amzer dremenet, an amzer a vremen hag an hini da zont ?

— Ya ! va faotr, a lavaras ar plac'h gand eun neuz faeüs, eur blanedenn n'he deus netra kuzet evidoun-me !

— D'am meno, eme baotr Goezeg, e rit aze eur fazi bras hag ez an d'hen diskouez d'eoc'h dioustu.

Kerkent e krogas en divinourez hag he zaolas war he fenn adrenv e bailhad dour ar Spagnol, e-touez an houidi karn, en eur lavarout :

— Penaos e teu c'hoant d'eoc'h da lenn o flanedennou d'an dud pa ne ouzoc'h ket lenn hoc'h hini hoc'h-unan ? Ma ho pije gouezet petra a oa da c'hoarvezout ganeoc'h ne vijec'h ket deuet da glask ober goap ouzin me !

Ha paotr Goezeg, soun e benn, a bellaas en eur c'hoarzin, keit ha m'edo al lennerez planedennou o tifrinka en he bailhad dour hag ar c'henoueien a oa eno oc'h ober an hu warni hag o c'houlenn digand ar paourkaez plac'h an arc'hant o devoa roet d'ezi.

YEUN.

Evit c'hoarzin !

EUR PAOTR FIN TAPET GANT FINNOCH EGETAN

Yann, en deiz all, a lavare da Ber, e vreur :

— Alo ! breur, deus buan, aman ez eus arc'hant da ranna : daou c'hant skoed, sell !

PER. — E pelec'h ? Ne welan nemed kant skoed.

YANN. — Eo, kant skoed war an daol ha kant skoed er mezelour.

PER. — Mat, me a gemer ar re a zo war an daol ; d'it te ar re a zo er mezelour !

M'ho pije gwelet penn Yann !

BRALL E GLOCH.

KUZULIOU
AR
MEDISIN

AN DREO

Pa stag eur c'hrouadur da boursal, da gaout barrou-pâz a deu warnan, dreist-holl, diouz ar mintin, dious an noz, hag en noz kentoc'h eged en deiz, ez eus lec'h da zonzal eman gand an dreo, ha red eo e zispartia diouz an dud all, rak eur c'hlenved hirr ha spegus eo; red eo e veva gant traou skanv, rei d'ezan tizaniou till pe gaol-malo, ha, bep daou pe tri dervez, louzou da zisteurel; abenn eur pennad-amzer, e c'heller rei aliesoc'h d'ezan da zebri, met boued skanv, atao; tizan diwar pour, diwar bleun-oranjez, diwar roske, hag all; souba, alies, e dreid en dour tomm, bleud sezo ennan; lakat, endro d'e gorf bras, serviedi soubet en dour klouar; da c'houde, avat, p'en deus nebeutoc'h a bâz, e ranker e veva krenv, rei d'ezan louzou da grenvaat.

Evit terri e bâz, lakit, en eul litrad dour, tri pe bevar aval, kignet ha trouc'het a dammou, gand eun dournad rezin sec'h; o lakit holl da virvi war an tan epad eun eur; o silit, da c'houde, ha lakat ganto eur c'hartoron hanter a zukr malet; lakit da deuzi war an tan, adarre, ken a vezo teo evel « sirop ». An evach-se hel lakay da wellaat: gwelet a reoc'h.

Paol ar Riouallon.

KELEIER AR MIZ

MARO EUR GWIR VREIZAD

Skriva a raer d'omp eus a Witalmeze :

Eur c'helou doanuis am eus da gemenn d'eoc'h.

« Feiz ha Breiz » a zo o paouez koll unan eus he gwella ha starta mignoned, **Per AR C'HADOUR**, galvet gant Doue, da lun ar Pantekost, goude pemzek dervez klenved. Diskaret eo bet e kreiz e nerz, d'e 38 vloaz, ha war e lerc'h, siouaz, e lez e bried kalonek gant pemp bugelig yaouank flamm.

Ma 'z eo e varo eur c'holl spontus evit e familh hag he devoa ker bras ezomm anezan, ez eo ivez eur c'holl bras evit e barrez hag evit Breiz-Izel a-bez. Rak beza e oa kristen ha Breizad, pen-kil-ha-troad. Rouez oa kaout eun all ken anaoudek hag hen war istor e vro hag amzer goz e gornig douar.

Gant ar vouez kaer en doa bet digant Doue hag a dalvezas d'ezan da c'hounit eur priz kenta, e Bleun-Brug Rosko, Per Ar C'Hadour en deus graet enor da zoniou karet Breiz-Izel. N'en doa ket e bar evit o c'hana evel ma 'z oa dleet. Marvailher dispar, gouzout a rae ivez kregi er bluenn, ha rener « Feiz ha Breiz » a c'hellfe lavaret pegen kennerzus eo bet atao e liziri hag e skridou evitan.

An Aotrou Doue en deus servichet kerkoulz, ar Wer-c'hez-Vari en deus kanet ker kaer he c'hantikou, hor Sent koz hag en deus karet kement a vezo deuet da frealzi e ene ha d'e ziambroug betek porched ar baradoz, el lec'h ma kan breman, fizians hon eus ar veuleudi peurbadus.

Per ar C'hadour a zo bet sebeliet e Gwitalmeze, deiz gouel sant Erwan, patron Breiz.

AN AOTROU UGUEN

Gant glac'har hon eus klevet, en deziou-man, e roe an Aotrou Uguen e zilez, en abeg d'e yec'hed ; fizians hon eus e c'hello, eur wech dizammet eus e garg pounner a berson ar barrez vras ha kaer ma 'z eo Plougastel, adka-vout e yec'hed ha kenderc'hel da zigas, bep miz, d'hoi lennerien, eur pennad pe bennad cus ar skridou talvoudus a gouez stank diouz e bluenn lemm : Doue ra wellay d'ezan!

Kinnig a reomp ivez d'an Aotrou Coquet, a gemaer e garg, hor gwella gourc'hemennou hag hor brasa dou-jans.

PARDON SANT ERWAN

D'an 19 a viz mae edo pardon bras sant Erwan, e Landreger ; tregont mil Breizad hag eur bern alvokaded eus ar vro hag a ziavez bro a oa diredet d'ar pardon ; penn an Aotrou Sant Erwan a oa douget war diouiskoaz ar veleien ha dishcoliet gant seiz drapoïou Breiz, ar Frans, ar Beljik hag an Amerik.

« BÉCASSIN » A RA TRO AR BED, MET...

ER BELJIK

Ar film mezus « Tout va Très bien, Madame la Marquise » a zo bet diskleriet e Bruxelles. Hogen, ar Flaman- ked, mignoned d'ar Vretoned, o deus savet o mouez en e eneb, hag hor c'henvroad mat Fred Moïse, en deus kaset eul lizer a glemmou da gelaouennou ar Beljik.

EN ALGERIA

eo bet diskleriet ivez, hag eun Algerian en deus lavaret d'eur Breizad kement-man : « Mez am oa o welet ar « film-se, a vez grêt ennan dismegans war ar Vretoned. « Ya, mez am oa ! »

Hor c'henvroad mat Em. Boïsecq en deus ivez kaset eul lizer a glemm da gelaouennou Alger, met ar re-man n'o deus ket e embannet, gand aon, da goll embannou ar cinemaïou...

Poent eo d'eomp, diskouez ne fell ket d'eomp, a liz ebet, e vije grêt goap ac'hanomp ken.

LEORIOU NEVEZ

MOJENNOU BARZ AR GOUED

Mojennoù brezonek koz ha nevez ha troïdigez c'hal- lek, gant Emil Ernault, kelennour enorek en Uhelskol al Lizeri e Poatie, Rener Breuriez-veur ar Brezoneg.

Skeudennou Andreo hag an Itron Zoe Laigneau.

Priz : 12 lur ha kaset dre ar post : 13 lur.

Her goulenn e ti Armand Prud'homme, Sant-Brieg, hag e weloc'h pebez mojennoù ampant eo an oberour :

Eur mojennoù eo e vicher

Rei pep kentel d'an holl gant skouer ;

Rei skouerioù kentelius d'an holl

*Vit mirout na dafent da goll.

Leorioù nevez an Aotrou VALLEE :

Setu aman prizioù daou leor nevez an A. Vallée :

MOTS FRANÇAIS ET BRETONS, classés d'après leur sens. — Leor kenta : 10 lur.

Eil leor : NOTES EN FRANÇAIS ET EN BRETON SUR L'HISTOIRE DE LA PHILOSOPHIE : 12 lur.

O goulenn digant an Ao. F. Vallée, 37, rue Saint-Benoît, Sant Brieg.

EUL LEOR EVID PAOTRED, MERC'HED YAOUANK

HA SKOLIOU BREIZ

« LA DANSE BRETONNE »

gand E. Galbrun, renerez Korollerien ar Bleun-Brug.

Rei tro da c'houzout dansal korolloù Breiz dre skrid n'eo ket gwall aes. Mat, an Itron Galbrun a zo deuet a-benn d'hen ober, gand he leor nevez embannet : « **LA DANSE BRETONNE** ».

El leor-se e kaver kement koroll breizek he deus gellet E. Galbrun anaout ha deski. Pep koroll a zo diskleriet en doare-man : eun tamm sklerijenn war bep koroll ; ar reolennoù evit he dansal ; an ton d'he dansal ; ar c'homzou pa vez ; skeudennigoù evid diskouez mat ha fres tro an dans, ha luc'hskeudennou a-wachou.

Dont a ra ar c'hiz endro da goroll korollou Breiz ! Eun dra vat eo o deskf eta !

Prenit leor E. Galbrun : 112 pajenn. 10 lur. Skriva da : Imprimerie Commerciale de Bretagne, 7, rue des Francs-Bourgeois, Rennes, pe d'an oberour : E. Galbrun, regard (C.-du-N.).

PELEC'H HA PENOS ANAOUT SPERED

GOUEL BRAS BLEUN-BRUG 1937 ?

Prenit al levrig :

« MILVET BLOAZ ADSAVIDIGEZ BREIZ »

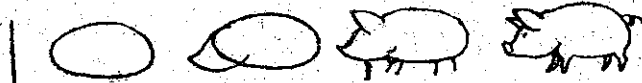
10 gwenneg ar pez.

Eul leor marc'hadmat evit ma vo gellet e skigna e pevar c'horn ar vro, ma ouezo ar Vretoned an traou burzudus a dremenas, e Breiz, breman mil bloaz.

Her goulenn ouz Rener « Feiz ha Breiz », Scrignac. Diskenn a vez grêt war ar priz pa gemerer kals.

EUR GENTEL TRESA... (Une leçon de dessin)

C'hoant ho peus tresa eur penmoc'h bihan ?
N'eo ket gwall zies : Grit tresadennoù evelhen :

da genta d'an eil d'an trede... ha setu
grêt eur penmoc'h !

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vliaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trouklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e LESNEVEN, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e BRASPARTS hag er FAOU. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur

Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur

Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C.-C. 21.802 Rennes.

An traou kaera a weloc'h e Bleun-Brug Plougastel :

D'AN 21 A VIZ EOST, e vezo digemeret e Plougastel, gand ar brasa enoriou, da greisteiz, relegou sant Gwennole, ar re viret e Montreuil, e eskopti Arras, koulz hag ar re viret e Breiz-Izel.
Da 20 eur 30, BEILHADEG VREZONEG.

D'AN 22, da 10 eur, PARDON bras sant Gwennole, e iliz-parrez Plougastel. — Da 14 eur, gousperou ha prosesion bras relegou sant Gwennole. — Da 15 eur 30, c'hoariadeg, kaniri, soniri ha korollou breizek ha keltiek. — Da 21 eur, e tal ar C'halvar, ISTOR ADSAVIDIGEZ BREIZ, a vezo diskleriet gant c'hoarierien wella Breiz-Izel hag harpet gant son ar c'hleier, an trompilhous hag an ograou.

D'AN 23, da 9 eur ha da 14 eur : STUDIADDEGOU. ... Da 20 eur 30, C'HOARIADEG VREZONEK.

D'AR 24, eus... a 8 eur da 11 eur, KENSTRIVADEGOU bloaveziek ar Bleun-Brug.

Da 11 eur, OFERENN-BRED milvet bloaz adsavidigez Breiz, e tal ar C'halvar. Prezegenn vrezonek gand an Ao. Trehiou, eskob Gwened. — Da 12 eur, lein ar Bleun-Brug. — Da 14 eur, EISTEDDEOD : soniri, kaniri ha roidigez prizioù ar Bleun-Brug.

D'AR 25, TRO LEON, dreist-holl evit gwelet Lanriouare ha Runeven, lec'hioù brudetä Breiz-Izel gant stourmajou ar bloaz 937.

2^{vet} BLOAVEZ — Nⁿⁿ 7

MIZ GOUERE 1937

FEIZ HA BREIZ

MATER PATRIÆ

Santez Anna

Patronez Breiz

Mirit enni

bepred

ar

Feiz

UN dudi eo kerzout dre Vreiz, kement a draou kaer a zo da welout ha da glevout enni. Kaer eo hor bro, dreist-holl dre ar feiz a zibrad ken uhel eneou he gwella bugale.

Keit ha ma vo Breiziz aketus da garout Jezuz ha Mari, o feiz a jomo atao yac'h, atao krenv ha lugernus : oc'h heuilh Jezuz hag e Vamm e valeer er sklerijenn, e sklerijenn an nenv. Evit ma skedo bepred gwelloc'h ar sklerijenn dudies-ze en hon touez, hon eus bet goulenn-

net, digand hol lennerien garet, gouestla miz Mae da enori ar Werc'hez ha miz Mezeven da veuli ar Galoun Zakr. An hevelep mennad a zo en hor spered, pa c'houlennomp hirio diganto kinnig miz Gouere da santez Anna, Mamm Mari ha Mamm-goz Jezuz, hag hor Mamm-goz d'eomp-ni ive. He galloud a zo bras war galon he Merc'h ha war hini he Mab-bihan. O veza c'houek d'he fedi, hor feiz a vezo harpet mat : A-unan gand Iliz Breiz leveromp d'Ezi alies-alies :

« O Mater Patriæ, o Mamm hor bro,
O Anna, c'houi galloudus meurbet,
Bezit silvidigez ho Pretoned ;
Mirit o feiz krenv atao,
Roit sav d'ar gizioù mat, skignit ar peoc'h ;
Santel eo hor goulennoù o tremen dreizoc'h. »

Hirio e fell d'eomp ho tougen, mignoned ker, d'en em erbedi ouz santez Anna, dreist-holl evit krenvaat ar feiz en eneoù. Evit-se, e nebeut gerioù, e livrimp pegement ez eo ret kaout Feiz ha pegen talvoudek eo.

PEGEMENT EO RET KREDI

Heb ar feiz an den a zo en eur stuz reuzeudik : henvel eo eus eur moraer o vlenia e vag, e kreiz an noz dusac'h, hep kaout sklerijenn en tour-tan da ziskouez d'ezan e hent. Da belec'h ez a ? A belec'h e teu ? N'her goar ket. Eur reuzeudik eo.

[Kouiskoude da beb hini Doue a zigor eun hent a gas d'an eürusted hag evid her skoazella en deus roet d'ezan sklerijenn ar feiz : araok donedigez Hor Zalver, an eneoù a veze saveteet o kredi en Dasprener a voe prometet d'hon Tad kenta. Abaoe Pasion Jezuz, e vezomp saveteet o kredi e priz e wad hag oc'h e lakaat da dalvezout dre hon oberou mat.

Perak ec'h horjell ar bed en eun doare ker strounsus en deiz a hirio ? Dre mac'h ankounac'haer pe ma tismeganser gwirioneziou ar feiz.

Perak ar broioù en em gign an eil eben hag a aoz bianviachou spountus evit skigna ar maro ? Dre ma vresont ar feiz ha ma sarront o daoulagad d'ar wirionez.

Perak kement a freuz, a reuz hag a zispac'h e broioù a zo ? Dre m'eo blankeet pe mouget goulou ar feiz en eun darn bras a eneoù.

Perak e parreziou a zo eo rannet an dud e diou lodenn pe deir ha deuet d'en em gasaat an eil egile ? Dre ma ne reizont ket o buhez diouz sklerijenn ar feiz.

Perak e kement a gêriadennou hag a diegeziou an amezeien hag ar gerent n'int ket evid en em c'houzanv hag a zeu d'en em gia ? Dre m'o deus lezet o feiz da gousket pe da vervel.

Perak kement a dud trec'het gand an disesper, bourrevet gand ar gasoni, brevet gand an distera poan, divezet ha diskaret dre o buhez fall ?... Dre m'o deus kollet, dinerzet sklerijenn o feiz.

Evit ma vo ar broioù, ar familhoù, ar parreziou, ar bed eurus, eo ret evito digemerout sklerijenn ar feiz hag heuilh an hent a ziskouez.

Evel ma lennomp er Skritur Sakr, ar feiz eo maen diazez, gwrizien an eürusted a glaskomp. Graet evit Doue, ar Mad hep muzul, an den ne c'hell E gaout nemet dre ar Feiz, an donezoun hag ar vertuz dispar-ze a ro an Holl-C'halloudek d'an den a volentez vat. « Heb ar feiz, eme sant Paol, ne c'heller ket plijout da Zoue ». (Heb. XI, 6). Heb ar feiz, an den a zo dihenchet, terri a ra e benn ouz ar voger, mont a ra da goll.

Hor Zalver Jezuz e-unan en deus prezeget d'eomp ar wirionez-se : « An hini a gredo hag a vezo badezet, emezan, a vezo salvet, met an hini ne gredo ket a vezo kendaonet. » Petra n'en deus grêt Jezuz, evit dougen an dud da gredi e Aviel ? Digaset en deus da wir en e vuhez, en e oberou kement o deus lavaret diwar e benn ar brofeted ; harpet en deus e brezegennou war burzudou niverus hag a bep seurd a zo bet gwelet gand e ziskibien hag embannet ganto ; goude e varo, eo savet eus ar bez anezan e-unan, hag, e-pad 40 devez, en deus en em ziskouezet d'an dud hag ar re-man o deus roet testeni a gement-se beteg skuilh o gwad ; savet en deus eun Iliz a zo eur burzud a dreuz ar c'hanvejou, dre ar zantelez a skign ha dre ma pad da vont gand he hent daoust da enebourien gal-

loudus ha fallakr kounnaret d'he laza betek klask he beuzi e gwad he merzerien.

Santez Anna n'he devoa ket an testeniou dispar-se ha koulskoude peger birvidik oa he feiz. Eus he holl nerz e krede er Mesias hag he c'hoant oa beza Mamm da Vamm Saiver ar bed. He feiz a oa ker bras hag he santelez ken uhel ma plijas da Zoue en eun doare dreist. Plijout a reas kement da Zoue, ma teuas d'ober eur burzud en he c'henv. Hi hag a oa kendaonet da jom hep krouadur, a voe dibabet evit beza Mamm ar Werc'hez dinamm. Pebez gras dudius !

PEGEN TALVOUDEK EO AR FEIZ

Dre eun onor ker gloriüs e welomp pegen talvoudek eo ar feiz ha pegement e tleomp poagna, n'eo ket hepken da ziwall an tensor presius-se diouz an droug, met ouspenn d'her c'hreski bepred dre hon aked da zeski hor relijion ha dre hor pedennou. Evel an ebestel hag ar zent leveromp alies da Jezuz : « Kreskit ennomp ar feiz ». (Lukas, XVII, 5), leveromp alies da zantez Anna pedenn an Iliz : « O Anna, serva fidem, O Anna, mirit hor feiz ».

Seulvui e vezo bras hor feiz, seulvui e vezo bras hon oberou. Hor Zalver e-unan hel lavar d'eomp : « M'ho pefe feiz evel eur c'hreunenn sezo, e lavarfec'h d'ar menez-se : kea ac'halenn a-hont hag ez afe di; netra ne ve dreist ho kalloud. » Ma ve krenvoc'h hor feiz, nag a vad e rafemp en dro d'eomp, nag a dud a zikourfemp d'en em denna eus ar pec'hed, da bignat er zantelez, da zougen o c'hroaz !

Nag a dadou nag a vammou a vir ouz o bugale da gaout o mad, dre ma n'eo ket krenv awalc'h o feiz. Outo e c'houlennomp sellout ouz santez Anna, he fedi ha kemerout skouer diwarni. Klevet e vezont awechou o lavarout : ar verc'h-man, ar mab-man ne c'hellont ket mont er vuhez m'int galvet gant Doue ; o zad, o mamm a herz outo.

Tad ha mamm reuzeudik, ankounac'hât a reont ez eo o bugale da Zoue hag ez int fiziet enno gantan ! Santez Anna, hi, a anaveze splann ar wirionez-se. Ar c'hrouadur benniget he devoa bat dre vurzud, goude beza kaset, a-unan gand he fried, pedennou entanet warzu an nenv,

ar c'hrouadur dinamm-ze a dlie abred mont eus ar gear evit beva en Templ e servich Doue. An daou bried santel, daoust d'ar boan a rae d'ezo ar c'himiad, ne argilont ket an distera, pa voe deuet an deiz da ginnig o merc'h d'ar Beleg bras evid he gouestla da Zoue.

Er parreziou m'eo enoret santez Anna, an tadou hag ar mammou peurvuia a gemer skouer diouti, o vlenia o bugale war an hent merket d'ezo gant Doue. Er parreziou-ze, nag a vugale, nag a baotred hag a verc'hed yaouank en em zistag evit mat diouz traou ar bed, evid en em rei penn-da-benn da Zoue. Pegement e plij da Jezuz an eneou a enor e Vamm-goz, o vont gant karantez da bardona da ilizou da chapelioù santez Anna ! Nag a c'hra-sou a ziskenn war an eneou e Santez-Anna Wened, Santez Anna ar Falud ! Hag ive war an eneou a zeu da c'houel ar zantez da bardona da Gerniliz, da Blouzeniel hag all ! Er parreziou-man, e vez miret gouel ar 26 a viz gouere, hag eun dudi, evid an nenv hag an douar, eo gwelet an dud o tont a strolladou da govez ha da gomunia en deiz-se ha d'an d'erc'hent.

Evelse ar feiz a gendalc'h da veza beo buhezek en hor bro, bro santez Anna. Evelse, madou an nenv hag an douar a gendalc'h da ober eürusted ar Vretoned. Lavarout a reomp zoken madou an douar, rak el lec'h ez eus feiz yac'h, ar madou a vez lodennet hervez ar justiz hag an ezommou, hag en hor bro Breiz, ma sellomp mat, eo ez eus an nebeuta dienez, an nebeuta dizurz. Pegen talvoudek eo eta ar Feiz zoken evid ober eürusted an den er bed-man !

Met dreist-holl, ar Feiz a zigas d'eomp madou ar bed-all, rak ar Feiz eo a zistank d'eomp an ode war bark an esperans hag ar garantez. « Ma kredes, e weli ! », a lavare Jezuz da zen ganet-dall Jeriko : « Ma kredes, e parei ! », a lavare d'ar glanvourien. D'eomp Jezuz a gomz ive en doare-ze : « Ma kredes, emezan, ha ma veves da feiz e weli dudi dispar ar baradoz. » Peger kaer eo ar Feiz ! « Ar Feiz a zo ker kaer, eme sant Fransez a Zal, ma varvan a garantez ! »

Meulomp santez Anna da veza bet eur vaouez a feiz krenv ha goulennomp diganti hon erbedi ouz Jezuz hag ouz Mari evit ma kreskimp bepred er feiz, evit ma vevimp hor feiz heb aon na spout, evid ive ma raimp, dre ar perz hon eus en Aksion katolik, da rouantelez ar feiz en em astenn bepred war an douar. Ra vezo santez Anna dalc'h-mat silvidigez ar Vretoned o terc'hel atao garanet doun en o c'halonou ar feiz dispar, ha ra vezo, en o c'hichen, evid o difenn war o zremenvan ; ra lavarou neuze, a-unan gand ar beleg, ar c'homzou-man warnomp : « Daoust d'e bec'hejou, n'en deus ket nac'het an Tad hag ar Mab hag ar Spered Santel, met kredet en deus » ; hen digemerit er baradoz.

M. S.

PLOUGASTEL

Bro ar Sivi

PIOU n'en deus ket klevet hano eus sivi Plougastel ?
PIOU n'en deus ket tanvaet anezo ?

Adalek fin miz mae betek penn kenta miz gouere, epad pemp pe c'houec'h sizun, ne weler, dre hentchou Plougastel, nemet karradou sivi o vont da Vrest, da Landerne ha da lec'h all, da Vrest, evit beza kaset dre vagou da Vro-Zaoz ; da Landerne, evit beza kaset, dre an hent-houarn, da Baris ha d'ar c'hêriou bras.

Eur wech, n'eus ket pell c'hoaz, er memes dervez, e voe kaset da Vro-Zaoz ouspenn pemp kant mil lur sivi, e pemp bag vras.

Evit dastum pemp kant mil lur sivi, eo ret kaout tri pe bevar mil den, o labourat epad dek pe zaouzek eur.

Gwelit eta nag a dud a vez er parkeier da vare ar sivi, pa vezo mare bras ar sivi. Ouspenn ar re a zastum, ez eus re all o c'holo ar panerou gant paper tano, re all o kas ar sivi d'ar c'hirri.

Abaoe pe vare ez eus sivi e Plougastel ? Eun tammig ouspenn kant vloaz. Gwechall e veze kaset da Vrest sivi

bihan, kavet er c'hoajou. Ya, eun nebeut paneradou.

Wardro 1825, e teuas plantannou sivi eus an Amerik, a voe laket da genta en douar e Keraliou, hag a roas sivi bras eleiz.

A nebeudou e teuas tud ar c'harteriou all da blanta sivi ive. Goulennet e voe a bep tu plantennou nevez, hag a-benn eun nebeut bloaveziou pep tiegez en doa eur parkad sivi. Hag hervez lavarou ar re goz, mantrus oa pegement a sivi a veze er parkier er penn kenta. An douar n'oa ket c'hoaz skuizet hag a roe eleiz a sivi.

Petra a veze graet gant ar sivi-ze ? Plougastelliz o gwerze e Brest, e Landerno hag er parrezioù all. Gwelet e vezent o vont dre an hentchou, gant o c'hirri, d'al lec'h ma veze foar, pardon, hag e werzent o sivi diouz al lur : daou wenneg al lur, eur gwenneg hepken awechou.

Sonj am eus, p'edon e skolaj Lesneven, e teue alies er porz eur Plougastellad gant eur c'harrad sivi. Ar sivi a veze neuze e panerou bras. Ar baotred a en em glevet etre nao pe zek, a lakae pep a zaou, pep a dri gwenneg, hag a brene eur banerad vras a sivi da zebri dioc'h 'tu eno er porz. Ne veze ket pell ar baner evit beza goullonteret ha taolet er c'harr evit mont da Blougastel da ger-c'hat sivi a-nevez.

D'ar mare-ze Plougastelliz n'oant ket digollet evit o labour. Dister oa o gounid, kalz poan, nebeut a arc'hant.

N'int deuet da veza pinvidik nemet abaoe m'int en em lakaet da werza sivi d'ar Zaozon, breman ez eus tregont vloaz pe ouspenn.

O kas sivi da Vro-Zaoz, o deus laket ar priz da greski ha gellet planta muioc'h a sivi. Hag e tleer meuli an dud hardiz a zo bet da genta o tigeri hent d'ar sivi e Bro-Zaoz, rak digaset o deus pinvidigez da Blougastel. Er bloaveziou goude ar brezel, 1925 betek 1930, e koueze e Plougastel wardro 15 milion a arc'hant, deuet eus Bro-Zaoz.

Abaoe eun nebeut bloaveziou eo dies ober kemmwerz gant Bro-Zaoz, p'e gwir e ranker paea 23 gwenneg dre lur evit ar sivi a en em gav er porziou. Ar Zaozon o deus sivi ive en o douarou, nemet e teuont diou pe deir zizun diwezatac'h eget sivi Plougastel.

O veza m'eo dies breman gounit gand ar Zaozon, Plougastelliz o deus kiasket gwerz d'o sivi e kêriou bras Frans. Brest a bren kalz sivi, rak e Brest ez eus arc'hant etre daouarn an dud. Labourerien ar porz a zo paeet mat ha n'o deus ket a zamant d'o gwenneien. Gouzout a reont e c'hellont dispign, rak ar c'houarnamant a zo ken mat evito ! Goude Brest, eman ar c'hêriou all eus ar Finister, Landerne, Lesneven, Landivizio, Kastell-Paol, Montroulez, hag er c'hreisteiz, Kastellin, Kemper, Douarnenez, Konk-Kerne ; er maez eus ar Finister eman an Oriant, Gwened, Naoned, Sant-Briek, Sant-Malo, Dinan, Roazon, ha pelloc'h Paris, Rouan, Cherbourg, Lill ha kêriou all departamant an Nord.

Ret eo gouzout en em denna ha kas ar muia ma c'heller a sivi eus ar vro.

Ouspenn-ze, breman ez eus kirri dre dan, ha Plougastelliz a oar e pe lec'h ez eus foar, pardon pe eur gouel bennak hag ez eont gant karradou sivi da werza d'al lec'hiou ma vez enno kalz tud bodet

Er parrezioù tosta da Blougastel ha betek Pont-ar-Veuzenn ez eus breman sivi ive. Met ne dalvezont ket sivi Plougastel. Sivi Plougastel eo ar re wella. Natur an douar eo a dle beza penn-kaoz d'an dra-ze.

Arc'hant a vez gounezet gant ar sivi, met n'eo ket hep labour ha poan. Hep poan ne vez netra, a lavarer. An dra-ze a zo gwir evit ar sivi evel evit an traou all.

Penaos e ra tud Plougastel evit kaout sivi ? Setu aman. E miz du e kempennont an douar evit ar sivi. Lakat a reont kalz teil, ha goude arat, e reont irvi ; en irvize, e miz kerdu, miz genver, ec'h hadont gwiniz pe gerc'h, rouez ; ha da c'houde e plantont ar sivi ; ar gwiniz, ar c'herc'h a ziwan, a c'holo ar sivi, o difenn diouz tomder an heol, hag ar sivi a c'hell ober evelse grizioù mat. Deuet an eost, e vez medet ar gwiniz, ar c'herc'h a zo war ar sivi.

Al labour kenta d'ar sivi, goude an eost, eo an di-c'hlosa, da lavaret eo tenna ar zoul, soul ar gwiniz, ar c'herc'h. Goude eur barr glao eo e c'heller ober al labour-ze. Evelse e vez graet ar c'houennat kenta d'ar sivi. Ma teu glao e miz eost, e weler bleun er sivi, hag e vezo sivi ruz e miz gwengolo ha miz here. Sonj am eus, e 1930 pe

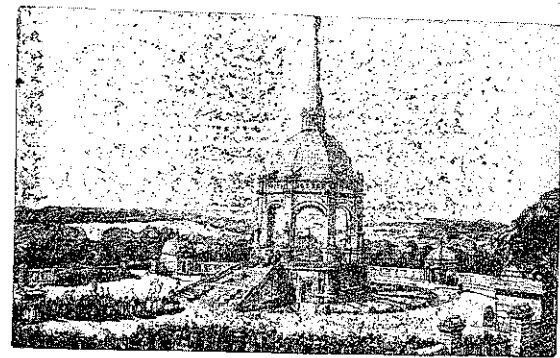
1931, e voe gwerzet kalz sivi e miz here ha miz du. Meur a diegez a werzas evit tri ha pevar mil lur er mizioù-ze.

Goude ar c'houennat kenta eman, an eil hag an trede hag ar pevar. Pa vez echu en eur park, ez eus da c'houennat en eur park all, hag evelse edoug ar bloaz, heb ehan, dindan peb amzer.

An dud a zeu da Blougastel e mezeven a lavar : « Nag ez int eürus tud Plougastel ! Sivi da zebri kement ha ma karont ! » Gwir eo ! Sivi o deus da zebri, met ne zebront ket kement-se.

Ar pezh o deus d'ober, avat, eo labourat epad ar bloaz. Hen ober a reont, gwazed ha merc'hed. E parrez all ebet ne vije kavet merc'hed o labourat kement ha re Blougastel.

Epad pegeit amzer e ro eur park sivi ? Epad daou pe dri bloaz hepken. An douar breman a zeu buan da skuiza gant sivi, ha pa vez eun tamm douar skuiz, eo ret lakat ennan traou all. Hag e velloc'h e Plougastel n'e ket hepken sivi, met ive ed, melchen, betrabez ha traou all. Tro ar sivi a zigouez bep pevar pe bemp bloaz, ha ma vije gedet pelloc'h ne vije nemet gwelloc'h. J. U.

CHAPEL BREZELOURIEN BREIZ E KERANNA

D'ar 26 a viz gouere, gant Pardon bras Santez Anna, e vezo benniget, er bloaz-man, an aoteriou a zo er chapel gaer-se savet en enor d'an 240.000 Breizad o deus kavet ar maro er brezel 1914-1918. Kalz brezelourien goz a vezo er gouelioù-se, renet gant ho! Eski-bien Breiz.

Bleuniou Kaera an Han

ECHU gantan e labour talvoudus, mezeven a zo te-
c'het diouzomp. Peur-zibunet en deus, arak ki-
miada, roll laouen derveziou an nevez amzer.

N'eus ket da lavaret nann, mounounet omp bet gan-
tan a-zoare. Biskoaz miz all ebet, marteze, n'en devoa roet.
d'hor c'halonou ken c'hoantus, e walc'h a zec'hor hag a
c'hlaou...

Sarret eo bet, evit eur pennadig, o ginou d'ar c'hros-
molerien, ne ehanont, eus eil pennad bloaz d'egile, da
glemm ha da damall an amzer.

Dindan bannou eun heol, ha n'eo ket deuet da skuiza,
o tomma hon douarou, hon eus bevet derveziou eurus,
abardaeziou dudius, e kreiz hor mêziou sioul a Vreiz-Izel.

Heol tomm mezeven, goude beza dizec'het bleuniou
alaouret hor c'hleuziou ha bleuniou marellet hor prajou,
hag an holl vokedigou a rae gened an nevez amzer, eo en
deus lakaet da zihoda, en hor parkeier, bleuniou kaera an
hanv : ar pennou ed.

Ar pennou ed eo, e gwirionez, gloar ha gened an hanv.

Sellit outo, en derveziou-man, en o gwiskamant c'hlaz
nevez, soun en o sav, ha troet, evel an den, a dleont maga,
da zellout eun ouz an nenv, ha lavarit d'in ha n'int ket
koant ?

Skannv ha mibin, e kemeront evel plijadur o lammat
hag o fringal, d'an distera mouchig avel a c'houez warno.
Ouz o gwelout ken hedro, ken dibreder, e vefe lavaret bu-
galigou ha ne glaskont nemet c'hoari.

Na pegen bras koulskoude eo o labour.

Pounneraet ha skuizet gant pouez ar greun prizius, a
zougont kuzet en o c'here'hen, e plegint, abarz pell, war-
du an douar : bet e vezo evit astenn o gouzoug da lao-
nennou hor filzier, evit dont da veza ar bara a gavimp ker
c'houek. Dirag ar pennou ed dihodet, o voueda, o tarevi,
en hor parkeier, dindan bennoz an Aotrou Doue, petra eo
isign ha galloud an dud gouisieka zo er bed ?

L. B.

Eur gontadenn evit Gouel Santez Anna :
26 a viz Gouere

Santez Anna hag an intañvez paour karantezus

SANTEZ Anna eo, evel a ouezit, bugale, Mamm goz
an Aotrou Krist hag ivez Mamm garet ar Vretoned.
Beb an amzer e teu da ober eun tamm tro e Breiz,
evit gwelot penaos e ya ar bed gand he Bretoned.
Eun devez, e oa o tremen e kichen eul lochenn, tos-
tig da Alre, hag e welas enni eun intañvez paour o lus-
kellat he bapaig hag o neza he c'hegel.

Eur vaouez koz-koz a deuas en ti hag a c'houlennas
ouz an intañvez :

— « Skuiz maro oun, va merc'h, hag aet oun war an
oad evel ma welit. Daoust ha n'ho pefe ket ar vadelez da
vont d'ar feunteun da vit dour evidon ? »

— « A galon vat, mamm-goz », eme an intañvez
paour, hag e kemeras pod-dour an hini goz, hag e yeas
d'ar feunteun.

....Ha santez Anna gêz o welet an dra-se a sonje :
— « Setu aze eur plac'h karantezus avat ! Dilezel a
ra he bugel hag he labour evit mont war zikour eun all
paouroc'h egeti !... »

....Ha Patronez karet ar Vretoned da vont da azeza
e kichen kavell ar bugelig, ouz e luskellat hag o neza
ar gegel.

Ar bugelig kousket, hag ar gegel nezet, santez Anna
a gempennas an ti, a skubas al leurenn, a lakeas bleun
brug er podou a oa endro da skeudenn he Mab bihan Je-

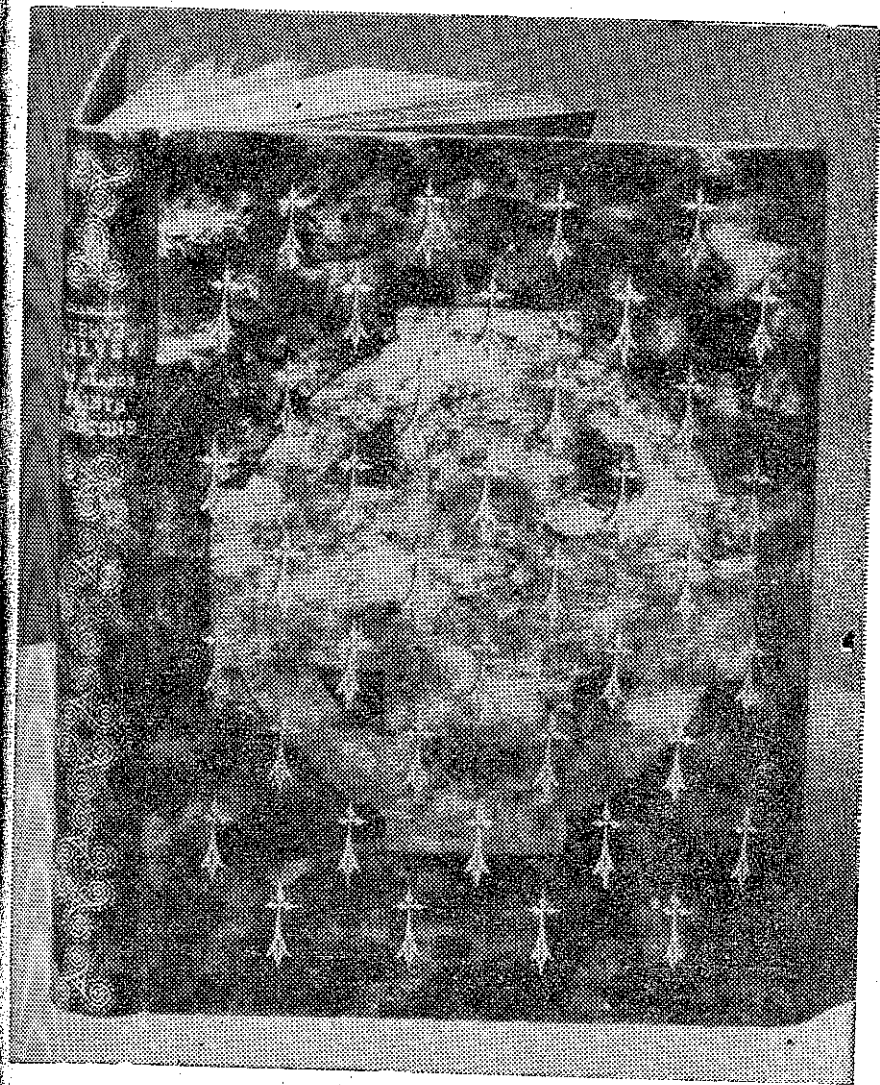
zus, a aozas koan, hag en eur vont kuit e lizas war gorn
an daol eur pezig aour !....

Pa deuas an intañvez paour karantezus endro eus ar
feunteun, e kavas he zi kempennet kaer, koan aozet, he
c'hegel nezet hag he bapaig kousket...

MERC'H KERANNA.

Setu aman skeudenn eur golo kaer, e ler, gant tresennoù brei-
zek ha keltiek, grêt evit leor nevez an Ao. Calvez, person Lesne-
ven : « LES SAINTS BRETONS », gant an Aotr. Castel, 25, quai
de Léon, Morlaix.

Ar re o defe c'hoant da gaout goloioù kaer, evelse, evit o leo-
riou brezonek, n'o deus nemed en em erbedi outan.

Ma Kouezan Maro...

Lizer eur « Gudari » (Soudard bask) skrivet dereñt an deiz ma yeas d'ar brezel....

Koueza a c'hellan e kreiz ar stourm evit gounit hor frankizioù, ha setu perak e skrivan ar geriou-man d'am c'herent, evel eun testamant.

An arc'hant am eus er c'hef-espem a vezo rannet e lodennoù henvel etre va zri breur ha va zeir c'hoar muia karet, Eugenia, Angel ha Rosario. Eus va leoriou, Angel a gemero : « Por la Libertad vasca », « Iparagire » ha « Gwerzioù Artzadun ». Ar re all holl, a vezo d'am c'hoar muia karet Eugenia.

Sur oun e kemeroc'h evez dalc'hmat eus va leoriou karet a lennen gant kalz a garantez. Angel he devezo ivez ar Groaz a zougan hag ar mouchouer kaer brodet ha roet d'in gant Eugenia.

An daou dra-ze, arabad d'eoc'h morse ehana d'o c'harret.

N'it ket da goll morse fizians en hor Jaungoikoa meur — Doue ; — me n'em eus ket bet biskoaz a zisfizians anezan ha breman nebeatoc'h eget biskoaz. Hen eo an hini a ra d'eomp nerz-kalon en amzeriou kriz-man.

Hag ouzoc'h c'houi, va zad ha va mamm, hag em eus grêt poan d'eoc'h ken alies, e c'houennan mil gwech pardon, evid ma c'hellin renta da Zoue a vezo ivez va Bannet eun ene glan a bep pec'hed.

E-touez kement a drubuilhou ra vezoc'h laouennaet o kaout eur mab hag a zo maro e mêz ar stourm, lorc'h ennan o vervel evid Doue hag ar Vro.

Ar geriou-man, skrivet fall a vezo gand al leorig-man, ar pez a lezan ganeoc'h a wella, va mamm garet, evid ma talc'hod koun ac'hanoun.

En ho ti hag a zo va hini, grit ma chomo bepred ar groaz hag hini poltred Sabino hag hor banniel diou-groaz-ziek.

En ho ti d'eoc'h c'houi ivez, va breudeur ha c'hoarezed mui karet, grit ma chomo ivez an tri dra-ze, a zo tri dra sakr evid an holl Vasked. Ma tilesfec'h pe m'ho pefe kasoni ouz unan pe unan eus an traou-se, eun deiz pe zeiz, ankounac'hait da vat hano ho preur rak e nac'het hag e zismeganset ho pezo evid atao.

MAMM ! ma teu eun deiz va breudeur muia karet da fazia war o hent, ra vezint digaset adarre warnan gand ar c'houlaouenn ha ne ray morse diouer d'ezo, ha c'houi, mamm garet, eo a vezo ar c'houlaouenn-se evito, rak sur oun, ne ankounac'haoc'h biken na Doue hag Euskadi, ha goude ma vefe re all o klask o talla pe ho kourdrouz.

Va gourc'hemennou kaloneka d'an holl, ha dreist-holl d'am moerebezed leanezed ha d'eoc'h c'houi, va zad ha va mamm, va breudeur ha va c'hoarezed keiz, va c'harantezusa pok a-berz ho mab ha breur a varv laouen oc'h ober ar pez m'eo dlcet.

Gastelu-Elexabeitia, 29 a viz du 1936.

J.-M. DE URREUTIA Y ALDAMA.

Ar soudard kalonek-se a varve antronoz an deiz ma skrive al lizer kaer-se....

Doue r'e bardono.

EVIT DONT WAR ZIKOUR AR VASKED

HARLUET E BREIZ

Basked, merc'hed ha bugale, a zo deuet eus Bro-Vask (Euzkadi) e Breiz, o tec'hout a-naok ar brezel skrijus a ra kement a freuz en o bro. An dud paouer-se, harluet, a zo en eur stad gwall reuzeudik.

E Montroulez, ez eus bet savet, er miz tremen, eur Strollad katolik, evit dont war o sikour.

Digemeret a ra dilhad, loereier, bouteier, c'hoarielloù, evid ar vugale-se (5 da 15 vloaz, paotred ha merc'hed) ha profou ivez.

O c'has d'an dimezell Le Goaziou, secrétaire du Comité Catholique de Secours aux Réfugiés Basques, place Thiers, Morlaix.

Bleuniou-Breiz

kan ar Bleun-Brug

Allegretto

Gant ho kle- ie- ri- gou ruz- wenn,

Brug- Breiz, so- nit heb e- han, Er Menez ha

wur an te- ven 'Vid an holl gwi- ti- bu- nan,

War an te- ven hag er Me- nez, Gand an e- zen

flour he- jet So- nit eur c'han a le- ve- nez

Rak Breiz a zo di- hu- net!

I
Gant ho kleierigoù ruz wenn
Brug Breiz sonit heb ehan,
Er menez ha war an teven,
'Vid an holl gwitibunan ;
War an teven hag er menez,
Gand an ezen flour hejet,
Sonit eur c'han a levez,
Rak Breiz a zo dihunet !

II
Sonit kaonv d'an dizunanvez
Ha d'he diou c'hoar milliget,
Diegi ha diwiziegez,
Ha galvit ar Vretoned ;
Ha ma ra e zle peb hini
Beleien ha tud desket,
Tud yaouank ha tud er gozni,
Breiz a vezo adsavet !

III
Sonit, sonit, kleierigoù
Sonit pell ha sonit krenv,
Ken na glevint hoc'h ekleoiou,
Ar Vretoned 'zo, en nenv,

Ma pedint Doue da deuler
E zaoulagad benniget
War vamm-vro baour ar brugeier,
Ha Breiz ne dremeno ket !

Y.-V. PERROT.

Ar son-man a vezo diskleriet e gouelioù kaer
Bleun-Brug 1937, gand merc'hedigoù skol Santez-
Anna Plougastel...

Kenstrivadeg ar violons

E Bleun Brug Plougastel

Ouspenn kenstrivadegoù an displeger, ar prezege-
rez, ar c'han, ar biniou hag ar vombard, ar Bleun-Brug a
lak war zav er bloaz-man eur genstrivadeg all : hini ar
violons.

Eun nevezenti eo eta. Gouzout a reomp e vez desket
ar violons e darn eus skolioù Breiz-Izel, breman, ha setu
perak hon deus kavet mat sevel eur genstrivadeg evid ar
vugale hag an dud yaouank a labour war ar violons.

Setu aman ar reolennoù :

Eur zon a zo bet savet a ratoz kaer evito gand an
Aotrou A. Piriou : « E SKEUD AR PIN ». Ar violonse-
rien o devezo eta da zeski ha da zeni ar zon-se.

Ouspenn-se, e c'hellint seni ivez unan all, dibabet
ganto o-unan, gant ma vezo breizek an ton.

Ar genstrivadeg-se evel ar re all a zigoro da 8 eur,
e Plougastel d'ar 24 a viz east.

Goulenn « E SKEUD AR PIN » (14 real), ouz an
Union des Œuvres Bretonnes, Pleiber-Christ (Finistère).

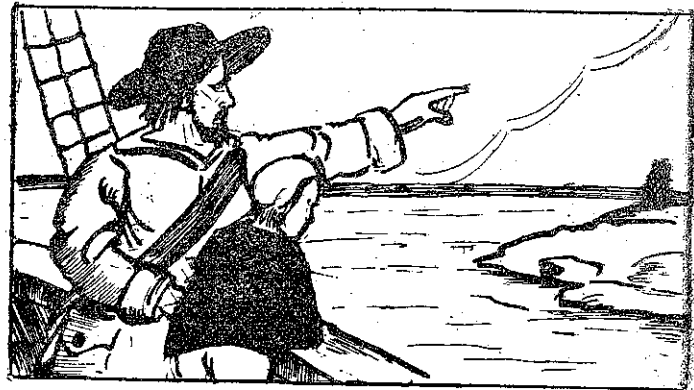

Tenzor

al laeron-Vor

Goude beza debret eun tamm bennak d'e goan e yeas Gwenole da c'hourvez. Brevet e oa gant an anken, hag ar skuizder. Ne gouskas ket nemeur koulskoude rak bep eur mare hunvreou spourenez a deue d'e strafuilha e kreiz e gousk ha d'e lakaat da zihuni gant ar spont.

Antronoz, mintin-mat, e savas ar paotr war c'horre ar douz. Er pellder, war an tu kleiz, edo an douar war wel. Ar vartofodet a lavaras da Wenole edo o lestr o tremen e-biou Inizi Bahama a ze-

etre gourenez Florida hag enezenn vras Havana. Dirak ar « Virgen del Pilar », lestr al laeron-vor, bihan-bihan en dremwel, a gandalc'he da gerzout gant tiz. Doare a oa gantan da veza herc'houc'h ha da c'hounit tachenn war hini ar Spagnoled. Kement-se a veze eur rann-galon evit Gwenole a gredas neuze ne welje mui Berc'hedig. Dont a reas an daelou da c'hlebia e zaoulagad hag an enkreiz d'e lakaat da hirvoudi.

Daoust d'ar pezh a grede ar mous, ne goll ket lestr ar Spagnoled gant hini paotred ar banniel du, met anat e oa koulskoude e sant koulz an eil hag egile da gerzout. Ar « Virgen del Pilar », frank ha ledan, a ginnige d'an avel gouelioù divent ha redek a rae war ar c'houmou evel eul labous bras e kreiz an oabl, pounner ha nerzus e neuz. Lestr al laeron-vor daoust d'an doare en devoa da veza kalz bihanoc'h ha disteroc'h eget egile a oa ken lijer hag hen.

Kement-se ne reas ket d'ar Spagnoled koll kalon. Fizians o devoe en o lestr hag e lavarent an eil d'egile e pakjent e berr-amzer al laeron-vor ma c'hoarvezje gant eur fun bennak terri e fardaj

ar re-mañ pe d'eur ouel distaga, ar pezh en em gave alies awalc'h war al listri a veze re a lien ouz o gwerniou.

Hag e gwirionez holl ouelioù an daou lestr a oa dispaket hag an avel o c'houeza enno a lakae ar gwerniou da zraskal dindan o bec'h.

Pell amzer e padas ar redadeg stre ar Spagnoled ha paotred Santo Domingo. Epad meur a zevez ha meur a nozvez e poanias an aner ar « Virgen del Pilar » da dizout ar vorbreizerien. Dre ma festiae an daou lestr ouz Bro-Florida e teue aon d'ar c'habiten Gomez della Sierra d'Oro e kavje an enebourien an tu da vont da guzat en eur pleg-mor pe eur ster dianav bennak ha da dec'hout

kuit goude hep gouzout dare d'ezan. Lakaat a reas e wella gedourien e kestell e lestr hag e c'hourc'hemennas d'ezo beza bepred war evez.

Eun devez e-lec'h kenderc'hel gant o hent war-du ar gwalarn evel ma oant krog d'hen ober abaoe ma edo ar « Virgen del Pilar » o redek war o lerc'h e reas al laeron-vor eur gorn-blegenn hag e kerzjont etrezek ar c'hornog pe ar c'huz-heol. Eul lestr spagnol all o tont diouz tu an hanter-norz o devoa gwelet ha gant aon da veza paket etre daou dan e kavent gwelloc'h dilezel an hent edont oc'h heuilh. Breman e verdeeni etrezek Bro-Florida hag ar « Virgen del Pilar » a reas evelto.

War-dro ar c'hreiz-deiz e welas ar Spagnoled an douar dirazo hag a-benn serr-norz edont tost awalc'h d'an aod. Met lestr paotred Santo-Domingo n'edo mui war wei. Ar c'hedourien a c'hopas d'ar c'habiten, e oa aet ebarz eun aber ledan hag en devoa kendalc'het da gerzout war ar ster a daole he dour eno er mor.

Ar « Virgen del Pilar » a chomas a-zav rak ne grede ket ar c'habiten he c'has larkoc'h gant aon d'he zeurel war eun draezenn pe eur garreg bennak hag ober a reas kerkent eoria al lestr eno. Goude beza klasket an hed hag an ec'honder war ar gartenn e l'varas d'e dud edont dirak aber ster Sant-Yann, e bro an Apalaché, er Florida.

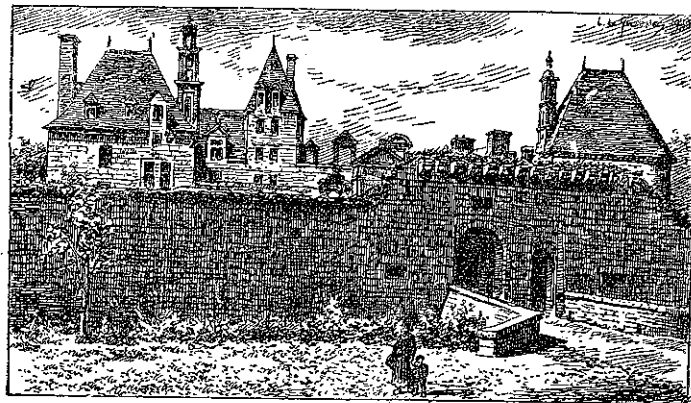
Daoust ha petra e teue Berc'hedig da veza epad an amzer-se ? Lestr he skraperien bleinet-mat gant tud anaoudek eus doareou ar vro ma edont enni a gerze diarvar war ar ster hag a lakae da greski an hed a oa etrezo hag ar re a glaske o ziza.

(Da heuilh).

**Evit ho lakat da
zistagella mat ho teod,
livirit dek gwech :**

**AR BIG WAR AR GLED
AR GLED A BLEG
HAG A RA FREG.**

Kastell Keryann

EVEL eun taol-kurun e teuas an dispac'h bras, hag hor c'horn-bro, daoust d'ezhi da veza pell dious Pariz, ne voe ket espernet. N'eo ket ouz ar re fall, laeron pe vuntrerien, o devoa droug an dispac'herien, met ous ar re wella ; ouz ar re a gave d'ezo a oa uheloc'h egeto, pe dre o spered, pe dre o danvez, dre stad o familh, pe dre ar vad a raent endro d'ezo ; ous ar veleien hag an noblansou e tiskouezent kaout ar muia droug ; met, kement hini a heulie ar relijion gristen, a oa e riskl da goll e vuhez.

Markizez Keryann ne oe ket lezet e peoc'h ! Da genta, e c'houlenjont arc'hant diganti hag e miz ebrel 1790, e rankas rei 4.500 lur evit sikour ar c'houarnamant a rae dija kement a zismantr er vro, rak tud divorc'hed n'oant ken ! Eur zomm vras e oa an dra-ze rak an arc'hant en devoa ouspenn dek gwech muioc'h a dalvoudegez neuze eged breman. Hogen, gwasoc'h-gwaz ez ae an traou er vro, ha tri bloaz goude, an dispac'herien a roe urz d'ober e pep kanton, eun enklask en tiez da c'houzout ha n'oa netra kuzet enno, nag aour, na beleien, evit paka peg en eil pe en egile. Itron Geryann a nac'has digeri dor he c'hastell d'an enklaskerien, hag e voe kavet, dre-ze, eun digarez vras evit he faka en toull-bac'h.

Mont a reas, eus ar gêr, dre eun hent dindan an douar, hag e c'hellas kerzet betek Kastell-Paol, heb beza anavezet : unan eus he mitizien he devoa he gwisket gant he dilhad he-unan. Setu e veze kemeret evid eur vaouez koze eus a Sant-Nouga. He c'hoar, an itron de Launay, he devoa eun ti e kêr Gastell; en em wiska reas ive, evel ar varkizez, hag e chomjont o diou, en ti, kuzet epad an deiz, en eun toull kuz a oa ennan. Siouaz ! antronez, ec'h en em gavas an dispac'herien warno, diskuilhet m'oant bet, marteze, gand unan bennak ! Diou o bou-teier-lêr e voent anavezet ! Dre vall da chench o dilhad, n'o devoa ket bet amzer d'o lammet ! Raktal e ouent kaset da Lesneven ; eno, e ouent dalc'het en eun ti, epad eun dervez pe zaou, dindan lagad paotred ar freuz ; da c'houde, e ouent kaset da Vrest, er prizoun ; kement-man a en em gavas e miz du 1793. Seiz miz goude, d'ar 27 a vezeven 1794, e ouent tennet cus o zoull evit beza barnet. Ne jomas ket ar varnerien da goll o amzer ganto ; o c'hondaoni a rejont, heb o c'hlevet, da veza dibennet en hevelep dervez. An itron de Launay a oa bouzar, ne glevas ket ar zetans, hag a c'houlennas digant he c'hoar : « Petra leveront, va c'hoar ger ? » Heb eur ger, ar varkizez a ziskouezas he gouzoug, hag o diou, neuze, e rejont sin ar groaz gant devosion, evit rei da anaout ec'h asantent ober bolontez Doue. Sevel a rejont war ar chafod, en dervez-ze, e Brest, eur miz araok m'oa diskaret Robespierre. An itron de Launay a oa oajet a zeiz vloas ha tri-ugent, hag an Itr. a Goatanscours a zek vloaz ha tri-ugent : ganti oa echu gand an hano a Goatanscours. Ni a garfe beza bet eur skeudenn pe eul livadurig anezi, evit hen lakaat dindan daoulagad lennerien « Feiz ha Breiz », met, kaer hon eus bet poania, n'hon eus kavet netra, ha n'eo ket souez ! rak, kerkent m'oa deuet ar c'helou e oa paket ar varkizez ha kaset d'ar prizoun, toulladou preizerien diouz Lesneven ha Landivizio a deuas da lakaat ar skarz war Geryann ! Breset ha drailhet e voe pep tra ; kement hini a deue a venne kas gantan eun dra bennak ! Ar pezh ne voe ket torret neuze a voe laeret.

Daou vloas goude m'oa dibennet Loeiz XVI, roue Frans, pôtrede gouarnamant ar Republik a zavas aoun

ganto da veza diskaret d'o zro ; ha war zigarez da viretous an dud diwar ar maez d'en em glevet ha d'en em zével en o enep, e lakjont, en eur mareat parrezioù, soudarded evit « derc'hel urz », emezo. Kastell Keryann a oa goull ; perc'hennet oa gand ar c'houarnamant ; kaset e voe di eur vandenn zoudarded. Epad pevar bloas ma chomjont ennan, e rejont eur pezh distruj ! N'ouzomp ket end-eün penaos eo chomet ar mogerioù en o sav ! A-benn ar pevar bloaz e oa siouleet ar vro ; héred an diou itron a Geryann a c'houlennas eun digoll evid ar reuz o devoa grêt ar zoudarded ! Ar re-man a ouie oa pinvidik bras ar varkizez, hag a gave d'ezo he devoa kuzet aour ha mein pri-sius ; ar re oa bet en o raok, paotred Lesneven hag all, o devoa kavet ha kaset ganto meur a dra a dalvoudegez, hag ar zoudarded a c'hoantae kaout kement all ! Freuzet hag eilpennet e oue pep tra ganto : leurioù ar saliou, al lambruskou a voe tennet ha dêvet, ar solierou diframmet, ar gwer war ar prenecher torret, ar mogerioù distaget, heskennet ha laket d'ober tan ; ar mogerioù toull !

Ar gwez a veze pilet ganto, met glas oant d'ober tan, hag evit hen lakaat da gregi e piljont eun tamm lochenn vihan a oa el liorz.

Tad an itron a Goatanscours en devoa eur c'hoar, Roberta, dimezet gand an Aotrou Kont du Krevy ; eur verc'h a c'hanas d'ezo, Roberta ive, a zimezas gand an Aotrou kont de Brilhac ; mab ar re-man a oa beo d'ar poent-se hag a oa hêr, evid eul lodenn, d'an diou itron dibennet.

Diou kostezenn o mamm edo : an Aotrou de Treve-neuc, mab d'eur giniterv d'ezo, hag an dimezel Chambon d'Arbouville, leanez. Roet e voe d'an tri-ze, eta, evit kempenn kastell Keryann hag e lakaat er stad m'edo araok, roet e voe ar zomm a 3.600 lur. Er mar-ze, e oa c'hoaz koajou bras e Keryann ; dirazomp ez eus eur paper koz a zo merket warnan ez eus 12.500 gwezenn er c'hoad.

An Aotrou de Brilhac a oa divroet gand e wreg yaouank hag e verc'hig ; diberc'hennet e voe e vadou, ha kastell Keryann a voe gwerzet gand ar C'houarnamant. Eun noter eus a Lesneven, an Aotrou Le Tersee, e brenas, hag e baeas 98.000 lur ; ha pa zistroas an Aotrou de Brilhac, an den leal-ze e rentas d'ezan en hevelep priz m'en devea e brenet.

TINTIN ANNA.

Al Louarn Besk

Daoust da Lanig al Louarn
 Da veza skanv e skouarn
 Oa deut eun tamm berr-welet :
 Dre-se eun deiz 'voe devet,
 (Grit, mar plij, eun azevadenn
 Ma kontin d'eoc'h an abadenn).

E kichen eur glud noz-deiz
 Oa war evez eur pezh ki-bleiz,
 Ha stag oa gant eur chadenn hir
 Setu ma ranked paea 'r gwir
 Evit tremen an harzou.

Morse Lanig 'n despet d'e ardou
 N'hellas lammet dreist an treuzou :
 Gwelet 'veze gant Medorig !...
 Eun deiz Medorig, dreist ar c'hleuzou,
 O redet ar Paborig
 Voe kemeret 'vit eur bleiz
 Hag e dammig buhez touzet.
 Lanig avat 'c'hoarzas eleiz...

Chom 'reas daou pe 'dri dervez 'vel mouzet
 Goudeze 'tispakas e benn
 Ha iao ! 'trezek ar glud !...
 Erru oa an noz a-grenn
 Ha pep tra oa gozik mut.
 Setu hen a-zav pûchet
 O klask eul labous klujet
 Kaout 'rae d'ezan gwelet
 Ar glud a-bez o skrijal,
 Ar gwad o ruilh, o redet,

Ar c'hilhog o kana, an evnig o nijal !
 Sonjal 'rae er strafilh a vije er glud paour.

« Chê ! emezan, eun tamm kig yar n'eo ket dizaour ! »

Ha Lanig da bavatat
 'Vit kemerout e lans ;
 Uhel oa ar voger hag edo o skrapat...
 Paourkêz Lanig n'eus ket a chans !
 D'an ampoent 'voe klevet eur strakadenn
 Ha raktal goude eur hopadenn !
 P'edo Lanig o lammet
 E lost oa bet nammet
 Gant eun traped antellet :
 Piz-piz n'en doa ket sellet !
 Ne reas ket Lanig diou glemmadenn
 Gant aon rak tud an ti.
 Hag hen d'ober unan, diou... hejadenn...
 « Van ebet ! emezan... Risti !
 N'hellin ket kaout va lost hilliget
 Eus a dre dent ar griped-man ;
 Tamm lost milliget ! »...
 Hag e troe ! Hag e sache ! Siouaz er van.
 ...Neuze Lanig a glevas
 Eur gwigour mudurunou
 Gant an aon e tevas
 Ha dip-ha-dap d'ar gêr
 'Vel pa ve kouezet ar c'hurunou !
 Hag a-bell pe a-dost
 Ne sonjas biken en doa kollet e lost !...

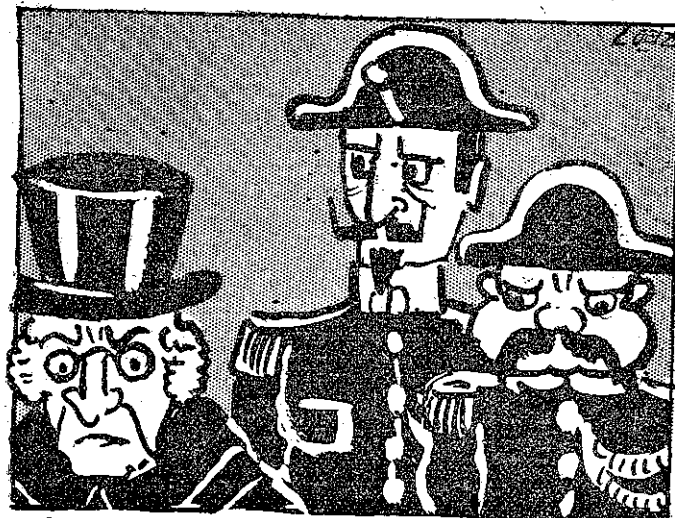
Prestik goude 'voe Bodadeg-Veur
 Gant holl lern ar Rann-Vro.
 Met pell araok an eur
 Oa gant Lanig echu e dro.
 Deut oa 'dreuz-dreuz dre ar c'hoadou
 Rak ar paourkêz n'oa ket boaz
 Da ziskouez evelse e benn-adrenv en noaz.
 Ar re all o tont a strolladou
 Den ne welas Lanig savet
 Da respont d'o goure'hemennou :
 Chom 'rae difinv evel staget.
 Degouezet holl ar bandennou
 'Voe da Lanig kinniget

Kemerout penn ar vodadeg !
 Her rei 'reas, hen pistiget,
 Da Berig, deut dibec'h eus pep skrapadeg.
 Pephini kerkent da zispaka
 Ar pez a oa ouz e waska.
 Erruet eta tro Lanig
 E lavaras : « Dre Varijanig !
 Me gav e vemp a zoare
 Etouez holl lern Menez-Are
 Ma ve hol lostou krennet ! »
 Ger ebet; an holl vuzellou 'chom prennet.
 « Petra 'ra adrenv hor c'hein ?
 Dastum ar pri, ar gliz, ruza etre ar vein
 Chê ! na pebez tra vezus
 A stlejomp war hor roudou !
 Diskouez 'ra hon hent d'ar chas madeleuz
 'Vel m'her gra d'an tach ar broudou. »
 — « Hopala ! eme Ber,
 Ni ray 'velse emberr
 Mat 've koulskoude
 Gouzout penaos 'vemp da c'houde
 Rak-se 'vo boulc'het ganez ! »
 Ha daou pe dri 'grog er paour kêz !
 Ne gavchont nemet eun dra dougn :
 Eul lost oa, met... eul lost moug'n !...
 « — Chom pennher n'oa ket e c'hoant
 Rak evelhen n'eo ket re goant,
 E lost en deus kolllet ! »
 A hope an holl lern da c'hoarzin dirollet.
 Na pebez jadao
 'Savas war ar paotr brao !
 Gant al lern, ar c'hiz koz n'eo ket bet nac'het ;
 Lanig, an nevezour, kempenn 'zo bet sac'het.
 Ar gizioù koz eo ar gizioù fur
 Ouz o heul en hent mat emamp sur.

Mae 1934

Yann GORRIGAN.

Ar medesin koz...

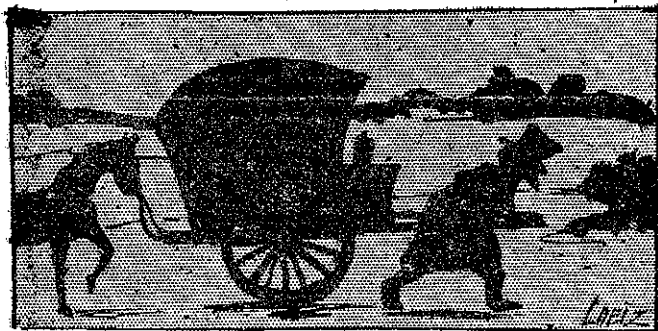
hag an Archerien

Gwechall-goz e oa e Ploudiern eur medisin koz ha n'en devoa ket e bar e Kerne. Karet e oa gant holl dud ar barrez a zouje anezan evel eun tad. Koulskoude e lavaran eur gaou marteze rak e-touez ar re-man e oa eun nebeut paotred hag o devoa eun tamm kasoni euz ar medisin koz. Ar baotred-se, daoust d'ezo da zougen dilhad glas ne oant ket eus glaziged Ploudiern. An archerien oant, difennourien ar reiz hag an urz-vat.

Penaos eta, o devoa ar re-man kemeret droug ouz ar medisin, gwella den a veve d'ar mare-se ? Ne oar den mat a-walc'h na penaos na perak. Meur a hini a lavar en devoa bet c'hoariet an « froad-leue » da « Veg-e-dog » alies, rak karout a rae c'hoarzin e walc'h pa gave an tu hag an Aotrouned-man, brazig an tamm anezo, o divije touet e gastiza evit an dismegansou-se.

Diouz e du, ar medisin koz a oa war evez.

Eun devez e yeas, e gwetur, da welout eun den klañv ha da leet e voe gantan kalz pelloc'h eget ne sonje. Pa oa o tistrei d'ar gêr e oa an noz tenval-sac'h. Klask a reas enaoui ar c'houlouenn ei letern, met ne gavas enni nemet eur pennad poulc'henn devet war eun tammig soa teuzet.

« Fenez, eme ar medisin, e vo eur gwall abadenn ! »

Ne oa ket peurlavaret e c'her gantan mat awalc'h pa glevas trouz kezek o taoulammat war an hent bras. Ne chomas ket ar medisin pell en arvar. Kerkent e kasas marc'h ha gwetur war c'hlaizenn an hent hag e tisternas e loen. Heman a voe staget

raktal diouz lost ar wetur ha, dioustu, en em lakeas ar medisin etre al loc'hennou ha... yao d'ar gêr, ma ouie, karr hag all.

Dre eurvad evitan e oa dinaon gant an hent betek ar vourc'h. Ar wetur, skanvig awalc'h, a gerze brao da heul ar medisin a oa c'hoaz kalet evel eur pengoz-dero, daoust d'ezan da veza oajedig mat.

Trouz daoulamm ar c'hezec a dostae bepred hag eur vouez a c'hopas : « En ano al lezenn, chomit a-sav ! » Ar medisin a baouzas da vale. Kerkent e tiskennas an archerien diwar o c'hezec, o faperiou dispaket, dare da verka dre skrid eun dizentidigez ken anat ouz al lezenn. « Petra a c'hoarvez ganec'h, va zud vat ? eme ar medisin koz dinec'h-tre. Daoust hag-hen e vo ret d'in deski d'eoc'h ho micher ? Abaoe pedavare ne c'hall ket eur c'harr-dredud kerzout war an henchou heb goulou ? »

Ne chomas ket an archerien da c'houlenn an eur, e c'hallit kredi.

Flep e oant o vont kuit, flepoc'h eget eul louarn a vije bet « louzet » gant eur yar.

YEUN.

FARSEREZ !

EUN DEN NEC'HET !
— N'ouzoun ket petra a c'hoarvez gant va c'harr-tan, rak kaer am eus ober, ne ya ket war a-drenv !

KELEIER AR MIZ

DAOUST D'EZAN DA VEZAN KEMMET AR FILM « TOUT VA TRÈS, MADAME LA MARQUISE » A ZO ATAO EUN DISMEGANS EVID AR VRETONED

« N'eus ket pell oun bet o welout, e Versailh, ar film « Tout va très bien, Madame la Marquise »... Sebezet oun chomet ! N'oun ket evit kompren e teufe tud 'zo da hunvreal sevel filmou ken dist-se. Hag ouspenn-se, ma 'z oun eur Breizad penn-kil-ha-troad ez aet droug ennoun dreist-holl pa 'm eus klevet eur c'hoz mous a-drenv va c'hein o lavarout krenv :

— « Tu parles ! Il est « marrant » le Breton ! S'ILS SONT TOUS DE CE « CALIBRE » ! »

N'en deus ket bet amzer da lavarout hirroc'h, rak goulennet em eus digantan :

— « Si tu veux parler si fort, il y a la rue à côté ; c'est un Breton « calibré » et « marrant » qui te parle. »

M'ho pefe gwelet e fri oc'h astenn ! Poan am oa o virout da c'hoarzin, ha koulskoude c'hoant « ouela » eo em oa kentac'h !

N'em eus ket gwelet ar film-se en e zoare kenta, met ar pezh a lavaran ez eo ar film-man en doare m'eman, dismegansus mous bet evid hor Breiz hag evit he Bugale.

— « Qu'est-ce qu'ils prennent pour leur « grade », les Bretons, a lavare eun den aet war an oad en eur zont er-maez. »

Eur Breizad, soudard e Versailh, eo a lavar d'omp kement-se.

Rak-se 'ta, daoust m'eo bet « gwellaet » (?) ar film eüzus-se, kendelc'her a ra da ober goap ac'hanomp e Breiz. C'hall hag er broiou all.

Met evelato, e Breiz, rener sinema ebet n'en deus ket kredet e ziskleria ! Eun dra vat eo dija !

**WAR « FEIZ HA BREIZ » MIZ EOST
E KAVOC'H REOLENNOU GOUELIOU
PLOGASTEL, WAR O HED.**

GOUEL HOLLGELTHEK HA BODADEG AR VARZED E PERROS-GWIREG

EUS AR 24 D'AR 27 A VIZ GOUERE 1937

Gouel bloaziek ar Varzed, a hanver Gorsedd, a vezo dalc'het er bloaz-ma, e Perros, eur gêrig a Vro-Dreger hag a zo deut da veza brudet bras e mesk ar re a gar mont da vord ar mor. Ar pezh ne vir ket ouz tud ar vro da zalc'her start d'o brezoneg.

Gouelioù ar Varzed a vo evel kustum eur genstrivadeg Skritellou brezonek. Bez' e vo ive eur genstrivadeg lenn ha skriva brezoneg d'ar vugale ; eur gonferans war skrivanierien Bro-Dreger, gant F. Ménez, kelenner mistri-skol ; teatr pe c'hoariva poblus ; dansou giz ar Vro, gant pevar pe bemp rumm deut a Dreger, a Gerne hag a Nao-ned ; bez e vo kaniri gant ar varzed ; ambrougadedou dre gêr ; eun oferenn evit an anaon, hag eur brezegenn vrezonek ; bez e vo « al lidou » a vez graet en eul lec'h uhel war ar maez, evit digemer izili nevez ar Skol Varzek, ha ne brezeger enno nemed e brezoneg ; erfin, pôtrede ar Brezoneg er Skol o deus goulennet eun abardaevez evito a-unan da ziskleria d'ar bobl e pe boënt emômp erru gant kelennadurez hor yez er skolioù. Urz o devo an enebidi da dlabutal, na petra 'ta. Kaout a raint teodou distagellet da respont d'ezo.

Met ar pezh a zishenvelaio Gorsedd 1937 dioues ar Gorseddou all bet abaoe fin ar Brezel, a vezo digouez eur Strollad danserien deuet eus a Vro-Skos, ugent bennak anezo a leverer, hag a zanso korolloù n'int bet biskoaz gwelet dre ama : eun dudi e vezo sur.

Ouspenn, eur ganerez Skosiad pimpatrom d'an Dimezel Russel-Fergusson, bet kanmeulet e Rosko, a gano sonioù an Enizi Hebridou ; hag eur barz brudet a Vro-Gemri, Owen Bryngwyn e hano, a reio eun tanva d'ar bobl eus sonerezh hag eus barzoniez vurzudus e gontre, a zo leshanvet « eur mor a gan ». Erfin, levriou brezonek a vo lakeet war wel.

Epad ar valeadenn, ez eer da zaoulina war beziou Anatol Ar Braz, Erwan Berthou, Narcisse Quellien (eus ar Roc'h), ha Charlez ar Gofik.

Setu peadra da implija pevar devez leun-barr.

BRETONED NEVEZ GANET

D'an daouzek a viz mae ez eo bet ganet, e Kemper, Padraig Bricler, mab da Yann ha da Annaig Prud'homm-Ker e bried.

Yec'hed mat ha buhez hir da filhor bihan sant Padraig.

BRETONED AET DA ANAON

Deuet eo beteg ennomp kelou glac'harus maro an dimezell Paula de Kercadio, eus Dinan, dre wall-zarvoud, d'ar 26 a viz mae.

— An Itron Noury, eus Kraon, mamm hor mignon mat A. Nourry, apotiker e Plonevez-ar-Faou.

— An Aotrou Clerc, kelenner e Skolaj Itron-Varia e Gwengamp, maro d'ar 15 a viz mezeven, d'an oad a eiz vloaz ha daou-ugent, eur galon aour a zen hag a roe harp ar pezh ma c'helle d'ar brezoneg e Bro-Dreger.

Doue r'o fardono.

BRETONED NEVEZ EUREUJET

D'ar 15 a viz mezeven, eo bet eureujet e iliz Itron-Varia-Glignancourt, Yvon ar Voyer, breur heñha hor c'hen-vroad mat Dorig, hag an dimezel Huguette Halbaouer, ginidik eus al Lorren.

Hor gwella gourc'hemennou d'an dud nevez-se.

Yec'hed ar Vugale

ar "SIROP FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-mañ a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriuo diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun. e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo iligor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stâg outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

An traou kaera a weloc'h e Bleun-Brug Plougastel :

D'AN 21 A VIZ EOST, e vezo digemeret e Plougastel, gand ar brasâ enoriñ, da greisteiz, relegou sant Gwennoù, ar re viret e Montreuil, e eskopti Arras, koulz hag ar re viret e Breiz-Izel.
Da 20 eur 30, BELLHADEG VREZONEG.

D'AN 22, da 10 eur, PARDON bras sant Gwennoù, e iliz-parrez Plougastel. — Da 14 eur, gousperou ha prosesion bras relegou sant Gwennoù. — Da 15 eur 30, c'hoariadeg, kaniri, soniri ha korfoloù breizek ha keltiek. — Da 21 eur, e tal ar C'halvar, BURZUD ADSAVIDIGEZ BREIZ, a vezo disklerjet gant c'hoarierien wella Breiz-Izel hag harpet gant son ar c'hleier, an trompilhou hag an ograou.

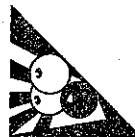
D'AN 23, da 9 eur ha da 14 eur : STUDIADegoU. ... Da 20 eur 30, C'HOARIADeg VREZONEK.

D'AR 24, eus a 8 eur da 11 eur, KENSTRIVADegoU bloaveziek ar Bleun-Brug.

Da 11 eur, OFERENN-BRED milvet bloaz adsavidigez Breiz, e tal ar C'halvar. Prezegenñ vrezonek gand an Ao. Trehiou, eskob Gwened. — Da 12 eur, lein ar Bleun-Brug. — Da 14 eur, BISTEDDFOD : soniri, kaniri ha roñdigez prizioù ar Bleun-Brug.

D'AR 25, TRO LEON, dreist-holl evit gwelet Lanriouare ha Runeven, lec'hioù brudeta Breiz-Izel gant stourmajou ar bloaz 937.

FEIZ HA BREIZ

Breiz o tiskouez he anaoudegez vat

Evel m'hon eus lavaret, meur a wech, hor Breiz-ni, laeret, dismantret ha flastret gand an Normaned, a zo bet adsavet, mil bloaz a zo, da genver ar bloaz-man, hag an hini a labouras ar muia d'hen adsevel a voe eur manac'h eus a Landevenec, tec'het, gand e genvreudeur, betek kêr Montreuil, er Pikardi.

Eur wech trec'hêt an Normaned, ar Vretoned, evit diskouez o anaoudegez vat, a roas dourn d'an Abad Yann, da adsevel manati Landevenec, devet er bloaz 914, en eur rei d'ezan gwiriou, ilizou ha parrezioù a-bez, a-leve ; setu petra lavar, war gement-se hon istorier bras, an Aotrou Arzur de la Borderie, e trede leor e « Histoire de Bretagne », p. 157 :

« Les services exceptionnels rendus à la Bretagne et à Barbetorte par l'abbé Jean de Landevenec faisaient de la restauration de cette maison une dette nationale. Barbetorte ne la renia point ; il prit sous sa protection Landevenec, et l'on sait la magnifique donation qu'il lui fit en 945 : les paroisses de Batz et du Croisic, de Sucé, de Saint-Mars ; à Nantes les églises de Sainte-Croix et de Saint-Cyr ; de grands droits dans les pêches, les vignes, les salines, — le duc prodigua ses dons et fournit d'amples ressources pour relever l'abbaye. Les seigneurs de toute la Bretagne s'unirent au duc, principalement, comme c'était naturel, ceux de Cornouaille. Le vicomte Dilès, les dames Alarun et Iumargant donnèrent à Landevenec la pa-

roisse de Dineule (aujourd'hui Dinéault) et de grands biens dans celles de Plonéour Cap-Caval, de Beuzec, de Pumerit, de Fouesnant, de Plouzevet. Le comte Budic sur son lit de mort offrit à saint Gwenole la paroisse d'Edern, pendant que le comte de Léon, Even le Grand, lui aumônait les trêves de Laneuffret et de Lan-Rivoare, et Moysen, seigneur du Broërec, celle de Nevez en Carentoir, etc... Aussi la succession des abbés de Landevenec se poursuit régulièrement après Jean. »

Klevet a reamp lavaret ec'h adsaver manati ar Bot-Gwenn, e kichen Plénée-Jugon hag hini Bon-Repos, e kichen Gouarec ; eul levnez vras e vefe, evit Breiz a-bez, ma c'hellfed, staga ivez, evel breman mil bloaz da ad-sevel abati Landevenec, kosa hini Breiz-Vihan, evid ober anezan, evel m'her skriven, e « Feiz ha Breiz » mezeven 1928, eur gwir vanati breizat ha nann eun ti gall ousspenn e Breiz. Her gedal a raer mil bell a zo. Charles de Gaulle her goulenne pa skrive, er bloaz 1865, ar c'homzou-man :

« S'il m'était permis d'exprimer un vœu..., ce serait de voir un ordre religieux nouveau ou, du moins, une division spéciale d'un ordre religieux ancien se consacrer, sous l'invocation des vieux saints savants des deux Bretagnes, à la prédication et à l'instruction de la jeunesse de toutes les classes dans les pays celtiques. Et cela principalement par le moyen des langues indigènes. » (1).

Hà kement-se, hep mar ebet, a vefe kavet mat gand an Iliz, a gar gwelet an holl boblou o viret hag o lakat da vleunia o yezou o-unan.

Ar wirionez-se a zo bet diskleriet, e Quebec, er sizuniou tremenet, gand an Aotrou Mozzoni, kannad ar Pab e Ottawa, dre ar c'homzou-man :

« La Papauté, qui, un jour, a baptisé [votre] race... a aussi béni et soutenu votre volonté de vivre ; par cela même, elle a voulu la conservation de

(1) Les Celtes au XIXe siècle, p. 51.

votre langue, note distinctive d'un peuple dans l'histoire.

« Dans son récent livre sur « Le Canada, puissance internationale », André Siegfried a affirmé : « Dans l'Amérique du Nord, qui parle anglais, l'Eglise ne se solidarise certainement pas avec la petite minorité qui reste attachée à notre langue. »

« L'hommage de votre Congrès prouve une fois de plus que ce jugement n'est pas juste. La Papauté ne prend pas fait et cause pour une langue en particulier, même si elle est celle d'un bloc de 125 millions. Mais elle protège la langue de chaque peuple, parce que c'est l'expression première et suprême de l'homme. Un regard jeté sur les Concordats d'après-guerre suffit pour vous convaincre de mon affirmation.

« Je suis heureux de proclamer ici ce soir, l'histoire est là pour en faire foi, que le Saint-Siège n'a jamais voulu pour sa part et qu'il ne voudra jamais consacrer le domaine de votre langue à telle ou telle province quand elle est l'expression sincère d'un peuple qui se propage et qui s'affirme.

« Soyez unis, soyez forts, perfectionnez votre génie national, agrandissez le rayonnement de votre âme latine et catholique, multipliez la puissance conquérante de votre peuple, et soyez assurés que, comme aujourd'hui le Pape Pie XI, demain ses successeurs béniront toujours votre marche ascendante et l'avenir de votre jeune nation.

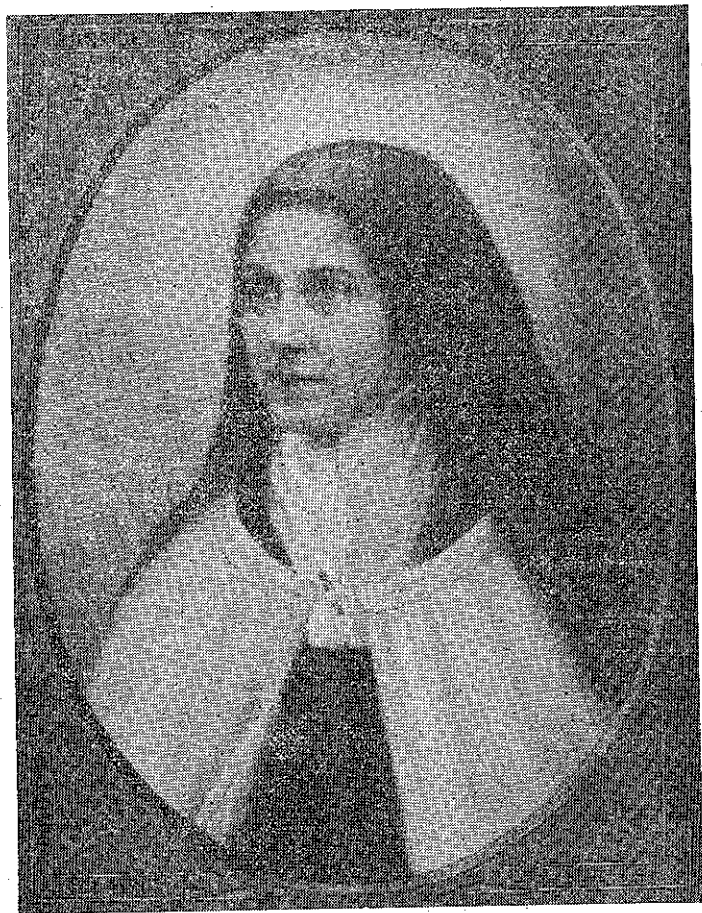
« ...La Papauté, a conclu le prélat, tient en ses mains des secrets de la vie profonde pour tous les peuples dans le développement de leur histoire. »

Gwella-se, eta ma c'hell Bretoned an XX^{vet} kantved ober, e kenver Landevenec, eun tamm, ar pezh o deus grêt Bretoned an X^{vet} kantved.

Kement-se a raint ma vezont holl a-unan : holl evit Breiz ha Breiz evit Doue !

Y.-V. PERROT.

E Lisioux, eur mor a dud a veul ar Zakramant ha Santez Tereza

Al leanez Tereza ar Mabig Jezuz, ar werc'hez he devoa kuzet he buhez gand he vertuziou en eun doare ken dispar, a sked muioc'h mui, dre he santelez, war bep tachen, eus ar bed : n'eus ket eur c'hristen ha n'hec'h anavezfe ket ; n'eus ket unan eus hon ilizou ha n'he defe ket gret eun digemer laouen d'he skeudenn. N'eus ket da veza souezet, p'eo gwir, hervez he c'homzou, e « tremen he baradoz oc'h ober vad war an douar hag o lakât da ganna warnan eur glao a vleuniou roz ».

EUN ILIZ-VEUR ENOR DA SANTEZ TEREZA

Katoliked ar Frans hag ar bed, dre garantez evid ar zantez, o deus sentet ouz galvadenn an Aotrou Picaud, eur Breizad, eskob Bayeux ha Lisioux, hag o deus kaset d'ezan o aluzen evit ma vo savet iliz-veur Santez Tereza. Daoust d'an aked a zo bet implijet evit kas al labour da benn abarz bodadeg bras ar Zakramant meulet ra vezo, an iliz n'eo ket c'hoaz peurachuet ha meur a dra a zo c'hoaz da gempenn en dro d'ezi. Lavarout a raer zoken ne vezo ket peurwisket araok bloaz aman.

KANNAD BRAS AR PAB ER FRANS

Evit benniga an iliz nevez hag evid ive ren kendalc'h broadel ar Zakramant meulet ra vezo, hon Tad Santel ar Pab, Pi XI, a zigas davedomp evel kannad ar C'hardinal ker brudet Pacelli ; zoken m'en defe bet gellet, ar Pab a vefe deuet e-unan en hon touez. Eur garantez ker hirvidik evidomp a dle ober d'hor c'halonou tridal.

Enor bras a zo bet grêt d'ar C'hardinal Pacelli p'eo digouezet e Bro-C'hall. Ar C'houarnamant zoken a zo bet êt d'hen diambroug ; an Ao. Delbos, ministr an traou a zianvaez bro, ar c'holonel Marceau, kaset gant Prezidant ar Republik, an A. Villet, prefet ar Seine, an A. Lange-ron, prefet ar Polis, eur vatailhon gwardou republikan, a zo war gae gar Lyon e Pariz, d'an 9, a-unan gand ar C'hardinal Verdier, eskibien, beleien, kristenien desket hag anavezet, o c'hedal mac'h en em gavo kannad ar Pab.

Da 10 eur 15, an trêñ a zo er gar hag ar C'hardinal a zo digemeret e kreiz al levenez ar vrasa, epad ma strak

an daouarn. Klevout a raer ive : « Bevet ar Pab ! Bevet ar Pab ! » Araok pignat er c'harr-dre-dan, ar C'hardinal a jom eun tachad da gomz gand ar ministr Delbos ; unan eus e c'heriou d'ezan : « Bras meurbet eo va levenez da c'hellout bale a-nevez war zoutar ho pro ».

E Lisieux an digemer grêt da gannad ar Pab a zo bet ive kaer meurbet. D'ar zadorn, en abardaez, an A. Picaud, gant tost da 70 eskob, a zo er gar. En o c'hichen, e c'heller gwelet an A. Angeli, prefet ar C'halvados, a dle reseo ar C'hardinal e hano ar C'houarnamant ; sous-prefet Lisieux hag ar mear ; evid enori ar C'hardinal Pacelli, ez eus ive, renket war an hent a heulio, teir vatailhon soudarded war droad hag unan war loan. En eur ger, n'eus bet espernet netra evid ober da Gannad ar Pab an digemer ar c'houeka.

PREZEGENN AR C'HARDINAL PACELLI

D'ar yaou, 8 eus ar miz, ouspenn 40.000 paotr ha paotrez a ziredas a bell hag a dost da veuli an Osti zantel, ha, goude kreizdeiz, Eskob Rouan a reas d'ezo eur brezegenn vrao tennet diwar gomzou an Tad Santel Pi XI : « Bez' e vezo sent e touez ar vugale » aketus da gomunia. En deizioù a-c'houdevez, kalz a dud yaouank ha war an oad, kalz a veleien a deuas da zelaou kaozadennou diwarbenn ar Zakramant ha santez Tereza.

Evelato, d'ar zul 11 eo ec'h en em vodas eur mor dispart a dud, en iliz nevez hag en dro d'ezi. Da 9 eur 10 ouspenn 200.000 den a dride war al leurenn, pa voe gwelet ar C'hardinal Pacelli o venniga an ti dudius savet da zantez Tereza. Goude al lidou-ze, en eur galleg freas, an Eskob bras a reas eur brezegenn zispar meurbet. Displega a reas tri mennoz uhel : an Iliz a zo templ an Aotrou Doue, ar C'hendale'h en enor d'ar Zakramant a zo templ Doue, ene-santez Tereza a zo templ Doue. Hag en tri dempl-ze, ne wel nemet eun templ : Jezuz savet a varo da veo. « Rak er C'hrist, Roue divarvel ar c'hantvejou, eman hor buhez ; Ennan, ema heol ar c'hendale'h-man en enor d'ar zakramant ; Ennan, eman gloar Tereza eus Lisieux... Er C'hrist, e vev E iliz gant holl rouantelez Doue er bed-man. O ! perak eta ar bed n'hen anavez ket ? Perak en deus

kas outan, epad koulskoude ma rank, en nenv, war an douar hag en ifern, pep glin plega da hano Jezuz ha pep yez anvav E c'hoar ?... Evidomp-ni, ra vezo ar C'hrist, evel ma voe evit sant Paol, hor buhez ! » Tost da eun eur e padas ar brezegenn, ha goude an oferenn, eun nebeut araok kreizdeiz, e voe klevet lavarout edo an Tad Santel ar Pab o vont da gomz d'e vugale bodet e Lisieux.

MOUEZ AN TAD SANTEL AR PAB

Pebez levenez a baras, d'ar c'helou-ze, war dal an dud ! Pebez levencz vrasoc'h c'hoaz, pa gouezas komzou an Tad karantezus e pleg o skouarn !

« Setu Ni, emezan, ganeoc'h, ar Mesaer gand e zenned ker, an Tad gand e vugale meurbet karet.

« Dont a reomp davedoc'h evit pedi ganeoc'h, o kredi start ez eo aze an doare an talvoudusa, zoken an doare ar muia ret da gemerout perz ganeoc'h en curiou ker santel a ro Doue d'eoc'h.... »

Goude beza lavaret pegement eo talvoudus ha ret evidomp pedi, e c'houlenn pedi evit ma reno ar peoc'h er bed ker reuziet war ar poblou gwasket hag ankeniet ; evit ma santelaimp ha ma savetaimp hon eneoù oc'h ober anezo ilizou beo evit Doue a jomo enno gand E c'hras hag E holl vennoziou ; evit ma sikourimp ar re 'zo karget eus ilizou beo hon eneoù da gas ervat da benn o c'hefridi. Goulenn a ra ma pedimp evitan evel ma ped evidomp hag e ro d'eomp e vennoz.

EVEL SANTEZ TEREZA

KAROMP JEZUZ EN HOSTI

Kaer meurbet eo bet goueliou Lisieux ; ar Zakramant a zo bet meulet, santez Tereza a zo bet enoret. Ra zeuy ar zonj eus devezioù ken dudius d'hon dougen da vale bepred war roudou santez Tereza, da veza eveldi, bepred izel a galon ha leun a garantez evit Jezuz chomet war an douar er zakramant meulet ra vezo dre garantez evidomp ; ha neuze hon devezo eveldi eur vuhez talvoudus hag eur baradoz dudius.

War an daoulin pa zeu an noz

Staget oar da vat gant an eost.

Epåd teir zizun brëman, pe beder, diouz ma troio an amzer, emaoamp o vont da veva, war ar mêz, derveziou tenn hag ankenius.

Ne vezo da c'hortoz bemdez, nemet kregi yut el labour, mont war arack, hep kaout damant d'ar c'horf ha d'ar skuizder.

« Gounit a ri da vara diouz c'houezenn da dal », a lavaras ar C'hrouer d'hon tad kenta, goude e bec'hed ; na pegement her santimp-ni, labourerien douar, er sizunveziou-man !

E nep lec'h all ebet, e gwirionez, muioc'h eget en hon touez, e komprer kerkoulz ar gomz-man « n'eus netra hep poan ».

Poan a zo bet oc'h hada, er goanv diweza, dreist-holl ; poan a vezo oc'h eosti.

Poan hon eus bet dija, rak graet hon eus, hep distag, tri derveziad medi.

An heiz hag ar c'herc'h a zo war hed.

Ar vederez, bleinet gant va zad, ha chachet gant daou loan krenva an tiegez, a zo aet, a-dreuz hag a-hed, ar parkadou, hag he deus diskaret, renkad goude renkad, ar c'holoennou-ze a zeblante skuiz o tougen pouez o greun. An herdin bet liammet ganeomp, ha taolet, aman hag ahont, war an douar, a zo henvel ouz korfou maro kouezet war eun dachenn a vrezel.

Ware'hoaz, pa vezint dizec'het mat, e raimp kakua-dou anezo, hag e skoimp war ar gwiniz.

N'eus ket a amzer da goll. Ha petra deufe hon eost da veza, ma ne labourfemp warnan, nemet edoug eiz eur

bemdez ? Abaoue goulou deiz, er mintin-man, betek serrnoz, n'omp ket bet ehanet da vont en-dro.

Pegen c'houek eo azeza ouz taol ar gêr evit koan, ha nag e kavomp gwirion hirio komzou ar zôn :

« An neb a c'houez bemdez a c'houmit e repoz,
« D'an dud vat, Doue en deus graet an noz. »

War-du ar repoz, eo eman breman hor c'horf paour, brevet gant ar skuizder, oc'h huanadi...

Met arack, daoust pegen pounner eo va daoulagad, daoust pegen skarnilet eo va ene, e fell d'in, gant holl dud an ti, koueza d'an daoulin, kroaza va daouarn, dastum, evel en eun hordenn, va holl foaniou an deiz, evit o c'hinnig da Zoue : « Va Doue, abaoue ar mintin, em eus bevet, e c'heller lavaret, e kreiz ho madoberou diniver, ha reuzeudik ma 'z oun, n'am eus ket sonjet ennoc'h ! Penaos em befe ar galon da chom hep ho trugarekaat en abar-daez-man ?

Siouaz, va Doue, re am eus lezet a gabestr gant va skianchou, kalz re a anken, a dregas am eus kemeret gant al labour hag an traou a oa en-dro d'in. E-lec'h lakaat va fizians ennoc'h hepken, em eus fiziet re em nerz, em galloud, ha setu perak pa eur ar boan, ez oun bet trist, hag em eus kavet ken pounner samm an dervez...

Va Doue, pardonit d'in va fec'hejou. Evel m'ho peus va diwallt a-hed an deiz-man, beilhit warnoun edoug an noz, bennigit ar pennad kousket ez an da ober evit kaout nerz, adarre warc'hoaz, da labourat, d'ho servicha.

En em rei a ran d'eoc'h, o va Doue, evel m'emaoun, die'hras, die'halloud, skuiz, hag evel torret holl va izili ouzin. Ar mennoziou-ze eo a glaskan diskleria da Zoue, em fedenn verr, war va daoulin, pa zeu an noz.

L. B.

Eizvet kantved

Abati 'r Botgwenn

1137 -- 1937

« Goude ar gousperou, an Abad hag ar venec'h bodet, en dro da vez hor breur Jili, a gano, bemdez, eul « Libera », evid ene hor breur koulz evit hon hini ha re hon tud en hor raok ha war hol lerc'h. »

Setu petra c'hourc'hemenne Per III, duc Breiz, en eul lizer a gase, er bloaz 1450, da abati Itron Varia 'r

E kreiz an daolenn, maen-bez Jili Breiz.

Botgwenn (1), e parrez Plénée-Jugon, e kreiz etre Moncontour ha Dinan.

Al « Libera »-se, dilezet tost da gant hanter kant vloaz a zo, da lavaret eo abaoe amzer an Dispac'h ruz a stlapas ar venec'h er mêz eus ar vro, a vezo kanet adarre, bemdez, adalek an 29 a viz gouere 1937.

En dervez-se, goude ar gousperou, e vezo grêt pedenn war bez ar paour kêz Jili, breur yaouanka Fransez I, Duk Breiz.

Hag ar bedenn-se a vezo grêt war ar maen-bez a oa war bez Jili, a zo warnan e skeudenn, hag a oa miret, abaoe ar bloaz 1862, e mirdi Sant-Brieg ; kaset e vezo d'e lec'h koz abenn gouel an 29 a viz gouere.

Eun dervez a laouenedigez hag eun nevezenti vat d'ar Vretoned e vezo an dervez-se evit eskopti Sant-Brieg ; an Aotrou Serrand a vezo e penn ar gouel hag en dro d'ezan an Aotrou André de la Villerabel, arc'heskob Melitena ; an Aotrou Florent de la Villerabel, eskob An-necy ; Raoul Harscouët, eskob Chartr.

Eiz kant vloaz a zo, er bloaz-man, abaoe m'eo bet savet abati ar Botgwenn, gant Olier II, Aotrou Dinan hag Agnorea Penteur, e bried.

Daouzek manac'h eus a abati Begard eo a yeas d'ar Botgwenn ; bugale sant Bernez a jomas eno, adalek neuze, betek ar bloaz 1790 ; abaoe an abati, siouaz, a zo kouezet tamm ha tamm en e boull ; eus an iliz, ne jom mui nemet ar mogerioù.

Bez Jili Breiz-ne oa warnan mui nemet drez ha spern ; daoust da-ze, an dud diwardro, a deue da bedi, en e gichen hag a lake goulou da zevi, er pres maen koz, ma veze miret ennan gwechall, gand ar venec'h, ar zakramant meulet ra vezo.

Mat, eur vuhez nevez, a drid dre eno ; ar venec'h a zo distroet ; an-drez hag ar spern a zo stlaped en tan ; ar mogerioù koz a c'hoarz dindan bannou heol an hanv.

(1) Hano an abati a veze skrivet Boquen, betek hen, gand ar C'hallaoued ; eun dra vat e vefe rei d'ezan, goude e adsavidigez, e hano koz ha gwirion.

D'an 29 a viz gouere, an oferenn a vezo kanet etre mogeriou disto an iliz koz, war eun aoter hag e veze laketa al loened da zebri warni.

An Aotrou Serrand, eskob Sant-Brieg, a raio ar brezegenn hag ar venec'h nevez a lakaio mogeriou an iliz koz da dregerni gant an toniou a oa bet kanet enni epad seiz kant vloaz.

An Iliz a zo koz ha bepred yaouank ! sevel, adsevel, hep morse fallgaloni, setu he ger !

Ar pezh a dremen e Botgwenn, a dremenno, fizians hon eus, dizale, e Landevennec.

H. Y. V. 1937

KAMP KERAEEZ, 12, 13 a viz eost.

KAMP AR VOD : Nozveziad 14 ha 15 a viz eost, war Menez Kador.

GOUEL HERBERC'HTI YAOUANKIZ VREIZ

Liderez-enor evit Milvet bloaz Adsavidigez Breiz. Kanaouennou, Tantad war Menez Kador. Prezegenn war Alan Barvek, gant P. S. Durivault.

KAMP AN TREHOU, Nozveziad 15 d'ar 16 a viz eost.

KAMP AR SKOL HANV, Loperhet, Plougastel, eus ar 17 d'an 30 a viz eost.

Arnodenn ar Symbol.

Bodadenn studi etre Herberc'htidi.

Evit pep tra : Skriva da Jermen Breton, Pleiber-Christ (Finistère).

SELAOUIT MAT : war Menez Kador, e vezo grêt gant H. Y. V., eun tantad en noz etre 14 hag ar 15 a viz eost, en enor da Vilvet bloaz Adsavidigez Breiz (1937-1937).

BLEUN-BRUG E PLOUGASTELL : 21, 22, 23, 24 ha 25 1937 a VIZ EOST

Eun diverra eus ar pezh a vezo :

D'an 22 : PARDON SANT GWENNOLE. — Oferenn ar pardon a vezo kanet da 10 eur gand an Aotrou P. Cassez, chaloni a enor ha Rener Skolach santez Austrebertha Montreuil.

An Aotrou Grall, chaloni a enor, ha person e Kraozon a raio ar brezegenn.

Da 14 eur, gousperou ha prosesion bras relegou sant Gwenole.

Goude ar gousperou, war blasenn ar C'halvar, korolou, kaniri ha soniri.

Da 21 eur, war an hevelep plasenn, e vezo diskleriet Burzud bras adsavidigez Breiz ; ar pezh kaer-se ne vezo c'hoariet nemed eur wech.

D'an 23, DERVEZ AR STUDIADDEGOU.

I. — **Eus 9 eur da greisteiz :**

1. — *Ar Bleun-Brug eus a viz eost 1936 da viz eost 1937*, gand an Aotrou Arzur DE DIEULEVEULT.
2. — *Emgann Rumeven, er bloaz 937 ; ar pezh a gomz anezan c'hoaz, en deiz a hizio*, gand an Aotrou CALVEZ, person Lesneven.
3. — *Korfou Sent Breiz, e Montreuil*, gand an Ao. CASSEE, Rener Skolach Santez Austrebertha, e Montreuil.
4. — *Notennou diwarbenn skridoù koz abati Landevennec*, gand an Tad GODU, O.S.B., eus Menez-Mikael.
5. — *Bannou Spered Iwerzon oc'h en em fuilha e Breiz, dre Landevennec*, gand an Tad GOUGAUD, O.S.B., eus abati Sant Mikael Farnborough.
6. — *Ar studioù keltiek hag an doare da lakât ar broioù keltiek da gaout muioc'h a zarempred an eil gand eben*, gand an Doktor Ger. M. J. HAES, kelenner e Nivelles, Beljik.

II. — **Eus 14 eur d' 18 eur :**

1. — *Breiz a vev, dre he c'houerien*, gand an A. F.-M. JACQ, sekretour bras emgleo al Labourerien-douar, eus a Landerne.
2. — *Breiz a vev, dre he zud a vor*, gand an A. F. ANDOUARD, sekretour bras ar dud a vor, Sant-Malo.
3. — *Breiz a vev, dre he artizaned*, gand an A. GUILLOU BERTHOU, sekretour bras Emgleo an Artizaned e Sant-Brieg.
4. — *Breiz a vev dre he oberourien*, gand an A. Yvon BERTHOU, eus a Zant Mark.
5. — *Breiz a vev dre he studierien*, gand an A. GABMOAL, sekretour ar Brezoneg er skol, eus a C'hourin.
6. — *Breiz a vev dre he zud a iliz*, gand an A. L. AR FLOC'H, kelenner e skolach Lanuen, rener *Studi hag Ober*.
7. — *Breiz a vev dre he somiri*, gand an A. BOTE-RAOU, person Gwitevede.
8. — *Breiz a vev dre he arzou kaer*.
9. — *Breiz a vev, dre he gwiskamanchou*, gand an Itron GALBRUN, eus Begard.
10. — *Breiz a vev, dre he skoliou*, gand an A. Yann FOUERE, rener ar Brezoneg er Skol.
11. — *Breiz a vev dre he ziegeziou kristen e komzer enno brezoneg*, gand an Itron Vefa DE BELLAING, eus a Zant-Brieg.
12. — *Breiz a vev dre m'he deus gwir da vev*, gand an A. L. FUR, kelenner e skol-veur gatolik Paris.

D'ar MEURZ 24.

Da 11 eur : OFERENN milvet bloaz adsavidigez Breiz, a vezo kanet gand an Tad Godu hag harpet gant Menezh Kervenat ha gand an holl strolladoù kanerien diredet d'ar gouel.

An Ao. Trehiou, eskob Gwened, a ray ar brezegenn.

Da 14 eur, EISTEDDFOD ar Bleun-Brug.

Evit kaout muioc'h a sklerijenn war bep tra goulennit adalek hanter eost leor

Reolennoù Bleun-Brug Ploug stel

Eiz real, dre ar post.

Her goulenn ouz Union des Œuvres Bretonnes, Pleyber-Christ.

**

Evit beza didrabas epad ar gouelioù, goulennit e bureo ar Bleun-Brug, e ti-kêre Plougastel, eur gartenn a 25 lur hag a roio gwir d'eoc'h da welet ha da glevet kement tra ho pezo c'hoant da welet ha da glevet er pevar dervez gouelioù.

Kenstrivadegoù ar Bleun-Brug er Skolioù

Er miz tremen, ar Bleun-Brug en deus grêt tro ar skolioù a felle d'ezo lakât o bugale da gemeret perz e kenstrivadegoù an diskleria, an displega hag al lenn.

Ar wech kenta eo d'ar Bleun-Brug sevel e genstrivadegoù en doare-se, hag, hon eus gwelet pebez labour kaer ha talvoudus meurbet a c'heller ober hiviziken e skolioù Breiz-Izel, war dachenn ar brezoneg hag istor Breiz.

Setu amañ ar skolioù hon eus bet ar blijadur da welet : Sant-Joseph Landivisio ; skol gristen ar merc'hed, e Plouider ; skol gristen ar merc'hed, e Plouvorn ; skol gristen ar merc'hed, e Cleder ; skol Sant-Joseph Landerne ; skol Santez-Anna, Plougastel ; skol Santez-Berc'hed, Loperch'et ; skol Itron Varia Loretta, Plougonec ; skol Viktoria Konan a Zant-Luk, Cast.

En holl skolioù-se, ez eus bet grêt eun digemer eus ar re galoneka d'ar Bleun-Brug ; paotred ha merc'hed o deus diskouezet splann e karent yez o bro hag e ouient mat Istor Breiz, dreist-holl ar pezh a dremenas en hor Bro, mil bloaz a zo. Ya ! desket o deus penn-da-benn leor Milvet bloaz adsavidigez Breiz.

Displeget o deus barzoniezoù an Aotrou Guillou, Glada ar Prat ha Mari-Anna Abgrall, gand ijin ha kalon.

Ar re genta eus ar vugale-se a yezo priziet a 'z ay da Bleun-Brug Plougastel. Holl skolioù Breiz-Izel, er bloaz a zeu, a zigoro o doriou da varnerien ar Bleun-Brug.

BREIZ E KAONV

Taolenn diweza arvest kenta
Burzud bras adsavidigez
Breiz

a vezo diskleriet evel m'hon deus hel lavaret, d'ar zut 22 a viz east da nav eur, diouz an noz, e Plougastel, war blasenn an Iliz, e kichen ar c'halvar.

....Er bloaz 914 emamp.... Al laeron vor, an Normaned, a zo deuet da ober o mistri e Breiz....

Sonet eo bet kloc'h ar brezel, dre holl e touriou Breiz-Izel.

E Landevennec, kalon Breiz, emañ 'n tan gwall, eun tan direiz. War hent an harlu, he menec'h, gand o relegou sakr a dec'h. E kraban dir an Normaned eman Bro gaer ar Vretoned....

E kreiz an noz, e klever mouezioù Bretoned en o fasion, o c'hervel Breiz o Bro, o c'hervel o mamm.... Ar c'hleier a zon kaonv da Vreiz.... Hag e weler Breiz, he mantel gaonv ganti o ouela dirak korfou he bugale, kouezet war dachenn ar brezel eviti...

Ar c'hanerezed, mantellou-kaonv ganto, a deu da zaulina dirak an daolenn druezus-se. Eur vouez a gan (war don kantik an Anaon).

*Pa oa hor Breiz e kreiz he brud,
 Yaouankiz flamm ha leun a dud,
 A-bell e teued daveti....
 An holl breman a dec'h diouti...*

Mouezioù all a-unan :

*D'ar re a gouez e kreiz ar stourm,
 Astennit, Doue mat, ho tourn,
 Ma vint e peoc'h
 En nenv ganeoc'h.*

*Korfou he Sent, et da Vro-C'hall,
 Flastret eo bet he mibien all,
 He mantell gaonv he deus laket,
 He c'hroaz da zougen zo kalet....*

Ar c'hleier a zon glasou... ha souden, e kreiz an noz sioul, eur vouez a gemenn d'eomp ar c'helou mantrus-man:

Breiz a zo maro !...

Ha pep tra a gouez en noz dú dall !...

Diret holl, kenvreiz karet da velet :

Burzud bras adsavidigez

937 - Breiz - 1937

Plougastel — Plougastelliz

Ar re a yelo da c'houeliou ar Bleun-Brug da Blougastel a welo bugale hag ive tud vras gwisket koant gant dilhad bro Vreiz.

E kalz parrezioù, siouaz ! abaoe ar brezel eo bet dilezet a nebeudou an dilhad breizek. Ar wazed ne zougont mui nemet eun tok a c'hiz koz, ha c'hoaz meur a hini n'o deus mui tok ebet, met hepken eur boned o gra henvel ouz lakepoted, ouz hailhoned. Eun druez eo ! Ar merc'hed o deus dilhad a c'hiz kêr, ha ne c'houzont ket o gwiska nag o dougen, ha n'ouzoun ouz petra int henvel. Na pegen divalo int e kichen ar merc'hed gwechall, gant o c'hoefou gwenn ken kaer, o moucheoueroù a bep liou !

E Plougastel, a drugare Doue, an dud diwar ar maez a zalc'h d'o dilhad breizek. Da zul, en oferenn-bred, e weler ar wazed gwisket evel m'oa gwisket o zadou, gant jilettennou glas, gourizou kaer, brageier du. Ar merc'hed a zalc'h mat d'ar c'hoefou gwenn a zouge o mammou en oraok, hag hini ebet eus ar merc'hed diwar ar maez n'eo gwisket evel merc'hed kêr.

Pa vez eureujou, pa vez prosesionou, ar wazed o deus jilettennou a liou mouk-ruz, an hevelep liou gant soudanenn an Aotrou 'n Eskob. An neb en deus c'hoant gwelet dilhad kaer n'en deus nemet dont da bardon Plougastel, pardon sant Per, a vez d'an 29 a vezeven pe d'ar zud warlerc'h an 29 ; pe c'hoaz da bardon Feunteun-Wenn a vez da hanter-eost. Ar wazed hanvet da zougen ar zent pe ar bannielloù d'ar brosesion a wisk neuze o dilhad kaera, hag an dilhad-ze a zo eun dudi sellet outo pa vez an heol o lurgerni.

Mar d'eo kaer dilhad ar wazed, dilhad ar vugale a zo c'hoaz kaeroc'h. Netra koantoc'h eget ar baotred vihan ha dreist-holl ar merc'hed bihan. Ar re-man o deus saeou, tavancheroù a bep liou, gwer, mouk-ruz ha war o bruched bleuniou brodet. War o fenn o deus cur boned a briz bras

ha brao meurbed. Pa vez ar merc'hed bihan-ze bodet, e vije lavaret eul liorzad bleuniou.

Keit ha ma vezont er skol, ar merc'hed bihan a zouge an dilhad kaer-ze. Pa jomont er gêr eus ar skol, ec'h en em wiskont evel o mammou, e kemeront eur c'hoef gwenn. Ar c'hoef n'eo ket tost ken kaer hag ar boned. Gwechall, araok ar brezel, ar merc'hed, d'ar goueliou bras, d'ar prosesionou, d'an eureujou, o doa saeou dilhad a bep seurt liou. Abaoe ar brezel eo bet dilezet an dilhad-ze. N'o c'haver mui nemet en armelioù. Tennet e vezint eus an arme-liou da c'houeliou ar Bleun-Brug, met eun dra vat e vije kenderc'hel d'ober dilhad evel ar re-ze ha d'o dougen d'ar goueliou bras, rak gwall zister eo breman dilhad ar merc'hed abaoe ar brezel.

Da bemdez, ar wazed a zouge, bonedou plat, beredou, hag ive pa 'z eont d'ar marc'hajou, d'an oferenn vintin. Neuze int gwisket demhenvel ouz martoloded. Met d'an oferenn-bred atao e lakont an tok hag o dilhad kaer.

Plougastelliz a zo tud laouen, mat da gêzeal. Kalet int ouz ar boan, kregi a reont el labour hep damanti. Abaoe eun nebeut bloaveziou e c'houzont kalz arc'hant gant o sivi, met n'e ket hep poan e c'houezont arc'hant. Epad ar bloaz penn da benn ez eus da labourat wardro ar sivi, ha p'eo dare ar sivi, ez eus d'o gwerza, hag evit-se ez aio tud eus a Blougastel da Vro-Zaoz, da Paris, d'ar c'hêrioù bras, hag an dud-ze, eus ar mintin beteg an noz, a zo o reded du-man, du-hont, o klask gwerz d'ar sivi ma ne jomô panerad ebet da vreina. Pa vez echu mare ar sivi, e weler gwazed hag a zo skuiz maro, rak epad eur miz penn-da-benn n'o deus ket gallet kousket kalz ; n'e ket epad 40 eur ar zizun e labouront e amzer ar sivi, met 80 ha 100. Gouzout a reont : pa vez ar mare, eo pesketa ; ha pa vez dare ar sivi, eo o gwerza. Ma chomfent da gousket en o gwele, e lec'h labourat, o devije nebeutoc'h a boan, met ive nebeutoc'h a arc'hant, ha ne c'helfent ket kaout evito hag o bugale ar pezh o deus ezomm.

J. U.

Kastell Keryann

En amzer-ze n'oa ket brao beza leal, evit doare, hag an Aotrou Tersec, noter e Lesneven, e voe kraouiet, epad meur a zizun, evit beza restaolet e beadra d'an Aotrou de Brillhac.

Beb bloaz e teu breman diavézidi da Geryann, da wellet ar c'hastell kaer, da c'houlenn hano, zoken, eus ar re o deus tremenet o buhez etre e vogeriou, hag, poent a zo bet, e veze lavaret a bep seurt traou anezo ; n'eus ket keit-se c'hoaz em oa diskleriet war « Feiz ha Breiz » petra a oa gwir ha petra n'oa ket. Tud a zo hag a fell d'ezo gwelet an toull e lec'h ma veze taolet aotroned yaouank Pariz gand itron Geryann, ha koulskoude, er mare-ze, n'edo ket ar c'hastell-man, en e zav ! met n'eus fors ! C'hoant o deus ive da wellet an toull all dizoloet ugent vloaz a zo e-kichen ar gegin, « e lec'h ma voe kavet, emezo, an diou itron, gwerzet d'an dispac'herien gand eur vatez » ; n'eus droug ebet, er c'homzou-se, met, e gwirionez, hel lavaret am eus, ne gav ket d'in o divije gellet diou vaouez koz, oajet a zeiz hag a zek vloaz ha tri-ugent, diskenn, dre eur skeul, da vont en toull-se, da veza paket ennan evel logod ! Ha neuze, eun den desket, rener leordi Kemper, an Aotrou Guennec, Doue r'her pardouno, en deus kavet, etouez ar paperiou koz, ar merk anat e oa bet paket an diou itron e Kastell-Paol, araok beza kaset da Lesneven ha da Vrest, ha gant va zad-koz am eus klevet o devoa gellet tec'het dre zindan an douar, hervez m'am eus merket war niverenn miz gouere. Karet e oant en o farrez hag en o bro evid ar vad a raent ; o servicherien, dreist-holl, a vije bet gwelloc'h ganto beza prizouniet eged o gwerza ; pa glevjont e oant bet dibennet, e voueljont dourek, hag unan bennak anezo a varvas gand an displijadur ; ar paotr a gambr, Yann Paulin, a bedas Doue, bemdez, evid ar varkizez, epad an daouzek vloaz ma chomas beo da c'houde ; Marianna Pitot, plac'h

a gambr an itron Launay, a ziskouezas ive kaout keuz d'he mestrez ; evel ar zervicherien all he devezo, hep bloaz, tri-ugent skoed da gaout, epad he buhez.

Loeiz Joss, keginer Keryann, ne fellas ket d'ezan pel-laot dious ar c'hastell ; chom a reas eno ken a deuas an aotrou de Brillhac, perc'henn nevez Keryann ; neuze, da lavaret eo er bloavezh 1807, e voe lavaret d'ezan chom eno da vervel ma karje ; an aotrou a fermas d'ezan, an tu kleiz eus ar c'hastell, hag ouspenn, al liorzou, ar c'hrevier, daou bark douar labour, goaremeier, koajou-tail, evit pevar c'hant lur ha bep bloaz, e roe d'ezan pevar c'hant lur ive o veza m'en devoa servichet an itron a Goatanscours gant kement a lealded.

Loeiz Joss a oa e Keryann evel er gêr ; pep tra a veze fiziet ennan, hag ober a rae evel ma vije oc'h ober d'ezan e-unan. Hanter-amzer, an Aotrou de Brillhac ne deue ket wardro ; eun tamm oad en devoa ; e Kastell-Paol e chome aliesoc'h eged e Keryann ; e Kastell e varvas er bloavezh 1810 ; e vez a zo e bered Kastell, harp ouz iliz Sant-Pe.

Loeiz Joss a rene pep tra wardro Keryann ; hen eo a lakeas fourra gwez yaouank e bali Sant Noug, betek ar vourc'h ; beo e oa c'hoaz er bloaz 1813, rak lenn a reomp war ar paperiou en deus bet, er bloavezh-se, pevar c'hant lur evid e bansion, digant bugale an Aotrou de Brillhac ; mervel a eure nebeud goude hag e voe beziet e Sant-Noug.

An Aotrou de Brillhac en devoa eur verc'h eus e wreg kenta, Adelaide de Roquefeuil ; eil-zimezi a reas gand eur giniterv d'ezhi a roas d'ezan eur verc'h all hag eur mab, Charlez ; met hen-man a varvas er bloaz 1813 d'e driouec'h vloaz hag e gastell Keryann a en em gavas gand e c'hoar hena, Sidonia, a zimezas, e Sant-Noug, gand an Aotrou Hilarion, kont de Forsanz, eus maner Kervolongar, e Garlan ; eno e vevjont meur a vloavezh ; pemp kraouadur o devoa pa deujont da chom da Geryann.

TINTIN ANNA.

❧ Prijant Manac'h ❧

Eun dra gaer eo, d'ar re a zo e stad ar briedelez, plega an eil d'egile, met Prijant a rae eun tammik re d'e hini goz, betek an dervez m'en em gavas ar pez a zo merket aman warlerc'h :

E kichen Kemper edont o chom o daou, Marc'harit hag hen ; an daou bried a en em gleve mat, rak Prijant ne gave ket diaes plega, ha Marc'harit ne gave ket diaes gourc'hemenn ha derc'hel start warnan. Eur vaouez a bouez oa hi, daou c'hant daou-ugent lur a oa enni, hag hen, er c'hontrol, a oa moan hag hurr e gorf evel eun troad forc'h ! Ar wreg a oa teodet mat, ha c'hoant atao d'ezi da welout ha da glevout pep tra ; an ozac'h a oa eur pötr chentil hag a anzave outil kement tra a gleve.

Met, eur zulvez da noz, e yeas Prijant d'ober eun dro, warzu Lann ar C'hrec'h, p'oa brao an amzer ; eun tamm tan war e gorn, butun en e c'hodell, eurusa den a oa war an douar e oa en deiz-se. En em gaout a reas en eul lec'h distro, tost d'e gêr, hag e klevas trouz etouez ar brug hag al lann.

Tostaat a reas hag e welas eul louarn, eur vran gantan en e c'henou ; cdo o vont d'he dispenn ha d'he dibri, pa voe spontet gant Prijant hag e tec'has kuit d'an daoulamm ; ar vran, n'oa ket maro c'hoaz ; mont a reas da joucha etre divrec'h an den, war e vruched, hag e chomas eno. Prijant a gendalc'has gand e hent, betek eur c'hoad tenval, hag eno e welas eur vaouez koz, azezet war al leton ; kelc'hou aour oa endro d'he fenn hag endro d'he divrec'h ; eur vantel rouz war he diousoaz, eur pennad bleo gwenn dispaket war he choug, En he c'hichen, e oa eur gaoter arc'hant o tivogedi war gefiou-tan ; ober a reas eur zell a-dreuz ouz Prijant hag e lavaras :

— Petra 'zo aze ganez, Yann-seitek ?

— Eur vran eo, salv ho kras, mamm goz, emezan, eur vran lammet ganen eus adre skilfou Alanig !

— Pebez eur-vat, emezi ! Va labousig-me eo ! va la-

bous muia karet ! Da drugarekaat a ran da veza e zigaset d'in, hag e fell d'in ober eun dra bennak evidout. Selao, aman ganen : « Me eo sorserez al lanneier, merc'h-vihan d'ar sorserezed bras ! Sell ! al louzaouenn a zo o virvi er gaoter, a ro skiant da zivinout pep tra, hag ez an da rei an tanva d'it ! »

Sevel a reas golo ar pôd, tenna reas anezan eur yeoten hag her roas da Brijant. Hen-man boazet da zenti, a lavar an d'eoc'h, ne c'hinas ket evit he lounka, ha kerkent, e klevas eur vouez o lavarout : « Trugarez d'it, evit ar vad az peus graet ! » Kaer en devoa sellet ne wele den, met ar sorserez a lavaras : « Arabad eo d'it beza souezet ! Ar vran eo he deus komzet ouzit ! Hiviziken e klevi yez al loened ; met, mervel a ranki ma tiskuilhas an draze da unan bennak ! »

Talvoudus kenan e oa an donezon-ze da Brijant, rak al loened, a-wechou, o deus muioc'h a skiant eged an dud, hag e teskas meur a dra ganto.

Epad eun dervez bennak e chomas e sekred gantan ; siellet oa e vuzellou ; Marc'harit n'he devoa difizians eus a netra.

Hogen, d'ar merc'her vintin, p'edo o starna ar gazeg da vont d'ar foar da glask eur penn-moc'h, respet d'eoc'h, e teuas e hini goz he dilhad-zul ganti : « Me a zo vont ive gant va yer », emezi. Sevel a reas er voetur, ha yao warzu kêr, ar c'hi da heul ; hennez a harze laouen, a gleiz hag a zehou, adrenv hag araok ; lammet a rae ouz fri ar gazeg ; « Gwinizenn », — hano ar gazeg koz oa hennez, — a bildrote, izel he fenn : « Asa ! eme ar c'hi, n'eus ket kalz a lorc'h ennout o vont e kêr, me gred ? »

— Ma vijes em flas, n'az pije ket muioc'h ! eme ar gazeg ; bec'h a zo warnon ! hounnez, ar wreg-se, ne zav ket alies er voetur, met pa ra e vez karg a-walc'h ! Ken teo hag eur varikenn eo !

Pa glevas o marvailhou, Prijant a zirollas da c'hoarzin, ha Marc'harit, droug enni, a c'houlennas outan :

— Perag e c'hoarzez ? genaoueg !

— N'ouzoun ket, va dous, emezan ; ouzin va-unan emichans !

Met Marc'harit ne gredas ket an dra-ze, hag a boanias gantan : « Lavar d'in 'ta perak ? » Ar paour kêz Prijant a nac'has muia ma c'hellas ; met, diouz an noz, pa voe distarnet al loen, hanter dorret e benn gand ar rannell o c'houlenn dalc'hmata digantan : « Lavar d'in eta ! » e lavaras dic'hoarz : « Eun dra eo, Marc'harit, ha ne c'hellan anzav ous den ebet, dindan boan a varo ! » An droman, avat, en devoa lavaret re ! An dro-man e teuas an dour en he genou da Varc'harit : « Allo ! klevet a rankin ganez ! — Nann, nann ! truez ! eme Brijant. — Lavarout a ri, goulskoude ! »

Anaout mat a rae he gwaz !

Ar paour kêz den a, en em astennas war e wele da vervel, rak gwelet a rae n'en divije peoc'h ebet nemet neuze !

O welet e oa diaes penn e vestr, e teuas ar c'hi da lipat e zourn, ha Prijant a huanadas :

— Ya ! mervel a rankan, ki bihan ; rak ar vestrez a fell ganti tenna diganen komzou ha n'am eus ket aotre da ziskleria !

D'an ampoent, e oa deuet ar c'hilhog en ti, uhel e gri-bell gantan, o klask eun tamm bennak da bigosa. Ar c'hi, an dour en e zaoulagad a droas e benn outan hag a lavaras :

— Bez sioul, da vihanan ! Ar mestr a zo fall !

Met, ar c'hilhog, dichek, a ganas en eur lavaret :

— Petra ? Gouela 'res te ? Abalamour m'eman ar genaoueg-se o vont da dremen ?

— Va mestr, eur genaoueg ? eme ar c'hi.

— Ya, ya, eme c'gile, genaoueg eo ! re bennasket eo, evelato ! Ma teufe an holl yer a zo dre aze da glask va lakat da gana, en despet d'in, e pakfent eur freskad diganen, n'eo ket gevier eo !

Komzou ar c'hilhog a reas mez da Brijant ! Santout a reas raktal ar vuhez o tont a-nevez ennan hag e savas war e dreid ; ha d'ar red da gaout Marc'harit :

— Daoust hag atao ez peus c'hoant da glevet perag e c'hoarzen ?

— Ya vat, emezi, lavarout a ranki.

— Mat, klev 'ta neuze, emezan, krak ha kerr. Hag e krogas en e benn-baz ha dao.....

— Dal, emezan, daô, daô d'id ! Daoust ha klevet az peus breman.... trouz war da groc'henn ?

Hag e skoe, hag e skoe.... war he c'hein.... hag ize-loc'h !...

Adaleg an dervez-se e voe chenchet ponn d'ar vaz ! Marc'harit a zo deuet da veza chentila, tenera, sentusa, karantezusa, gwella maouez a zo er barrez ! Ar merc'hed yaouank o deus c'hoant da zimezi, arabad eo d'ezo lenn an danevell-man d'ar bôtred yaouank, a gemerfe skouer war Brijant, marteze.

Gant doustar, madelez....., ha finesa e teuint a-b... anezo hag e vezo bepred urz-vad en o c'hêr.

(Troet diwar danevellou an A. de Parsceau gant TINTIN ANNA).

Tenzor al laeron-Vor

(KENDALC'H)

Epad tri devez ha teir novez e kerzas dibaouez an « Naer-Wiber », lestr al laeron-vor, war zoureier ledan ha tenval ster Sant-Yann. Pa gredas d'ar c'habiten, eur Saoz e hano Harry Smithson, en devoa lakaet tachenn awalc'h etrezan ha Spagnoled ar « Virgen del Pilar », e eorias e lestr en eun ouf pe eur pleg-dour a oa er stêr ha kerkent e c'houre'hemennas diskarga er bagou bihan an holl draou priziuz a oa ennan.

Sentet e voe outan kerkent hag ar bagou bihan a reas meur a dro etre al lestr ha ribl ar stêr, leun-tenn o vont d'an douar ha goullo o tont endro. War-dro serr-noz e oa graet al labour. Ne chome e lestr ar breizerien nemet eun nebeut traou, bihan-tre o zalvoudegez.

Antronoz-vintin e yeas al laeron-vor d'an douar, holl armet-mat ha ganto kalz bevans a bep seurt. Ober a rejont da Verc'hedig dont d'o heul ha ne chomas el lestr nemet eun dek kanolier bennak gant eun ofiser. Heman en devoa bet urz da virout ouz ar

Spagnoled da vont larkoc'h ha da c'houeledi an « Naer-Wiber » ma teuje ar re-man da gaout an tu gounid.

Mennoz Harry Smithson a oa kuzat en eur c'heo doun a oa war hed eur c'hart-leo bennak eus ar stêr an aour, an arc'hant hag an holl draou talvoudus en devoa skrapet du-man ha du-hont war ar moriou. El lec'h-se ive e vije bet aes-bras d'ezan en em zifenn diouz ar Spagnoled ma o divije kavet ar re-man an tu da zont war e lerc'h ha d'e gelc'ha eno gant e dud.

Epad eun devez hag eun nozvez e poanias al laeron-vor da gas o finvidigeziou d'al lec'h dibabet gant o mestr evit-se. Pa voe echu o labour ganto e tistroas eun nebeut anezo war ribl ar stêr. Gourc'hemennet e oa bet d'ezo gant Harry Smithson, o c'habiten, en em guzat tost d'an dour etouez ar c'horz hag an elestr hir ha chom da c'hortoz eno ken ma deuje ar Spagnoled da glask lakaat an ari-grap war an « Naer-Wiber ».

Nebeut amzer goude e weljont al lestr « Virgen del Pilar » o tostaat, dispak-kaer ar goueliou warnan. An « Naer-Wiber » a oa kuzet a-drenv eur beg-douar koadet ha dare da denna war ar Spagnoled hep gouzout dare d'ezo. Ar re-man daoust ma oant war evez a oa dibreder awalc'h d'ar mare-se rak ne welent c'hoaz netra dirazo war ar stêr.

Kerkent ha ma voe degouezet o lestr war eeun d'ar beg-douar e tarzas eur strakadenn feulz en oabl seder hag eun nebeut boledou dir a stokas rez an dour ouz boursellou ar « Virgen del Pilar ». Kanoliou al laeron-vor eo a rae an dismantr-se.

Tizet-mat e oa bet lestr ar Spagnoled gant tennou o enebourien rak pa deuzas en aer ar maged du-pod a oa en em ledet war ar stêr, e oa kostezet diouz eun tu hag an dour oc'h eonenni a yae ennan gant trouz. Neuze e savas firbourch war ar « Virgen del Pilar ». Ar c'habiten Fernandez Gomez della Sierra d'Oro a glaskas da genta tenna war al laeron-vor met kement a gostez a oa gant e lestr ma ne c'hellas ket eeuna e beziou-kanol nag o zrei a zoare war-du ar re-man. Anat e oa ne chomje ket pell « ar Virgen del Pilar » war c'horre an dour.

Gourc'hemenn a reas neuze ar c'habiten spagnol d'e dud lakaat ar bagou bihan war ar stêr ha diskenn enno gantan evit mont da daga an « Naer-Wiber ». Kerkent martoloded Bro-Spagn, kounnaret holl, a gerzas gant o bagou etrezek o enebourien. N'o devoa ket bet an dud-man amzer da garga a nevez o feziou-kanol pa en em gavas ar c'habiten Fernandez en o c'hichen gant e baotred.

O welout ne c'helljent ket herzel ouz ar Spagnoled da bignat war o bourz ha d'o laza holl, e lakas ar breizerien an tan er barilhadou poultr a oa e strad o lestr.

Na spouronusa tarzadenn ! Pulluc'het e voe an « Naer-Wiber » hag an tammou anezi o strinka a bep tu a lazaz kalz Spagnoled hag a c'houeledas o bagou bihan, holl nemet unan. Eeun d'ar mare-se edo ive ar « Virgen del Pilar » o vont da strad ar stêr, trec'het gant an dour a garga dibaouez e boursellou freuzet. Mantrus a oa gwelout an distruj.

Ar Spagnoled ne oant ket bet lazet a glaskas tostaat ouz an douar en eur neu, met al laeron-vor a oa kuzet etouez ar c'horz hag an elestr war ribl ar stêr a denne warno didruez hag o laze an eil war-lerc'h egile.

Lavaret em eus d'eoc'h e oa bet goueledet holl vagou bihan martoloded Bro-Spagn nemet unan. Houman pa ne voe den ouz he sturia a yeas gant red an dour hag a voe paket gant ar gasenn a oa e kreiz ar stêr. Korfou maro a oa enni, an eil a-dreuz war egile, hag e kichen ar stur en em gave Gwenoie kalonek astennet war livenn e gein hag ar gwad o tivera diouz e dal. Semplet e oa bet gant ar c'hloazadenn en devoa graet d'ezan eur pezh tamm koad strinket diouz al lestr pulluc'het.

Pa zigoras e zaoulagad e welas hor mignon e oa bet kaset e vagig gant red ar stêr pell diouz lec'h an emgann. Mantret e voe e galon gant an daolenn spontus a oa dirazan hag anaout a reas ar c'habiten Fernandez etouez ar re varo.

Digalonekaet e oa Gwenole gant ar gwallour spontus a gendal-c'he da stourm, outan ken didruez hã daelou c'houero a c'hlebas e zaoulagad hag e zioujod. Met en em erbedi a reas ouz an Aotrou Doue ha Sent Breiz ha kercent o sonjal er risklou bras en devoa tremenet e-biou d'ezo hep kaout nemeur a zroug, e voe frealzet hag e trugarekaas Mestr bras ar bed da veza miret d'ezan e vuhez.

Daoust d'ar boan a rae d'ezan ar gouli a oa en e benn, e krogas Gwenole er stur hag e lezas ar vag da vont gant ar gasenn. N'en devoa ket c'hoant da zouara re abred gant aoun da veza paket gant al laeron-vor.

War-dro serr-noz e reas ar sonj da dostaat ouz ribl ar stêr. Naon-du en devoa ha brevet e oa ouspenn gant ar boan hag ar skuizder. Ne vije ket bet fur d'ezan ken nebeut lezel ar vag da gerzout en denvalijenn. A-hend-all ar c'hoant da dec'hout pell diouz ar vagad tud varo a oa gantan à vroude ar menoz en devoa da vont d'an douar.

Bleina a reas e vagig war-du glann zehou ar stêr ha ne voe ket pell evit e staga ouz eur wezenn gant eur fun. Dioustu en em lakaas da glask eun dra bennak da derri e naon hag e kavas frouez a bep seurt, peuz-tost ac'hano. Daoust ma vije bet gwelloc'h d'ezan eun tamm bara sec'h bennak da chaokat e tebras kalonek ar bouetach glas-se lakaet war e hent gant madelez an Aotrou Douea.

Pa voe digarezet e naon eun tammig e yeas Gwenole da glask eul lec'h da c'hourvez evit tremen an noz. Arvarus e oa d'ezan chom da gousket war ribl ar stêr rak loened gouez a bep seurt a oa er vro-se met gwelloc'h e kave tremen an noz eno eget er vag tost d'an dud varo a oa enni.

A greiz ma edo da vat o furchal a bep tu e tilmmas etrezek ennan eur mell loen du, henvel awalc'h ouz eur bleiz. Armet-mat e oa Gwenole, diou bistolenn hag eur c'hour-glenv a oa stag ouz e c'houriz hag eur fuzul a oa gantan war e skoaz. Dispont e oa ar paotrig, met o veza ma n'edo ket war evez, e voe trubuilhet o klevout mouez iskis al loen hag e c'hopas : « Santez Anna, Mamm-goz ar Vretoned, ho pezit truez ouzin. »

Kercent e tregernas eur c'houtelladenn skiltr en denvalijenn hag al loen a chomas a-zav evel ma vije bet torret krenn e diz gant eur galioud dreist-natur.

Eun den a oa o tostaat, bras ha nerzus da welout e kreiz an amc'houlou a rae al loar a oa eeun o sevel d'ar mare-se. Gwenole a droas beg e fuzul etrezek ennan, met an den a lavaras d'ezan e brezoneg : « Bez dinec'h, va faotr, n'oun nag eun torfedour nag eun den gouez. Eur Breizad oun evel-dout-te : Deus ganin d'am lochenn hag e c'helli kousket eno dibreder. »

Eur souezenn a gouezas war Wenole hag a reas d'ezan chom dilavar eur pennad. Senti a reas evelato hag e yeas gant fizians da heul ar gwaz dianav en devoa komzet en eun doare ken hegarat. Al lochenn n'edo ket pell ac'hano. Mont a rejont enni hag al loen-du, eur c'hi bras ha krenv, a deuas war o lerc'h.

Goude beza debret hag evet e walc'h e tispiegas Gwenole da berc'henn al lochenn piou e oa ha petra a oa c'hoarvezet gantan abaoe m'en devoa kuitaet Breiz. Konta a reas ive penaos e oa bet goueledet ar « Santez Anna » hag ar « Virgen del Pilar » gant al laeron-vor hag en eur echui e gaos e lavaras e oa glac'haret bras o klask gouzout petra e oa deuet Berc'hedig, e vignonez, da veza. Ober a reas perc'henn al lochenn goulennou ouz ar paotrig diwar-benn ar verc'hig-se hag ar mous à lavaras d'ezan kement tra en devoa klevet gant Berc'hedig hag a selle outi hag ouz he zud.

Dre ma komze Gwenole e frome ar gwaz en devoa roet degemer d'ezan ha daelou puilh ha sioul a redas war e zioujod. Abenn eur pennad e lavaras heman, e galon leun-barr gant ar glac'har : « Paotrig ! Yeun ar Madeg a vez graet ac'hanoun ha me eo tad Berc'hedig, da vignonez. Kablus-bras oun da veza chomet keit all er vro-man rak pinvidik oun abaoe pell 'zo ha va dever a vije bet distrei da Blonevez-ar-Faou pa em boa dastumet peadra da sevel va merc'h en eun doare dereat.

« Warc'hoaz ez aimp da glask Berc'hedig ha gant skoazell an Aotrou Doue ha Sent Breiz e teuimp abenn d'he diframma diouz krabanou al laeron-vor. « Da c'hortoz, en em ro aze da gousket war da wele. »
(Da genderc'hel).

KELEIER AR MIZ

Ar brezoneg, desket, lennet, kanet hag enoret er
maez eus Breiz

An Aotrou 'n Eskob a deu da ober eun dro er skol. En e enor ar vugale a gan soniou brezonek, dreist-holl « Kousk Breiz-Izel » ha « Bro Goz ma Zadou ». An Aotrou 'n Eskob a gemer kalz a blijadur ha goulenn a ra di-gant ar vugale kana eun eil gwech.

An dra-man a dremene, n'eus ket pell, e skol Sant-Josef, e Pouillé-les-Ponts-de-Cé, dirak Aotrou 'n Eskob Angers.

**

Eur c'helenner a zesk brezoneg d'o vugale. Ar re-man a zo laouen bras koulz hag o c'helenner e-unan, o teski-yez ar Vretoned, dre ma 'z eo hini menec'h Landevenneg a reas o diskenn e Montreuil, mil bloaz 'zo, evel ma ouezer, hag ar skol a gomzomp anezi eo hini Santez-Austrebertha, e Montreuil. Ar c'helenner hag ar vugale n'int ket Bretoned koulskoude.

**

Eun tad a zesk ar brezoneg d'e verc'h vihan hag hon-
ma a zo lorc'h enni o lenn « Feiz ha Breiz ar Vugale » ha leoriou brezonek evel troiou Toudels ha Tom e gaz.

An dra-man a dremen en Holland, e kêr La Haye. An tad hag e vugel n'int ket Bretoned koulskoude...

**

Eur studier hag en deus desket ar brezoneg a zibab-
ar yez-se evit gounit e lore a zoktor...

Eun Amerikan eo !

**

Ar c'heleier-se a raio, sur, kalz a blijadur d'ar Vre-
toned vat hag a raio mez d'ar re all...

PA OUEZER EN EM ZIFENN

Kelou a deu d'eomp eus Ottawa eo deuet Gallaoued ar C'hanada a-benn da gaout skridou o bilheji-bank moulet e saozneg hag e galleg ha nann hepken e saozneg evel ma vezent betek vremen.

Pegoulz e welimp-ni ivez, dre aman, hor bilheji-bank, hor peziou hag hon timbrjou gant skridou moulet e brezoneg hag e galleg ?

Pa ouezimp chom ar pezh ma 'z omp ha stourm ouz ke-
ment hini a glask hol lakât da vont da C'hallaoued.

TAOLENNOU EUS ISTOR HOR BREIZ

Skrivet gant Edmond Boisecq ha skudennaouet gant Herri Caouissin, a gaver da brena e « Union des Œuvres Bretonnes », Pleiber-Christ, Finistère.

An taolennou-se a zo moulet, e meur a liou, e giz ar re a hanver e galleg : « Images d'Épinal ».

Talvoudus int da lakât ar Vretoned vihan da anaout istor o bro.

An daolenn, 16 kevrenn war bep hini, 6 gwenneg ar pezh ha 30 lur ar c'hant.

EUIEN REGNIER

Erbedi a reomp ouz hon lennerien an Aotrou Eujen REGNIER, Rener Unvaniez ar C'helc'hiou keltiek, maro, d'an oad a 58 vloaz, d'an 18 a viz gouere, e Roazon, ha bet beziet eno d'an 22.

An Aotrou Regnier eo bet gant e « Walenn Geltiek », kannad ar peoc'h, ctre ar vrezonegerien a venn labourat evit Breiz ; laket en deus emgleo etre an holl gevredige-
ziou breizat.

E c'her oa : Peoc'h hag emgleo ha dao d'al labour !

An hini maro

A gelenn ato !

« AR BREZONEG ER SKOL »

Goude beza grêt digemer e vennad gant 280 ti-kêr, e Breiz-Izel, Strollad Ar Brezoneg er skol en deus grêt eur gammed all hag e gas ken tost d'ar pal ma c'hell lavaret eo fizet gantan.

E miz meurz 1936, an Ao. Tremintin, depute ar « Finistère », en devoa kinniget er Gambr eun danvez-lezenn a-du gant ar gelennadurez diouyezek. An Ao. chaloni Desgranges, depute ar Morbihan, a oa bet karget d'ober studi war se.

D'an 30 a viz mezeven, an Ao. chaloni Desgranges an deus disklêriet e sonj dirak Strollad an Deskadurez, en e benn an Ao. Ducos, depute. An Ao. Bail, depute ar « Finistère », en deus pouezet eus e wella a-du gand an Ao. Desgranges, ha setu m'eo bet pedet ar gouarnamant d'ober deski kenver-ouz-kenver ar brezoneg hag ar galleg en holl skolioù Breiz-Izel, bras ha bihan, hag ivez er skolioù mistri.

Mouez ebet n'he deus dislavaret. Gant se, ret eo kredi, pegwir 44 depute strollad an Deskadurez, — tud a bep kostezenn, ha n'eus nemet tri Vreton en o zouez, — o deus votet, hep tortal, a-du gant ar brezoneg er skol, ar Gambr a voto ivez.

Strollad ar Brezoneg er Skol a gas gourc'hemennoù ha trugarez d'an deuteed o deus douget dorn d'ezan.

Gant bodadeg Perros, — d'ar 26 a viz gouere da 3 eur, ha gant hini Plougastel d'an 23 a viz eost, — elec'h m'en em gavo holl darbarerien ar brezoneg, — e vo peurgempennet ha peurblenaet pep tra, e doare ma ne vo ken nep digarez da dermal, da zale, met da vont betek penn, hervez goulenn an deuteed.

GOUELIOU KEVREDIGEZ BROADEL BREIZ

Kevredigez Broadel Breiz, renet gand an A. Markiz de L'Estourbeillon, a ra he gouelioù, er bloaz-man, e Kemperle, eus ar 26 d'an 31 a viz eost.

GINIVELEZ

Hor mignon mat Xavier de Langlais a zo laouen bras o kemenn d'eomp ginivelez e drede bugel, TUGDUAL.

Yec'hed mat ha buhez hirr d'ezan ha ra gouezo war-nan bennoz e batron bras.

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennoù hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerioù diveza

Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Evit ar vugale :

6 gwennek hepken

TAOLENNOU EUS ISTOR HOR BREIZ

Skrivet gant Edmond Boisecq ha skeudennouet gant Herri Caouissin, a gaver da brena e « Union des Œuvres Bretonnes », Pleiber-Christ, Finistère.

An taolennou-se a zo moulet, e meur a liou, e giz ar re a hanver e galleg : « Images d'Épinal ».

Talvoudus int da lakât ar Vretoned vihan da anaout istor o bro.

An daolenn, 16 kevrenn war bep hini, 6 gwennek ar pez ha 30 lur ar c'hant.

**GOULENN A REOMP
OUZ HOL LENNERIEN**

**HA N'O DEUS KET C'HOAZ PAET O C'HOUMANANCHOU
ECHUET E MAE, MEZEVEN, GOUERE, EOST HA GWEN-
GOLO, D'HEN OBER RAKTAL.**

BENNOZ DOUE D' EZO !

C. C. 21.802 RENNES.

FEIZ HA BREIZ

Prezegenn an Ao. TREHIOU

Eskob Gwened

e doug oferenn-bred

Milvet bloaz adsavidigez Breiz, e Plougastel,
d'ar 24 a viz Eost 1937

Aotrou 'n Eskob(1), va Breudeur,

O welet kement a dud dastumet aman hirie, a bep korn eus ar Vro, o klevet kana ken dudius a oferenn-bred, eus kalon an Aotrou Duparc, an Eskob dispar, hag eus kalon holl Vreiziz e tle sevel, etrezek an nenvou, eur bedenn a drugarez.

Ya, trugarez da Zoue, evid e vadelez e kenver hor Bro, epad ar milved tremenet, rak, breman kolz ha gwechall, an Arvor a splann c'hoaz, e mesk ar Broiou, leun a vuhez.

E pelec'h eta eman andon eur vuhez ker padus ha kel lugernus ?

Ep'ad gouelioù ar Bleun-Brug, prezegeñien gouizieù o deus displeget dirak o c'henvroiz, penaos e vev Breiz. Breiz a vev dre he zud a Iliz ha dre he zud a s'udi, dre he zud a labour ha dre he zud a vor, dre he artizaned ha dre he oberourien, dre he soniri ha dre he yez, dre he ziegeziou ha dre he skolioù ; Breiz a vev, dre m'he deus gwir da veva. Gwir da veva hag ivez, ha dreist-holl, nerz da veva hag an nerz-se a gav en he Feiz, rak ar Feiz eo ene Breiz. Ar c'horf a vev dre e ene ; Breiz a vev dre he feiz, ha ma c'houlennit e pelec'h ema ene Breiz, e lavarint

(1) - An Aotrou Duparc, Eskob Kemper ha Leon.

d'eoc'h : Sellit kalvar Plougastel ! War ar groaz, ene Breiz a zo kizellet eus ar c'haera : « *Christus, fides nostra, vita nostra* » ; e gwirionez ar feiz kristen a zo bet a-vis-koaz, hag a vo da virviken, buhez ar Vro.

I

Da genta, breman 'z eus dek kantved, piou a ziskaras Breiz ?

An dud difeiz....

En amzer-se, an Normaned, divadez ha gouez, a zirede, warzu ar c'hornog, da glask, hep poan, iljadur, dre eur brezél didruez ; o listri skanv, douget gant ar mor, a yae dre ar stêriou didrouz da zouara e tal ar c'hêriou bihan ; o youc'hadenn spontus a zave war ar mêziou : « Tan ha dir, dir ha tan » ;

« *Red ar vilin a valo flour*

« *Gant gwad ar c'hristen e lec'h douar !* »

Tud an Arvor a goueze dindan barvenn ar c'hleze ; tud an Argoat a zamme war o diskoaz relegou ar zent hag a gemere hent an harlu.... Dre holl moged ha ludu, glac'har hag anken. Eur vantell ganvou a oa ledet war ar Vro : « *Finis Britannia* », Breiz a zeblante be a maro....

**

Maro da virviken ? Nann, va breudeur, rak eulfenn he buhez a oa kuzet e kreiz kalon eun den sañtel, an Abad Yann. Du-hont, e Montreuil, e yae alies war ribl ar mor, hag eno, daelou en e zaoulagad, e kane war an delemn : « Arvor, te a vo bepred va levenez ha va c'harantez. Koll « da enver, o va Mamm ? Kentoc'h, ra vez o dinerz va « darn, dall va sell, bouzar va skouarn ; da Vreiz buhez « hir hag enorus ! »

Hag, e-pad an noz, stouet d'an douar, Yann Landevennek a bede : « O ! Jezuz, emezan, truez evit va Bro ! Dale'hit sonj eus ar zent o deus grêt Breiz-Izel, eus Samson ha Malo, Brieg ha Tual, Paol ha Kaourintin ha Padern ha Merzerien Naoned. O va Salver, ken erzit ho pugale ! »

Eun deiz, goude eur bedenn gredus, an / bad' Yann a drezas ar mor hag a zigouezas e Londrez, dirak an Duk Alan : « Duk Alan, penaos e c'hellit-hu trei en aman ho yaouankiz p'ema gawsket ho Pro, evel m'ema ? Selaouit hirvoudou ho preudeur o tonet war an avek... D'an emgann, duk Alan, d'an emgann, evit Doue ha Breiz ! »

Kalon an Duk yaouank a dridas, en e greiz ; raktal e tistroas d'ar Vro hag e savas war an Arver banniel ar Frankiz, gant kroaz hor Zalver. Breiziz divroet a en em vodas en dro d'o Roue hag a stourmas a enep d'an Normaned. Dale'omad ar gounid d'ar Vretoned : Dol, Sant-Brieg, Runeven, Landevennek, Gwened, Naoned....., dre holl, trec'hiou burzudus...

« *Surge* »... sav da benn, o Breiz !

« *Illuminare* », eur sklerijenn nevez a bar war da dal ; « *Leva in circuitu oculos tuos* ». Sell da vugale unanet c'hoaz war galon o mamm ; « *exulta !* » [Kanit, kleier, kanit ha c'houi, ilizou brudet, digorit frank ho toriou, evit digemeret adarre ar zent, tadou ar Vro.... Ya ! sav eus ar poultr, o Breiz, torr da chadennoù ha kerz war hent an amzeriou, bepred glan ha dinamm, divlamm ha didamall, kaer ha splann.

Buhez d'ar Feiz,

Levenez da Vreiz !

Trugarez d'an duk Alan

Hag enor d'an Abad Yann !

II

Marteze, va breudeur, e kredit ez eo an istor-se gwall goz. Ha koulskoude, ar pez a c'hoarveze er bloaz 937, a dremen c'hoaz dirak hon daoulagad.

Piou a glask hirie diskar Breiz ? An dud difeiz....

A bep tu e klever lavaret e ya ar vro da goll, d'an argoll. Perak ? Abalamour ma vouger ar Feiz e touez ar Bobl : « Bretoned, eme enebourien ar groaz, ho Feiz he « deus grêt he amzer ; n'hon eus ken a ezomm eus lezenn « an Iliz ; ni a zo galloudus a-walc'h evid ober eus an « douar ar Baradoz. Buhez pep den a achu er vered. Ke-

« merit eta ho plijadur. Ar bed d'ar re grenfa. Hon Aviel
« a zo eun aviel a gasoni : Tan ha dir, dir ha tan ! »

Darn a zonje ne vije ket adlavaret komzou ker kriz
epad an ugentvet kantved, Lennit lizer Eskibien ar Spagn.
Eus eur vro eurus, an dud difeiz o deus grêt eun ifern...

Darn all a gred ne vo biken gwelet darvoudou ken
truezus e mesk ar Vretoned : « o c'halon a zo re yac'h ! »

N'o dislavarin ket ; neoac'h, ar Breizad n'eo ket eun
den a hunvre : e spered a zo lemm ; pa vo laket doun, en
e benn, n'eus netra da zouja, na da c'hortoz, er bed-all,
ha pa welo pegen fall e ya an traou er bed-man, e lec'h
ma ren alies an droug, neuze ray evel Samson hag ec'h
astenno e zivrec'h nerzus hag ar vro a vranskello hag ar
bobl a varvo e kreiz ar fank hag ar gwad.

**

A drugarez Doue, e kaver c'hoaz, e Breiz-Izel, tud a
feiz da stourm a enep mevelien an drouk-spered, c'houi,
da genta, Plougastelliz, ha c'houi ivez, va c'henvroiz ka-
ret : silvidigez ar Bobl a zo etre ho taouarn : « **Salus po-
puli in manibus vestris.** »

Mar fell d'an dud difeiz serri ar skoliou, e lec'h ma
tigor spered, kalon, ene ar vugale vihan, dindan sellou
karantezus Hor Zalver, evel ar bleun d'an heol, sav da
benn, o Breiz, ha torr chadennou an ifern. Ha c'houi, tud
ar mêziou ha tud ar c'hêriou, difennit ho kwir ar muia tal-
voudus : ar frankiz da zevel ho pugale hervez ho kre-
dennoù.

Mar fell d'an dud difeiz mastari da yaouankiz, dre
c'hiziou mezus, sav da benn, o Breiz, ha torr chadennou
an ifern.

Ha c'houi, paotred ha merc'hed yaouank, difennit
glanded ho kalon ha furnez ho puhez.

Mar fell d'an dud difeiz dispenn an tiegeziou, dre le-
zennou displeal, sav da benn, o Breiz, ha torr chadennou
an ifern.

Ha c'houi, tadou ha mammou, chomit unanet en dro
d'an oaled : evel ma splann an tan e kreiz an oaled, tan

ar garantez a vervo e kreiz ar c'halonou dre bedenn an
tiegez.

Mar fell d'an dud difeiz flastra ar pardonioù, diskar
ar c'hroaziou, dismantri an ilizou, sav da benn, o Breiz,
ha torr chadennou an ifern.

Ha c'houi, tud an Arvor ha tud an Argoat, difennit
ar c'halvar, evel hon tadou kalonek.

Mar fell d'an dud difeiz harz ouz ar veleien, al lea-
ned da brezeg an Aviel, e brezoneg, sav da benn, o Breiz,
ha torr chadennou an ifern.

Ha c'houi, Breiziz Goelo ha Treger ha Leon ha Kerne
ha Gwened, difennit hon yez, yez ar Varzed, yez ar Zent,
ha komzit, kanit, lennit, skrivit, deskit, harpit, strewit ar
brezoneg.... Ha Breiz a vevo....

Eur ger evit achui : **Pedit**, evel ma lavare bremaik
eur bugel e skol Santez-Anna Ya ! pedomp Jezuz hon Zal-
ver ; ar bed a zo leun o denvalijenn ; o Jezuz, bezit be-
pred hor sklerijenn.

Ar bed a zo leun a drubuilh ; o Jezuz, bezit bepred
hol levez.

Ar bed a zo leun a fallagriez ; o Jezuz, bezit bepred
hor buhez, hon nerz, hor c'harantez.

Ha ra vezo ar Feiz, da virviken, ene hor Breiz karet,
douar al lealded hag ar frankiz, douar ar wirionez hag ar
fizians, douar ar Zent, douar santez Anna, douar an Itron
Varia, douar Jezuz Hor Zalver.....

War Roudou

Sant Gwennole

ANT Gwennole,
 (1) biskoaz,
 m'oarvat, n'eo
 ket bet enoret
 kement ha m'eo
 bet epad Bleun-
 Brug Plougastel,
 dreist-holl, d'ar
 zul, p'edo ar cha-
 loni Cassez, rener
 skolach Mon-
 treuil, hag ar
 chaloni Grall,
 person Kraozon,
 oc'h ober e bar-
 don ha p'eo bet
 douget e relegou,
 — re Landeven-
 nec, re Montreuil
 (2) ha re Loc-

gwennole — war diskoaz pe gentoc'h war galon Plougas-
 telliz, dre hentchou goloet a c'hlasvez hag a vleuniou ha
 disheoliet gant seizennou herminiget a bep liou, daou
 ugent pe hanter kant mil den o kana e veuleudiou.

(1) - Lizerenn genta ar ger sant a zo tennet diwar eul leor-
 koz grêt er bloaz 1477. «Le Cueilloir de l'Hôtel-Dieu» hag a virer
 atao e Montreuil ; e kreiz al lizerenn-se, e weler sant Gwennole o
 seni e gloe'h hag ar pesked o sevel o fenn eus an dour d'e zelaou.

(2) - An A. Lefebvre, mâr Montreuil, an A. de Beaumont, eil-
 vër, an A. Cassez, rener skolach Santez-Austrebertha, an teir c'hoar
 Bacquart, renerezed ar skol gristen ha dek eus o skolarezed, o de-
 voa grêt eun hent hir ha skuizus evit dont d'ar pardon ; an Aotrou
 Lefebvre, skuizet gant tro Landevennec, d'ar zadorn, n'hellas ket
 chom da welet ar goueliou penn-da-benn.

Kaer eo bet pardon sant Gwennole ha kaer ivez ar
 studiadedou, — renet penn-da-benn gand an Aotrou Jon-
 cour, vikel vras, — a vode Breiziz, a bep stad hag a bep
 bro, war an henvelep tachenn, unan uheloc'h eget hini ar
 vicher hag a zilezer, re alies, hag eo hini ar vro.

Kaer ar c'hoariadedou a zastumas leuriadou tud en-
 dro d'ar c'hoarierien evel ma n'o devoa ket bet gwelet
 c'hoaz kement, e nep lec'h.

Kaer oferenn ar Milved, renet gand an Aotrou 'n Es-
 kob Duparc, kanet evit silvidigez Breiz, gand an Tad Godu,
 eus a Venez-Mikael, harpet gant menec'h Kerveneat ha
 diskleriet ker splann he zalvoudegez gand ar prezeger he-
 lavar ma 'z eo an Aotrou Trehiou, Eskob Gwened, a oar
 rei kement a don hag a luf d'e vrezoneg.

Ya ! goueliou Bleun-Brug 1937 a zo bet kaer.

**

Sant Paol, goude beza stourmet epad pemp bloaz war
 nugent da skigna ar Feiz a oa laouen o c'hellout skriva
 ar c'homzou-man da gristenien Rom (1) : « An noz a
 dec'h, an deiz a dosta ! pellaomp diouz oberou an den-
 vijenn ha kemeromp armou ar sklerijenn. »

Labour vat en devoa grêt, dre e brezegennou hag e li-
 ziri, dre e boaniou hag e bedennou ; Hor Zalver benni-
 get a oa karet hag anavezet n'eo ket ês gouzout e pet kêr
 hag e pet bro, na gant pet mil den !

Ar Bleun-Brug hag a red eus an eil korn d'egile da
 Vreiz a c'hellfe ivez lavaret, evel sant Paol, goude e zeiz-
 vet gouel war nugent, e kav d'ezan e tec'h an noz hag e
 tarz an deiz, tamm ha tamm war sperejou ar Vretoned
 a deu d'e c'houeliou : dilhad Breiz a zo douget ; yez Breiz
 a zo komzet ; toniou Breiz a zo kanet ; istor Breiz a zo
 anavezet ; bugale hag a zo c'hoaz er skol a drid o c'halon
 gant karantez ar vro ; Breiziz yaouank, tamm ha tamm,
 a zav o fenn ha n'o deus ket a vez ken nak eus o gouenn
 nak eus o yez, evel gwechall : eun nevezenti eo ; eun dra

(1) - Rom, XIII, 12-13.

bennak a zo grêt e Breiz, gand ar breuriezou breizek ; muioc'h c'hoaz a zo da ober hag evit beza barrek da ober ar pez a jom da ober eo hon eus ezomm ivez da bellât, hervez gourc'hemenn sant Paol, diouz an holl oberou a raer e kuz, holl oberou an denvalijenn ha ne jom war o lerc'h nemet freuz, daerou ha kasoni ha da gemeret ha da skingna, en dro d'eomp, evel tud a zoare ma 'z omp armou ar sklerijenn, da lavaret eo, al leoriou brezonek, ar c'ha-zetennou brezonek, ar gelennadurez vrezonek, ar skoueriou brezonek.

Gand an armou-se ha gand an armou-se hepken eo e vez laket ar mibien da bleustri an hent a heulie o zud koz ha da welet roudou o zreid ha goude ma, vefent goloet gant ludu ar c'hantvejou tremenet.

**

Goueliou Bleun-Brug 1937 a zo bet kaer ; ne lavaran ket n'o divije ket gellit beza kaeroc'h ; ar pez a lavaran eo e tleont beza kaeroc'h c'hoaz hiviziken.

E hanter kant parrez bennak ez eus bet tud o labourat da zigas kenstriverien, da lavaret eo lennerien, displegerien, prezegeerien, kanerien, sonerien, arzourien, labourerien hag all da c'houeliou Plougastel.

N'eo ket e hanter kant, met e kant, pemp kant hag e mil parrez zoken e vo ret kaout tud da labourat edoug ar bloaz, penn-da-benn, evit digas kenstriverien d'ar c'hendalc'hon da zont.

Ar Bleun-Brug a vezo en e gaer pa c'hello ugent pe dregont mil den heulia piz, epad tri dervez, an holl gens-trivadegou bloaveziek a lakay sperejou ar vugale hag ar yaouankiz da zigeri ha da vleunia.

Mar d'ema ar pal-se pell diouzomp c'hoaz, n'eo netra d'ar vistri-skol, d'ar veleien, da renerien ar patronachou ha d'hon tud desket ha kalonek en em glevet da vat evit e lakât da dostât : Bloaz a zo tra a-walc'h.

**

Ra gouezo puilh bennoz sant Gwennole war gement hini a roas dourn da c'houeliou Plougastel da veza ker

kaer ha m'int bet ha ra vezo kavet eleiz a Vretoned all, da zont en o serr, da lakât goueliou ar bloaveziou a zeu da veza kaeroc'h c'hoaz eget re ar bloaz-man, ma roint tro da gement Breizad a zo dianket diwar hent e vro, d'her c'haout ha goude beza kavet e Vreiz da gaout ivez e Feiz, rak peurtiesa, p'o c'holler o c'holler o diou ha p'o c'haver o c'haver o diou.

Person bras Tolosa a lavare gwechall : « Pa goll an « euskareg (1) eun troatad douar, ar feiz a goll pevar « mil ! » ; e Breiz ivez, e c'hellfed lavaret kement all : « pa goll ar brezoneg eun troatad douar, ar feiz a goll « pevar mil ! »

Ra deuiou kement hini a gar ar Feiz d'her gwelet ker sklêr hag an deiz ha goude beza her gwelet da labourat a-zevri, hep morse fallgaloni, war an tu a zo dleet hag a barz nebeud aman e vezo gwelet meur a wellaenn e Breiz.

Hon tud koz, breman mil bloaz, a zo bet gwelloc'h ganto koll o bro, eur pennad, eget mervel evel pobl.

Mat, ne vevimp, evel pobl, nemet derc'hel a rafemp da vat d'hor brezoneg. An dra-se a zo sklêr ; arabad da zen hen ankounac'hât :

Hep brezoneg, n'eus Breiz ebet !

Y.-V. PERROT.

(1) - An euskareg : yez Euskadi, e galleg : « le basque ».

Bleun-Brug Plougastel.

TRO LANDEVENNEC

D'ar zadorn 21 a viz eost da 8 eur, pevar ugent Bleun-Bruger, c'houezek Montreuilad, en o zouez, a bign en eul lestr en Tenduff, evit mont, dre vor, da Landevennec, da gerc'hat relegou sant Gwenole.

An amzer a zo kaer ; an heol a skign e vannou skeudus war ar mor ; e dismantrou iliz an Abati, an A. Perrot a lavar an anaoudegez vat a dle ar Vretoned da gêrig. Montreuil a zigemeras, breman mil bloaz, hon tud koz pa rankjont tec'het eus Landevennec, « Gwernica ar Vretoned », gant korf an Tad mat Gwenole.

Goude eur bedenn, e loc'her gant relegou an abad santel, — ar re a zo miret e Montreuil hag e Loc-Gwenole, unanet, breman evit tri dervez, gant ar re a jom c'hoaz e iliz-parrez Landevennec — hag e kemerer penn hent Plougastel.

Bigi, herniou tud warno, a deu da ziambroug lestr ar relegou, hag en Tenduff e kemerer an autoiou da vont d'ar vourc'h, dre chapel sant Gwenole, e lec'h ma raer eun ehan, evit rei ar relegou da boket da dud an drev-se diredet holl da enori o Fatron karet.

Dre ruiou, fichet kaeroc'h eget biskoaz, skritelloù gand ar c'homzou-man, a-uz d'ezo : **Meuleudi da zant Gwenole, Bevet ar Bleun-Brug, Doue ha Breiz, Holl evit Breiz, Breiz evit Doue, Meuleudi da Yann Landevennec ha da Alan Barvek, Vivent les Montreuillois**, hag all, ar prosesion, Plougastelliz war varc'h, er penn a-raok a ya d'an iliz parrez evit lakat enni relegou Tad mat ar Vro a jomo eno epad ar Goueliou.

AN DISKOUEZADEGOU

Betek-hen ne veze er Bleun-Brug nemet diou ziskouezadeg : hini al leoriou breizek hag hini an Arzou kaer ; er bloaz-man, gant skoazell Kevredigez vreizat ar micherriou hag hini an « Office Central » ez eus bet diou all hag e talvez ar boan mont d'o gwelet : hini ar vicherourien hag hini al labourerien-douar.

E diskouezadeg ar vicherourien e kaver gwiadennou grêt gand an dourn, e Uzel hag e Lokronan-Kerne ; pelloc'h merc'hodennou, gwisket e giz Pont'n Abad, Plougastel ha Fouesnant ; micherourien Montroulez o deus diskouezet peziou-labour kaer kenan.

E diskouezadeg al labourerien-douar e kaver leoriou diwarbenn stad al labour-douar e Breiz, avalou-douar eus Sant-Brieg ha Plougastel, heiz evid ober bier Kerinou hag er porz tri benmoc'h, yac'h ha lart mat, maget hepken gant dour ha boued Sanders.

AR C'HOARIVA

D'ar zadorn da noz, er patronach, e voe diskleriet an daou bez-man : « **Bizied ar Gornez** » ha « **Bécassine vue par les Bretons** » ; d'al lun ha d'ar meurz da noz « **Par-don ar muia karet** » ha « **Bécassine** », adarre. Kanerezed dispar ar Pelem, Tinaik ha Jann Lucia hag o breur Erwan, kanerien Kastell-Paol, Fanch Stephan ha Yannik Moal, kanerien Plougastel, F. Gorgelin ha Maturin ar Gall, ar zonerien a-zoare Dorik Le Voyer, eus Bloermel, ha Yann Goulet, eus a Werrann, a ziduas brao bras an dud etre an arvestou.

« **Burzud bras Adsavidigez Breiz** » a voe diskleriet d'ar zul da noz, dirak eur mor a dud ; gwelloc'h e vije bet et an traou m'o divije bet ar c'hoarierien tro d'en em wellet a-raok ar c'hoariadeg ha ma vije bet gelllet o lakat da c'hoari war eul leurenn êsoc'h pignat hag en em denna warni.

Daoust da-se, red eo hen anzav, ez eus bet kals a wellaenn en doare-c'hoari hag er gwiskamanchoù dreist-holl a oa bet grêt gand an Itron de Planhol.

AR C'HOROLLOU

Korollerien ar Bleun-Brug ha Korriganed Breiz a c'hoarias korollou kaera hor bro. Paotred ha merc'hed Plougastel, Loperhed, Dirinon a c'hoarias **Va Boutou koat, ar Marc'hadour skutellou, ar Goukoug, ar C'haz-koat, Bleuniou Breiz, Liou gwenn rozenn an hanv, ar Pillaouer.**

Ne vezo ket ankounac'hêt, ken nebeut, korolligou skosek Korriganed, rak eun dudi e oa o gwelet.

KENSTRIVADEGOU

Re nebeud a strolladou kanerien a oa e Plougastel ; evel al laboused, an dud yaouank a dle kana ha dre ar c'han eo ec'h en em strew al levenez dre ar vro.

A vloaz da vloaz, e weler kenstrivadegou ar skoliou o vont war gresk hag eun dudi e oa klevet ar vugale o tiskleria peziou barzoniez Marianna Abgrall, Glaoda ar Prat hag an Aotrou Guillou ; met re nebeud en holl a baotred a oa evelato.

OFERENN AR MILVED

Daoust pegen bras eo iliz Plougastel, n'hellas ket an hanter eus an dud en em zila enni a-benn an oferenn-bred ; a drugarez Doue, ar re a oa er mêz, e-tal ar C'halvar, a c'helle, dre an uhel-gomzerez, heulia kenkoulz ar c'han ha prezegenn an Aotrou Trehiou hag ar re a oa ebarz.

Goude an oferenn, a-raok an Angelus, an A. Duparc a drugarekeas Eskob Gwened eus e brezegenn gaer ha pennadureziou Montreuil eus ar boan o devoa kemeret da zont da bardon sant Gwenole.

LEIN AR BLEUN-BRUG

Da greizteiz hanter e oa pemp kant tri ugent a dud, bodet ouz taol ar Bleun-Brug, en dro d'an Eskibien ; war-

An Doktor Ger. HAES,
kelenner e Nivelles, kan-
nad ar Bleun-Brug e Bro-
Flandrez, a reas eur stu-
diadenn eus ar re ouzieka
war ar yezou keltiek.

Ar Chaloni P. CASSEZ,
Rener skolach Montreuil,
a reas pardon bras Sant
Gwenole, e Plougastel, d'an
22 a viz east.

lerc'h prezegennou an Ao. Coquet, person, hag an A. Thomas, m^êr Plougastel, e voe klevet an A. de Beaumont, ail-vêr Montreuil, an A. de Dieuleveult, rener ar Bleun-Brug, an A. Trehiou hag an A. Duparc.

EISTEDDEOD AR BLEUN-BRUG

Da 2 eur hanter e tigoras ar c'hoariadeg, e tal ar C'halvar, hag e voe roet ar prizioù d'ar c'honideien.

TRO LEON

C'houec'h ugent den a yeas antronoz da ober tro Leon; gwelet a rejont dismantrou abati Lok-Maze Penn-ar-Bed; e bered Lokrist e skuilhjont eur banne dour benniget war bez Ar Gonidec, den fur ha den gouiziek, reizer ar brezoneg; e Lanriouare, e stoujont e bered an holl zent; e Plougerne e chomjont a-zav da leina e ostaleri al Leon Aour.

Da gloza ar pred, goude eur ganaouenn eus ar re laouena, savet edoug an hent war ar Bleun-Brug, an A. Perrot, en dro d'ezan an A. Guivarc'h hag an A. Gall Jacq, a drugarekeas tud vat Plougastel ha kement hini a roas an dourn evit lakât gouelioù milved bloaz adsavidgez Breiz da veza ken kaer ha ma 'z int bet.

Goude eun ehan e Follgoat da zaludi an Itron Varia e tigouezomp e Runeven el lec'h ma 'z eus pemp kant den ouz hor gortoz.

E tal kroaz ar stourm, an A. Goff, eus a Blouider, a gomz eus an emgann bet dre eno, mil bloaz a zo hag a bed e genvroiz da veza atao kristenien vat ha Bretoned penn-kil-ha-troad.

Gwelet a reer ilizou Kastell-Paol ha gant keuz, ken diwezat ma 'z eo, e tremener ebiou maner Kervenguy, hep diskenn. Eur gwel, d'ar red, da gastell Kéryann, kavell ar Bleun-Brug, hag e tigouezer, da zerr-noz, ouz son ar c'hleier, e Dirinon, el lec'h m'ema an A. de Dieuleveult ouz hor gortoz.

Eur gwel da iliz mamm sant Divi, hag en hent warza Plougastel, en eur gana poziou Bro Goz ma Zadou ha setu et ebiou d'eomp gouelioù adsavidgez Breiz: meuleudi da Zoue ha da zant Gwenole.

H. CAOUISSIN.

Setu aman eun nebeud Bretoned vat hag o deus skrivet da lavaret e oant, a spered, e Plougastel, edoug ar gouelioù: an Itron Jenovefa e Sant-Per, Spezet; an Doktor Perquis, Roazon; an amiral Laurent, La Motte-Chalangeon; an A. Prault Le Clerc de la Monnerie, Cherbourg; an Tad Abad Cozien, Solesmes; an A. Kervella, S.E.A., Libreville, Gabon; an A. Pichon de Longueville, Paris; an Ao. Lajat, Naoned; an A. Moal, Coadout; an A. Taddir-Jaffrennou, Keraez; an A. Loeiz Herriou, Henbont.

Gonideien Kenstrivadegou ar Bleun-Brug :

KENSTRIVADEG AN DISPLEGA (Istor Breiz) war 40

I. Kenta Rummad. — Priz kenta : Anna-Mari Kervella, Plougastel; 2. Alice Bernard, Cast, 36 poent; — 3. Robert Gourmelon, Loperchet, 33 p.; — 4. Yvona Darcillon, Cast, 32 p.; — 5. Helena Ar Menn, Marc'harit Bigourden, Anjela Euzen, Cast, 31 p.; — 6. Helena Keromnes, Dirinon; Janed Sanquer, Plougastel, 30 p.; — 7. Tereza Boette, Cast; Anna-Mari Mallejac, M.-A. 'r Bris, Anna-Mari Corre, Plougastel, 29 p.; — 8. Yvon Trevien, Gwineventer; Yvona Poupon, Cast, 28 p.; — 9. Anneta ar Gall, Plougastel, 27 p. $\frac{1}{2}$; — 10. Janed Rannou, Cast; Josephina Mauguen, Cast, 27 p.; — 11. Alice Pronost, Cast; Jean Miossec, Bodilis, 26 p.; — Mari Poquet, Cast; Mari-Loeiza Rolland, Plougastel, 25 poent.

II. Eil Rummad. — Priz kenta : Loeiza Castel, Plouvorn, 36 p. $\frac{1}{2}$ war 40; — 2. Yann-Loeiz Peron, Landivisio, 35 $\frac{1}{2}$; — 3. Fransez Derrien, Yann Rannou, Landivisio, 35; — 4. Magdalen Crenn, Plouvorn; Job Abgrall, Landivisio, 34 $\frac{1}{2}$; — 5. Loeiza Biannic, Yveta Kerriou, Plouvorn; Fransez Bleas, Herri Quere, Landivisio, 34; — 6. Mari-Josef Morvan, Plouvorn; Anna ar C'horr, Plogonneg; Marc'harit Riou, Plouvorn; Job Mevel, Landivisio; Jak Bonderf, Landivisio; Bernadeta Troadec, Plouvorn, 33 $\frac{1}{2}$; — 7. Loeiza Corbell, Yvona Breton, Mari Gwilherm, Julieta Berthevas, Plouvorn; Francis Kerouanton, Sant-Thonan, 33; — 8. Per ar Gwenn, Alan Quemener, Landivisio; Helena Dagorn, Simona Tanguy, Plogonneg, 32 $\frac{1}{2}$; — 9. Janig Abgrall, Mari Argouarc'h, Plouvorn; Albert Falc'hun, Sant-Pabu, 32; — 10. Loeiz Bleas, Yann Cousquer, Landivisio; Yann Laot, Sant-Pabu; Yvon Cabon, Irvillac, 31 $\frac{1}{2}$; — 11. Jermena Morvan, Plogonneg; Yann ar C'horr, Lanvisio, 30 $\frac{1}{2}$; — 12. Yvona ar Borgn, Mari-Christine Castel, Renea Moan, Plouvorn; Yann Peron, Landivisio, 30; — 13. Aline Tymen, Alice Filipot, Plogonneg; Morris Quere, Landivisio; Marsel Morvan, Gwineventer, 29 $\frac{1}{2}$; — 14. Yvona Carrer, Plouvorn; Tereza Sezneg, Plogonneg; Yann Caroff, Landivisio, 29; — 15. Marsel Thepaut, Dirinon; Lucien Bothorel, Landivisio; Job Maget, Landivisio; Yvon Pallier, Sant-Pabu; Mari ar Scannf, Plouvorn, 28 $\frac{1}{2}$; — 16. Alice Al Lez, Plouvorn; Claire Queau, Plogonneg; Lucien Bourles, Landivisio, 28; — 17. Josef Abiven, Roc'h-Landerne; Janig Hascoet, Plogonneg, 27; — 18. Alina Laudén, Denisa Tanguy, Plogonneg, 26 $\frac{1}{2}$; — 19. Loeiza Salaun, Plogonneg, 26; — 20. Yvona Siohan, Mari Castel, Plouvorn; Anna Marc, Plouvorn, 25 poent.

III. Trede Rummad (Re vihan). — Priz kenta : Janig Stefan, Cleder, 35 p. $\frac{1}{2}$ war 40; — 2. Loeiza Pichon, Plouvorn, 34 $\frac{1}{2}$; — 3. Yvona Mear, Cleder, 33 $\frac{1}{2}$; — 4. Anna Rohou, Cleder, 32 $\frac{1}{2}$; — 5. Janig Vezo, Plouvorn, 32; — 6. Tereza Picard, Plouvorn, 31 $\frac{1}{2}$; — 7. Yvona Velly, Cleder, 30; — 8. Paolina Corre, Cleder, 29 $\frac{1}{2}$; — 9. Anna-Mari Kergoat, Anna-Mari Chevaucher, Plouvorn, 29; — 10. Alexandre Sylvestre, Sant-Pabu, 27 $\frac{1}{2}$; — 11. Yveta Ar Rouz, Plouvorn; Anna Ollivier, Anna Bozec, Yveta Keruhel, Cleder, 27; — 12. Yvona Keriven, Plouvorn; Josef Guivarc'h, Guikar; Loeiz Bourhis, Dirinon, 26; — 13. Augustin Cap, Plougastel, 25 poent.

KENSTRIVADEG AL LENN

Priz kenta : Loeiza Castel, Plouvorn, 20 p. war 20; — Jann Abgrall, Plouvorn; Anna-Mari Mallejac, Plougastel, 19 $\frac{1}{2}$; — 3. Mari Castell, Magdalen Crenn, 19; — 4. Yvona Breton, Renea Moan, Plouvorn; Annaig Kervella, Plougastel, 18; — 5. Tereza Sezneg, Plogonneg; Annaig An Olier, Speied; Fransez Derrien, Landivisio; Anjela Olier, Amelia Boniou, Speied; Cecil Lety, Lannurvan; Mari Gwilherm, Ivona Siohan, Plouvorn; Helena Dagorn, Plogonneg; Mari-Loeiza Kervella, Helena Keromnes, Plougastel; Yann-Loeiz Peron, Landivisio, 17; — 6. Per ar Gwenn, Loeiz Bleas, Landivisio; Alina Tyman, Plogonneg; Loeiza Bihanic, Plouvorn; Yann André, Lannurvan; Maria Conan, Celestina Cochenec, Juliana Pasquet, Anna Taleg, Maria Pasquet, Speied, 16 poent.

KENSTRIVADEG AN DISKLERIA

I. Rummad ar vugale dindan 8 vloaz : SON AR GEVIER :

Priz kenta : Valentina Fer, Gineta Moan, Plouvorn, 20 p. war 20; — Fransez Bolloc'h, ar Folgoat, 18 $\frac{1}{2}$; — 3. Odile Bossard, ar Folgoat, 18; — 4. Madalen Laurent, Plougastel; Jann ar Bras, Helena Boucher, Mari Gwilherm, Plouvorn, 17; — 5. Adela Tanguy, Plouider; — 6. Fransez Ar Meur, Lannurvan; Yann ar Fur, ar Folgoat; Teresa Kerdraon, Plougastel, 14 poent.

II. Rummad ar vugale etre 8 hag 11 vloaz :

POAN RAFES D'AZ ELIG

Priz kenta : Loeiza Castel, Simone Tanguy, Plouvorn; Anna Keromnes, Plougastel, 20 p. war 20; — 2. Jann Ar Got, ar Folgoat, 18; — 3. Valentine Feroe, Plouider, 16; — 4. Yv. Bechu, Plouvorn, 15; — 5. Odette Keriguy, ar Folgoat, 14 $\frac{1}{2}$; — 6. Mari Uguen, Plouider; Mari Page, Plougastel, 14; — 7. Mari Gwilherm, Plouvorn; Simone Ar Fur, ar Folgoat, 13; — 8. Denisa Coat, Cecile Letty, Lannurvan, 12; — 9. Marie Ar Meur, Lannurvan; Madalen Bolloc'h, ar Folgoat, 11 poent.

III. Rummad ar vugale etre 12 ha 14 vloaz : TAD KOZ DA ZUI.

Priz kenta : Madalen Crenn, Plouvorn, 56 p. war 60 ; — 2. Jann Abgrall, Plouvorn ; Denisa Tanguy, Plogonnec, 54 ; — 3. Anna Ar C'horr, Plogonnec, 53½ ; — 4. Katell Bernard, Plogonnec, 53 ; — 5. Josefina Cochenec, Speied, 52½ ; — 6. Loeiza Corvez, Speied ; — Yvona Breton, Plouvorn ; Marianna Lapous, Speied ; Mari Castal, Plouvorn, 52 ; — 7. Anna Talec, Annaig L'Ollier, Speied, 51 ; — 8. Julieta Pasquet, Speied, 50½ ; — 9. Clara Keo, Plogonnec ; Yvona Stahan, Plouvorn ; Anjelika Loyer, 50 ; — 10. Madalen Korlosker, Plouander ; Renea Moan, Plouvorn ; Mari Pasquet, Speied ; Janed Benjamin, Loeiza Guichouz, Speied, 49 ; — Annaik Briant, Ar Folgoat ; Elisa Louboutin, Plogonnec ; Janed Bailh, Mari Conan, Amelia Boniou, Speied, 48 ; — 11. Helena Keromnes, Plougastel, Yvona Hous-saint, Alan Abiven, ar Folgoat ; A.-M. Mallejac, Plougastel, 45 ; — 12. Marsel Morvan, Gwiniventer ; Christiana ar C'horr, Plouider, 44 ; — 13. Mari Trevidig, Speied ; Yvona Cabon, Landérne, 43 ; — 14. Loeiza Bihannic, Plouvorn, 40 poent.

IV. An dud yaouank etre 15 ha 18 vloaz :

WAB AN DAOU LIN EVIT VA BRO

Priz kenta : Fanch Morvan, eus Brest.

KENSTRIVADEG AR PREZEGEREZ

Priz kenta : Biél Cabon, eus Plougerne : Ar priz a zo bet roet d'ézan a zo eur gador kizellet kaer e koun eus Milved vloaz adsavidigez Breiz. 2. Vincent Calvez, Plouvien.

KENSTRIVADEG AR VARZONIEZ

Priz kenta : Yann Geleoc, eus Elabennec.

KENSTRIVADEG AR C'HAN

Strolladou bugalé : Priz : Plouider ; — Meneg : Lannurvan.

Strolladou kanerien a 2 mouez : Priz kenta : Plouzeniel ; — eil priz : Gwiscriff ; — Meneg : ar Folgoat ha Gwitalmeze.

Strolladou kanerien a 3 mouez : Priz kenta : Lesneven ; — eil priz : Gwiscriff.

Strolladou kanerien a 4 mouez : Priz kenta : Gwiscriff ; — eil priz : Kastell-Paol ; — Meneg : Plougastel.

Kanerien a-unanou : Soprano : Yvona Abiven, Plouzeniel. — Alto : Loeiz Uguen. — Tenor : Maturin Ar Gall, Plougastel. — Bariton : Alexis Georgelin, Plougastel. — Basse : Josef Bouguen, Plougastel. Kanerien poblek : Loeiz Kerveadour, Gwiscriff.

SONEREZ

I. Biniou ha Bombard : Priz kenta : Dorig Ar Voyer ha Yann Goulet.

II. Violons : Priz kenta : Yvona Pilven ; — eil priz : ex-aequo : A. Guevel hag Y. Salle.

Breiz dilezet !...

— Goude an Normaned e teu Normaned-all :
 — Dre ma 'z eont lazadeg, skrapadeg ha tann-gwall !
 — Hor Breiz 'zo aloubet, nebeut goude trec'het !
 — Breizad ebet er vro n'eo chomet pell nec'het ;
 — Ar re n'int ket lazet d'an harlu 'zo tec'het ;
 — Ar vuhezeen hor Breiz a zo lvel dizec'het !
 — Ne weler penn kristen n'eus forz 'pe du kerzet ;
 — Na beleg, na manac'h morse ne vez merzet.
 — Triageziou devet, abatiou dismantret ;
 — N'eur aguitat o Bro gèz, Breiziz 'chom-holl mantret.
 — Karfou sakr ar Sent bras d'an estren 'zo douget ;
 — Pep sulfenn Feiz kristen 'venner gwelout mouget !
 — Lammet digant hor Bro tud vev ha tud varo ;
 — Pebez stad truezus ! Na pebez taol garo !
 — 'T'ar martolod breizat ar mor bras 'zoug e gaonv.
 — E beli an Norman hor Bro ya 'to war draonv.
 — Kouer ebet er park na koadour er c'hoajou ;
 — Al loened zoken 'zilez an trevajou.
 — Al lec'hioù 'oa gwechall leun a binvidigez,
 — N'eus mui enno brema nemet tristidigez,
 — Gouezeri lec'h peuri, netra e-lec'h an dud ;
 — Breizig-lzel, va Bro, deut out da veza mut !
 — Al labousedigou ne ganont mui er c'harz ;
 — Hag ar c'hi-gouez zoken 'zo dibaot-kaer er harz ;
 — Klec'hig ebet morse ne son epad an deiz ;
 — Kouezet ken izel-se daoust ha maro 've Breiz ?
 — Maro ? N'eo ket ! Hor Breiz ? — Da viken e vevo !
 — Traez gwenn hon tornaodou dour ar morza eva
 — Ken ma sono an eur ma savo Breiz-lzel
 — He dhleze nevezet, lemmet 'vel eur gizell !...
 — Da c'halv an Abad Yann, Breiziz-holl, ken sioul,
 — A sav en eun taol trumm, kreiz an noz, kivioul !

Netra ne harz outo : Runeven, an Naoned !...
 Stlapet int e-maez Breiz an Normaned daonet.
 Aboe hor Breiz karet ne ehan d'hor gervel :
 Sentomp holl Bretoned : rak Breiz n'hell ket mervel !
 Touomp holl a-unan, touomp beza feal
 D'hon yez, d'hor Feiz..., d'hor Breiz : ni he mibien leal !

12 a viz gouere 1937

Yann GORRIGAN.

Ar werz-man eo a c'houezas priz kenta ar varzoniez, e
 Bleun-Brug Plougastel.

Warlerc'h an Eost

Aet eo da benn, en hor c'hornig douar d'eomp-ni, a
 Vreiz-izel, brasa ha talvoudusa labour a zo er bed : la-
 bour an eost.

Ret eo hen lavaret, an amzer a zo bet a-du ganeomp
 kenan, er bloa-man.

Eur pennadig koulskoude hor beus bet nec'hamant !
 war-dro gouel ar Werc'hez.

Skuiz moarvat, o klevet bemdez rebechou c'houero,
 a-berz an dud ken dies da gountanti, an heol, aet droug
 ennan, a zo chomet da guzat, ha marteze, da vouzat, epad
 meur a zervez dioc'h-tu...

Hon eost, hag a oa ennan hordennou ed a vilherou,
 koloennou a vilionou, eur gount diniver a c'hreunennigou
 munut, bet eman breman holl er gêr, fall ha mat... Lava-
 ret a ran fall ha mat, rak siouaz, pell eo bet diouz beza
 mat-holl, evel ma c'hortozemp, a-hed miz mezeven. En hor
 micher e vez paket ken alies a zizouezennou !... Evel ma
 'z edo, ni hor beus her c'hemeret, ha netra eus ar pezh a zo
 bet roet d'eomp gant Doue, n'ez eo aet da goll.

A ! an eost-se, edomp abaoe keit all o sonjal ennan,
 koustet eo d'eomp peder sizunveziad goz a labour tenn.
 Dindan bec'h al labour-se, ha dindan an heol tomm en
 deus lakaet ar c'houezenn da zivera ken puilh diouzomp,
 hor c'horfou paour a zo bet evel teuzet hag ive brevet.
 Ranket hor beus gwaska war ar boan.

An Aotrou Doue, sur oun, a bardono d'eomp da veza,
 ouspenn eur wech, huanadet war-lerc'h eur banne dour
 beo, ha gortozet gant re a hast poent ar pred, ha fin an
 dervez.

Jezuz e-unan, ha ne chomas ket, eun dervez m'edo
 skuiz gant an hent ha dare gant ar sec'hed, da azeza e tal
 eur puns down, evit gedal ma teuje unan bennak da denna
 dour d'ezan da eva ?

En hor skuizder, na pegen frealzet ha laouenaet omp
 bet, o welet ar zul o tont. Nag hor beus prizet ha saouret
 an ehan, an distag a zigase d'eomp.

N'eo ket en hor c'hêr eo ez eus bet klasket labourat
 da zul... Eun torfed e vije bet, evel a lavare va zad, ken
 brao all edo an amzer.

Estreget poan hor beus bet koulskoude, epad an eost.
 Hor c'halonou o deus tanveet ive meur a damm plijadur
 c'houek : plijadur o welet ar mekanikou o vont ker mat
 en-dro, plijadur o kerzet eus ar gêr d'ar parkeier hag eus
 ar parkeier d'ar gêr, plijadur o sellet ouz ar berniou ed el
 leur hag ouz ar c'holo el liorz, plijadur o santout edod
 ken unanet en tiegez, hag e klaske pep hini ober ar muia
 ma c'helle evit dizamma ar re all.

A ! na pebez skoliou a vertuz, hag a vuhez urziet mat,
 eo hon tiegeziou diwar ar mêz, edoug amzer an eost !

Desket e vez enno, e gwirionez, arabat krena dirak
 ar boan, karet al labour, en em harpa an eil war egile,
 beza piz ha kempenn war an traou....

Goude ar poaniou kalet hon eus bet hag o deus tal-
 vezet da binvidikaat hon eneo, goude al levenez a garg
 hor c'halonou war-lerc'h an eost dastumet, petra chom
 breman ganeomp da ober, nemet kas war-du ennoc'h, o va
 Doue, ar c'hloar hag ar veuleudi.

Ha n'eo ket diganeoc'h e teu d'eomp kement mad a
 zo ?

Me garfe e ve graet, en holl barreziou diwar ar mêz, eur gouel kaer, da fin an hanv, evit trugarekaat Doue eus an eost, hag eus an holl grasou deuet da heul an eost-se...

An douar, o va Doue, c'houi eo ho peus her roet d'eomp, evit ma tenfomp anezan, dre hon labour, ar pezh a zo ret evit mezur hor buhez.

Chom a ra ganeomp ive karet startoc'h c'hoaz an douar-se. M'hon lezit war hor yec'hed, o va Doue, a-barz pell, goude eun nebeut diskuiza, e sankimp adarre ennan an alar hag e taolimp an had, a zeuio, dre ho pennoz, da veza an eost a zeu.

L. B.

Kuzulioù ar Medisin :

AR C'HIGNADENNOU

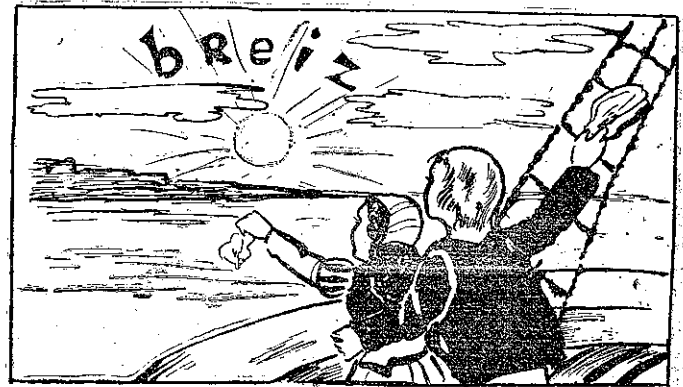
— Mamm-goz, du-man, eme Lizig, a zo klanv war he gwele, tri miz a zo ! ma karfez avat, Paol, goulenn eur ali digand an Aotroun Mezek, da vestr, e rafes eur vad evidon !

— Ya, met gant pe seurt klenved eman da vamm-goz ? ma livirin d'ezan.

— Gand ar gozni eman, siouaz ! ha n'eus pare ebet d'ar c'hlenved-ze ; met dont a ra da gignat en he gwele, hag e vez glazet ganen pa vezan o chench dilhad d'ez.

— Diouz m'am eus klevet, Lizig, ez oa dleet d'it beza lakat dindan he gwele, eur podad dour fresk, ha nevezi an dour bemdez ; evit miret ouz ar re glanv da gignat eo an dra-ze. Breman, hep dale, setu penaos eo d'it ober : kemer eul loaiad amann fresk ha dizall ; taol an dra-ze en eur gastolorenn da deuzi war an tan, ha laka ive eul loaiad eol olivez, eul loaiad koar melen, hag eul loaiad odivi ; keit ha ma vezo o poazat war an tan, kemmesk mat gand eul loa goat ; kendalc'h da gemmeski ken a vezo yen al louzou ; pa vezo yen, taol hen en eur podig all d'en em virout ; dious ar mintin ha dious an noz e laki eun tamm louzou (laka hen tano avat) war eun tamm paper seiz, da lakat da vamm-goz war he c'hignadennoù ; arabad eo lammet ar palast bep tro : nann, lakat an eil tamm war egile hag e kouezint o-unan pa vezo pare an tachad klanv.

Paol AR RIOUALLON.

Tenzor al laeron-Vor

TREDE PENNAD

Antronôz abred-kaer, goude m'o devoe douaret ar Spagnoled varo a oa er vag ha lavaret eur bedenn evito, e oa Yeun ar Madeg ha Gwenole Kalonek war vale. Kerzout a rejont epad pell-amzer ha war-dro kreiz-deiz e oant en em gavet e kreiz eur gompezenn frank gwaskedet gant gwez kaer meurbed. War ar gompezenn-ze e oa kalz finellou kroc'hen bodet e kichen eur waz dour sklaer.

« Aman, eme Yeun da Wenole, eman kêriadenn va amezeien krec'hin-ruz eus meuriad (1) an Apalached. Al Louarn-Fri-Tano a vez graet eus o mestr ha mignon bras eo d'in. Meur a wech em eus graet vad d'ezan ha kredi a ran e ray ar pezh a zo en e c'hal-loud evit hor skoazella ha rei tu d'eomp da denna va merc'hig-diouz krabanou he skraperien. »

Digouezout a rejont dirak eun dinell vras, peulioù hir a bep tu d'ez, livet warno dremmou euzus ha souezus loened-gwarez pe « tottennoù » ar C'hrec'hin-Ruz. Tost d'an doare ti-se e oa eur gwaz-bras ha treut, eur fri kaouenn d'ezan, azezet war e seuliou hag o-vutuni da vat gant eur c'horn kizellet hag hir e c'har. Ne reas van ebet o welout an daou ziaevziad o tostaat hag e kendalc'has da jacha war e gorn-butun, dilavar-krenn.

Gwisket e oa an den-se gant eur bragou-krec'hen hir striz awalc'h war ar morzedou ha ledan-tre diouz an traon. War e zious-koaz e oa eun tammig mantell verr hag e zremm hag e vruched a oa marellet en eun doare souezus gant rijennou ha tresadennou graet gant bep seurt liviou flamm. Eur bouchad plumv hir ha kaer

a oa sanket en e vleo du-pod savet ha liammet war gern e benn. Tost d'ezan, war an douar, edo e armou : eur c'hlaouier (2) leun a virou, eur wareg, eur c'hrondin (3) saoz ha geun tomahawk pe bouc'halig emgann.

« Ra vezo bepred ar Spered-Meur a-du ganit, Lagad-Falc'hon, ha ra skoazello atao va breudeur ruz hag o mignoned wenn, eme Yeun ar Madeg d'ar C'hroc'hen-Ruz. Ha ne c'hellfen ket gwelout al Louarn-Fri-Tano, mestr brudet ha doujet meuriad an Apalached ? »

Sevel a reas neuze al Lagad-Falc'hon diwar an douar hag e yeas da starda dourn ledan ar c'hlasker-aour : « Ra vezo deuet-mat ar C'hoz Wenn hag e vignon yaouank e kêriadenn bugale garet ar Spered Meur, emezan. Al Lagad-Falc'hon a zo chomet da zioual ar gêr keit ha m'eman al Louarn-IFri-Tano, hon tad, gant va breudeur ruz o chaseal er bradenn vras.

(1) Meuriad : tribu, e galleg.

(2) Klaouier : carquois.

(3) Grondin : karabinenn.

« Levenez a vezo emberr e meuriad an Apalached rak hizio eman diwez ar chase. Hep dale en em gavo aman her chaseourien gant al loened-gouez o deus paket.

« Al Lagad-Falc'hon, daoust ma n'o gwel ket c'hoaz o tont o c'hlev evelato ha gouest eo da lavarout d'eoc'h e vezint aman arak m'en devezo alaouret an heol kribenn ar menez tosta. »

E gwirionez, ne zaleas ket eur maread Krec'hin-Ruz, eun daou pe dri-c'hant anezo, da zigouezout er gêriadenn, ganto loened-gouez lazeta hep seurt. Al Louarn-Fri-Tano a ziskouezas beza laouen o welout an daou zen gwenn ha pedet e voent gantan da zebri. Gwra-gez ha merc'hed ar C'hroc'hen-Ruz a aozas eur pred dispar gant kig al loened lazeta.

Kent ha ma voe ar c'hig o poazat diouz berou-koat bras a uz an tan, e tisplegas Yeun da vestr ar gêriadenn petra a oa kiriek d'ezan da veza deut betek ennan. Lavarout a reas e oa bet skrapet e verc'hig gant tud kriz hag o devoa ar re-man bep seurt armou ha traou all a vije bet talvoudus-bras d'e vignoned ruz o c'haout.

War e veno ne vije ket bet diaes-bras trec'hi ar skraperien ha tenna diganto ar plac'h vihan hag o benviou-emgann.

Komz a reas Yeun gant kement a nerz ma lakaas al Louarn-Fri-Tano boda raktal brudeta brezelourien ar gêriadenn. Pa voe displeget d'ar re-man petra a glaske o mignon gwenn, meur a hini, touellet gant ar c'hoant da gaout armou mat, a lavaras e kerz-jent laouen d'an emgann ouz enebourien ar « C'hoz Wenn » hag al

« Labous-Mor », evel m'o devoa leshanvet an daou Vreizad. Ar vrezelourien all a yeas a-du ganto hag e voe divizet e krogje ar brezel abenn an deiz warlerc'h.

Neuze e trugarekaas an daou zen gwenn an Apalached hag e yajont da zebri ganto rak dare e oa ar banvez pe ar pred bras.

Antronoz, war-dro serr-noz, e oa degouezet ar C'hrec'hin-Ruz hag an daou Vreizad tost d'af lec'h ma edo al laeron-vor. Chom a rejont kuzet en eur c'hoad bras da c'hortoz ar mare a oa bet dibabet gant o mestr evit taga an enebourien ha kas a rejont eun nebeut spierien da welout doareoù ar re-man.

Eur pennad goude ma voe distro an evesaerien-se e kerzas ar C'hrec'hin-ruz etrezek kamp paotred Santo Domingo. En em ruza a raent war o c'halabousou ken sioul hag eun torrad naered o vont da glask o freiz. Gwenole ha Yeun a gerze ive d'o heul.

Pa voe kelc'het ar c'hamp ganto e sailhas eun nebeut Apalached war c'hedourien al laeron-vor. N'edo ket ar re-man war c'hed a gement-se ha diskaret e voent d'an douar, maro mik arak m'o devoe amzer da lezel eur skrijadenn hepken. Neuze, evel chas kounnaret, e lammas ar C'hrec'hin Ruz er c'heo doun e lec'h ma edo an enebourien all o kousket.

Ne badas ket pell ar c'hrogad. Paotred Santo-Domingo a voe tazet holl koulz lavarout e kreiz o c'houisk. Eun nebeut anezo, koulskoude, Harry Smithson en o fenn, a glaskas en em zifenn, met ne c'helljont ket enebi kalz ha dizale e voent kaset d'ar bed all evel o c'henseurted.

Yeun ar Madeg ha Gwenole a gavas Berc'hedig e goueled ar c'heo doun, kuzet adreñv ar barikennadou aour. Pa anavezias ar plac'hig he zad hag he mignon e tec'has he spont hag hec'h anken hag he c'halon a voe leun-barr gant al levenez. En em vriata a rejont o zri, daelou a laouenediez o veuzi o daoulagad.

Kas a reas ar C'hrec'hin Ruz ganto d'o c'hêr an holl armou ha pourvezioù a gavjont er c'heo. N'o devoa ezomm ebet eus ar barikennadou aour, rak ar seurt traou-se n'o devoa talvoudegez ebet. Sede ma chomas an tenzor burzudus-se gant an tri Breizad.

War-dro eur miz goude e kavas Yeun ar Madeg, Berc'hedig ha Gwenole eul lestr-brezel eus porz Brest o tiskenn stêr Sant-Yann. Goulenn a rejont beza degemeret war e vourz gant o holl beadra ha sevenet e voe o c'hoant.

Eun nebeut miziou diwezatac'h e tegouezent e Brest. Ac'hano e yejont da Waien da welout mamm Gwenole ha da gas d'ezi he lod eus an tenzor ha goude-ze e kemerjont hent Plounevez-ar-Faou.

Eno e lakaas Yeun ar Madeg sevel eun ti kaer a voe hanvet Keranna dre zoujans evit patronez santel ha gaffoudek hor Bre hag evit he zrugarekaat da veza diouallet bepred e verc'hig ha Gwenole, mous al lestr « Santez-Anna ».

Ar garantez o devoa an daou-man ar eil evit egile, ne reas nemet kreski ha pa voent deuet en oad da zimezi e voe lidet o eured e iliz-parrez Plonevez.

Kalz vad a rejont en dro d'ezo gant o aluzennoù ha dre o skouer vat hag an Aotrou Doue a skuilhas puiñh e vennoz warno ha war o bugale....

HAELOG.

(DIWEZ)

Kastell Keryann

An Aotrou hag an Itron de Forsanz a en em blije wardro Keryann ; tremen a rejont eno eur pennad-brao eus o amzer, ha pa voe savet o bugale, pa voe deuet ar mare d'ezo da zimezi, e rejont plas d'ezo er c'hastell. Er bloavez 1836, ar verc'h kosa a oa triouec'h vloaz ; Sidonia oa, evel he mamm, ha koant evelti ; kemerout a reas da bried an Aotrou Emil de Kermenguy, eus a Gleder ; hen-man en devoa pemp bloaz warnugent ; hanvet e voe da vêr e Sant-Nouga, hag e chomas mêt epad an nav bloavez ma chomas e Keryann ; nebeud goude ar friko-se, ar mab hena, Hilarion, a zimezas gand eur c'hoar d'e vreur kaer : an dimezell Melita a Gervenguy ; daou vloaz goude, Stefania, an eil eus ar merc'hed, a yeas gand an Aotrou Charlez de Coatgoureden, eus a Gastell ; hag Emilia, ar yaouanka, a roas he dourn, tri bloaz goude, d'an Aotrou Fransez du Rusquec eus maner Kerezelec, e Trelevenez. Setu eur bern tud e Keryann ! rak, er mare-ze, e oa muioc'h a garantez etre an dud, eged n'ez eus hirio ! pevar dimezet er gêr, hag ar re goz, ha buhez vat gand an holl ! An eil a c'houzanv gand egile, sklêr eo, rak mankou ha siou o devoa evel ar re-all ; met an tad hag ar vamm a rene pep tra, hag ar vugale, koulz hag ar vugale-vihan a veve eurus hag a en em gleve !

An amzer-ze, evelato, ne badas ket gwali-bell : an itron de Forsanz a varvas er bloavez 1842, ha tri bloaz goude he maro, he fried a rannas e vadou etre e vugale hag a en em dennas en eur manerig e-kichen Landerne, e lec'h ne zaleas ket da vervel.

Kastell Keryann a en em gavas e lod an itron de Coatgoureden, a jomas intañvez d'he seiz bloaz warnugent, gant pemp krouadur d'ez i da zevel. Eur vaouez a galon e

oa, ha daoust ma n'oa ket pinvidik, ne deuas ket en he spered gwerza Keryann ; gwelloc'h e oa ganti kaout boued-laez bemdez e Keryann, eged kaout friko e lec'h all ! Beva reas eno, sioulik, skoazellet en he labour gant he zervicherez vat « Selesta », hag he mevel leal hag onest ; « Perig » e veze graet anezan. Mervel a reas en eun taol-trumm er bloavez 1887, ha war he lerc'h, he mab hena, Charlez, eun den laouen hag aez beza hardiz outan, eo a voe mestr e Keryann ; mêt e voe e Sant-Nouga beteg e varo a c'hoarvezas d'an 12 a viz kerzu 1907. An dud savet war ar maez n'oa ket dleet ez afent er c'hêriou da glask priejou ; rak rouez eo ar re en em c'hra el lec'h m'int galvet da veva ! An hini a gar ar maeziou, ar c'hoajou, n'en em blijo ket e kêr ; hag an hini a zo savet e kêr ne glasko nemed plijaduriou ar c'hêriou, dilhad kaer hag all, hag e tisprajo ar vuhez dispar a vever war ar maez, pell diouz an trouz ha tostoc'h da Zoue !

An itron de Coatgoureden a oa troet gant Roazon, e lec'h m'oa savet, muioc'h eged gant Keryann ha Sant-Nouga. Epad ar miziou hanv, e teue gant he familh, hag e tremene daou pe dri miz dre eno ; met, kerkent ha ma wele an deliou o tont diouz ar gwez gand an diskar-amzer, hag an deiz o verraat, e troe kein da Vreiz-Izel, ha prim-ha-prim da Roazon. Arabad eo beza souezet ma savas, en he spered, ar menoz da werza Keryann ; er bloavez 1911, e oue graet an taol, ha kastell kaer Keryann a zo breman d'ar C'houarnamant, en deus dastumet ennan eur gwele-kloz bennak, ha traou eus an amzer-goz. Sal e teufe endro ar bern levriou a oa ennan e amzer an Dispac'h, hag o devoa eun dalvoudegez eus ar re vrasa ; met, ne zizrint biken, rak da leordi Pariz int bet kaset ; eno emaint ato ; ankounac'haet o deus hent hor bro.

TINTIN ANNA.

Eur Beleg meksikan merzeriet

gant dispac'herien e vro

KENTA PENNAD

Yaouankiz an Tad Pro

Ar Meksig, bras teir gwech evel ar Frans; a zo unan eus-kaera broiou ar bed : eno an oabl a zo glaz skediñ hag a astenn, war gomepennoù pinvidik, mantelloù sklerijenn draillhet a bep seurt liou; eus kern ar menezioù, bepred gwenn-kann gand an erc'h, e tiskenn eur freskadurez vadelezes evid an dud hag ar parkeier. En holl vareoù eus ar bloaz, e kaver e korn pe gorn aa holl vianioù, an holl frouez.

N'eo ket war ar maezioù dispar e teuas er bed-man Miguel-Austin Pro; met en cur gêr eus ar rann-vro Zacatua, hanvet Conception del Oro e kreiz ar Meksig e gwelarn Meksiko, ar gêr-benn : ganet e voe d'an 13 a viz genver 1891. Bez' en devoa teir c'hoar ha tri breur.

Tad ha mamm Miguel a oa tud a feiz krenv : evit Doue eo e savent o bugale. O nerz-kalon a oa bras meur-bet. Pa voe digaset d'an tad korf e vab lazeta, gwriet gand an tennou, ne ouelas ket ; pokat a reas da dal e vugel ; al levenez da veza her roet d'ar C'hrist a voe trec'h d'e c'hlaç'har. Ar vamm, Josefa Juarez, a oa ker vertuzus all. Pinvidik e oa ; daoust da ze, ne laoskas ket an distera klemmadenn, pa voe diframmet diouti he feadra gand an dispac'herien, ha pa rankas tec'hout, klanv ha dilezet, gant pevar grouadur yaouank flamm, warzu Guadalajara evit kaout er gêr-ze muioc'h a zurentez evid o buhez. Stourm a reas kalonek ouz an dienez hag e vagas he familh diwar boan he divrec'h.

Henchet gant kerent ker start en o feiz, ar paotrig a oa ret d'ezan bale eeun. Ne oa ket dishnvel diouz ar vugale all koulskoude. Eveldo, en devoa da enebi ouz techou fall ha d'o mouga. Met bez' en devoa evid e zikour d'o diarbenn eur vamm hag eun tad mat.

Er bloavezioù kenta eus e vuhez, e aked da bedi n'oa ket dreist ar gristenien eus e oad. Eur c'hrouadur fur oa, ar pezh na vire outan da veza troet muioc'h ouz ar c'hoari eget ouz ar studi. Evel kalz eus ar vugale, gwelloc'h oa gantan beza o labourat e kichen e dud eget chom difinv war skaoñioù an ti-skol. Lavaret en deus bet e-unan en deus bet ar gordenn stlaket meur a dro war e gigenn. Eur wech dreist-holl.

En em gaout a reas ha n'en devoa gwennegig ebet, hag e felle d'ezan evelato prena madigou. Ar marc'hadour a werzas d'ezan war zle, met nann heb argila. « Bezit din ec'h, eme Miguel, diwezatoch me ho paeo. » Meur a wech diouz renk e reas evelse. Pa voe dle ar paotr eun tammig pouner ar gwerzer madouigou a skrivas d'ar vamm pegement a zle he devoa evid he mab. E c'hellit kredi, Josefa Juarez, pa he devoe paet, ne jomas ket e fiant er hent. Miguel en devoa ar penn-baz da eeuna d'ezan e gostezioù, hag eun tachadig e talc'has warnan merkou ar bazadou, evit deski gwelloc'h dre-ze n'emaer ket war an douar evid ober troioù kamm....

Goude beza en em staget da studia ar vedisinerez, Miguel a jomas er gear. E dad en devoa mengleuzioù da la-kaat da dalvezout hag ezomm en devoa eus eun den am-part ha dourdis evid e skoazella : e baotr en em ziskoueze goest da veza an den presius-ze hag a voe digemeret gant levenez, pa lavaras en devoa c'hoant chom da rei an dourn d'e dad.

Unan eus e blijadurioù oa kemerout preder gand an oberourien; diskenn a reure er mengleuzioù evit komz ganto hag ober vad d'ezo. Koulskoude e kemere ive perz er gwelloc'h, hag enno ec'h ambrouge diou eus e c'hoarezed a garie kenan. Hep n'her gouezfe c'hoaz, Miguel a oa ble-

niet evelse gant Doue warzu an hent edo o vont da zigeri dirazan.

E ziou c'hoar, daoust d'ezo da garout ar c'hoariou, o devoa grêt o zonzj da veza leanezed. Er bloavez 1910, ez ajont d'al leandi; Miguel a jomas evel sabatuet o klevout ar c'helou-ze hag a yeas kounnar ennan. Kounnar en devoa dreist-holl ouz ar Jezuited, pa anavezaz ez oa an Tadou-man blenierien e ziou c'hoar. Mouzat a ra zoken; tec'hout a ra diouz ar gêr evit beva e-unan en eur c'hoad; chom a ra eno eun nebeut amzer. Klasket e voe; ha pa voe kavet, e vamm hen alias da ober eur retred en eun ti retred.

Epad an deziou madelezus-se, Doue a gomzas krenv outan; Miguel ne ra ket skouarn vouzar. Doue a falveze d'ezan e ve an den yaouank beleg ha zoken Jezuit. Henman, evit senti ouz ar c'halvadenn-ze, a droio raktal kein d'an daou dra a garie kement : e familh hag e labour e kichen ar vengleuzerien. Miguel Pro a zo war hent da vont da veleg; ezomm bras en devezo e vro eus beleien, evit diarbenn an dispac'h a oa o vont da c'houeza warni gwasoc'h eget biskoaz.

M. S.

Yec'hed ar Vugale

ar **"Sirop FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur viaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-àbeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu warlerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2. rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSOR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent-hep poan hag a laka dent nevez; war aour
ha war gaoutchouk; hervez ar skoueriuo diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**. Hôtel Le Roux; ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Evit ar vugale :

6 gwenneg hepken

TAOLENNOU EUS ISTAR HOR BREIZ

Skrivet gant Edmond Boisecq ha skeudennaouet gant Herri Caouissin, a gaver da brena e « Union des Œuvres Bretonnes », Pleiber-Christ, Finistère.

An taolennoù-se a zo moulet, e meur a liou, e giz ar re a hanver e galleg : « Images d'Epinal ».

Talvoudus int da lakât ar Vretoned vihan da anaout istor o bro.

An daolenn, 16 kevrenn war bep hini, 6 gwenneg ar pez ha 32 lur ar c'hant.

GOULENN A REOMP

OUZ-HOL LENNERIEN

**HA N'O DEUS KET C'HOAZ PAEET O C'HOUMANANCHOU
ECHUET E MAE, MEZEVEN, GOUERE, EOST HA GWEN-
GOLÓ, D'HEN OBER RAKTAL.**

BENNOZ DOUE D'EZO !

C. C. 21.802 RENNES.

FEIZ HA BREIZ

SELAOUIT 'TA !

(Diwar skeudenn Dihunamb)

Gouel Mikael hag an Ankoù
a ra kalz a jenchamanchou

....Ha pa deu Gouel Mikael, ar merour a vez nec'het
eo an hini a wel eo goulló e yalc'h ; mat, tenzorier « Feiz

ha Breiz » a lavar d'in n'en deus ket eur gwenneg, en e gef, ken nebeut, evit paea « Feiz ha Breiz miz gwengolo hag hini miz here, ha n'eo ket souez : selaouit kentoc'h ; 359 eus hor c'homananterien o deus ankounac'haet digas d'eomp o 13 lur ;

13, abaoe miz here 1936, a dle	229 lur ;
5, abaoe miz du 1936, a dle	65 lur ;
165, abaoe miz genver 1937, a dle	2.145 lur ;
10, abaoe miz c'houevrer 1937, a dle	130 lur ;
13, abaoe miz meurz 1937, a dle	229 lur ;
37, abaoe miz ebrel 1937, a dle	381 lur ;
16, abaoe miz mae 1937, a dle	208 lur ;
30, abaoe miz mezeven 1937, a dle	390 lur ;
42, abaoe miz gouere 1937, a dle	546 lur ;
8, abaoe miz eost 1937, a dle	104 lur ;
20, abaoe miz gwengolo 1937, a dle	260 lur.

359, a dle, etrezo holl, da nebeuta 4.687 lur.

Me 'lavar 4.687 lur, da nebeuta, rak etouez an 359 koumananter se, ez eus darn hag a dle 15 lur er bloaz, ha darn all 20 lur, hervez ar vro m'emaint enni o chom ha setu perak e pedomp al lennerien vat-se, en han Doue ha Breiz, da ober eun digemer laouen d'al lizer a gasimp d'ezo er miz-man rak anez n'hellimp ket padout ken ; ni a c'hell rei, hor poan hag hon amzer d'hor bro, hep gortoz digoll ebet, met ar marc'hadour paper ha liou hag ar mouler ne raint biken evelomp.

Lennerien all a zo c'hoaz hag hol laka er gwask hag eo ar re a bren « Feiz ha Breiz », eur wech an amzer, pa dro en o fenn, hag a jom daou viz goudeze heb e c'houlenn ; gant lennerien evelse, e c'hellit kredi, n'eus nemet ken.

En amzer-man m'eo kresket priz pep tra, hini ar marc'hadour paper, hini ar mouler, hini ar post, e ranker sellet tost ; pedi a reomp eta, ar re a bren « Feiz ha Breiz », diouz ar miz, d'her prena bep miz, kement hag

ober hag atao e ti an hevelep gwerzer ha mann gwech aman, gwech a-hont.

An holl gazetennou all o deus kresket o frizioù ; evit c'hoaz hon eus gallet derc'hel d'hor prizioù koz ; met ne c'hellimp kenderc'hel, evelse, nemet harpet e vefemp gant hol lennerien goz, na petra 'ta, hag ivez gand al lennerien a gavo d'eomp edoug ar miz-man, ar Vretoned eveziant a oar kemeret preder gand o bro.

Miz here, eo ar miz gwella evit fuittha had en douarou hag er sperejou ; ar miz gwella evit strewi, dre holl, ar skridou mat.

En eur barrez, — n'hen hanvin ket, pa n'eo ket ret, — hon devoa dek lenner, breman tri bloaz ; eun den, nevez deuet enni, en deus labouret ha, breman, ez a di '70 « Feiz ha Breiz », bep miz.

Ar pezh a reas ar Breizad kalonek-se, piou n'hellfe hen ober en dro d'ezan ?

Ma ouesfemp en em glevet da zifenn, a-zoare, tenzeriou brasa hor gouenn, ne lesfemp ket eun ti kristen, e Breiz-Izel, hep lakât ennan « Feiz ha Breiz ».

Eur barz eus Kembre a skrive breman ez eus seiz kant vloaz : « Tra vuam ein seith, tri seith nyn beitei ! » — « Tra ma voemp hon seiz, tri seiz n'eo divije ket hor c'hannet ! » (1).

Ha me n'em eus ket a acun o lavaret ken nebeut : Seiz Breizad hag a en em glevo, da vat, en eur barrez, a zo gouest da lakât banniel ar Feiz da dintra a-us ar barrez-se hag hini Breiz, war ar marc'had.

Ya ! tra ma vezint o seiz unanet, da vat, a spered, a galon hag a oberou, biken tri seiz ne deuint a-benn da rei lamm d'ezo.

Y.-V. PERROT.

(1) Cf. p. 10. — « Poèmes Galois du Moyen-Age », gouenn all leor nevez-se ouz an oberour, an A. Yvon Levot-Becot, Kerc'hlaez, Guipavas.

Galvadenn da Yaouankiz kristen ar mêziou

Goude eun distag a bevar miziad, tuhez ar barrez a zihun a-nevez hag ho kalv da labourat eviti gant ho kalon hag ho spered.

Epad an hanv, pep hini ac'hanoc'h en deus bevet evitan e-unan, evit e familh.

Breman p'eo klozet an eost hag aet ebioù d'eoc'h amzer al labouriou bras, e rankit sellet pelloc'h hag uhelloc'h. Distrei a ra ar goanv gant ar beilhadedoù : an amzer vat evit en em drei ouz al labour spered... evit labourat war dachenn ar barrez. Karet a rit ho familh, ho ti, ho karter, ho parkeier, ho parrez, ha p'o gwelloc'h, goude beza ranket o c'huitaat, eur pennadig hepken, ar gwel anezo a laka al laouenidigez da bara war ho tal hag a ra vad d'ho kalon.

Enno, e gwirionez, eo ho peus tremenet hoc'h amzer wella, bloaveziou dizoursi ho pugaleaj, enno eo eman an dud, an traou a garit ar muia er bed-man, enno eo e kavite, en distro eus a bep lec'h, an diskuiz, ar peoc'h, an eursted.

Hogen ar c'hornig-douar-ze, m'ho peus gwelet ennan an deiz, evit ar wech kenta ; an tiegez kristen-ze, e oar ennan ken niverus, ken unanet ; ar parkeier-ze labourer ker mat, ha karget a drevajou a bep seurt, a zo ive unan eus nerz ha pinvidigez brasa ar vro.

Doue ra viro, ma vije dilezet an holl draou-ze, ne ve mui en o flas nemet rivin, tristidigez hag ar vro a vije kaset da netra.

Mat, al labour a c'houlenner diganeoc'h staga gantan eo miret, difenn, lakaat da vont war well an tenzoriou-ze.

Ha m'o peder ker start da gregi gand al labour, d'en em starda ken etrezoc'h, da rei an dourn an eil

d'egile, eo abalamour ma z'eus hirio enebourien fallakr hag a venn o c'hailhara, o diskar hag o freuza.

Eun nozvez a viz gwengolo, m'edo du-hont, war dalbenn an emgann, oc'h ober e dro-ged, dirak linenn an tan, ar barz kalonek, Yann-Ber Calloc'h, a daolas war ar paper ar c'homzou dispar-man, a echue dre eur bedenn druezus :

« Ene Kornog, he douar, he merc'hed hag he bleun

« Holl c'hened ar bed eo, en noz-man a viran. »

Mêziou Breiz-Izel, bet graet ken kaer, dre hir vloaveziou ha dre galz poan, gant hon tadou, a rumm da rumm, a zo hirio, siouaz, leun a riskl evito. Mall eo ober ar ged ivez en-dro d'ezo. Ha d'eoc'h c'houi, yaouankizou kristen hag a zo lemm o spered ha tomm ho kalon, eo e tigouez an dever hag an enor da viret, en o fez, o ene, o finvidigez hag o holl c'hened.

Bras marteze e kavoc'h al labour a c'houlenner diganeoc'h. Met ma teuer da fiziout ennoc'h eur garg ken pounner eo dre ma ouezer ez oc'h goest d'he dougen.

C'houi n'oc'h ket, a drugare Doue, eus an dud yaouank-se, ken stank en hon amzer ha ne zonzont nemet enno o unan, ha ne glaskont nemet aesamanchoù ha plijaduriou ar vuhez. Gouzout a rit n'oar ket bet lakaet war an douar evit beva eurus.

Eun den, da lavaret eo eun den, ne c'hell ket distrei e sell diouz stad e nesa na diouz stad e vro, ne c'hell ket dizonjal en devezo da respont, eun deiz, eus ar vad eo barrek da ober en-dro d'ezan.

Ober a c'hellit kalz vad, e gwirionez. Bet ho peus da westla ar pezh a zo a wella ennoc'h evit eul labour talvoudus meurbed hag eo savetei an douar, ar familh ha dreizo ar barrez. Plijet ive, gant Doue, e-giz ma c'houlenne Calloc'h, « lakaat eur galon grenv en ho kreiz...., beza bepred ganeoc'h, ha neuze ho preder a vezo skanv evel ar planv. »

L. B.

Diwarbenn petra ?...

E don disul o vont da welet Janned, eun amezeged d'in a zo klanv pell 'zo, hag en eur dreuzi ar c'hoat, harpët war va baz kelenn, e sonjen, evel ma ran alies, e lenne-rien « Feiz ha Breiz ». Deuet eo ar mare 'da gas va fennad-skrid d'ar mouler; ha n'em boa merket netra c'hoaz war ar paper ! Nec'het oa va spered hag atao ez eo, rak c'hoant plijout d'al lennerien am eus ! Ha koulskoude, e ouezan mat ez eo diskiant an neb a c'hoanta plijout d'an holl ! Klevet a ran marvailhoù dre ma 'z an, a-wechou e c'houlennan digant an hen-man an hen, met ar respont-choù a zo dishenvel, e c'hellit kredi !

Lod a lavar : « Ma vije hano war ar gelaouen diwarbenn hor parrez, e vije kalz bravoc'h ! »

Lod all : « Me a garfe lenn pennadou diwarbenn an amzer dremenet : istor Breiz pe istor ar manerioù koz, pe an ilizou kaer ! »

Lod, er c'hontrol a gav e vez re alies hano eus an amzer goz ; ar merc'hed a gavfe brao eur pennad diwarbenn al labour wardro an ti, hag eur vacuez yaouank, ha ne ouie ket o komz ouz piou edo, he deus lavaret d'in :

— P'oan yaouankik, e veze kenteliou Tintin Anna da lenn war « Feiz ha Breiz », hag e veze plijadur.

Eur plac'h, bet ugent vloaz da c'houel Yann, he deus anzavet e plij d'ez, ar muia, ar mojennou ha danevellou diwarbenn ar pezh a dremen er bed-all, hag eur pötrig, troet e spered war ar gwerzioù, a garfe lenn bep miz, eur werz bennak pe glevet hano eus kan al laboused ha kaerder hor maezioù. Tremen diouz an holl n'eo ket es ! Ne c'heller ket lakat war an hevelep pajenn an doare da gaout kezeg kaer, hag ar mod da baka ar vugale-vihan ! Lakat hano eus pep parrez a zo dreist hor galloud ; ar pezh a dremen e Kerne ne zell ket kalz ouz Leoniz ! Evit pe seurt tud eo d'in skriva ? Dinec'hit va spered, o va Doue, peotramant c'houi, lennerien vat ! Rener « Feiz ha Breiz » en deus graet ar goulenn-ze ouzoc'h, eun neubeud mizioù 'zo, met ar re a lavar ar muia a zo chomet ar sioula ; red'eo d'ezo displega o menoz....

En em gavet e oan e ti Janned : en he gwele edo war he c'hoazez, niverenn eost etre he daouarn :

— Pep tra, warnan, a zo kaer pe blijadurus da lenn, emezi ; maga 'ra hor Feiz, kreski a ra hor c'harantez evit Breiz ; mall am eus da welet diwarbenn petra e vezo hano er miz a zeu !

— Fe dam Doue ! n'eo ket ganez e vezin dinec'het Janned kêz, emeve ; gwella 'm eus d'ober eo goulenn digand an dud : diwarbenn petra ?

Graet am eus.

TINTIN ANNA.

Ar veleien bet o kerc'het relegou sant Gwenole, e Landevennec, a-benn Goueliou Bleun-Brug Plougastel.

(Photo tennet gand an Aotrou Dezarrois, Rener meur holl mirdiou Frans).

Kenstrivadeg

ar

Prezegerezh

DANVEZ. — E iliz-veur an Naoned, an Duk Alan a drugareka ar re o deus roet an dourn d'ezan da adsevel Breiz.

Setu amañ ar brezegona, savet war an danvez-se, he deus bet ar priz kenta hag a zo bet diskleriet, e Plougastel, gant Gabriel CABON, dirak an holl, en eun doare helavar meurbet, d'ar 24 a viz eost diweza.

Aet eo pelloc'h, ebiou d'eomp, dremm euzus ar brezel ; fin a zo d'al lazerez ; ne welimp mui ar gwad o ruilha, ar c'horfou o koueza hag o chom da vervel ha da vreina er pri ; deuet eo ar peoc'h.

C'houi, Doue an armeou, eo a dlean trugarekât, da genta, eus ho skoazell vadelezes. Drezomp hon-unan n'oamp nemed eur guchenn Vretoned harluet oc'h en em zevel ouz mistri yut ha kals krenfoc'h egedomp.

Hepdoc'h ne c'hellemp netra ; hor stourmajou a vije bet kollet hag hor Breiz a vije bet chomet dindan « seil pounner an estren ». Met, C'houi, Aotrou, a zo trugare-zus e kenver ho pugale boaniet. Selaouet hoc'h eus ar pedennou hirvidik a gase bemdez warzu ennoc'h, holl venec'h Breiz-Vihan.

Epad emgann Runeven, ho servicher Goulc'hen, en deus ho pedet, e barr an nenv, evel gwechall Moysez, war gern ar Sinaï hag hoc'h eus roet d'eomp an trec'h.

Falvezet eo bet ganeoc'h digabestra hor Breiz ; graet hoc'h eus anezi eur vro eürus ; ne vezo ket war an douar eur vro ken anaoudek hag hi ha diskouez a ray d'eoc'h he anaoudegez vat dre he aked d'ho servicha ha da zifenn ho kwirioù.

Ha C'houi, Itron Varia, hor Mamm vat, C'houi ivez hoc'h eus hon harpet gant ho tourn galloudus. E stourmad an Naoned, goude beza kilet e prad Anian e oamp holl fallgalonet ha diranvet gant ar zec'hed ; ne gavemp banne dour ebet, e nep lec'h. Neuze ho pedjomp gant feiz ha kerkent eur brezelour o toulla ar vrousteg a lakeas da darza eun eienenenn dour glan. Kennerzet gant an dour burzudus-se ha gant ho skoazell anat hon eus en em gannet gant muioc'h a galon hag hon eus ledet hon enebourien ouz torgenn. Derc'hel a reomp sonj eus ho madoberou hag e nep lec'h n'ho po a vugale ken sentus.

P'edon harluet e Londrez eo dirak hoc'h aoter, Aotrou sant Per, eo o deus Amalgod ha Gwezennoc, kanned an abad Yann, graet le a zentidigez, em c'henver, e hano ar Vretoned. En hoc'h iliz ivez eo bet benniget va c'hleze dir. Pa 'm eus lammet er vag a dlee va degas da Vreiz-Izel, ouzoc'h eo em eus en em erbedet ha selaout hoc'h eus va fedenn. Distroet hoc'h eus bepred diouzin klieze an enebour ; hag evit diskouez d'eoc'h va anaoudegez vat e fell d'in adsevel hoc'h iliz ha beza hiviziken ho sklavour.

Ya, va mignoned, an nenv en deus hor skoazellet ; d'ezan eo e ya da genta va anaoudegez vat. Met c'houi ivez a dlean trugarekaat eus ho nerz-kalon hag eus ho fizians da gaout an trec'h. En ho touez e welan, er penn arak Yann, abad Landevennec, en deus graet dre e bedennou hag e ijin muioc'h eged an holl vrezelourien. Rak p'edo an Normaned oc'h ober o reuzioù en hor Bro, Yann, da genta, en deus lakaet ar Vretoned morgousket da zihuna evit redek d'an emgann. Hen eo en deus prederiet war stad reuzeudik hor bro baour hag en deus kredet en em zila dre guz etre mogerioù hanter ziskaret e abati ; hen eo en deus en em glevet gant e verourien goz, Amalgod ha Gwezennoc, evit dineizia an Normaned, hag en deus graet d'ezo treuzi ar mor doun evit dont davedoun

gant eun nebeut tud kalonek. Hen eo Salver hor Breiz ha n'eo ket me eo. E' hano a vezo skrivet e lizerennou aour war istor hor Bro hag a skedo da viken dirak daol-lagad hor bugale.

Goude ar re o deus aozet ha reizet ar brezel emañ ar re o deus he graët. Meuleüdi, trugarez hag anaoudegezh vat da va zierned dispont o deus stourmet gant kement a nerz-kalon. E pep korn eus hor Bro o deus roët lamm d'an enebourien ha difoupët ar gwall neiziadou a oa e Dol, Sant-Brieg ha Kastell-Auffrët. Meuleüdi dreist-holl da Even, tiern Leon, en deus skoët eur gwall daol-ganto e Rueneven, rag abaoe n'o deus ket lakaët o zreiz war e zouarou.

Ha c'houi, va c'henvroiz ker, hag a zo diredet ken niverus eus an harlu da stourm evit frankiz ho pro, ne ouezan ket penaos ho trugarekaat a-walc'h. N'eo na gant aour na gant arc'hant e vez paët seurt taoliou kaermet gant envor peurbadus eur vro a-bez. Kalz eus ho kenvreudeur a zo kouezet war an dachenn. Diët eo e vefe kanet oferennoù evit diskuiz o ene; rak skuilhët o deus o gwad evit ar Vro.

Ha breman, va mignoned, p'hon eus gellët skuba kuit hon enebourien touët, eo mall d'eomp adsevel da vat hor Breiz, gant aoun na deufe d'he brasa enebourien gwasoc'h c'hoaz. Rivinet eo, met dre hol labour aketus hag eveziant e vo pinvidikaet; hor c'hoajou pulluc'het a zavo a-nevez; hor maeziou duet gant an tan gwall a vleunio adarre ha war hor Breiz adsavet ganeomp e savo hiviziken deiziou a levenez, a frankiz hag a beoc'h, diandan heol benniget an Aotrou Doue.

EUR GOMZ DA VIRET

An Ao. André Dézarrois, penn-rener Mirdiou Frans, hag a reas d'eomp an enor da zont da c'houeliou Bleun-Brug Plougastel, a lavare, e Dinard, gant Gouel-ensor diskenn Yann IV :

...« *Ma c'h anavezfe Breiz ar binvidigez a zeu d'ez e a-berz he bugale, e vefe stad bras enni.*

...« *Gallout a reer asuri, hep kaout aon da veza dislaret, n'eus ket hirio, e bro ebet e diabarz ar Frans, skulterez da dalvezout hini Breiz.* »

Eur Beleg meksikan merzeriet gant dispac'herien e vro

(EIL PENNAD)

DISPAC'H HAG HARLU

Sebezet e chomer, pa weler pegement eo dismantret ar Meksig gant ar freuz hag ar reuz rak war 16 milion a dud a vev enni, 15 milion o deus anzavet ez int katoliked. Eus ar re-man 55 war 100 a zo kristenien vat, hag 20 war 100, eme eun Eskob e bodadeg ar Zakramant e Amsterdam, a zo kristenien a verv enno eur feiz krenv. Ma c'hell eun dournad tud fall gouarn ar vro dre an dir hag an tan, eo dre ma n'eus ket eur ouenn hepken. Ar Meksig a zo grët eus meur a ouenn : 15 war 100 eus an dud a zo tud gwenn, 54 war 100 a zo kemmeskidi, 30 war 100 a zo a ouen digemmesk ar vro, 1 war 100 a vorianed deuet eus an Afrik. Ma ve unvaniez, n'eo ket eur sklabez lakipoted divergont eo a c'hellfe ober al lezenn en eur vro ker kristen; met siouaz ! !

Koulskoude, ar bloaveziou kenta a dremenas Miguel Pro er manati a oa didrouz awalc'h. D'an 10 a viz east 1911, an den yaouank, a yeas da di an Tadou jezuit, e El Elano, e rann-vro Michoacan. Er c'horn douar-man, e rene ar peoc'h, epad ma kroze an arne e meur a lec'h all eus ar vro. D'an ampoent, Porfirio Diaz a oa penn-rener ar Meksig. Darn a oa skuiz gantan : ar sosialisted en em lakeas da skei warnañ, ar beorien hag an Indianed a zelaou o c'homzou bilimus hag abarz nemeur Diaz a zo ouz torgenn diskaret gant Fransisko Madero, eun den oajet a 38 vloaz. Henman en devoa an trec'h d'ar 6 a viz du 1911 ha d'ar 7 a viz mezeven 1912 e kurun e c'hounid e Meksiko.

Met evel m'int boaz, an dispac'herien a deu d'en em zebri, d'en em ziskar an eil egile. Ar penn-rener nevez a zo dic'halloud da ziabenn, da vlenia ar bagadou tud en

deus c'houezet enno tan ar gwarizi hag ar gasoni. Pao-tred ar skrab a zav o fenn hag, hep dale, Madero a zo gwall-voustret : an dizurz. ruz evel an tan hag ar gwad, a zo mestr. E c'houevrer 1913, eun emgann skrijus a had ar maro e Meksiko ; ar penn-rener hag an holl bennou bras a zo diskaret.

An den ar brudeta a jomas, oa Huerta ; ar garg uhela a voe roet d'ezan, met evit eun nebeut miziou hep-ken. Henman a oa furoc'h ; ar gatoliked n'o devoa ket da glemm anezan. A-ziaraok, Madero zoken en devoa klasket ober vad d'ezo. Met tud devet gand ar c'hoantegez da veza da genta, a vir ouz an urz da gemerout gwri-ziou. Evelse gouarner ar rainn-vro Coahuila, Carranza e hano, en devoa dastumet soudarded evit teurel d'an traon Madero. Pa voe lazeta an den-man, Carranza ne falvezas ket gantan anaout Huerta evit penn-rener ar Republik ha, d'ar 26 a veurz 1913, e embann ar mennad-ze.

Abarz nemeur eun torfetour, Villa, evel eil-rener, a ro an dourn da Carranza hag a zigas d'ezan eun arme. Penn-rener ar Stadou Unanet, Wilson e-unan, a ro harp d'an daou labeskenn fallakr-ze. Evit seveni o menoz, an daou vuntreer ne argilint ket dirag an torfejou an euzusa : dismantri a raint pep tra dindan o zreid milliget. Glaourenni a reont, gand ar gasoni, ouz ar gatoliked a damallont da rei skoazell da Huerta. Ar geiz a gouez, dindan o c'hrabanou leun wad, a zo flastrèt, ar maeziou hag ar c'hêriou a zo laeret, ar voc'holid a zo stlejet en ereou, an ofiserien paket en emgannou a zo lazeta.

D'an 20 a viz eost, Carranza a zo mestr e Meksiko ; Huerta en devoa roet an dilez eus e garg d'ar 16 a viz gouere. Amzer ar spount bras a zo o tigeri. Soudarded an dispac'herien, o tigouezout e Meksiko, a zougenne hannieliou a c'helled lenn warno komzou gaouiat evel ar reman : « Ar veleien eo an denvalijenn ; al librentez eo ar sklerijenn ! »

Evit tud diaoulek, al librentez, ar frankiz eo ar galloud da ober an droug. E hano ar frankiz-se, 60.000 soudard Carranza ha Villa a oa o vont da ober traou skri-

jus. Diwallerien kêr a zo kaset en o roud, al lezvarnieri a zo sarret, an dud barnet kablus a zo kroget enno ha tennet warno. Met d'ar veleien dreist-holl, eo e vezo grêt brezel : ar beleg eo, dre e bedennou, e brezegennou, dre an oferenn, enebour bras an diaoul hag e vevelien ha setu perak e vezo, araok pep tra, pleustret d'hen dismantri.

Evit difenn ar gwir-frankiz, an eskibien en em unanas evit skriva d'ar 16 a c'houere eul lizer ; tamall a raent moustrez yud ar vistri nevez. Raktal, ar reman a gemer an eskibien evid enebourien, hag, en eun doare vezus, a zav a eneb ar relijion lezennou dizakr. O zoudarded a ya en ilizou, a daol d'an douar ar Spesou sakr, a deu da zansal enno ; awechou e tennont war ar c'haroziou, war an tabernakl, eur wech zoken war an ostensoar epad bennoz ar Zakramant. Diwezatoc'h, Villa en em fougee da veza, gand e zaouarn e-unan, tachet eur beleg en eun arched, ha da veza e lezet ennan da vervel gand an naon. Hag an dispac'h a yelo gwasoc'h gwas...

**

Ep ad an amzer-ze, Miguel Pro a laboure war dachenn e ene, evid e gaerât dalc'hmat. Goude beza bet nevez-ziad edoug daou vloaz e kompagnunez Jezuz, e reas e leou kenta a relijion, d'ar 15 a eost 1913. E dud, siouaz, n'o devoa ket gallet beza test eus eur gouel ker c'houek : n'oa ket brao kerzout dre an hentchou goloet a zoudarded. Edo breman, an den yaouank, o vont da zeski ar filosofi. Met ar peoc'h ret evit deski ar skiantchou uhel-ze, ne bare ket warnan : kelou fall a deue beteg ennan. Anaout a ra en deus ranket e dad, goude beza kollet e vadou, tec'hout d'ar red, evid en em ziframma diouz ar maro, hag eman, e vamm, klanv, war hent Guadalajara. Met leun a fizians e Doue, Miguel a stag, evelato, d'al labour.

Kerkent ha gouere 1914, mignoned Carranza a vale war zouarou Stad Michoacan ; kêr Zamora, tost da El Llano a zo kouezet en o galloud, hag e rankas al leaned yaouank en em jacha, d'ar 15 a viz eost, a strolladou warzu ar c'hêriou a ziwardro. Koulskoude, Miguel a jom kuzet e kêr

beteg an 29. Da bardaez an deiz-man, e wisk dilhad kouer ha gand eur c'henvreur, e kerz e kreiz an dispac'herien a-leugn an hentchou.

Antronoz, tri lean yaouank all a-deu d'o diambroug hag o femp ez eont gand evez etrezek Guadalajara. Bale a-reont epad tri devez, oc'h en em guzat bep an amzer er c'hoajou evid en em ziwall diouz an dispac'herien. D'an 2 a wengolo, Pro, warnan breman dilhad mevel, a zo gand e vignoned, en em gavet e kêr Guadalajara. Trizek lean eus ar Gompagnuez, a oa digouezet en o raog. Dre e levenez e frealz hag e kennerz ar re all. Muioc'h eget ar re-man, e rank moustra war e anken, rak kaout a-ra e vamm, e vreudeur hag e c'hoar vihan gwasket gand ar vrasa dienez. E galoun, ken madelezus, a zo glac'haret gwasoc'h a-ze dre ma ne c'hell ket o skoazella.

Evitan da veza ankeniet, ne ehan ket evelato da rei d'anzer hag e galon d'e dud ha d'e vignoned, o tont bemdez war o zikour. Gouzout a-ra n'emaomp war ar douar nemet evid ober vad, evit servicha hon nesa evel m'en deus Jezuz her servichet. Gwelout a-ra en dro d'ezan taliou tenval : evid o laouenaat, e krog en eun delemn hag, en eur c'hoari warni, e kan gwerziou aozet gantan dre ma 'z a. Ar re drista, oc'h e zelaou, a gav adarre al levenez.

Dre c'hras Doue, eur beleg a deuas da greski an niver anezo. Eun deiz e veze lavaret an oferenn en eun ti, antronoz en eur ti all. Gant Jezuz en o c'halon, an dud yaouank-man a c'houzanv o stad reuzeudik hep re a enkreiz. Zoken e poagnont da ober vad en dro d'ezo. Na Miguél Pro a garje beza bet beleg neuze ! Daoust da ze, e ra kement a zo en e c'halloud evit frealzi ar re o deus poan. Klévout a-ra ez eus eur vaouez koz war he zremenvan, ha n'eus den en he c'hichen ; mont a-ra raktal daveti. Chom a-ra e tal he gwele epad an nozvez penn-dabenn, o pedi hag o tougen ar glanvourez toc'hor da bedi : ar goziadez a varv, goude beza poket d'ar grusifi en deus al lean yaouank stardet meur a wech war he muzelloù.

Abenn eur miz e-teu d'al leaned ar gemennadurez da dremen en tu all da harzou ar vro. Kelou hag a o doanias meurbet da Viguel Pro ha d'e vamm ! Met o c'halonou a oa boazet da c'houzanv. Da unan hag a oa ét d'he gwelet, ar vamm, en eur ziskouez skeudenn ar Galon Zakr, stag ouz ar voger, el lec'h a enor, a lavaras : « Laouen oun da veza dalc'het nemet an dra-ze ha da veza dioueret pep tra evid ar C'hrist ; breman ne jom gannemet nemet skeudenn ar Galon Zakr a vennigo va zi ha va bugale. »

Deiz ar c'himiad a voe lakêt d'an 2 a viz here, eur gwener kenta ; goude eun oferenn-bred ha bennoz ar Zakramant, al leaned yaouank en em laka en hent. Miguél Pro a lavar ar c'henavo diweza d'e vamm ; evit gellout beza beleg, e rank tec'hout ; mont a rank d'an harli. Nag eo c'houero an daelou a c'hlep daoulagad an den harluet o sellout, evid ar wech diweza ouz bro e gavell hag ouz kement hini a gar enni.

(Da gender'het).

M. S.

Diou varnedigez war ar Vasked

D'an 12 a viz gwengolo, e lennemp war « Breiz » :

« Kentel a furnez : kemerit truez a-ziabell ouz ar Spagnoled hag ar Vasked. Met prennet-oute, mar plij, dorojou ho kalon ha dorojou ho ti !

« AR YEODET. »

War gazetenou an 18 a viz gwengolo e lennemp :

« Ar Vasked a zo reuzeudik : ar garantez kristen a c'houlenn ouzomp rei skoazell d'ezo ; hor breudeur int, dre ar feiz, an darn vrasa anezo hag eno e kavimp eun digarez all ouspenn da zont war o sikeur.

« Cardinal LIENART. »

Kentel da denna ac'hano : Arabad eo morse barn eur bobl diouz eun den, nag eun den diouz eur ger.

E Bleun-Brug Plougastel

Prosesion

Marc'heien Plougastel e penn ar prosesion

An Abad Yann Landevenec (Xavier de Langlais) hag en e gichen, Gwezennog, unan eus maeurien an Abati (Marek an Toiser).

Sant Gwenole

Prosesion Dirinon e Plougastel.

Relegou sant Gwenole miret e Landevenec, Lokgwenole ha e Montreuil, douget gant Plougastelliz.

(Skeudennou an « Ouest-Eclair »).

Ar Stur hag ar Roenvou

Roenvou eur vag vras
A wallgomze eus ar stur
O lavarout d'ezan gant kas :
« Allo ! Bezomp eur wech fur !
Ni eo 'ra al labour a-hed
Hep gounit morse grinsenn ebet !
Hag an Aotrou a sell ouzomp, ar mec'hiek !
Benveg hep ezomm ! Stur-lezirek ! »

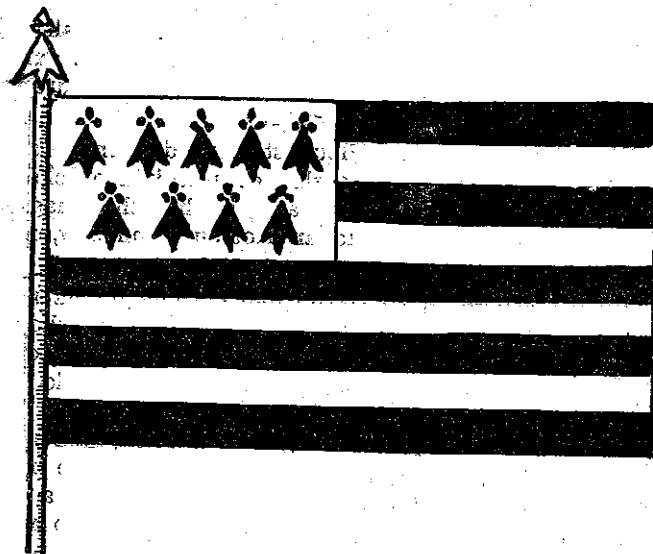
Endra ma komzent eur barr-arne
A sav war ar mor diroufenn
Ha war eün d'ar vag 'vel eur charre
E heuilh gant tiz e aroudenn
Ar gouelioù 'glemm truezus ;
Ar gwagennoù 'sailh nerzus ;
Ar roenvou 'eneb kalonek ;
An avel, el lien-holenek,
A grog gwasoc'h-gwas.

Ar roenvou 'ya trezek ar raz !
Dirazan o deus, erfin, skrijet,
A-us da bep roc'h o deus nijet :
Sonet oa 'vito eur ar maro.
Eur wagenn grenv, 'n eun taol garo,
He deus dibennet ar roenvou
Hag o strinket betek an nenvou.
Gaouiat oa o zamalladenn,
Rak ar stur 'n eur strakadenn
A lak ar vag en hent mat
He beg er wagenn, he lost er strad.

Ouz ar vag-se dem-henvel hep distro na tro,
Eo bag-vas ar Vro.
Unan a die gouarn, ar re-all holl senti
O plega d'ar sturier ha nann oc'h enebi
Eman ar Furnez,
Brasa mad hor buhez.

Yann GORRIGAN.

Drapo Breiz

Warlerc'h Bleun - Brug Plougastel

Bourc'h Plougastel, epad gouelioù ar Bleun-Brug, a zo bet fichet kaeroc'h eget Brest, er bloaz 1932 ha ken kaer ha Gwengamp, er bloaz 1930.

Eun neubeudig tnd, eus a ouenn ar re a vez atao o klask pemp troad d'ar maout, a-ze bet hag o deus kavet abeg en drapoioù breizek grêt war stumm an hini a zo e penn an nec'h ar bajenn-man hag o deus lavaret e oant, nann drapoioù Breiz, met hepken drapoioù ar rumm Bretoned a venn dispartia Breiz diouz Bro-C'hall.

Evit lavaret ar wirionez ec'h anzavomp eo bet grêt an drapoioù-se war stumm an hini a zo o ficha a-us Ti

Breiz Diskouezadeg Paris (**Pavillon breton de l'Exposition Internationale**) a zo bet kavet mat gant pennadureziou ar C'houarnamant ha saludet gant pennadureziou ar Gouarnamanchou estranjour deuet da welet traou kaera hor Bro, diskouezet, er bloaz-man, e Paris.

Ma vije bet ret a-raok ober an drapo-se kaout ali an holl Vretoned, he divije bet amzer ar goukour da gana meur a vloaz c'hoaz, a-raok ma vije bet gwelet drapo Breiz o ficha war mogerioù Paris.

D'an deiz ma raed, e Plougastel, pardon bras sant Gwennole, drapoioù breizek evelse, eo a oa ivez o ficha e Plozevet evit gouel ar Biniou, a-us an hentchou hag e sal vras ar pred, renet gand an Aotrou Yann Zay, ministr an Deskadurez.

An drapoioù-se a zo warno nao erminig du ha nao riblenn zu ha gwenn, da zegas koun eus nao eskopti Breiz, da lavaret eo : Roazon, an Naoned, Gwened, Kemper, Kastell-Paol, Landreger, Sant-Brieg, Sant-Malo ha Dol.

Erminigou du hepken war gwenn a c'hell beza mat evid eur skoued (un écusson) hag eur banniel (une bannière) met n'hellont ket beza mat evid eun drapo a dle beza ês, e anaout a-bell, dre e liouioù : al liouioù eo a ra an drapoioù.

Ha n'eo ket gant liouioù gwenn ha du eo bet fichet bourc'h, hentchou ha tiez Keranna, epad gouelioù bras trede kantved adsavidigez pardon santez Anna, e Keranna, er bloaz 1924 ha 1925 ?

P'eo gwir drapo Breiz gand e nao erminig hag e nao seizenn gwenn ha du a zo bet kavet mat ha kaer, gand ar C'hallaoued o-unan, ne welan ket perak e c'hellfe ar Vretoned kaout abeg ennan : gwir eo, lakât eur bern Bretoned d'en em glevet a zo ken dies da ober ha divruga Menez Are.

Y.-V. P.

An Aluzen

REBECH D'AR PAOUR E ZIENEZ
ZO DIGERI DOR D'AR GERNEZ.

Eun devez, pell a zo abaoe, eun denig koz, gwisket gant truilhou ha daoubleget dindan bec'h an oad hag an dienez, a deuas da gichen dor eur vaouez pinvidik da c'houlenn an aluzen.

Houman ne gemeras truez ebet outan : « Tamm anduilhenn goz, emezi, mont a reoc'h gant hoc'h hent ; aman ne vez ket roet an aluzen da dud lezirek evelloc'h-c'houi ! »

Ar paour kêz a dec'has, anken en e galon.

Demdost e oa eun tiik paour ; ar wreg, diwar dreg-jou he dor, he devoa klevet komzou yut he amezogez ; truez a gemeras ouz ar paour kêz klasker : « Deuit, aman, emezi ; deuit en ti, tadig koz ». Hag e roas d'ezan lêz da eva ha bara da zebri, ar pez a gare.

En eur vont kuit, ar paour-kêz a zavas e zaou zorn, war benn ar wreg he devoa e zigemeret ker mat : « Kristenez karantezus, emezan, warc'hoaz, epad an deiz, c'houi a gendalc'ho da ober al labour kenta a reoc'h, goude ma vezoc'h savet ! »

Ar vaouez ne daolas evez ebet ouz ar c'homzou-se. Pa oa deuet an noz ez eas d'he gwele ; kousket a reas c'houek, evel unan a zo dizamm hag eün he c'houstians.

**

En devez warlerc'h, en eur zevel e teuas c'hoant dezi da vuzula eun tammig lien gwenn he devoa prenet da ober eur gornetenn da lakat d'ar zuliou bras. Met, Gwerc'hez Vari ! Kaer he devoa muzula ha muzula an danvez a astenne atao hag a-benn an noz an tiik paour a oa leun kouch a lien gwenn eus ar c'haera.

**

Ne voe ket pell e voe anavezet dre ar vro, ar baeamant roet gand ar paotr koz evid e lein.

Neuze, ar vaouez pinvidik he devoa e wallgaset a zavas keuz ganti : « O ! mar teufe d'ezan dont en-dro, emezi, me a rofe d'ezan, en töl-man, eun digemer, eun tamm mat gwelloc'h c'hoaz, eget hini va amezogez ! »

Kerkent ha m'he devoa lavaret ar gerioù-se, edo ar paourkêz e tal he dor : « Tadig koz, emezi, deuit en ti, en han' Doue ; hizio ema fest an oc'h ganeomp ; me a zo o vont da frita d'eoc'h gwadegennou ha c'houi a welo ha mat int.

« N'eus ket bet an dra-ze c'hoaz ouz ho staon, epad nao miz, da nebeuta, c'houi lipo ho mourrou, diwarno, tadig koz ! »

Ar paourkêz a yeas en ti ; debri hag eva a reas hag a-raok mont er mêz ec'h astennas e zorn war benn ar wreg : « Maouez, emezan, c'houi a ray, epad an deiz, warc'hoaz, al labour a reoc'h da genta, en eur zevel. »

— Aze eo, eme ar wreg, lorc'h bras enni !

Tridal a rae gand ar joa.

Kent evit mont da gousket, e lakeas a-zindan he fleg, eur yalc'had aour : « Warc'hoaz, en eur zevel, me a gonto ar re-ze, a zonje, hag em bezo aour a-walc'h ha pa vefe da breman maner Keryann e vefe hag em bezo peadra da gemerout mitizien ha mevelien ar pez a girin.

Ne gouskas banne e doug an noz. An deiz a deuas ha kercent e savas. Edo, en he dorn he yalc'had aour pa zilammas eur c'hoanen eus a douez an dilhad, war he zal ; an aneval bihan a groge mort hag ar vaouez d'en em skrabat.

Neuze avat, ec'h en em gavas ganti eur c'hoari all : ne oa mui evid eüna he brec'h ; kaer he doa e skrabe e skrabe hag e skrabe atao. An noz a deuas hag ar vaouez kêz a skrabe c'hoaz.

A-benn ar fin e savas mez ganti hag e tec'has eus ar vro ; abaoe, n'eus ket bet klevet hano anezi ken.

Doph AR MEZOU.

Leorion Nevez

MONSEIGNEUR JOLIVET, Oblat de Marie-Immaculée,
Evêque de Bellune, Vicaire apostolique de Natal,

par M. le Chanoine PERENNÉS,
Aumônier de l'Hôpital de Quimper.

Buhez kaer eun abostol breizat moulet en eül leor a 190 pajenn hag a gaver e gwerz e ti an Oberour.

LE MOUVEMENT BRETON,

par M. René BARBIN.

Aux Editions « Armorica », Carhaix. — Prix : 15 fr.

BRETONED AR C'HRISTE

Bulletin mensuel de la Colonie bretonne de Dordogne et du Sud-Ouest.

Directeur : Abbé Mevellec, 24, boulevard de Vesone, Périgueux. — C. C. Bordeaux 49.482.

Prix de l'abonnement : 10 francs.

Ar Breur hag ar c'hoar

E liorz maner Keraoul, kuzet evel eun neiz e kreiz koajou bras an Argoat, du-hont, tostig da Santez Anna-Wened, diou vugel, Jakig ha Maria, a c'hoarie laouen. O c'herent a gemere plijadur o sellout outo ; kaer e kavent o bugaligoù, honvel-mik o daou gant o bleo melen, hag o mouezioù lirzin, evel kan an eostig, a sav ken flour ha ken brao en abardaez-ze, ma oa eun dudi o c'hlevout, ha ma tregere ganto al liorz a-bez.

Itron Geraoul, azezet e tal he fried, al levenez o para war he zal troet ouz an nenv, a zeblante lavarout : « Na pegen eurus omp-ni ! Ra vezo meulet an Aotrou Doue. »

Edod neuze er bloaz 1770.

Ugent vloaz a zo tremenet abaoe...

Eun avel a spont hag a strafuilh a c'houez war douar Breiz... An Dispac'h vras — pe ar « revolution » — a laka freuz ha reuz dre holl.

Itron Geraoul he devoa kollet he gwaz abaoe eur pennad a oa hag he mab Jak, a oa tec'het eus ar vro hag hen c'hoaz yaouank flamm.

Er gêr, da frealzi ar vamm baour, glac'haret holl, ne chome nemet Maria, he merc'h koant ha karantezus, oajet a zaou vloaz war 'n ugent.

Miz mezeven a oa neuze. An dervez a oa bet tomm mat, ha setu gand an noz, e tarzaz eur barrad arne skrijus.

Al luc'hed he p ehan, a freuze a n oabl eus eun tu d'egile ; ar gurun a strake o lakaat an tiez hag an dud da grenn, hag ar glao dindar nerz eun avel foll, a lope war an toennou hag a ruiñe war an henchou evel steriou dic'hlanet.

An Itron hag an dimezell a Geraoul, e sal vras ar maner, a veilhe ouz sklerijenn eur c'houlouenn zis-eur seurt amzer ; ar

vamm a lavare he chapeled hag ar verc'h a rae stamm.

— Va mamm, eme Varia, c'hoaz eur pennadig all, c'hoant am eus da echui chiletenn va breur en abardaez-man.

— Da vreur ! va merc'h paour, aon bras am eus na c'hellfe morse dougen ar jiletenn gaer se ; setu keit-all a zo, n'hon eus kelou ebet anezan. O va Doue ! piou c'hoar, marteze va mabig kaez a zo maro a-benn breman....

Diridign ! Diridign ! Diridign !

A-zioc'h an nor, ar c'hloc'hig, a zornas ken nerzus ma skrijas an diou vaouez. Unan bennak a c'houlenne digor.

Eur mevel, spontet, a deuas buan en ti.

— Aze, e-tal an nor, ez eus, emezan, eun estranjour treset fall, a c'houlenn lojeiz evid an noz. Gwelloc'h e ve a gredan e lezel da vale, rak aon am eus na ve eun den fall bennak.

Eul luc'hedenn vras a frailhas an oabl hag ar gurun a strakas gwasoc'h eget biskoaz.

— It, eme an Itron, en eur ober sin ar groaz, ha grit d'an den-se dont en ti, rak pec'hed eo lezel eun den ermaez, gand eur seurt amzer, hag e ve eun torfetour e ve.

An estranjour a deuas en ti. Bez e oa eur pennad mat a zen yaouank, stummet kaer, gantan eur vantell zu a ziskenne diwar e ziskoaz betek e dreid ; eun tok ledan a c'holoe e zremm.

Piou 'oa an den-se ? Eur enignion ? Eun enebour ?

Setu ar sonjou a drouzas spered an diou vaouez.

Aet kuit ar mevel, an den dianav a dennas e dok ledan, o rei da welout eur penn-kaer gand bleo, rodellet hag eun dremm laouen, arvel, bras, ouz dremm ar plac'h yaouank.

— O va-Zalver benniget, Jak eo ! eme ar vamm hag ar verc'h en eul lammet da bokat d'ezan. Penaos 'ta, mab paour, e'h en em gavez aman ? Pebez dud ! Pebez levenez kaout er gêr an hini a sonjo d'eomp, a oa kollet evid mat ! Mil bennoz d'ec'h, va Doue !

Jak a lavaras, penaos e oa tremenet e vuhez abaoe an deiz en em devoa kuitaet e vro, nemed e kuzas outo meur a dra glac'haras, gand aon d'o sponta.

Kaozeal a rejont evelse betek hanter-noz. Neuze ar vamm laouen bras, a gasas he mab d'e gambr. Deuet da gichen he gwele, ec'h en em daolas war he daoulin dirak eur groazik, hag eus a

greiz he c'halon e frugarekaas Doue, da veza adroet d'ez i he mab a oa kollet.

Maria a ziskennas el liorz ; ken fromet e oa bet o welout he breur, ma oa aet diouti ar c'hoant kousket ; hag e teue hag ez aere al liorz-se, a dregernas alies gwechall pa c'hoarie, eno gand he breur karèt. He c'halon a jome strafuilhet hag a lamme direiz en he c'hreiz, pa en em gavas en eun taol, tal ouz tal gand Mafelin ar mevel koz.

— Dimezell, emezan, goustadik, d'eomp pelloc'hik mar plij, evid mirout na glevje an Aotrou Jak... O ! ma ouije'h !

— Ma ouijen petra ? eme ar plac'h yaouank ankeniet. Petra 'zo erruet ?

— Petra 'zo erruet ? O va Doue, an Aotrou Jak n'eo deuet d'ar gêr, nemed evid ar wech diweza... Warc'hoaz vintin, da d'eur, e tle... e tle... mervel... e Gwened.

Hag ar mevel koz, en eur ouela, a gontas ar pezh a oa erruet.

Eun armead tud vat, bet tec'het diouz o bro araok ar revolution, a oa nevez diskennet war zouar Kiberen. Dont a raent eus Bro-Zaoz, da zifenn o feiz hag o Breiz, gwasket gand tud fall.

Siouaz ! eun trubard daonet o gwerzas, hag ez int bet fliastet gand ar Republikaned. Ar re anezo a chome d'hoaz beo, a oa d'ar mare-se er prizon e Alre, o c'hortoz beza fuzuliet, ha Jak a oa eus ar re-se.

Ar varnerien a roas aotre d'ezan goulskoude araok mervel da vont da saludi e vamm gand ma roje e c'her da zistrei a-benn an eur merket en deiz warlerc'h. Ha setu perak ec'h en em gave, en deiz-ze, e Maner Keraoul.

— Lavaret en deus d'in, eme ar mevel, e zihuna a-benn pemp eur ware'hoaz vintin ha chom d'e c'hortoz e kichen an nor-guz, gand ar c'harr. Toui a ran, avat, ne zentin ket, rak ne fell ket d'in kas d'ar maro, an diweza eus ar Geraouled.

Maria a zelaouas dilavar. Met he dremm dislivet gand an anken, a lavar re' pegen glao'harus e oa ar c'helou-se eviti.

Eur sonj a dreuzas he spered ankeniet :

Nann ! Nann ! he breur ne varvo ket. E varo a rafe re a boan d'he mamm. Hi eo a varvo en e blas ; he buhez n'eo ket ken prisius hag hini he breur. Mervel a ray eta, ha Jak a vevo hag a frealzo ar vamm.

— Paourkêz Matelin, emezi neuze, eur ger roet a zo santel. Me va-unan eo a zihuno va breur warc'hoaz da bemp eur. C'houi her gortozo, e-kichen an nor-guz da bemp eur hanter !...

Mont a reas er maner. War-laez, kambr an Aotrou Jak a oa beuzet en denvlijenn.

hag e teuas er-mêz hep dihuna ar c'houster.

Buan, en eur grena eun tammig, e troe'has he fennad bleo me-

H e m a n, brevet gand ar skuider hag ar boan spered, a gouske mik. Ganti eun tammig letern, Maria a yeas didrouz e kambr he breur. War an daol eul leorig a zevosion a oa digor, er bajenn m'edo ar pedennou da lavarout dirak ar glanvourien war o zremen-van. Ar paotr yaouank en devoa preparet e ene da vont dirak Doue.

Goustadik e tastumas dihlad he breur,

len rodellet ; gwiska a reas e zilh, ha setu m'edo henvel mik-ouz he breur. Hag, o koueza war he daoulin, e lavaras :

— Santez Anna, Gwerc'hez Vari, roit d'in breman nerz-kalon, da zougen ar groaz pounner-man betek penn.

Goude beza graet sin ar groaz war he c'halon e tiskennas. Pemp eur a oa sonet, ha war an hent Matelin gand e garr a c'hortoze.

En eur dremen dre zindan prenestr he mamm hag he breur, e taolas warno eun diweza sell karantezus ; kutuilh a reas el liorz, eur rozenn wenn d'edius, a spilhennas war he c'halon, hag hi er c'harr, hag en hent.

Eiz eur a sone pa zigouezent e Gwened. Ar brizonidi, en eur vandenn, kelc'hiet gant soudarded a gerze d'ar maro.

Ken dinec'h ha tra, Maria a yeas en o c'hreiz, ha prestig, edont digouezet el lec'h ma tleent beza fuzuliet.

Neuze ar vourrevien a hanvas pep hini dre e hano, da we-tout hag an heñ a oa eno.

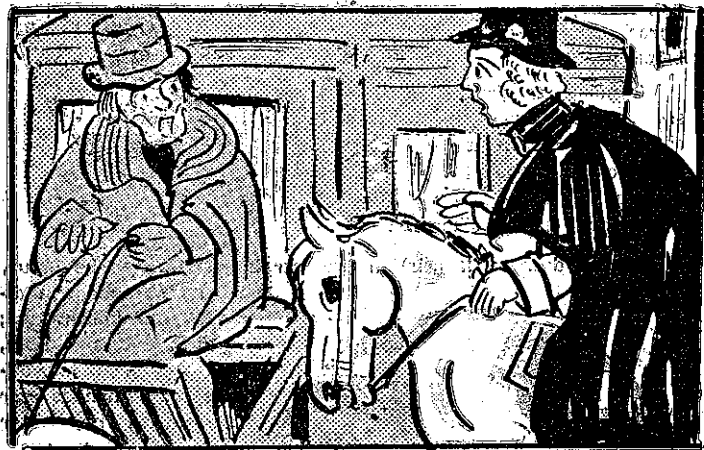
— Jak Keroual ! eme eur vouez rust, mouez eur zoudard hanter vezo.

— Aman, eme ar plac'h yaouank, hag ez eas dispont d'en em lakaat el lec'h diskouezet d'ezh....

Strakadennoù spontus hag ar paourkêz prizonidi, kaera bleu-nioù hor Breiz, a gouezas an eil warlerc'h egile, drailhet gant terrou ar Re C'hlas.

Maria, skoet e kreiz he c'halon, a oa astennet maro-mik, e-ken-ven ar Vretoned all, maro evid e vid Doue hag ar Vro.

He dremm kaer, troet ouz an Nenv, a oa laouen er maro, ha war he c'halon ar Rozenn wenn a chome ruziet gant he gwad.

Matelin a welas an dud kalonek-se o vervel, hag e tistroe bre-man warzu Keraoul, gant e garr, glac'har leiz e galon.

Edo o kuitaat kêr Wened pa vennas koueza diwar e skaan, gant an estlamm hag ar spont : dirazan edo Jak Keraoul hag hen maro, a sonje d'ézan...

— Matelin, eme Jak, petra ec'h eus graet, rouzeudik ? Eus a belec'h e teues ?...

Ar paourkêz servicher, abafet ha sonnet evel eur men a c'hros-molas :

— Mar eo ket c'houi... piou eta meuze... lam eus gwélet o ver-vel... du-hont dindan an tennou fuzuilh ?

Jak a gomprenas, ha rannet e galon e kouezas semplet d'an douar : ar paourkêz paotr yaouank a zigoueze re ziwezat da zave-
te e c'hoar. Pa oa dihonet diouz ar mintin, pemp eur a oa so-
net pell a oa. Buan-buan, e savas; klask a reas e zilh : kollet
e oant, pe guzet... Gervel a reas e c'hoar... Gervel a reas Matelin...
den ne responte..., den ne ouie e pelec'h e oant.

Nec'het bras, e wiskas dilhad all, ha kuit d'ar red, warzu
Gwened, betek m'ac'h erruas gant ar mevel...

Maria a oa maro..., maro en e blas... Maro evel eur verze-
rez.

Erruet er maner, e tizemplas...

Klask a reas tec'hout. Fellout a-rae d'ézan en em deurel etre
daouarn e enebourien ha mervel ivez evel e c'hoar garantezus.

Glac'har spontus e vamm hen dalc'has en he c'hichen. Re eo
vije eviti koll he daou vugel. Jak eta ne varvo ket, dre garantez
evid e vamm.

**

Antronoz, Matelin, mintin mat, a rede adarre warzu Gwened
gant e garr. War an dachenn a varo e kavas korf sonnet ar verze-
rez yaouank : eur gwenneg bennak roet d'ar gedour, hag ar c'horf
maro er c'harr ha buan d'ar gêr.

Korf Maria evel relegou eur santez a voe douaret e chapel
ar maner ha diwezatoc'h pa echuas an Dispac'h, e voe savet eur
bez dispar, warnan ar ger-man hepken : MARIA...

Outan e voe staget eun arc'hig alouret enni an ROZENN
WENN ruziet gant gwad ar verzerez.

Bemdez, d'an eur ma kouezas ar c'hoar garet, drailhet gant
an tennou, Jak Keroual, breman tad a familh, a-ra d'e vugale
pedi eno a greiz o c'halon. Hag e lavar d'ézo, an dour en e zaou-
lagad : « Dalc'hit sonj eus ho moereb. Hounnez a oa eur santez.
Anez hi, bugaligou, ne vije ket bet ac'hanoc'h, morse. Ra vezo da
viken e glêar an Elez : »

(Renket diwar E. Cadic, gant Filhor Sant Erwan)

KUZULIOU AR GEGINEREZ

DIOU GOUIGNENN AVALOU

Kemerit c'houec'h aval ; lakit, war an daol, pevar loaiad vleud, teir loaiad sukr malet, eun nebeudig kanell, daou vi, hag eur banne laez ; kemmeskit an holl draou-ze d'ober eun tamm bres tano ; kignit an avalou ; lammit ar galonen anezo ; troc'hit an avalou e tammou tano hag o c'hemmeskit gand an traou all. Lakit da domma war an tan, en eur gastolorenn, eul loaiad amann, ha pa vezo teuzet, tolit ho pres er gastolorenn ; arabad eo d'eoc'h e gemmesk ken, met e lezel da boazat hag ober tan dindan ; lakat ive tan war c'horre. Ar gouignenn-man a vez gwelloc'h ez tomm ; lakat a c'heller ive, er bres, eur werrennad win ardant pe rhum.

EIL KOUIGNENN

Kignit daouzek aval ha lammit ar greizenn anezo ; o lakit da boazat ha da deuzi zoken, war an tan, gand eun tammig kanell ; silit hoc'h avalou dre eun tamouez orjal ; lakit ar yod-avalou-ze en eur gastolorenn, war an tan, gand eul loaiad bleud-patatez, eun hanter-lur sukr malet hag eun tamm amann ; goude beza hel lezet da vitono war an tan, tennit ho yod-avalou, war eur plad, da yena ; pa vezo yen, a taoloc'h ennan, c'houec'h vi, a dorroc'h, an eil war-lerc'h egile, en eur gemmesk gand eur fourchettez ; taolit ho kouignenn en eur moul amanennet ; lakit da boazat, epad eun hanter-eur, en dour, moul hag all, ar pezh a hanver e galleg « bain-marie », ha di-voulit war eur plad.

LIZIG.

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loret gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent bep poan hag a laka dent nevez, war aour ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour.

RESEO A RA :

Bep Lun. e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e **BRASPARTS** hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo digor e Brest, 4, passage Saint Martin, abone eur beteg kreisteiz, ha da 2 eur beteg 6 eur. Téléphone 0-16

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur
Evid ar re a zo e diavêz bro 20 lur
Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Evit ar vugale :

6 gwenneg hepken

TAOLENNOU EUS ISTOP HOR BREIZ

Skrivet gant Edmond Boisecq ha skudennaouet gant Herri Caouissin, a gaver da brena e « Union des Œuvres Bretonnes », Pleiber-Christ, Finistère.

An taolennoù-se a zo moulet, e meur a liou, e giz ar re a hanv e galleg : « Images d'Epinal ».

Talvoudus int da lakât ar Vretoned vihan da anaout istor o bro.

An daolenn, 16 kevrenn war bep hini, 6 gwenneg ar pezh ha 32 lur ar c'hant.

**GOULENN A REOMP
OUZ HOL LENNERIEN**

**HA N'O DEUS KET C'HOAZ PAET O C'HOUMANANCHOU
ECHUET E MAE, MEZEVEN, GOUERE, EOST HA GWEN-
GOLO, D'HEN OBER RAKTAL.**

BENNOZ DOUE D'EZO !

C. C. 21.802 RENNES.

FEIZ HA BREIZ

AR RE VARO

a gomz atao

da lenn e noz an Anaon

E pelec'h emaoch, o c'houi, hor re varo, hon anaon karet, hag e klaskomp kenderc'hel da vale war ho roudou, c'houi hag omp bet o vale, skoaz ha skoaz, ganeoc'h, war hent ar vuhez, e pelec'h emaoch ?

Nag ez eo eun dudi evidomp hag eun eienenn a nerz nevez da genderc'hel gant hon ero, gellout aslenn ho komzou, ar c'homzou-se hag a lavarfec'h c'hoaz ha gant muioc'h a c'halloud eget pa oac'h, war an douar, breman pa 'z eo sklerijennet ho spered ha tommet ho kalon gant an heol birvidik ha skedus ma 'z eo kalon Hor Zalver Jezuz-Krist.

Nak eo eun dudi evidomp lenn, e siouder an noz, ar pezh a lavarec'h diwarbenn ar pezh a zo da ober e kenver hor FEIZ hag hor BREIZ.

I

DIWARBENN AR FEIZ

Betek vreman, Breiz, va bro, a lavare : « Me gred e Doue ! » Va bro a grede eo ar vugale d'an tad hag ar vamm ; va bro a grede e tle eun tad hag eur vamm gristen deski o bugale da veza kristenien ; va bro a veve gant ar zonzj e oa Doue hag an Itron santez Anna a-du ganti ; hag, en eur eus ar maro, ar Vretoned, pa zerrent o daoulagad ouz an douar o digore kerkent en nenv.

Met allas ! setu va bro o trein kein d'ar relijion ;

strewa a ra he; bugale du-man ha du-hont ; met ar Vretoned-se, o truez ! a dro da veza nac'herien o feiz !

... Eman ar Feiz warnez mervel em bro. Met klevit mat ; ar Feiz, pa vo maro ganeomp, Breiz ne vo ket mui Breiz ; trei a rei da veza eur vro c'hall ; pinvidikoc'h e vo marteze he bugale ; eur baradoz a vo evito, marteze, war ar douar ; met baradoz an Aotrou Doue a vo serret evito.

... Klanv eo va bro ; n'eus ket da lavaret nann ; met, o va breudeur, nak a glenvejou he deus bat hi dija da c'houzanv, en amzer dremenet. Ha pa lavare enebourien ar vro : « Deomp da enterri Feiz ha Breiz ; maro int o daou ! » Kent pell, warlerc'h, Feiz ha Breiz a zave endro, gredus 'vel atao, evel p'o divijet darempredet feunteun ar yaouankiz. Komzou tennet eus prezegenn

an Aotrou Buleon, person Gwened, (1854-1934),
e Bleun-Brug Keranna, d'ar 16 a viz gwengolo 1926.

DIWARBENN DLEAD EUN TAD HAG EUR VAMM

Genou eun tad kristen a dle beza eun eienenn a vuhez evid e grouadur. Trist eo sonjal ez eus hirio kement a dud ne gomzont morse d'ho bugale nag a Zoue, nag eus ar baradoz, nag eus o ene. Mar deo dizec'h genou an tad hag ar vamm, a belec'h, eta, e redo an dour a roio-nerz da wriziou ar plant yaouank-se ?

Arabad fazia ! Ar skol a zo atao eur binijenn evid ar vugale, dre ma n'hellont ket c'hoari, trei ha distrei, diouz o c'hoant, dre ma renkont deski traou dindan evor. Ken aes eo d'eur mesaer lakaat e zaoud da beuri broenn ha d'eur mestr lakaat ar baotred da zelaou e gomzou. Emaint dirazan evel eur c'houlouenn, a zo gleb he foulc'henna, ne grog nemeur, kaer 'zo he zостаат ouz an tan, a zo pikous ha ne ra nemet strakal ha divera.... Ma teu, eta, ar mestr-se, hervez e zlead, da gomz eus an Aotrou Doue, ha doun ez ay e gomzou e kalon ar vugale ? — Ne gredan ket !

Ar paotrezed 'zo ivez skuizus beza war o zro. Kement-se, int sentusoc'h ha dougetoc'h da zeski o relijion. N'eus forz ! netra ne dalvezo mouez an tad pe ar vamm.

Ne c'houlennan ket diganto sermoniou. Eur ger, eur gerig, eur wech an amzer. Diskouezit d'ho pugale an heol, ar stered, ar mor, ha komzit eus galloud Doue ; diskouezit d'ezo eur parkad ed ha komzit d'ezo eus e vadelez : kasit i da bedi ganeoc'h war beziou ho tud koz ha livirit ez eus eur vuhez all, eman an eskern er vered evel eun had en douar.

Tri pe bevar perak a zo atao e spered eur c'hrouadur. — « Perak e sent ouzin ar zaoud, ar c'hezeg ?... Perak n'eo ket reun, met gloan a zo war gein ar penn-danvad ?... Perak ne spont ket ar yar dirazoun ?... Mil ha mil digarez a gavo eun tad kristen da zavel kalon e vab war-zu Doue, ha neuze, e gwirionez, e vezo e c'henou ar pezh ma tle beza : eun eienenn a vuhez !

Eur bajenn eus buhez sant Theodot, savet gand
an Aotrou Guillou, person Penmarc'h, 1830-1887.

DIWARBENN AN DROUG A RA AN OSTALERIOU AN TEODOU FALL, AR BREZEL

Teod ar wrac'h a zo milliget gant Doue. Gwir eo, an teodou fall a vez kavet e genou ar re n'o deus netra da ober. Pa ne vez netra da ober, e vez dibunet marvailhou war gont ar re all. Eun taol teod a zo gwazoc'h eged eun taol dant, ha gwasoc'h eged eun taol kontell. N'eo ket korf an nesa eo a vez drailhet ; ne vefe ket kalz a dra. Ar pezh zo gwasoc'h, an enor eo a vez laketa e tammou. An teod fall, n'eo ket e genou ar plac'h fur ha santel eo e vezo kavet ; n'eo ket kennebeut e genou ar vamm a boan, eur vandennad bugale en-dro d'ez. An hini a zo karvet he divougen gant nec'h sevel bugale, ne goll ket he amzer o lavaret droug eus an nesa.

« Lizer an hini maro », p. 37.

N'eus ezomm ebet da gas an ostaleriou d'an traon. Met eva nebeutoc'h a zo red pe — n'eo ket an ostaleriou — met ar ouenn, met Breiz eo a yelo d'an traon.

A vare da vare
Eur banne 'zo yac'hus,
Va zad a lavare :
Daou a zo katarus.

« Lizer an hini maro », p. 37.

Eur youc'hadenn a yeas dre ar vro : ar brezel ;
 Ar c'hlenvejou ;
 Eun eost ruz ; eun eost gwad ;
 Daou c'hant hag hanter kant mil Breizad lazet !
 Falc'hadeg eur ouenn !
 Lezel a rejont an eost da ober gand ar merc'hed.
 An tiez a zeuas da veza goullo, met leun a glemmou,
 a valloziou, a ganv !...

Ar wazed a lezas an eost gand ar merc'hed evit kerzet d'an harzou, da lakat o buhez etre daouarn Doue.

Gwasoc'h eget loened gouez e oa deuet an dud da veza. Ar bleiz ne laz ket ar bleiz. Kounnar Doue eo a zirolle war ar bed.

Kalon an den a oa breinet ;
 Boued an den a oa hudurnez.

Ne weled mui na gwirionez, na lealded ; ar varnerien a zouge eur fals-varnedigez evid eur yalc'had aour. Aour ar Juzevien a rene ar bed, aour ar re a lakeas Jezuz-Krist d'ar maro. Klask a rejont er c'hantved-man, merzeria ar Gredenn, en eur stenna difinv, ha sounnet evid atao, ar yaouankiz ar gaera war dachenn an emgann.

Jakez Riou, 1900-1937.

« Lizer an hini maro », p. 45.

DIWARBENN AR C'HANTIKOU BREZONEK

Gwitalmeze, 4 a viz kerzu 1935.

Abaoe pell bras e c'hortozen displegadeg ho peach e Kembre ; gant plijadur em eus lennet war « Feiz ha Breiz » an digemer laouen a zo bet grêt d'eoc'h gant hor c'hendirvi Tra-mor. Ganeoc'h eo em eus desket pedi evid an dud keiz-se evit ma tistroint da Feiz o zadou koz, en eur lavaret ar bedenn skrivet e pedennou diquz an noz ho **Puhez ar Zeut**.

Evel ma leveront n'eo ket gant gwiskamant saoz eo e teufor a-benn d'o degas en dro d'o feiz koz ; kement all a lavarfen er vro-man ; n'eo ket gant re en holl a c'hallegach eo e vezo dalc'het an dud start en o c'hredennou ; ar c'hantikou brezonek eo dreist-holl a stag an

dud ouz ar feiz. Edoug ar mision diveza ez eus kanet kantikou ha kanet kaer meurbed zoken. Dudios e oa klevet mil den hag ouspenn o kana a wir galon ha nann a-bouez penn, kantikou o zadou, war doniou dudiusa Breiz-Izel. Karet em bije gwelet aman gand an deiziou kaer-se, unan bennak eus Breiziz Kembre ; teneraet e vefe bet e galon.

Eun dra ker kaer all, da zul ar Rozera, oa ar prose-sion gwenn aman ; zoken merc'hed kêr n'o devoa ket argilet, hag eus o fenn o-unan, evit gwiska kornetenn ha

Marianna ABGRALL (1850-1930)

mouchouer gwenn ; eun dudi oa gwelout dek plac'h yaouank ha tri ugent, o dilhad glan o skedi ouz an heol.

Per ar C'hadour, 1899-1937.

II

DIWARBENN HOR BREIZ

An hini a lez laza yez e vro a zo ken digalon hag an hini a lesfe e vro e-unan da veza kemeret gand an enebour, pe an hini a lesfe e dad hag e vamm da vervel gand an naoun heb ober van !

Goulc'hen Morvan,

kenta Rener « Feiz ha Breiz », 11 meurz 1865.

Ma teurvez an Aotrou Doue skuilha e vennoz holl c'halloudus war hor ratoziou-ni, e savimp meur a levr, war bep seurt deskadurez, hag e vezo evid ar Vretoned dudi ha talvoudegez vras ouz o lenn. Guspenn kals le-vriou diwarbenn ar Relijion, e lakamp moula kals le-vriou all diwarbenn kals traou ha n'eus ket bet c'hoaz klevet hano anezo etouez ar Vretoned. Neuze e vezo ken es d'hor c'henvroiz dont da veza gouzidik evel ma 'z eo breman d'ar C'hallaoued, hag esoc'h zoken marteze ; ar Vretoned n'o deus ezomm nemed eus eun taolig skoazell, eun taolig broud evit dont da veza kenta broad tud ar bed.

Goulc'hen Morvan,

kenta Rener « Feiz ha Breiz », 18 meurz 1865.

DIWARBENN LABOUR FALL AR MAMMOU

Lambol, 8 kerzu 1929.

Na c'hedit mui netra diganen evit « Feiz ha Breiz » ; re goz oun ; d'ar re yaouank, breman, labourat d'o vro, mes me zonzj ema hor brezoneg kaer o vont da vervel, evel an traou kaer all, siouaz ; ne glever mui komz nemet galleg saout !

Kenavo, Aotrou Perrot, bennoz Doue d'eoc'h ha buhez hir da « Feiz ha Breiz ».

Pa glevot e vo maro M.-A. Abgrall, lavarit eur bedennig eviti, ar Vreizadez koz.

Ho mignonez koz,
Mari-Anna Abgrall.

DIWARBENN LABOUR FALL AR SKOLIOU (1)

Ar pezh a zisplij d'in dreist-hol, er skol-man eo ma 'z eo gall ha divrezonek net. Abaoe m'oun en em gavet aman ne 'm eus ket klevet eur ger brezonek hepken. Kement-man, — n'em eus ket ezomm d'hen lavaret d'eoc'h, — a zo poanlus d'am c'halon a Vreizad, gwelet va yez tolet er mêz, betek zoken eus an holl bedennou. Ar vugaligou a zo evid o bloaz kenta a skol a dle beza nec'het a-walc'h, m'oarvat, o klask kompren eur ger bennak er pedennou a zrailhomp bennoz ha bep mintin.

Mezuz eo gwelet e vefe disprijet evelse hor yez koz en eur vro ha n'eus enni nemet brezoneg holl, rak aman an darn vrasa eus ar skolaerien a zo koueriated. Difenn grons a zo da gomz brezoneg pe anez e taper « ar vioc'h », — « la vache ».

Komz a rin d'eoc'h eur wech bennak eus ar vioc'h gall-se.

Job-Per ar Bras (Dirlemm), 1889-1915,

ginidik eus an Drev-Nevez,

lazet er brezel e kichen Arras, d'an 8 a viz gwengolo 1915.

DIWARBENN AR BLEUN-BRUG

Gouel ar Bleun-Brug ! eun dudi eo gwelet pegen skanv e vez bizied ar goueriated, deuet da veza muzik-erien, en dervez-se, ha gant pegement a galon e kasont a-bell, war diouaskell an avel, meuleudiou o bro Breiz-Izel.

Ma lakomp hor spered breman da zonzjal uheloc'h eged ar pezh a c'hell gwelet hon daoulagad hag hon diou-skouarn klevet, e livirimp c'hoaz kals a draou kaer diwarbenn ar gouel-se ; e gwirionez, ar c'hoari, ar c'han, a zo traou mat dijaoc'h evit didui ar spered ha sevel ar galon, met pa weler an unvaniez a ren etre an holl dud-se, didredet di eus a bevar c'horn ar vro, pa weler n'o deus holl nemed eur galon hag eur vouez da gana soniou ha gwer-

(1) - Ar skol tamallet aman gant J.-P. ar Bras, goude beza bet troet eur pennad ouz ar brezoneg a zo kouezet adarre en he c'hozh koz.

ziou kaer hor bro, e ranker lavaret n'eo ket ar gouel-se henvel ouz ar goueliou all. Aman, spered an dud a zo o sonjal beza frealzet gant traou ar vro, ha n'ema tamm ebet o sonjal en dominoiou, er c'hartou, na zoken el Lagout, evel ma vez er goueliou all ; aman an holl a zo evel perc'hirined deut gand an ezomm hag ar c'hoant da enori o bro, en doare a ginniger d'ezo, evit hen ober.

Al lec'h ma vez grêt ennan gouel ar Bleun-Brug a zo eul lec'h a berc'hirinach broadel.

Skrivet gant Loeiz ar Floc'h (1867-1936),
e Bodilis d'an 28 a viz Eost 1911.

Setu komzou hor re varo; komzou a unvaniez hag a zantelez; komzou a furnez hag a beoc'h ; komzou hag a zo da veza miret ha laket da dalvezout.

Me 'oar vat ez eus darn hag a lavar : « N'eus ezomm ebet ken eus sklerder ar Feiz ; krog e oar er stourmad diweza her mougo; ha ne glevit-hu ket ar c'han gall a dregern dre holl ; C'est la lutte finale ! » War ho tilhad, warc'hoaz, e nijo ludu kroaz Hor Zalver !

Arabad eo sponta; bagig sant Per a zo bet strinket ha dis-trinket meur a wech, a-benn breman, hep pensea morse ha n'eo ket en taol-man c'hoaz, da vihanan, eo e vezo goueledet.

Evelâto arabad eo kredi e pado ar Feiz hep beza diouallet hag harpet; da bep hini eo beza eveziant warnan e-unan ha war e nesa.

*
**

Darn all a lavar : « Evit kaout muioc'h a amzer da zavetei Feiz lezomp Breiz da goueza en he foull; Feiz hepken a dalv ! » Met an dudigou keiz a zo anezo ha ne welont i ket 'ta, ne c'hell ket Feiz chom en he sav, anezi he unan, etre an nenv hag an douar; ha, ne c'hell chom en he sav, nemet douget e vefe war diouankoaz nerzus an dud ha nebeud a dud a zo, er bed-man, pa vo lavaret mat, ker barrek hag ar Vretoned d'hen dougen. Ha Bretoned a vo keit ha ma vo komzet brezoneg hag hini ebet ken goud deze; hep brezoneg, n'eus Breiz ebet; ha setu perak ha goude ma ne vefe nemet dre garantez evit Feiz : « Komzit, kanit, lennit, skrivit, deskit, harpit, strewit ar brezoneg, ha Breiz a vevo... » (1) ha diwar he diskoaz, evel diwar gern eun tour-tan, sklerder ar

Feiz a en em fulho war bevar c'horn ar bed. Koumoul du a zo war Feiz, koumoul du a zo war Breiz, gouest da lakat eun den; buan a-walc'h da fallgaloni, met n'eus koumoulenn ebet, n'eus fors pegen du e vefe, heb eur vevenn arc'hantet gand an heol a zo a-dre; ar c'houmoul du a dremeno ar Feiz hag hor Breiz a skedo.

Y.-V. PERROT.

(1) - Tennet eus prezegenn an A. Trehiou, e Bleun-Brug Plougastel.

An anaon o tremen

Morlusenn a deue, duet ar mor ganti... Ar c'hleier a zone kanvou mantrus gouel an Anaon hag a gase klemmou ar re varo eus an eil penn d'egile d'ar vro...

O veza ma oant bet kollet holl, 'en dounvor..., ar re garet ganti..., n'oa bet gwelet biskoaz Yvona o pedi er vered. Hogen bemnoz, e lavare eun « De Profundis » birvidik, diouz he frenestr digor-frank, dirak ar mor bras.

Pa n'oa ket eur groaz zoken war vor da verka ouz pe lec'h teurel eur zell, e pare daoulagad Yvona war goulou an tour-tan uhel a stlape, bep an amzer, eul luc'hedenn, en oabl arneuek.

Ha setu en noz-Anaon-man, e kreiz ma pede ar vamm-goz, pelloc'h, en eur ouela, ma tihunas Perig, daoulagad iskis ha berv d'ezan, tal ha daouarn o leski, geriou re vras, war e ziveuz ruz-gwenn, laket warno gant an derzienn. Neuze, evit e zistana, Mamm-goz a zavas eur marvailh.

« A-hont... Pell, pell... war ar mor... Sell ouz ar skleurig damveann o tamliwa al latar... An Anaon 'zo o tremen en eur lezel eun erv, war o lerc'h.. A-hont eman

eneou an holl vartoloded : Hini da dad-koz a varvas war ar « Sant-Herri »... Hini va mab, da contr.... »

Perig a zelaoue piz...

« Hini da dad.... Hini da vreur... »

Perig a zispourbelle e zaoulagad da zellout ouz an eneou o tremen hag e roe eun ano da bep luc'hedenn an tour-tan mouchet gant al latar. Hag ar vamm-goz, hep gouzout d'ezi, a gemmeske meur a bedenn verr gant he marvailh ankounac'haet a-nebeudou ganti. Hogen ar bugelig peurzistanet a lavare atao anioù an eneou a wele a-us ar mor ; o distaga a rae gant eur vouez flour kenan : « Tad-koz... Eontr... » gant eur vouez ken flour hag hiboud an dour : « Tata.... Va breur.. »

Hag e-doug an noz, o veza ma ne c'helle ket moredi, e kendalc'he da zibuna an anioù karet Hogen... pa darzas an deiz, war ar mor, ha pa varvas goulou an tour-tan, e oa ker skuiz ar paourkêz Perig o sellet ker pell-se, ma fellas d'ezan en em rei da gousket... hag en em roas da gousket evid atao

Antronoz, ar paourkêz Yvona goz pa zihunas a voerannet he c'halon gant ar glac'har ; kaout a reas d'ezi ivez ez oa gwir-bater he marvailh diwarbenn an eneou o tremen.... hag e selle piz ouz goulou an tour-tan uhel a lake, bep an amzer, eun ene da dremen, en oabl arneuek.

« Les âmes qui passent », marvailh savet e galleg gant an dimezell A. de Villemagne ha kurunet er « Jeux floraux du Languedoc » er bloaz 1906. Troet e brezoneg gant an Ao. Amiral Laurent, er bloaz 1937.

Pardonit a greiz ho kalon

En eur vereuri, eus eskopti an Naoned, e veve Jili goz ; o veza m'en devoa kollet e wreg hag e vugale, en devoa ranket klask tud evid e sikour : eun niz d'ezan, Yann, hag eur mevel, Fanchig ; c'hoar hen man, Rozik, oa ar vatez ; eur vatez yaouank p'e gwir n'he devoa nemet pemzek vloaz ! Jili a oa eun den mat, onest ha kalonek, mat da labourat, kalet outan e-unan, ha kalet ive, eun tammik, ous ar re oa dindannan ; e niz, Yann, a oa mat a-walc'h ive met eun den kuzet, en deveze plijadur oc'h hegal an dud, hag e veze atao o tiskulia Fanchig hag e c'hoar d'e contr. Eur vintinvez — en hanv oa — goude beza kempennet ha skarzet dindan ar zaout, Rozik a walc'has he zreid, en eur poull-dour, e kichen ar c'hraou ; tomm e oa bet d'ezi hag e pakas riou ; antonoz, he devoa terzienn, poan-benn hag all, hag e rankas mont d'ar gêr ken a vije pare. He mamm a boanias ganti hag e c'hellas dizrei adarre, a-benn eur pennad ; hogen, blank, dinerz e oa c'hoaz, ha ne c'helle mui ober he labour kerkoulz hag araok ! ha Yann, ar penn-chouchet a oa anezan, ne vanke ket d'he diskleria d'e don-ton : « Rozik n'eo nemed eul leziregez, mat da netra ! ne c'hounit ket an hanter eus he boued ! »

Epad an derveziou kenta, Jili n'her selaoue ket ; met a-bouez klevet dalc'hmat, lavaret traou eus unan bennak e teuer da gredi kalz pe nebeud ; Jili a deuas da gaout droug ouz ar plac'h yaouank ; a bep seurt flipadôu a glêve gantan ! « Mari-flao ! plac'h diskempenn ! pilpouzenn ! »

Ar bôtrez paour a fall-galone, o welèt e kave he mestr abeg enni atao, hag eun dervez m'oa bet gourdrozet gantan muioc'h eged ar c'hustum, ec'h azezás war eur maen da ober eur frapad gouela ! He breur, Fanchik, a dremenas e-biou d'ezi hag a glaskas he frealzi, gwella ma c'hellas :

— Hor mestr a zo buan da gredi, met n'eo ket eur gwall-gristen ; sec'h da zaelou, c'hoarig vihan, ha kendalec'h da boania.

— Brao eo d'it lavaret, va breur ; met re zies e kavan ! Glac'haret holl oun, ha ne c'hellin biken ankounac'haat ! Nann, biken zoken ne bardonin da Jili ! biken, biken !

Tri dervez goude, ar pôtr koz a jomas klanv war e wele ; da boent merenn, pa deuas Yann en ti, e tosteas euz ar gwele hag e c'houlennas :

— Ac'hanta ! penaos a rit, Tonton Jili ?

Met, kousket oa, evit doare, rak ne respontas ger. P'oa debret e damm boued gantan, an den yaouank a yeas adarre warzu ar c'hlanvour ; met kerkent ha ma taolas eur zell outan, e teuas war a-drenv, strafuilhet :

— Chesuz ! emezan, tonton Jili a zo maro-mik !

Ar wirionez a oa deuet gantan ! Eur maro trumm en devoa bet ar mestr, n'en devoa ket finvet evit mervel.

*
**

Rozik, e c'hellit kredi ne ouelas ket d'ezan ; Yann a c'houarnas an tiegez, klask a reas eur mevel all, Per, hag an amzer a yeas endro evel kentoc'h.

Wardro eur miz goude m'oa aet an hini koz d'ar bed all edont o fevar endro d'an daol, o tibri yod gwinizdu, d'o c'hoan. Tenval e oa an noz, ha sioul ; a-greiz dibri, e klevjont trouz er mêz : « Lavaret a vije graet, eme unan eus ar gwazed, ez eus unan bennak o klemm, el leur ! eun divroad bennak, marteze, kouezet en toull-mengleuz ! » Per a zavas, a zigoras an nor, hag a jomas sebezet : « Deuit 'ta, c'houi, emezan d'ar re all, deuit da welet ! »

An daou all a zentas, hag a welas, harp ouz an nor, eur c'houlouen war enaou, eur c'houlouen c'hlas-ruz, pemp troatad uhelder d'ezi ha ker moan ha troad eur fouet ! Mont ha dont a rae, kosteza gwech a gleiz ha gwech a zehou ; c'hoari a reas tro an ti, ha goude e oa evel ma vije teuzet... It da welet pelec'h e oa aet !

Rozik n'he devoa gwelet netra ! kaer he devoa digeri he daoulagad, ne wele seurt !

Pemzek dervez goude, Fanch, o tont d'ar gêr eus ar foar, e lec'h m'en devoa gwerzet eur vioc'h, a lavaras en devoa gwelet adarre eur c'houlouen vras war an hent, ha goulskoude n'en devoa bet banne ebet ! Diouz e glevet, ar c'houlouenn a 'z ae en e raok, ha p'en em gavas e kichen ar c'hraou ez eas kuit evel an dro genta. An dud yaouank a oa enkrezet o c'halon oc'h êsa kompren petra verke ar c'houlouenn-se ; met, ar zizun warlerc'h, d'ar merc'her oa, edo Rozik o c'horo ar zaout diouz an abardaez, pa zantas he izili skournet gand ar spount : war dreujou an nor, dirazi, edo Jili goz ! Ya, n'eo ket gevier eo ! e welet he devoa astennet war ar varv-skaon, e chapeled en e zaouarn kroaziet ! hag e welet breman aze, en e zav, gand e zilhad pemdez hag e voutou-koat drouk-livet evel an Ankou ! Ar plac'h yaouank a fuilhas ar banne laez a oa ganti, war he balle, hag a en em lezas da goueza war he daoulin, en eur grena, evel eun delienn heb gellout lavaret eur ger ! Jili goz a dostae goustadik, ha p'en em gavas harp outi ec'h huanadas ; neuze, e teuas eun tamm kalon da Rozik :

— Va Doue, emezi ; chesuz, va Doue ! daoust ha c'houi eo, Jili ?

— Ya, emezan gand eur vouez goloet, me eo ! me eo da vestr koz !

— Ha perak e teuit endro ? emezi ; n'emaoc'h ket mat er bed all ? Daoust hag ezomm hoc'h eus eun dra bennak ?

— Ya, merc'h vihan, ezomm am eus da gaout sikour !

— Sikour ? ha digant piou, tad-koz ?

— Diganez-te !

— Diganen ? Petra c'hellan ober evidoc'h ?

— Ober a c'helles eun dra hag a ray mil vad d'in.

— Livirit, eta, hag e rin.

— Setu aman : er sizunveziou diweza eus va buhez

em eus graet poan d'it ! N'em eus roet d'id na peoc'h nag ehan, rak selaouet em oa marvailhou fazius diwar da benn ; dismegansou ha rebechou az peus bet da c'houzanv eus va ferz, te, eur bôtrez kalonek ha mat da boannia ! Eun dro az peus lavaret d'az preur : « Nann, biken ne bardonin da Jili ! » Mat, Rozik, gand aotre ar Aotrou Doue en deus va barnet ha da varno eun deiz, en e Hano e c'houlennan hirio diganez pardoni d'in ! Evit-se, hebken, oua deuet war an douar !

Ar plac'h a respontas raktal :

— Ya, va mestr koz, pardouni a ran a greiz va c'halon !

— Teir gwech az poa lavaret d'az preur : biken ! biken ! lavar teir gwech ive, e pardonas :

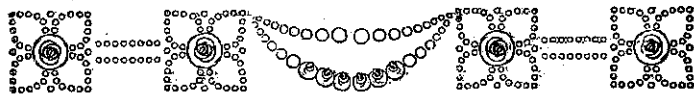
— Ho pardoni a ran, ho pardoni a ran, ho pardoni a ran !

— Bennoz Doue d'it, Rozik, ha kenavo er baradoz !

Hag ar pôtr koz, laouer ha skeetus e zremm, a de-c'has kuit.

Hogen, goude ar weledigez-ze, Rozik a jomas klanv en he gwele, epad pevar dervez, hag he savas adarre war he zreid, da labourat ha da bedi evid an anaon ; koz-koz e chomas war an douar, n'ouzoun ket ha maro eo zoken ! Met ar zonj eus Jili goz n'oa ket aet diwar he spered.

(Troet diwar danevellou an A. de Parseau,
gant Tintin Anna).

A belec'h e teuio ar Silvidigez ?

Eur wirionez eo, bet embannet, kant ha kant gwech, gand an holl dud fur : ar pez a ra pinvidigez ha nerz eur vro eo he labourerien douar.

Kavell ar poblou bras, diazez ar broioù krenv, a zo bet, a-holl viskoaz, ar familhou diwar ar mêz.

Er familhou-ze, evel e ken alies a eienennou, eo en deus kavet dalc'hmat ar gouarnamanchou o difennourien kaloneka, an Iliz he ebestel hag he servicherien wella.

Holl desteniou an Istor a zo a-unan evit harpa ar wirionez-se.

Al labour douar eo ouspenn ar stad a zere ar muia ouz buhez ha yec'hed an den hag ar familh. El lec'h ma 'z eo enoret ha karet e vez ive urz vat ha peoc'h. Hogen gwaso darvoud a venn koueza war hor bro, an amzerman, eo ar yenien a weler o c'hounit muioch muñ kalonou an dud diwar ar mêz evid al labour douar, evit mi-cher o c'hentadou.

Peadra 'zo da skrija o welet kement a dud o vont diwar ar mêz e kêr, ha kement all hag a zo klanv gand ar c'hoant mont.

Korniadou a-bez eus douar Bro-C'hall a zo hirio dilezet, hag e Breiz ive e kaver meur a diegez ha n'int muñ labourer.

Kalonou an dud a zistag diouz eur vicher ha n'eo muñ goest da rei bara d'ar re a labour enni, ha n'eus ket a lec'h da veza souezet gant kement-se. Met gwasoc'h a zo, kalonou an dud diwar ar mêz a deu da gasaat al labour douar, abalamour ma n'eo muñ gwrissiennet enno ar vertuziou-ze a ra braster an den ha nerz ar vuhez.

Hon tadou koz, hep beza en dienez, a oa paouroc'h, a labourer muioch, o devoa brasoc'h skuizder eget konderiaded an amzer vremen, daoust da ze, e kanent, e c'hoarzent, ez oant eurusoc'h egedomp-ni.

Kompren a raent gwelloc'h talvoudegez ar boan, ha deist-holl, e ouient en em laouenaat, ha tremen gand ar pezh o devoa en o stad.

Bet o devoa evit o hench, e kreiz poaniou ar vuhez, ar feiz, ar c'houlaouen veo-ze hag a lakae bepred da lugerni a-zioc'h d'ezo madou dispar an nenv.

Bet o devoa, hon tadou hag hor mammou, ar spered a zakrifis-se, a rae d'ezo beza dizamant rak ar boan, hag en em ankounac'haat evit sevel bugale niverus.

Karet a raent al labour, nann al labour-ze hag a c'houeze kalz arc'hant, met al labour graet mat, al labour a zo plijadur c'houeka an den.

Moustra a ouient war an youlou direiz-se a boulz an den da rastellat danvez, i hag a lavare :

Gwell eo brud vat da bep hini
Eget kals madou 'barz an ti !

Hag abalamour ma n'oad ket ken youlok gant madou ar bed-man, ez oa ive nebeutoc'h a warizi etre an amezeien, ha muioc'h a unvaniez er familhou.

Ar pezh a lavaran a zo gwir bater. Ma 'z eus hirio kement a dud nec'het, ha skuiz, o labourat douar, eo dre ma 'z eo klanv o spered hag o c'halon.

An douar a varv, evel ma lafare R. Bazin, abalamour ma 'z eus aon rag ar boan, abalamour ma klasker kaout ar baradoz edoug ar vuhez-man.

Ar familhou diwar ar mêz, harp gwella an urz vat, nerz yac'ha ar vro ; al labour douar, ar c'henta hag ar c'haera eus an holl micheriu, a zo koundaonet d'ar maro, a zo warnes neza o neudenn ziweza, ma ne vez ket, hep dale, diarbennet an droug.

Eus a belec'h e teuio ar silvidigez ?

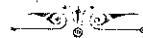
N'eo ket a-berz ar c'houarnamant, a wel re vat an droug, ha ne ra netra evit enebi outan.

Ar silvidigez evid al labour douar a zeuio a-berz al labourerien douar o-unan. Bet eman en emzao, savet eun dek vloaz bennak 'zo, e « Yaouankiz kristen ar Méziou » hag a welomp hirio evel eun heol laouen, o sevel a-us d'hor parreziou.

L. B.

Les droits et les devoirs de la France vis-à-vis de la Bretagne

Studiadenn savet da gloza studiadeg ar Bleun-Brug, e Plougastel, gant gouizieka den a oufed kaout, breman, war ar Gwir.

La Bretagne vit et elle veut vivre; elle est réunie à la France depuis un traité qui date de plus de quatre cents ans; cette union fait naître à l'égard de chacune des parties des droits et des devoirs; les droits de l'un sont les devoirs de l'autre et réciproquement; en étudiant les droits et les devoirs de la Bretagne vis-à-vis de la France, on se trouve donc à étudier en même temps les devoirs et les droits de cette dernière à son égard.

I

Commençons par les devoirs de la Bretagne, dont la contrepartie constitue les droits de la France envers une de ses provinces les plus grandes et les plus tardivement rattachées. Ce sont ces devoirs qui nous retiendront le moins longtemps, car ils se résument en un seul, le loyalisme, et on peut dire que la Bretagne n'y a jamais manqué.

Le manque de loyalisme, pour une province, une colonie, une collectivité politique quelconque, c'est la tendance au séparatisme, dont le point culminant est la volonté de sécession. La Bretagne — je parle de la Bretagne et non pas de quelques individualités isolées — n'a jamais eu cette volonté et ne peut l'avoir; elle est trop petite pour former un grand Etat moderne; elle ne peut se suffire à elle-même pas plus au point de vue économique que militaire. D'ailleurs, entourée par la mer de trois côtés, et n'ayant que la France pour voisine, elle ne pourrait, le voudût-elle — et ce n'est aucunement le cas — se rattacher à un autre Etat voisin, comme cela peut être à craindre dans certains pays pour telle de leurs provinces frontières. Chacun sait qu'au cours de la grande guerre les

Bretons se sont montrés parmi les meilleurs défenseurs de la patrie attaquée; on a même largement utilisé leur courage et leur dévouement; aussi, comme le rappelait tout récemment à Sainte-Anne-d'Auray, l'inauguration définitive du Monument aux Morts de notre province, la Bretagne a perdu au cours de ces quatre années de guerre le chiffre effroyable de deux cent cinquante mille morts, soit un par quatorze habitants, alors que la moyenne du reste de la France est tout juste la moitié, un par vingt-huit habitants.

Une province loyaliste doit contribuer de son mieux au développement culturel et économique du pays dont elle fait partie. La Bretagne n'y manque pas; elle fait de son mieux au point de vue culturel, elle a produit dans tous les domaines de grands hommes, écrivains, savants, militaires et marins, hommes d'Etat, qui ont contribué à porter au loin le renom de la patrie française. Elle a accompli au siècle dernier des progrès considérables au point de vue agricole, malgré un sol moins riche qu'en d'autres provinces; elle en a accompli également au point de vue industriel et commercial; elle en eût accompli de beaucoup plus grands encore si elle avait été mieux aidée; il n'a pas dépendu d'elle que le port de Brest par exemple, avec sa magnifique rade si enviée par les Anglais à l'extrême pointe de l'Europe, ne devînt le plus grand port du nord de la France, au lieu d'autres moins bien situés. Les cinq départements bretons paient une large part des impôts d'Etat, bien plus large que bien des départements qui au contraire sont beaucoup plus favorisés en routes, chemins de fer ou canaux; à tous ces points de vue, il est difficile de lui adresser un reproche.

Le seul reproche que lui adressent parfois les partisans d'une centralisation à outrance, considérée bien à tort comme une condition de l'unité nationale, c'est qu'elle revendique une certaine autonomie. C'est un fait patent et reconnu de tous que la Bretagne, comme d'autres provinces françaises, mais peut-être à un plus haut point que les autres, présente un certain nombre de caractères à part, de sorte qu'elle est parfois amenée à faire valoir son droit au respect de sa personnalité. Qu'on ne s'entende pas toujours sur les termes à employer, autonomie ou fédéralisme, minorité nationale ou nationalité distincte, c'est possible, ces termes sont si peu précis! Un traité récent de droit international public, celui de M. G. Scelle, cherche à démontrer qu'il y a du fédéralisme partout; pour ma part, je préfère employer ici les termes de régionalisme ou d'auto-

nomie provinciale, qui sont plus modestes; de même, certains publicistes ne veulent pas entendre parler, au sujet de la Bretagne, de minorités nationales, parce d'après eux la caractéristique d'une minorité nationale est la volonté de sécession (Georges Roux, dans la « Voix des Peuples » du 15 mai 1937, p. 135). Je crois cette définition complètement inexacte, car précisément la jurisprudence de la Société des Nations exige d'une minorité qui veut faire respecter ses droits qu'elle ne présente pas ses revendications sous forme d'une demande de sécession.

D'autres au contraire rejettent pour la Bretagne ce terme de minorité nationale pour une raison bien différente: la Bretagne serait non pas une minorité nationale, mais une nationalité distincte, puisqu'elle en présente tous les caractères. Il est inutile d'insister ici sur ces questions de terminologie. L'essentiel est d'être d'accord sur le fond des choses, de savoir quel degré d'autonomie doit être reconnu à une collectivité qui présente des caractères particuliers, et c'est ce que nous allons voir en examinant les droits de la Bretagne à l'égard de la grande Patrie.

II

L'examen de ce second point va être très facilité par les nombreuses études faites à l'occasion des traités de la grande guerre et de ceux qui ont suivi sur les nationalités et les minorités nationales de tout ordre.

Le christianisme a fait triompher partout le respect de la personne humaine; cette notion constitue aujourd'hui la base de toute civilisation. Or l'homme est un être social; il ne peut vivre qu'en société et il en forme de bien des sortes: familiales, professionnelles, politiques, religieuses; beaucoup d'entre elles sont des sociétés nécessaires, et le respect de la personnalité humaine doit s'étendre à ces sociétés sans lesquelles l'homme ne pourrait atteindre son complet développement. Nous sommes bien éloignés aujourd'hui de l'idée des Encyclopédistes du XVIIIe siècle, qu'il ne doit y avoir en dehors de l'homme qu'une seule personne juridique, l'Etat tout-puissant, qui écrase l'individu. D'ailleurs l'histoire a montré à diverses reprises, même aux Etats qui se croient les plus forts, le danger d'abuser de leur force à l'égard de ceux qui veulent faire reconnaître les droits qu'on leur conteste: la Grande-Bretagne, aujourd'hui si libérale, a ainsi perdu les Etats-Unis;

le mépris de la nationalité par l'Empire austro-hongrois a également été la cause de la destruction de cet Empire. Aussi, lors des traités d'après-guerre, en vue autant que possible d'en éviter de nouvelles, a-t-on cherché d'abord à diminuer le nombre des minorités nationales — qu'en fait on a réussi à faire passer pour l'Europe d'environ quatre-vingt millions à une quarantaine — et de plus à assurer aux minorités conservées, puisqu'il y en aura toujours forcément, le respect des libertés considérées comme nécessaires à notre époque. Ce respect des minorités nationales, que malheureusement, on n'a pas toujours réussi à imposer aux Etats, constitue une grande nouveauté des traités d'après-guerre.

Or, quand peut-on parler d'une minorité nationale ou d'une nationalité distincte ? Les traités de minorités en distinguent trois cas ; les minorités de race, de langue et de religion. Laissons de côté le cas de la race qui est l'un des plus discutés et en effet le plus douteux. A part quelques cas très particuliers comme celui des Juifs et des Tziganes, après le brassage des grandes invasions et de guerres il n'y a plus aujourd'hui en Europe de peuples de race pure ; l'Allemagne qui y prétend le plus et qui était précisément sur la grand route des invasions de l'est à l'ouest, est peut-être le pays pour lequel c'est le moins vrai. Mais restent la langue et la religion ; elles constituent les deux grandes causes de particularisme, auxquelles on peut en ajouter quelques autres : les conditions géographiques, l'histoire, les intérêts économiques, dont la réunion crée des traditions communes qui impliquent le même genre de vie et de mœurs et, par-dessus tout, le vouloir-vivre collectif qui constitue la caractéristique essentielle des nationalités.

Or, tous ces caractères la Bretagne les réunit à un haut degré ; elle possède une langue propre qui, malgré la lutte entreprise contre elle, est encore parlée par un million deux cent mille personnes ; elle est très attachée à sa religion ; si on met à part ceux qui ne pratiquent aucune religion, elle ne compte guère que des catholiques ; sa situation géographique à l'extrémité ouest de la France et l'existence de rois ou de ducs indépendants, puis d'un Parlement distinct, lui ont permis de vivre longtemps isolée : elle est restée indépendante jusqu'en 1532 et n'a perdu son autonomie qu'en 1790. Toutes ces conditions lui ont assuré une forte individualité et la conscience de ce particularisme qui est l'un des éléments essentiels du vouloir-vivre collectif, caractéristique non pas seulement

des Etats indépendants, mais aussi de toute collectivité nettement différenciée.

Si donc, après la grande guerre, on a considéré comme indispensable de reconnaître des droits spéciaux aux minorités nationales de tous les Etats nouveaux ou très agrandis (alors que c'est surtout dans ces Etats nouveaux que la considération de l'unité à maintenir apparaît comme le plus nécessaire), le sentiment de la justice et une équité élémentaire ne commandent-ils pas aux Etats qui ont imposé cette exigence aux autres de la reconnaître chez eux également ? Peut-on admettre qu'un gouvernement s'engage, en tant que membre de la Société des Nations et signataire des traités de minorités, à garantir un minimum de libertés nécessaires aux Juifs roumains, qui sont protégés depuis 1878, aux Valaques du Pinde, aux Ruthènes des Carpathes, à de nombreuses autres minorités, et qu'il se refuse à garantir les mêmes droits et libertés à ses propres nationaux ?

Nier cette obligation chez les Etats anciens — chez qui précisément l'unité nationale est la mieux établie, — au nom de la nécessité du maintien de cette unité nationale est, en même temps qu'un désaveu de ce qu'on a fait à l'égard des Etats nouveaux, une pétition de principe ; en bien des cas il est facile de prouver que c'est précisément cette unité de langue ou de religion — quand ce n'est pas d'irréligion — imposée par la force à des pays qui tiennent à conserver leur langue ou leur religion à eux, qui empêche l'unité de se réaliser ; en France même, ailleurs qu'en Bretagne, on s'en est déjà aperçu plus d'une fois pour l'Alsace et la Lorraine depuis leur réannexion.

Il faut croire que ces idées qui nous paraissent si naturelles et si vraies peuvent être comprises des gouvernants les plus agnostiques ; je n'en veux pour preuve qu'une lettre célèbre de M. Clémenceau, alors Président du Conseil et Président de la Conférence de la Paix, adressée le 24 juin 1919 à M. Paderewski, chef de la Délégation polonaise. Ce dernier, au nom de la souveraineté de l'Etat, avait protesté contre le régime de protection des minorités qu'on avait infligé à la Pologne comme à beaucoup d'autres Etats ; M. Clémenceau lui répond avec beaucoup de force en ces termes souvent cités : « Les Puissances se considèrent comme liées par une obligation à laquelle elles ne sauraient se soustraire, d'assurer sous la forme la plus durable et la plus solennelle, aux populations de la Pologne,

les garanties de certains droits essentiels qui donneront aux habitants une protection nécessaire, quels que soient les changements qui puissent survenir dans la constitution intérieure de l'Etat polonais.»

Et, à l'objection que la très grande autonomie accordée aux Juifs polonais par la Conférence de la Paix courait risque d'amener la rupture de l'unité politique; M. Clémenceau n'hésite pas à répondre : « Ces clauses ne doivent apporter aucun obstacle à l'unité politique de la Pologne. Elles ne constituent nullement une reconnaissance des Juifs en tant que communauté politique autonome ou séparée à l'intérieur de l'Etat polonais. Les dispositions relatives à l'enseignement ne contiennent rien qui ne soit prévu en cette matière dans beaucoup d'Etats modernes bien organisés. Il n'y a rien d'incompatible avec la souveraineté de l'Etat dans le fait de reconnaître et de subventionner des écoles où les enfants subiront l'influence religieuse à laquelle ils sont accoutumés chez eux. On s'est empressé de prendre des garanties largement suffisantes contre tout usage d'une langue non polonaise dans le but de favoriser les tendances séparatistes; c'est pour cela qu'il est stipulé expressément que les dispositions de ce traité n'interdisent pas à l'Etat polonais de rendre la langue polonaise obligatoire dans toutes les écoles et établissements d'éducation.»

Voilà comment un grand homme d'Etat français appréciait les garanties reconnues aux minorités par les traités.

Après cette vue d'ensemble de la question, reprenons séparément l'examen de chacun de ces deux points essentiels qui sont la langue et la religion, et nous ajouterons quelques mots pour ce qui a trait aux intérêts économiques régionaux.

*
**

D'abord la langue. Comme l'a dit l'éminent évêque de Quimper, S. E. Mgr Duparc, il y a une quinzaine d'années, à la messe du Cinquantenaire de la Société Archéologique (9 juillet 1923) : « C'est la langue qui révèle l'âme d'un peuple, qui garde sa personnalité, qui protège sa liberté, qui entretient son patriotisme, qui enrichit son patrimoine intellectuel, qui traduit bien tout ce qu'il y a de plus intime, ses convictions religieuses, ses affections de famille. »

Donc libre usage de la langue bretonne. Il est bien clair qu'il n'est pas question de ne pas faire apprendre le français aux enfants des départements bretons; une minorité linguistique n'a pas le droit de rester étrangère dans l'Etat; sinon elle ne peut s'en prendre qu'à elle si elle en souffre, par exemple en se trouvant exclue des fonctions publiques pour cause d'ignorance de la langue commune. Mais ceci posé, libre usage de la langue bretonne, dans la famille ou ailleurs. Il était inique par exemple avant la guerre de voir les vicaires des régions bretonnantes frappés de suspension de leur traitement parce qu'ils enseignaient en breton le catéchisme à des enfants qui ne comprenaient que cette langue.

Les traités de minorités déclarent que des facilités appropriées doivent être données aux ressortissants nationaux d'une autre langue que la langue officielle pour l'usage de leur langue, soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux. Il y a un demi-siècle, dans les trois départements bretons, en dehors des villes beaucoup de personnes ne parlaient pas le français; poursuivies devant les tribunaux pour un délit ou une contravention, elles pouvaient, malgré les services d'un interprète occasionnel plus ou moins compétent, se voir condamnées sans avoir rien compris à ce qui leur était reproché. Un tel fait est inadmissible là où il existe une forte proportion de nationaux de langue différente de la langue officielle; les traités parlent souvent d'un cinquième; en fait, en certains points de la Bretagne, cette proportion était souvent plus forte avant la guerre. On comprendrait fort bien que dans les circonscriptions où existe cette forte proportion, les juges de paix ou les fonctionnaires en rapports directs avec la population, sachent le breton; cette exigence permettrait de nommer en Bretagne un plus grand nombre de fonctionnaires bretons au lieu de les envoyer aux quatre coins de la France; on sait que sous le Concordat par exemple il était rare de voir nommer en Bretagne un évêque breton et c'était là bien entendu de fait d'une volonté très réfléchie.

A la question de la langue est liée celle de l'école. Comme on l'a justement remarqué, la formule du droit des minorités en matière d'enseignement scolaire, c'est exactement la répartition proportionnelle scolaire; cette institution que certains Etats centralisateurs considèrent volontiers comme l'abomination de la désolation constitue aujourd'hui le droit commun des nouveaux Etats de l'Europe et aussi de beaucoup d'anciens Etats parmi les plus cultivés.

Le principe à la fois très juste et très libéral posé par les traités relatifs aux minorités nationales est que ces dernières ont droit à une part équitable dans la répartition des fonds affectés à l'éducation, à la religion et à l'assistance.

Les Bretons, comme les Alsaciens, ont peine à comprendre que, parce qu'il plaît aux députés du Midi, dont certains représentent quatre à cinq fois moins d'électeurs que les députés de la moitié nord de la France, d'avoir des instituteurs communistes et athées, — (comme cette institutrice communale de Pont-l'Évêque qui, dernièrement, (« Temps » du 15 juin), au grand scandale de la sage population normande, faisait chanter en chœur « l'Internationale » aux enfants confiés à ses soins), — leur volonté si légitime d'avoir des instituteurs sensés, respectueux de la patrie et de la religion, soit considérée comme illégale.

Ce n'est pas quelques extrémistes, comme on voudrait parfois le faire croire, ce sont les trois Conseils Généraux des Côtes-du-Nord, du Finistère et du Morbihan et plus de deux cent quatre-vingt-sept Conseils municipaux de ces trois départements qui ont unanimement réclamé l'introduction de l'enseignement du breton dans les écoles primaires et secondaires. Tout récemment encore, aux dernières élections législatives de 1936, quarante-et-un candidats se présentaient avec un programme de large décentralisation ; ils obtenaient au premier tour cinq sièges avec environ un tiers des suffrages exprimés, et au second tour dix autres sièges avec près de moitié des suffrages ; mais tout cela ne compte pas, pas plus que ne compte la protestation de la presque totalité des parlementaires et conseillers généraux des trois départements d'Alsace-Lorraine (reproduite par le Bulletin mensuel de la Société d'Éducation et d'Enseignement de juin 1937) s'élevant contre les décrets illégaux, inutiles et tracassiers du gouvernement qui prolongent la durée de la scolarité dans les départements recouverts, alors que le nombre des illettrés y est cinq fois moindre que dans l'ensemble de la France et que cette mesure a contre elle le vœu unanime de la population.

Rien n'est cependant si funeste pour un grand pays que cette éducation centraliste-uniforme qui se refuse à tenir compte des besoins régionaux ; au lieu d'intéresser les enfants aux occupations de leur milieu, agriculture, industrie, commerce, navigation, pêche, elle les en détourne pour en faire de petits employés ou des gratte-

papier souvent sans emploi. A tous ces points de vue, c'est une grave erreur de laisser un État centralisateur seul maître de l'école primaire et de ses programmes, même lorsqu'il va contre le vœu très net de l'ensemble des familles et des autorités communales et départementales ; c'est une façon de faire qui se rapproche beaucoup plus de la dictature et du fascisme si honnis que de la vraie démocratie.

Une note récente du « Temps » (14 août 1937) reproduit les déclarations très intéressantes d'un Inspecteur de l'enseignement colonial, qui constaté les grands progrès accomplis depuis vingt ans dans l'esprit et les méthodes des éducateurs français en Afrique. On ne se croit plus obligé de donner à la population noire les mêmes livres de classe qu'en France comme autrefois, de sorte que les jeunes négrillons apprennent à lire en annonçant : « Nos pères les Gaulois étaient de haute taille, ils avaient les yeux bleus et les cheveux roux ». On s'est aperçu que cette culture maladroite produisait des résultats déplorables, « un fruit de vanité parfois grotesque, parfois envieux ». Aujourd'hui, à Dakar, les éducateurs « s'efforcent de laisser aux jeunes gens destinés à former une élite indigène la fierté de leurs traditions et même le respect de leurs propres mœurs. Ils connaîtront mieux notre langue, mais ils n'oublieront point la leur ; ils sauront plus de choses que le commun de leurs congénères, mais ils ne les en mépriseront point », dit la note du « Temps ». Il a fallu du temps pour arriver à cette conception commandée par le bon sens ; espérons qu'un jour les enfants des provinces françaises qui ont conservé une langue, un caractère et des traditions propres seront traités comme on se décide à traiter les noirs du Sénégal ; ce jour-là la France n'en sera pas moins forte, bien au contraire, elle le sera davantage parce qu'elle sera plus aimée de tous ses enfants.

**

De la langue nationale et de son enseignement à l'école, passons à la religion. Les deux questions sont souvent étroitement liées et ce n'est pas vrai seulement en Bretagne. J'étais en Alsace dans les années qui ont suivi la fin de la guerre ; j'ai été témoin du mouvement très vif qui s'est alors manifesté en faveur de la langue française ; tous ceux qui ne la connaissaient pas ont fait les plus grands efforts pour l'apprendre rapidement ; on peut affirmer

que, sans les maladresses religieuses qui ont suivi, la question de la langue n'eût jamais présenté l'acuité qu'elle a ensuite revêtue à certains moments. Mais lorsque les familles craignent pour la langue maternelle et le clergé pour la religion, la rencontre de ces deux forces en décuple l'énergie.

C'est un fait bien curieux qu'en France, à part quelques provinces comme la Vendée ou même l'Anjou, c'est surtout dans les provinces qui ont conservé une langue particulière, chez les Bretons et les Basques, les Alsaciens et les Flamands, que s'est le mieux maintenu l'esprit religieux; on conçoit donc facilement que dans ces régions le clergé ne tienne pas à voir abandonner cette langue particulière. En tout cas, la question de langue mise à part, depuis la parole célèbre qui marque la coupure entre l'antiquité païenne et le monde moderne: Rendez à Dieu ce qui est à Dieu et à César ce qui est à César, la liberté de conscience est pour l'homme le premier des biens; et je dirai comme pour l'école: ce n'est pas parce que le Midi, qui a été à d'autres époques un puissant foyer religieux, a en partie cessé de l'être pour devenir un foyer de laïcisme, que d'autres provinces, plus fidèles à leurs convictions, doivent être obligées d'abandonner la foi de leurs ancêtres où elles ont puisé jusqu'ici les vertus qui ont fait leur force.

**

Je me suis un peu attardé sur ces deux questions si graves de la langue maternelle et de la religion, je vais être obligé de passer assez vite sur le troisième point que j'avais annoncé, les intérêts économiques. Je ne puis citer ici des statistiques ni des documents officiels, j'indiquerai seulement pour les personnes qui voudraient quelques détails sur ce point le chapitre qui y est consacré dans l'ouvrage de Maurice Duhamel, « La question bretonne dans son cadre européen ».

L'idée générale qui a souvent été développée et qui est en effet très exacte, est que la Bretagne, une des provinces de France les plus grandes et les plus peuplées, aussi bien d'une façon absolue que relative, puisqu'elle compte une moyenne de 92 habitants au kilomètre carré contre soixante-et-onze pour l'ensemble de la France, est souvent sacrifiée par rapport à la plupart des autres régions du pays en ce qui concerne les routes, les canaux, les chemins de fer, tous les moyens de faciliter l'exploitation des produits

régionaux. « Breiz Atao » du 23 juin 1929 constatait que le Finistère, plus grand que le Gers, quatre fois plus peuplé, en pleine ascension économique et démographique, alors que le Gers est en régression et a perdu le cinquième de sa population en vingt-cinq ans, avec pour le premier une grosse exportation de produits agricoles et maritimes, alors que le second n'exporte qu'un peu de vin, possède six fois et demie moins de lignes à voie normale.

J'ai déjà dit un mot de la rade de Brest, où des ingénieurs allemands se sont vantés d'établir trois ports comme Hambourg et où l'on a, comme à Lorient, étouffé toute tentative d'expansion commerciale.

Des meneurs qu'on a laissés librement agir, comme on laisse en ce moment agir en Picardie les éléments les plus troubles et les moins français des ouvriers agricoles, ont gravement nui à la prospérité de la pêche et des conserves de poisson sur les côtes bretonnes.

Les demandes de concession de mines, très nombreuses avant la guerre — il y en avait soixante-trois — sont restées longtemps en souffrance et le régime actuel écrase les exploitations sous de telles charges qu'on renonce à en créer; le développement industriel, au lieu d'être aidé par les pouvoirs publics, est parfois contrarié par eux, comme le développement de nos ports et pour la même raison.

A tous ces points de vue on comprend que le régionalisme apparaisse comme un remède très désiré; avec lui en tout cas on ne verra plus opposer à tout progrès des formalités ridicules qui mettront en mouvement plusieurs ministères, le Conseil d'Etat et le Président de la République, quand il s'agira par exemple de remplacer dans la petite gare de Ploërmel les lampes à huile par l'électricité comme dans le reste de la ville. Il est vrai que Maurice Duhamel cite, d'après le « Journal Officiel », l'intervention d'à peu près autant de hautes autorités, moins cependant le Conseil d'Etat, pour autoriser la commune de Meudon à conserver, entretenir et réparer un urinoir situé près d'un pont. C'est encore plus ridicule, mais on ne peut y voir une consolation pour ceux qui réclament un peu plus de liberté pour les possibilités d'action d'une grande province.

**

Et maintenant il est temps de conclure. Cette conclusion ne consistera pas bien entendu en un plan de réformes, en l'indication

de la réorganisation administrative et financière qui peut être nécessaire; ce travail a déjà été fait plus d'une fois. Je voudrais seulement en terminant répondre au sophisme par lequel on prétend souvent rejeter toutes les revendications régionales : c'est que les Bretons ont exactement les mêmes droits que les autres Français et que par conséquent ils ne peuvent se plaindre. Ceci est doublement inexact; d'abord parce que, les travaux sur la représentation proportionnelle des minorités l'ont montré, dans un pays où tout repose sur l'élection et le pouvoir des Chambres, chaque électeur breton, grâce à une mauvaise répartition des circonscriptions vaut à peine le quart d'un électeur de certains départements du Midi; ensuite, parce que la représentation serait-elle identique, cela ne suffira point. La Cour permanente de justice internationale, aujourd'hui peut-être la plus haute autorité internationale, dans un récent débat entre la Grèce et l'Albanie relatif précisément aux écoles minoritaires, a très sagement rendu un arrêt reposant sur cette idée de bon sens que donner à une minorité nationale les mêmes droits qu'à la majorité revient exactement à ne lui en donner aucun, ou seulement ceux que la majorité voudra bien lui concéder, puisque c'est d'elle que tout dépend et qu'en démocratie parlementaire une minorité, quelque forte qu'elle soit, ne compte pas en présence de la majorité. C'est précisément l'idée fondamentale de la protection des minorités, cette grande enquête du droit des gens, qu'il faut espérer voir, un jour adopter par les Etats qui ont jugé nécessaire de l'imposer aux nouveaux Etats d'Europe.

Et, après avoir cité Clémenceau, je terminerai par une citation non moins nette de Maurice Barrès : « Quand nous allons, par suite de manières de sentir et de penser si différentes, vers une dislocation, la sagesse serait de respecter les intérêts de chaque région et de les faire régler par une Assemblée régionale, après avoir sauvegardé toutefois les intérêts généraux qui doivent demeurer le domaine du pouvoir central. »

Ainsi les diverses régions d'un grand pays verront leurs droits et leurs intérêts essentiels respectés et, quant à la grande patrie elle-même, loin de se trouver atteinte par ces mesures, elle n'en sera que plus forte et plus heureuse, puisque c'est la force et le bonheur de ses diverses provinces qui font les siennes propres.

LOUIS LE FUR.

KELEIER AR MIZ

INTERCELTIC CULTURAL SOCIETY

An Doktor Gerard Haes a reas eur studiadenn ken talvoudek war ar yezou keltiek, e Bleun-Brug Plougastel, a zo o paouez kemenn d'eomp eo reizet gantan reolennou an Emgleo etre Kelted, en devoa krouet e Plougastel, evit harpa ar yezou keltiek, da lavaret eo ar brezoneg, ar c'hembraeg, ar skoseg hag an iwerzoneg.

Fizians hon eus e ray an Emgleo nevez-se kals a vad ha goulenn a reomp eviti buhez hir gant gwella bennoz an Aotrou Doue hag an Aotrou sant Gwenole.

MOUEZ KEMBRE

D'ar 5 a viz here diweza, da 9 eur diouz an noz, hon eus klevet, dre an diorjal, an Doktor Philipps o tiskleria, er « Welsh Regional », e dro e Bleun-Brug Plougastel, el lec'h m'hon devoa bet ar blijadur d'e zigemeret, evel kannad Bro-Gembre.

E drugarekaat a reomp eus ar c'homzou hegarat en deus bet evit Renerien ar Bleun-Brug.

BUHEZ SANT GWENNOLE

Lennet hon eus gant plijadur, war Bulletin Joseph Lotte, n° 81, kannad mistri skol katolik skoliou ar C'houarnamant, eur studiadenn gaer diwarbenn abad kenta Landevennec, savet gand an Aotrou Louis Nicolas, kelenner e Kemper, hag a oa e gouelioù diweza ar Bleun-Brug. Hor gwella gourc'hemennou d'ar skrivagner.

« FEIZ HA BREIZOU » DA WERZA

Unan eus hor gwella mignoned, nevez maro. a lez war e lerc'h c'houezek bloaveziad « Feiz ha Breiz », adalek 1922 betek 1937.

Ar re o defe c'hoant d'o c'haout a zo pedet d'o gou-
lenn ouz Bener « Feiz ha Breiz » ha da rei da c'houzout
ar priz a ginnigfent evito.

EUREUJOU HOL LENNERIEN

D'an 29 a viz gwengolo eo bet eureujet e Cleder :
Jean-François Kerbrat ha Jeann-Louise Milin ; ar wreg
nevez a zo nizez d'an Aotrou Milin, chaloni a enor, bet
person epad tregont vloaz, e Sant-Joseph ar Pilier Ruz,
hag a zo bet beziet e gorf, e Cleder, d'an 13 a viz gen-
ver diveza.

D'an 19 a viz here, eo bet eureujet, e Gwitalmeze,
e iliz o badiziant, Jean Marzin, eus ar Gernevez, ha Ger-
maine Forest, eus Keravilin.

LEVENEZ E TI HOL LENNERIEN

D'ar 15 a viz gwengolo, ez eo bet badezet e Clede-
Selina F. ar Guen, merc'h da Louis ha da Vari-Josef Bellec.

Ar Mevel lezirek tapet brao !

An Ao. Fich-Fich a oa o
vont da ober eur valea-
denn war varc'h. Goulenn
a reas digand e vevel di-
gas d'ezan e vodreou. Ho-
gen ne oant ket bet kem-
pennet.

— Perak, eme an Ao-
trou, n'ec'h eus ket kem-
pennet d'in va bodreou ?

— Fei vat, evel m'ho
poa da vont dre hentchou
louz, em boa sonjet ne dal-
veze ket ar boan tenna ar
pri outo.

Prestik goude, ar mevel
a yeas da c'houlenn al-
c'houez an armel a vez la-
ket enni an traou da zehri.

— An alc'houez da ober
petra ? eme an Aotrou.

— Evit gellout leina, a
respontas Job.

— O ! ne dalv ket ar
boan d'eoc'h debri bre-
man, pegwir a-benn diou
eur ho pezo naon adarre,
va faotr.

Gand ar c'homzou-se, ar
mevel lezirek a oa bet
gwall baket, ha kompren
a reas..... ar gentel.

— Ya, Soazig, karout
ar brezoneg, eo ar gwella
doare da ziskouez hor
c'harantez evit hor Bro.

Pe hano he deus ar
plac'hig a gomz ken brao-
se? Klaskit war an dao-
lena hag e ouezoc'h.

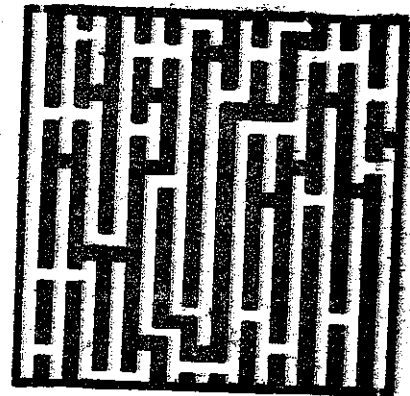
C'HOARIELL

KLASKIT

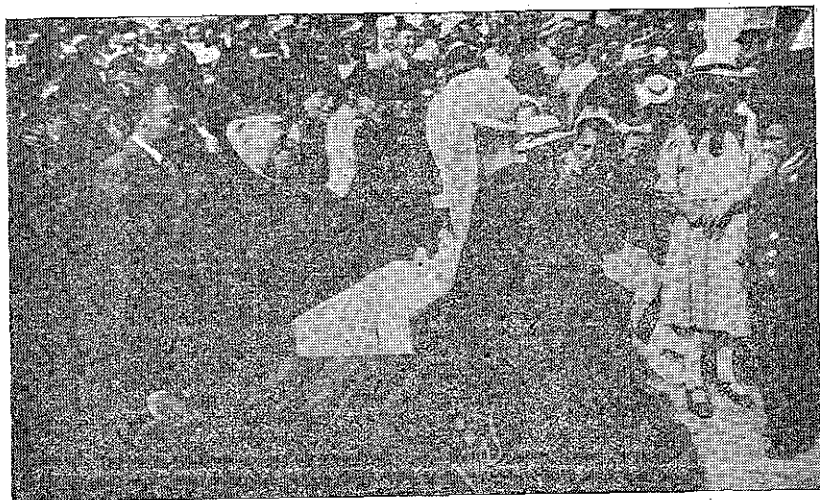
AN HENT MAT :

Aman e ranker
mont dre an nor A ha
dout er maez dre an nor
B, hep dont gwech ebet
war a-dreñv.

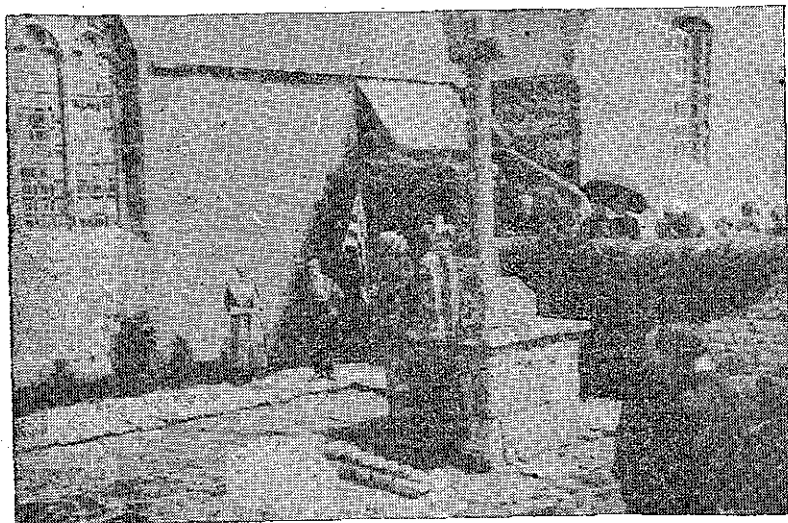
Evit naa vezo ae-
soc'h d'eoc'h mont gant
hoc'h hent, kemerit eur
spilhenn hag heulhit af-
haennou gwenn.

B

An Ao. TREHIOU o venniga prizioù eur verc'h vihan er Bleun-Brug.

Ar Bleun-Brug e bered ar Zent e Lanriouare.

Yec'hed ar Vugale

ar **"Sirop FERET"**

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vlaz eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar sirop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vugale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES**,
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE
L. JEZÉQUEL

Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skoueriou diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Feiz ha Breiz

Renet gant an Aotrou PERROT

KOUMANANCHOU DIOUZ AR BLOAZ :

Breiz 13 lur. — Frans ha broiou stag outi 15 lur

Evid ar re a zo e diavéz bro 20 lur

Koumananchou a enor 20 lur

Kasit ho koumananchou, dre chek-post da : M. l'ADMINISTRATEUR DE « FEIZ HA BREIZ », SCRIGNAC (Finistère).
C. C. 21.802 Rennes.

Evit ar vugale :

6 gwenneg hepken

TAOLENNOU EUS ISTOP HOB BREIZ

Skrivet gant Edmond Boisécq ha skudennouet gant Herri Caouissin, a gaver da brena e « Union des Œuvres Bretonnes », Pleiber-Christ, Finistère.

An taolennou-se a zo moulet, e meur a liou, e giz ar re a hanvtr e galleg : « Images d'Épinal ».

Talvoudus int da lakât ar Vretoned vihan da anaout istor o bro.

An daolenn, 16 kevrenn war bep hini, 6 gwenneg ar pezh ha 32 lur ar c'hant.

BRETONEZ,

MA FELL D'EOC'H ADSEVEL HO PRO, EVEL
MA LIVIRIT, HARPIT « FEIZ HA BREIZ » HA « FEIZ
HA BREIZ AR VUGALE » HA KEMERIT SKOUER
WAR UNAN EUS HOL LENNERIEN VAT A SKRIVE,
N'EUS KET PELL : « ME, NE 'M EUS KET EUR
GWENNEG DA REI D'AR GALLEG ! »

FEIZ HA BREIZ

Eun dizro war ar bloaz 1937

Ar bloaz 1937 a zo bet eur bloavez a dalvoudegez evid ar Vretoned.

Gouelioù milvet bloaz adsavidigez Breiz o deus fuilhet eur sklerder vras war amzer dremenet hor bro ; laket o deus ar re a nac'h he gwirioù hag a gred eo maromik da skrignal o dent, gand ar gounnar, met laket o deus, ivez, ar re her c'har da dridal gand al levenez hag ar fizians da welout o sevel, dizale, eun amzer welloc'h eviti, eged an hini vremen.

Rak n'eus ket da lavarout nann ; Breiz, hep kaout c'hoant d'en em zispartia diouz ar Frans, he deus gwir d'en em ren he-unan ; tud gouizieka an Europ, war ar Gwir, en amzer-man, hen anzav, dirak ar bed-holl.

Ha goude ma vefe ken striz an unvaniez krouet etre Breiz hag ar Frans, er bloaz 1532, hag an unvaniez krouet etre daou bried gant ger ha gwalinier ar briedelez, an dra-ze ne dle ket mirout ouz Breiz da gaout he ger da lavarout war an doare da zeval he bugale ha da c'houarn o danvez ; daoust da-ze e vez klevet c'hoaz tud berwelet o youc'hal war ar re a c'houlenn ma c'helle Breiz en em ren adarre he-unan, evel m'her grae, betek brman ez eus seiz ugent vloaz ; war o meno ez int tud

a zoare ; m'o laka kentoc'h, avat, e kostezenn an dud a zizurz, rak ne welan ket a zispac'herien gwasoc'h eged ar re a vres gwirioù eur bobl hag an dud lezober a ya a-du ganto, gand aoun rak o skeud.

Studiadenn an Aotrou Fur, a glozas studiadedeg Plou-gastell (1), a daolo sklerijenn war an hent o deus ezomm heulia ar re holl a venn adsevel Breiz, en he renk kaer a-wechall hag ar gomz a lenned e Paris, edoug an hanv-man, war ar peulvan a oa dirak Ti-Breiz : **NE-TRA, NA DEN NE VIRO OUZOMP DA GERZOUT WAR DU AR PAL**, a vezo hiviziken komz kement Breizad a spered hag a galon a zo er bed.

Evit tizout ar pal-se kenta tra hon eus da ober eo derc'hel d'hor brezoneg en hon tiegeziou ; ar brezoneg, en ti ; eno eo eman an dalc'h, rak, eur wech c'hoaz, hep brezoneg n'eus Breiz ebet.

D'an 12 a viz du diweza, hor c'henlabourer mat, Herri Caouissin, en devoa an enor da veza digemeret, e Paris, gand an A. Jose Antonio de Aguirre, Rener-meur gouarnamant Euzkadi (2), hag a c'houlennas outan :

— Daoust ha n'ho peus ket a aoun na vefe troet ho pugale, a-eneb ho pro, gand an deskadurez a vezo roet d'ezo, breman, p'ema tud Franco oc'h ober o mistri en Euzkadi ?

— Nann ! eme an Aotrou Aguirre, n'eus ezomm ebet da gaout aoun rag an dra-se, rak e holl diegeziou Euzkadi e vez dispennet, bep pardaez, ar gelennadurez fall a c'hell eur bugel tapout, war an deiz, er mêz eus ar gêr, hag e vez lavaret d'ezan : « Euzkarad out ; da vro eo Euzkadi ha da yez an euskareg ! »

(1) Eul levrig bihan hon eus grêt gand ar studiadenn-se kement a dalvoudegez he deus ; evit e gaout n'eus nemet kas pevar real da Rener « Feiz ha Breiz », Sorignac.

An Aotrou Fur a zo kelenner war ar Gwir etre broioù e skol-veur Paris ha Rener ar skol etre broioù war Brederouriez ar Gwir ha Kevredadouriez ar Reiz.

(2) Euzkadi eo hano nevez Bro-Euzkara, e galleg : Pays Basque. Euzkarad eo hano eun den eus ar vro-se hag an euskareg eo hano yez Euskariz.

En deiz ma vezo ivez dispennet, evelse, e pep tiegez breizat, bep pardaez, gand an tad hag ar vamm hag ar re goz a c'hell beza, en o serr, ar gelennadurez c'haouiat, dizoue ha divreiz, a c'hell eur Breizad bihan tapout, a-gleiz hag a-zehou, ha ma vezo lavaret d'ezan gand e dud : « Breizad out ; n'es ket d'hen ankounac'haat morse ; da vro eo Breiz ha da yez eo ar brezoneg ! » en deiz-se hag en deiz-se hepken, e c'hello an eil Breizad lavaret d'egile, heb aon da fazia :

— Breiz a zo adsavet !

— Ya ! e gwirionez, adsavet eo ! Y.-V. PERROT.

Taolenn savet gant P. S. Duivault, er bloaz 1937, en Naoned, war al lec'h ma vev trec'het annan, da vat, an Normaned gant ar Vretoned, er bloaz 937. (Kliched « An Oaled »).

EVIT MA VO EURUS AR VUGALE

III

AR FAMILH A DLE KEMEROUT SKOUER DIOUZ AR FAMILH ZANTEL

An eürusted a zired eus ar zantelez hag eur bugel, peurvuia, ne c'hell beza eürus mar ne deo ket santel e gerent. Bolontez Doue eo e ve santel hag evid he zikour da veza santel, e ro d'ezi da skouer eur familh zispar meurbet, familh an den-Doue. Da bep tad Doue a lavar : bezit tad evel m'eo bet sant Josef. Da bep mamm Doue a gemenn : bezit mamm evel m'eo bet ar Werc'hez. Ouz pep bugel Doue a c'houlenn : bezit bugel evel m'eo bet Jezuz.

SANT JOSEF A ZO SKOUER AN TADOU

Ar Spered Santel e-unan en deus embannet santelez sant Josef oc'h e henvel eun den just (Maze, I, 19) ha sant Yann Krisostom a zispleg ez eo just eun den pa sked ennan en eun doare kaer an holl vertuziou.

Gwella pried ha gwella tad a gaver war an douarman, eo an hini a boagn dalc'hmat, evel sant Josef, da reizha, bepred c'houekoc'h, e youl diouz youl an aotrou Doue.

Sant Josef n'en deus ehanet da zenti ouz Doue : atao eo bet aketus da glask mad ar Werc'hez dinamm, mad ar Mabig Jezuz. Eun nebeut amzer goude ginivelez hor Zilver, eun el, aberz Doue, a zeuas da gemenn da Josef : « Sav, kemer ar bugel hag e vamm ha tec'h d'an Ejipt. » (Maze, II, 13). Hag, eme ar Skritur, « Josef a zavas rak-tal, a gemeras ar bugel hag e vamm epad an noz hag a en em dennas en Ejipt. »

Gand eun hevelep aked, an tad a familh a dle beza têt da virout e bried hag e vugale diouz an droug ha d'o dougenna warzu ar mad. Herodez a glaske laza Jezuz ;

nag a dud, evel Herodez, a bleustr da vouga Doue e eneou ar vugale, ha pegen dishenvel int diouz sant Josef, an tadou ne reont ket kement a zo en o galloud evit diwall o re vihan diouz ar c'hompagnuneziou noazus ha diouz ar skoliou dizoue ! O vale evelse war o c'houstians, pebez droug a reont d'ezo o-unan ha d'o bugale !

An el en devoa lavaret da Josef : « Chomit en Ejipt ken na gasin kelou d'eoc'h. » Ha tad mager Jezuz a vevas er vro-ze beteg an deiz ma klevas komzou an el : « Sav, kemer ar bugel hag e vamm ha distro war douarou Israél, rak ar re a glaske ar bugel evid e laza, a zo maro. »

E c'hellit kredi, n'oa ket eun dudi evit sant Josef beva evelse en eur vro estren ; met p'eo gwir ne c'helle mirout ar c'hrouadur nemet o tec'hout eus bro e gavel, ne argilas ket dirag e zevel : n'en devoa aon ebet na rag ar boan na rag an enkrez. Evel sant Josef, alies an tadou o deus da stourm evit mirout o bugale diouz an droug hag o derc'hel war an hent mat. Evit kelenn o bugale en eur skol gristen hag ober o dever penn da henn, nag a dadou a rank dougenn sammou pounner ha glazus evid o diskoaz ! Enor ha meuleudi d'an tadou mat-se, ne grenont nepred na dirag ar boan, na dirag ar mizou, na zoken dirag an heskinerez, evit rei d'o re vihan eur gelennadurez kristen ! Bale a reont war roudou sant Josef, skouer an tadou kristen.

E heuilh a reont c'hoaz pa zeskont d'o bugale eur vicher, pa zisplegont d'ezo talvoudegez bras al labour. P'oa bihan Jezuz, Josef a gilvizie kalonek evit gounit bara d'e familh. P'oa bras hag en oad da gemerout eur vicher, Jezuz a voe kalvez evel e dad. Eur c'han eus ofis ar Familh zantel a ziskouez d'omp Jezuz o labourat a-unan gant Josef :

- « En eur bleustri war micher izel e dad,
- « Jezuz a jom kuzet hag a gresk en oad ;
- « Ha koumpagnoun dispar ec'h en em ziskouez
« El labour kalvez.
- « Ar c'houezenn, ra c'hlebio va c'horf, emezan,
- « Abarz ma vezo gwalc'het e va gwad glan ;

« *Ra zewy ar boan-man stag ouz labour kalet*
 « *Da zizlea ar bed.* »

Labourat evel Josef ha deski d'e vugale labourat evit silvidigez an dud evel Jezuz, pebez kevridi gaer evid eun tad !

Dreist-holl, tadou kristen, hentchit abred ho pugale warzu an iliz evit ma tiskenno enno grasou an nenv. Sant Josef o vont d'an Templ gant Jezuz a zo evidoc'h eur skouer dispar. N'ankounac'hait morse ez eo ho tever brasa ha kenta, rei ho pugale da Zoue ha Doue d'ho pugale. Sellit eta dalc'hmat ouz sant Josef, rak ennan, eme ar Pab bras Leon XIII, « an tadou a famil a gav, evit gwir, eur reolenn skedus meurbet eus an evez ag ar preder a dileont da gaout evit o bugale. »

AR WERC'HEZ VARI A ZO SKOUER AR MAMMOU

Ha Leon XIII a gendalc'h dre ar c'homzou-man : « Ar mammou o deus er Werc'hez santel eur skouer di-dius a garantez, a zoare mat, a zoujans hag a feiz parfet. »

Eur vamm gristen n'he deus ket da veza sebezet o-klevout lavarout d'ezi : « Bezit parfet er garantez evel m'eo parfet mamm Jezuz » ; rak holl hon eus an dever da veza ar santela ma c'hellimp, pep hini hervez e stad. Ar Werc'hez a zo parfet e pep giz : an holl vertuziou o deus skedet en he buhez penn da benn en eun doare dispar. Eur skouer da heuilh eo evid an holl. Ar mammou a gav o sellout outi an doare hag an nerz da veza gwir-vammou a familh, dre o c'harantez virvidik evid o fried hag o bugale.

Mari he deus eur galon garantek evel ma n'ez eus bet biskoaz ; ker bras eo he c'harantez m'eo hanvet « mamm ar garantez zispar, « mater pulchræ dilectionis ». Gant pebez karantez he deus karet he fried, sant Josef ! Seulvui eo glan eun den, seulvui a garantez a zo evitan, hogen Josef a zo a viskoaz gwerc'h a gorf hag a galon. Ouspenn, seulvui eo glan eun den, seulvui a nerz he deus e garantez, hogen Mari a zo war he fenn ar gurunenn

Jugernusa a werc'hded a zo bet biskoaz : hi eo rouanez ar gwerc'hez !

Evit karout ervat ho pried hag ho pugale, gwrazez ha mammou kristen, poagnit eta da greski santelez ho tud, ha dreist-holl poagnit d'ea em zantelaat hoc'h unan, heuilhit gand aked an hent he deus ar Werc'hez Vari digoret dirazoc'h. Gwelit gant peger bras karantez he deus douget he mab Jezuz, he deus e gempennet, e vaget, e wisket, e hentchet, e heuliet, e skoazellet en e boaniou o kemerout perz enno evit silvidigez ar bed, ha kemerit bepred skouer diouti

Plijet e ve ganeomp ive displega d'eoc'h, mammou a familh, pegement eo ret evidoc'h c'hoaz beza santel en ho toareou, beza leun a zoujans hag a feiz evel ar Werc'hez, met kement-se a astennfe re hor pennad-skrid. Talvoudek e ve evidoc'h mirout en ho kerc'hen eul leor presius hag e lenn a vare da vare, Miz Mari an Aotrou Breton, bet advoulet warlene. Ennan e pouezer start, e diou gentel, war deveriou an tadou hag ar mammou (eus ar bajenn 128 d'ar bajenn 138). Digas a ray ar zonz d'eoc'h : evit ma vo etrusted er familh, ez eo ret d'an tad senti bepred ouz Doue, d'ar vamm senti ouz he fried, d'ar vugale senti ouz o zad hag o mamm. Hennéz eo ar maen m'en deus Doue diazezet ar familh warnan. Ha nag a frouez all, kaer ha talvoudus, a gutuilher el leor-ze ! Dreist pep tra deski a ra d'eomp karout Jezuz, a zo hor skouer d'eomp holl. Evid eur pezig a ugent real e c'hellit kaout al leor mat-se ; her prenit eta ha grit e brena o skriva d'an Aotrou Perrot, person Skrignac. Oc'h e lenn ho pugale a zesko gwelloc'h bale war roudou Jezuz.

JEZUZ A ZO SKOUER AR VUGALE

Da bep mab-den, Jezuz en deus lavaret : « Roet em eus d'eoc'h ar skouer, evit ma rafot an oberou am eus vunan grêt ! » Komzou di-dius meurbet hag a embann peger bras e c'hell hag e tic pep hini ac'hanomp beza. Met evit sevel ken uhel, e tleomp evel Jezuz en em izelât. Araok ren eun deiz e rouantelez an nenv, e tleomp, er va-

hez-man servicha Doue hag an nesa. Jezuz evid hor save-
tei en deus sentet ouz Doue, e dad, betek mervel evi-
domp, war ar groaz ; ha ni, d'hon tro, evid en em zave-
tei, a dle senti ouz Doue hag ouz an dud o deus, eus e
berz, da welout warnomp. Dre garantez evidomp, hor
Zalver a zo falvezet gantan beva en eur familh ha senti
ouz e dad mager, sant Josef, hag ouz e vamm, ar Werc-
c'hez Vari, evit ma teuimp ni ive da zenti ouz hon tad hag
ouz hor mamm dre garantez evitan.

« Ar vugale, eme Leon XIII, e kreiz o familhou, a
gavo, e Jezuz doujet d'e geront, eur skouer a zentidigez
a ro d'ezo eun Doue; karout a raint meuli, enori hag heu-
lia ar skouer dudius-se. » Dre ar boan a gemero o zad
hag o mamm d'o blenia war an hent a ziskouez d'ezo Jezuz
ker sentus, e vezo gelllet lavarout eus pep hini eus o bu-
gale ar veuleudi a veze roet d'ezan : « Douja a rae e ge-
rent ; kreski a rae er furnez, en oad hag er c'hras, dirak
Doue ha dirak an dud. » (Lukas, II, 51, 52).

Neuze pebez levenez er familh ! Rak, eme ar Skritur
Sakr, « ar bugel fur a zo levenez ha gloar e dad hag e
vamm. » (Prov. X, 1). Poagnit eta, tadou ha mammou,
d'ober d'ho pugale bale war roudou ar bugel Doue evit
ma vo levenez hag eürusted en ho ti !

Nebeut a c'heriou hon eus skrivet, diwarbenn an de-
ver o deus ar familhou da veza henvel ouz ar Familh
zantel evit ma vint eürus er bed-man hag er bed all ; hor
menoz, daoust da ze, en devezo, fizians hon eus, e ekleo e
meur a galon. Meur a dad a familh a lavaro : « Ya, me a
fell d'in beza eun tad santel evel sant Josef hag hentcha
bepred va bugale warzu an nenv. » Meur a vamm : « Ya,
emezo, me a fell d'in bale war roudou ar Werc'hez evit ma
vo eürus va fried ha va bugale. » Meur a grouadur a zal-
c'ho en o c'halon ar mennad-man : « Va youl eo beza
sentus evel Jezuz, ober bepred youl hon Tad a zo en
nenv. »

Hag evit mirout bepred fresk ar mennadou-ze, ra
zeuint holl d'en em ouestla d'ar Familh zantel ha da ober
bemdez epad grasou ar bedenn savet evid en em lakât
dindan he skoazell. « N'eus netra talvoudusoc'h evid ar

zilvidigez d'ar familhou kristen eget skouer ar Familh
zantel, eme Leon XIII..... Pedet e kreiz ar familhou. Je-
zuz, Mari ha Josef a zeuy war o sikour, a vago enno ar
garantez, a reizo o gizioù hag a zougennoù o izili da
heuilh o vertuziou. » Hag evit kreski c'hoaz an devosion
d'ar Familh zantel, Leon XIII en deus kemennet gouestla
ar familhou d'ar Familh zakr-ze, ha Beneat XV en deus
goulennet ober ofis ar Familh zantel dre an holl bed ka-
tolik. En eur echui kasomp d'an nenv, evid hor familhou,
ar bedenn a lennomp e oferenn ar Familh zantel :

« O Jezuz-Krist, hon Aotrou, C'houi hag ho peus, sen-
tus ouz Mari ha Josef, santeleet buhez ar familh dre ver-
tuziou dispar, grit ma vimp, gant skoazell an eil hag egile
anezo, kelennet dre skouerioù ho Familh zantel ha dige-
meret evid atao en he c'hichen..... » er baradoz.

J.-M. F.

*Abarz nemeur e vo displeget an doare da intent
ouz korf ar vugale.*

Eur beleg mekzikad merzeriel gant dispac'herien e vro

▼
TREDE PENNAD

MIGUEL PRO WAR DACHENN AN HARLU

ER C'HALIFORNI. — An den yaouank, gand e gen-
vreudeur, a voe digemeret gand menec'h amerikad en o
leandi Las Gatos, er C'haliforni, rann-vro eus ar Stadoù
Unanet stag ouz ar Meksig. Fizians en devoa da c'hellout
dizrei hep re hir dale.

Goude beza tremenet eno eur bloaz o studia, ec'h
anavezaz n'ez ae ket gwall-gaer an traou en e vro : enni

an dispac'h a oa dirollet gwasoc'h eget biskoaz, adalek gwengolo 1914. Ar vignoniez ne bad ket pell etre Carranza ha Villa : o daou o deus c'hoant da veza mestr bras war ar vro. War ar marc'had, eur jeneral all, Zapata, a glask ive ober e renkou. Ha setu drailh etre an tri damm lanfre euzus.

Skoazellet gand ar jeneral Obregon, Carranza a ralamm da Zapata ha da Villa, hag, abenn kerzu 1916, eman e penn ar vro. Skei a ra war ar veleien, tenna a ra war ar gatoliked, ha koulskoude n'eus nemet 2 war 100 eus ar Veksikaned hag a ve a du gantan !

**

ER SPAGN. — N'oa ket eta da c'hedal evit digeri, er Meksig, eun ti skol da gelenn ar gloer. O veza m'oa re enk an ti en devoa o goudoret e Los Gatos, an Ao. Pro hag ar gloareged all a voe kemennet d'ezo gand o mistri mont d'ar Spagn evit kenderc'hel war o studi.

D'an 21 a vezeven 1915, 16 breur leañ a gwitae ar C'haliforni, hag, araok dibenn gouere, e c'hellent kerzout war hentchou ar Spagn. En em gaout a rejont e Granada. An Tad Pro a dlee chom er gêr-man pemp bloaz, evit poella war ar retorig hag ar filosofi. E c'hellomp kredi, ar pemp bloaz-man n'oant ket evid an harluidi bloaveziou hep safar. Ar vuhez, tremenet o tanva bara an estren, a zo bepred pounner, ha pounneroc'h eo c'hoaz pa ouezer eman ar gerent ar vignoned hag ar genvroidi fiastret dindan treid dispac'herien, torfetourien dizakr.

An Tad Pro a ankounac'hae e drubuilhou e-unan evit laouenaat e genvreudeur meksikad. E garantez evid an holl a oa bras meurbet. Eur bloavez, e kouezas eur c'hlenved war an hanter eus tud ar skol ; ar c'hlenved a oa spegus, ar pezh ne viras ket ouz Miguel d'en em ginnig evit mont war dro ar glanvidi, daoust d'ezan da veza blank en e yec'hed. Ar rener a asantas, o klevout komzou c'houek e ziskib. Gand eun nerz-kalon dispar, an den yaouank, epad 15 devez, en em ouestl, noz deiz, da frealzi, da skoazella e vreudeur gwasket gand an droug. D'ezo holl e tiroufenne o zal, dre e gomzou fentus, dre e var-

vailhou plijadurus. Ha koulskoude d'ar mareou-ze, hen e-unan a veze alies brevet gand ar boan stomog. Met e garantez a oa ker birvidik !

Er bloaz 1920 Miguel a echuas e filosofi, hag en defe karet neuze dizrei d'e vro, met enni tan an dispac'h n'oa ket c'hoaz mouget. Mont a eure d'an Amerig ar C'hreiz, evit beza mestr-skol epad daou vloaz. Goude beza kaset da benn e gefridi, en eun doare dispar, e teuas a nevez d'ar Spagn. Aman e chomas betek gwengolo 1924, e Barria, tost da Varselon, e skolach bras San Ignacio.

**

ER BELJIG. — E miz gwengolo 1924, Miguel Pro a ya d'ar Beljig, da Enghien, e ti Tadou Jesuited Bro-C'hall, evid amparailha e ene da reseo gras kaer ar vele-giaj. Beleget e voe, d'an 31 eost 1925. O tont eus an iliz, ar beleg yaouank a welas e genvreudeur bet beleget en e gichen o rei o bennoz d'o c'herent, hag en defe karet gelout ober evelo ; o sonjal pegen eurus e ve bet da rei e vennoz kenta d'e vamm, an daelou a c'hlebias e zaoulagad, met o tiarbenn raktal e c'hlac'har :

« Beleien omp, emezan, breman... Hag an dra-ze a zo a-walc'h. »

E doug miz gwengolo, ar veleien nevez a oa fiziet enno meur a labour war dro an eneou. An Tad a yeas warzu e vignoned, ar vengleuzerien. E Charleroi, e tiskennas ganto betek traon an toul mengleuz hag, en eur zistrei d'ar gêr, e pignas en eur vagoun leun a oberourien. Eur mengleuzer, hag a oa o tibri eun tamm, a lavaras evid ober aon d'ezan :

— Aotrou Persoun, emezan, ha gouzout a rit etouez piou oc'h kouezet ?

— Met... E pelec'h 'ta ?

— Ni 'zo sosialisted !

— A ! neuze, e kouezan mat, eme an Tad hep krenia ; me ive a zo sosialist.

— Penaos, c'houi ?

— Ya... Nemet, emezan en eur skrabat e dal, em eus bet atao eun dra oc'h va dieza. Pa hon devezo, -en

hon daouarn, holl arc'hant ar re binvidik, penaos en em gemerimp-ni evid hen derc'hel ?

Al labourer n'oar petra da lavarout hag, evid en em denna brao, e komz evelhen d'an Tad :

— Bez' ez eus ive komunisted en hon touez.

— Komunisted? A ! nag en em gavan mat ! Rak bez' ez oun zoken komunist ! Sellit ; eun eur eo. O tibri emaoe'h ; mat ! Me ive am eus naon ; ha ne fell ket ganeoc'h ranna ho pred ganen ?

An oberour, sebezet holl, o welout eur beleg ken distran ha ken dinoc'h, a zell ouz e gompagnoned ha ne oar petra ober. Koulskoude e krog adarre da gomz :

— Ha n'ho peus ket aon da bignat aman en hon touez ?

— Aon ? Perak ? Me 'zo bepred armet ?

An oberourien a zell an eil ouz egile estlammet muioc'h mui o welout evelse eur beleg a c'hiz nevez.

Neuze an Tad a denn eus e c'hodel eur grusif hag oc'h hen diskouez : « Set' aze va benveg-brezel, emezan, gantan n'em eus aon ebet. »

Hag e tisplegas d'ezo pegement e kar Jezuz an oberourien. Er gar genta, eun oberour a ziskennas eus an trêñ, a brenas chokola hag a roas eul lodenn d'an Tad. Araog e gwitaat, holl gwitibunan e stardjont o dourn en e hini.

Eun deiz, edo o tremen ebioù eur gar ; d'an ampoent eur bern oberourien a oa o vont da gemerout an trêñ. An Tad a jom da zellout outo, ar vadelez o skedi diouz e zaoulagad. Lavarout a ra d'ar mignon a oa gantan : « Setu aze an eneoù a garan ! »

**

ER FRANS. — N'eus ket eun den war an douar heb e boan. Evid ar c'hristen gwirion, ar boan a zo eun tenzor prezius : e zikour a ra d'en em zantelaat ha da zavetei e nesa. An Tad Pro en devoa e lod poan da c'houzant ha meneg a zo bet, a-ziagent, eun nebeut, eus e boaniou spered. Met e gorf ive a oa broudet gand ar c'hlenved.

Kerkent ha ma tigouezas e Barria (1922), en devoe da ziwaska en e stomog poaniou skrijus, ker skrijus ma ranke alies dilezel e studi. E' glenved a yae war wasaat. E miz here 1925, e voe kaset d'ar c'hlinik hag ar medisin a zisklerias e oa ret e operi. Ar groaz ne vire ket outan da veza laouen. Lavarout a rae, eun dro, d'e dad kofesour : « N'em eus ket aon rag ar boan gorf ».

Ret e voe d'an Tad Pro chom e klanvdi Bruksel eus miz du 1925 betek meurzh 1926. Eno e voe operet teir gwech. Derc'hent an trede operasion, e vamm a zigasas al lizer-man :

«.Kosaat a ran..., aon am eus n'am c'havi mui aman, pa zistroi d'ar Meksig ; kredi a ran e c'houlenn Doue diganen ar sakrifis da chom hep da welout biken ouz an aoter. »

Da viz c'houevrer, ar vamm a dremenas d'ar bed all, hag ar mab a ginnigas ar c'haonv glac'harus da Zoue evit silvidigez an eneoù.

Eun nebeut amzer goudeze, an Tad Pro a deuas er C'hreizdeiz eus ar Frans war ar Ribl Glaz, evit klask gwelloc'h ar pare. War ar beg douar-man, e reas kalz a vad, o c'hounid eneoù d'ar wirionez.

Met ne deue ket kalz a wellaenn en e yec'hed hag e vistri a varnas ez oa gwelloc'h evitan mont da vro e gavell evit kaout ar pare.

**

WARZU AR MEKSIG. — Abarz kwitaat ar Frans, an Tad Pro a ya da Lourd da bedi ar Werc'hez. D'eur mignon e skriv : « Ne c'hellan ket lavaret d'eoc'h ar menziou a verv hirio em ene ; lavaret em eus an oferenn ha grêt eun eur pedennou dirag hor Mamm vat ; dibunet em eus va rozera. Breman en em lakan en hent, leun a frealzidigez. »

Da fin mezeven e kemer ar vag e Sant-Nazer.

M. S.

e Diskouezadeg etrevroadel PARIS

D'ar 25 a viz du diweza eo e prennas Diskouezadeg-veur Paris he doriou da vat. Padet e oa bet 185 dervez ; 31.050.000 den a oa bet ouz he gwelet hag en he c'hef e oa kouezet 400.000.000 lur.

Eun dra vras meurbet eo bet eta an Diskouezadeg-se.

En eur ober tro rann-vroioù Bro-C'hall, e weled dirak eun ti eur maen hir kizellet kaer, warnan ar skeudennou-man : eur gwaz hag eur vaouez, stummet kaer, a-zav war eur vag he hano, « Keltia ». An daou zen-se a zigas koun d'eomp eus gouenn nerzus ar Gelted. Tro-dro d'ezo, ar Sent, Tadou ar Vro ; uheloc'h perc'herined ha korollerien hag a-us d'ezo eul labourer-douar, eur pesketaer, hag an tiegezh en e bez. War lein ar maen hir-se, an heol keltiek, gant an hano-man a ziskouez d'eomp dirak pe seurt tlemaomp : BREIZ.

En hor Bro eo e tiskennomp o tiskenn ennan.

En eur vont ebarz e lennomp ar gerioù-man skrivet e lizerennou alaouret :

« Breiz ! war gosa douarou kornog ez omp eur ouenn yaouank ato, gant lorc'h hon amzer aet e-biou, gant hor feiz en amzer da zont »

Daf ma treuzer an nor vras, grêt e houarn goveliet, en eur stummet keltiek, gant Brand, e welomp dirazomp boult an Douar, savet gant R. Y. Creston, e priaj Kemper, e ti Henriot. Ar voult-se a ziskouez d'eomp beajoù ar Vretoned edoug ar c'hantvejoù, an douarou dizoloet ganto hag ar feiz o deus laket da lugerni dre ar bed. Ar voult-se, livet kaer, a ziskouez pegem mat e teuas da wir ar c'homzou-man lavaret gwechall gant santez Katell a Zienna :

« E-lec'h ma tremen an heol, e tremen ar Breizad ! »

War mogerioù ar zal genta e weler taolennou hag a ro da c'houzout n'eo ket deuet Breiz c'hoaz da veza bro ar c'havellou

gouilo : 4.500.000 a vugale he deus. Perziou mat ar Breizad a weler merket war eur roc'h. Kement-se a ro da anaout n'eo ket genaouerien omp evel « Bécassin » ; n'eo ket Breiz kennebeut eur vro baour met pinvidik kouiz gant he morioù ha gant he douarou ha zoken gant he douarou koundoun, hag ar re o deus savet an ti-Breiz-se, n'o deus ket bet aon o lavaret e c'hellje Breiz beza eur vro kaiz pinvidikoc'h c'hoaz ma vije grêt outi muioc'h a stad eget ne vez.

Petra zonjit eus ar c'homzou-man a skrivas Anatol Ar Bras, hag a lenner war ar mogerioù ?

« Le peuple breton a longtemps fait, au milieu de la « civilisation moderne figure d'arriéré ; son horlogé retardait. Il est en train de la mettre aujourd'hui à l'heure. La « vieille », la « pauvre » Bretagne, qu'on a « peint, ignorante, résignée, fataliste, s'est métamorphosée au point d'en paraître méconnaissable. Les vieilles « races qui n'ont pas mésusé de la vie sont les RACES « JEUNES. Les Bretons, sortis maintenant de ce que « l'on a appelé leur rêve millénaire, décidés à l'action, « arrivent frais et neufs, riches de toutes les énergies « que nos aïeux ont thésaurisées pendant des siècles. « Partout les routines anciennes sont victorieusement « battues en brèche. Les cultivateurs guérissent de leur « apathie, les pêcheurs de leur imprévoyance. La terre « du PASSÉ se tourne vers l'AVENIR. »

An eil sal eo hini ar Prederiouriez hag ar Feiz. War daolennou bras, treset en eun doare aes da gompren, e weler Sent Breiz, ar Roue Arzur, Tristan hag Iseult, ar skrivagnerien hag ar Vretoned vrudet : Châteaubriand, Lamennais, Laënnec, hag all...

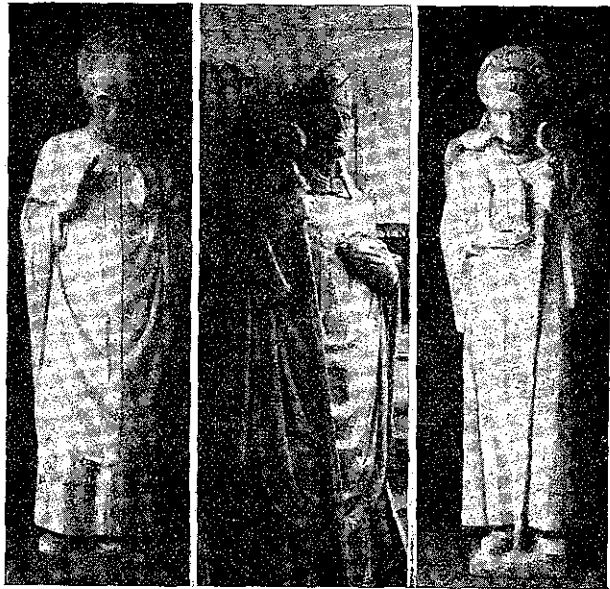
Pelloc'h e tiskouezer al leorioù, kelaouennou ha kazetennoù embannet e brezoneg hag e galleg war Breiz hag he buhez.

« O dousder an oferennoù, en eur chapel,

« En eur chapel didrous, war mêziou Breiz-Izel. »

...Ar c'homzou-se a deu en hor spered pa ziskennomp e chapel Ti-Breiz, a zo tenvañ ha sioul evel hor chapelioù koz. Savet eo e giz eur porched gant renkennadoù sent, a bep tu, ouz he mogerioù, hag e kreiz, o kinnig d'eomp he Mab, ITRON VARIA VREIZ.

E kerniel ar chapel, taolennou hent ar Groaz Cornelius, gant o stum breizat, a sko an daoulagad hag ar galon.

« O Breiz-Izel, o kaera Bro,
« Koat en he' c'hreiz, mor en he zro. »

E sal an « Tourism » e weler eun dra eus ar re gaera hag a ra plijadur da gement hini a zo ganet e Breiz, bras ha bihan, koz ha yaouank : Kartenn Breiz Xavier V. Haas, grêt en eun doare souezus meurbet : ouspenn hanoioù ar parrezioù, ar c'hêrioù, ar porzioù, ar stêrioù, ar menezioù hag ar c'hoajoù, Xavier V. Haas en deus savet ez-vihan-tre kaera ilizou, kalvarioù, ha kestelli a zo e Breiz, evel tour Kreisker, iliz ar Folgoat, kalvarioù Pleyben ha Plougouven, ilizou-meur Kemper, Landreger, bez-meur Santez-Anna-Wened, kestell Keryann, Josselin; dismantrou abati brudet Landevennec, Palez Parlaman Roazon, ha beteg kêr is a weler, e goueled ar mor.

Re hirr e vefe ober hano aman eus kement tra a zo war ar gartenn Vreiz-se ha n'he deus ket he far en Diskouezadeg.

Kaera digoll en deus bet Xavier V. Haas, hervez ar pezh en deus lavaret d'in e-unan, e oa gwelet Bretoned divroet o tont da ober eun tamm Tro-Breiz en eur zellet ouz ar gartenn-se a zigase d'ezo sonj eus o Bro gaer.

Fotioù bras, gant prosesionou, ilizou, aochou an Arvor, ha koajoù an Argoat, savet gant Creston, Peron ha Boyer a ra eun daolenn dispar er sal-ze. Eun embann eus ar re wella eo evit lakat an estren da zont da Vreiz.

Pelloc'h e weler arrebeuri nevez flamm, grêt en eun doare breizek. Meur a hini a zo bet souezet ha nec'het zoken o welet eur gambr ha ne oa gwele kloz ebet enni, ha war daol ar zal-debri, asiedi elec'h skudellou ha loajoù ha ne oant ket e... koat.

Tud 'zo hag a gav d'ezo eo red, kaout gweleou kloz evid kam- breier ar Vretoned; o-unan avat ne garfent ket mont da gousket enno. Tremenet eo, koulz lavaret, an amzer-se, ha dont a raer, war ar maez, da gaout gweleou all, a zo yac'husoc'h eget gweleou an amzer dremenet.

Met ar pezh a blije en arrebeuri nevez-se, eo ma vane grêt en eun doare breizek memez tra, ha red eo esperout e vezo kavet en amzer da zont arrebeuri evelse e meur a di e Breiz.

Sal ar Micherieu a ziskouez d'eomp al labouriou kaer a ra hor micherourien, gwiaderien, goved, kilvizien, brouderien, priache- rien, hag all...

**

« 1.200.000 Bretons habitant la Bretagne,

« 200.000 émigrés par le monde, parlent notre langue. Nous voulons qu'elle soit enseignée ! »
a lennomp e Sal ar Brezoneg. Aman e verker sklêr hag anañ e fell d'eomp e vije desket hor yez er skolioù ha pegement e labouromp war an dachenn-se. Komzou E. Renan, an Ao. Duparc, eskob Kemper, ha Marsel Gachin, a lenner war ar mogerioù, a ziskouez emañ an holl Vretoned evid ar brezoneg daoust d'e menna- zioù da veza dishenvel a-hent all, war eleiz a draou.

Diskennomp breman e ti VALVOC'H, eun ostaleri e Kaver enni da zebri ha da eva. Henvel-beo eo ouz an ostalerioù a zo war hentoù Breiz. Met aman e ti Valvoc'h eo ker ar prejou hag an evachou, siouaz. Dek lur ar voutailhad jistr ! N'eo ket evit netra.

Ma vez digoret an Diskouezadeg a-nevez, er bloaz a zeu, red e vije kaout an tu da werza an traou marc'hadmatoc'h, hag ivez da lakat e penri an ostaleri, eun den all e-lec'h an hini a oa er bloaz-man, ha n'eo nemed eur genaouek a ra goap zoken ouz ar re a gomz brezoneg... Kaset ez eus bet klemm da renerien Ti-Breiz en Diskouezadeg, evid ma vezo pedef ar paotr koz-se da jom er gêr, da vloaz.

Daoust da ze, eun dra gaer eo bet Ti-Breiz. Ha kement hini a vezo bet o welet an Diskouezadeg ne vezo ket evid ankoun- c'haat an ti-se, savet war lez stêr vras Paris, drapo nevez hor Bro o ficha a-uz e doenn; an ti-se, e gwirionez, en deus roet tro d'ar bed-holl da anaout talvoudegez Breiz, ha meuleudi a c'heller da rei da gement hini en deus roet dourn d'e zevel, ha da renka- an traou kaer a oa ennan.

Herri CAOUISSIN.

Galv d'ar Gelted

D'al lun 23 a viz east 1937 ez en em vodas e Plou- gastell eun toullad Brezoned brogar war ginnig eur c'hel- tiegour fiandrezat, an Ao. Gér. Haes, evit studia a-gevret penaos gwellaat an darempredou etre an holl Gelted. Kin- niget e vo neuze sevel eur gevredigez sevenadurel kel- tiek hag e vo karget ar c'helenner Haes da embreger al labour-se.

Savet eo breman ar gevredigez-se dindan an ano a « Interceltic Cultural Society » (I.C.S.) hag emeur o la- bourat e pep bro geltiek evit boda enni an dud barrek war ar yezou hag ar sevenadurioù keltiek. Ar gevredigez en em zalc'ho er-maez eus pep kudenn relijiel pe boliti- kel, hag a glasko dreist-holl :

1) Kas war-raok studi ar yezou keltiek.

2) Tostaat ar poblou keltiek an eil ouz eben dre o lakaat da anavezout sevenadur hag holl zisplegadennou heñvez sevenadurel o breudeur dre ar ouenn.

E berr, klasket e vo eur wech muioc'h, skoulma liam- mou striz etre ar broioù keltiek dre lakaat Kelted ems- kiantek ha barrek da genlabourat dalc'hamat e-barz eun hevelep kevredigez.

Evit-se ar Gevredigez Sevenadurel Etregetiek (I.C. S.) a vezo enni 5 kevrenn da lavarout eo unan evit pep hini eus ar peder bro geltiek vras : Alba, Breiz, Kembre hag Iwerzonn, ha unan all evit an nann-Kelted. Bez' e vo 12 ezel oberiant e pep kevrenn hag ouspenn izili gwa- rezourien ha skora.

O veza m'o deus re-alies ar geltiegourien vrezon koz embannet o labourioù e galleg hep vad ebet evit ar bre- zoneg ez eo bet divizet etre renerien kevrenn vreizat an I.C.S. e vezo dibabet an izili oberiant e-mesk ar Vrezo- ned a oar ar brezoneg unvan hag o deus diskouezet beza tuet da labourat war dachenn ar studioù keltiek dre heustri evit mat da zeski eur yez keltiek arall.

Ar Gevrenn vreizat, ma 'z eo L. F. Andouard ar segretour anezi, a zo renet gant L. P. Nemo (R. Hemon). A-benn-breman ez eo bet bodet enni eun toulladig brao a Vrezonegerien desket war ar yezou keltiek hag eman war nes staga gant al labour talvoudus dizale.

N'eman ket e sonj paotred an I.C.S., evel just, kemer lec'h pe enebi ouz an dud a stourm keit all 'zo war an dachenn geltiek. O harpa en o labour ne lavaromp ket. Dreist pep tra an I.C.S. a lusk da glokaat al labour ken talvoudus bet graet betek aman gant ar c'hendalc'hiou keltiek hag ar skoliou-meur. Ret eo anzav, avat, e teu diaesoc'h-diaesa evit Breiziz kemer perz er c'hendalc'hiou keltiek gant al lur saoz o kreski bemdez. A-du-arall, keit ha ne vo ket kenteliet ar brezoneg en holl skoliou ha keit ha ma ne c'hello ober netra paotred yaouank desket Breiz-Izel gant o brezoneg ne vo ket heuliet nemeur kenteliou keltiek ar skoliou-meur.

Daoust hag e kendalc'ho ar Vrezoned a savo c'hoant d'ezo deski yezou keltiek tramor da dastournat en denvalijenn ha da goll amzer hep disoc'ha ? Ne gredomp ket ha setu perak e fell d'an dud bodet en I.C.S. labourat en eun doare nevez war dachenn ar studiou keltiek ha skoazella an dud a venn mirout ha kas war-raok ar sevenadurioù keltiek.

Kevrenn Vreizat an I.C.S. a c'houlenn eta gant fi-zians skoazell an holl Vrezoned a vez talvoudegez ar studiou keltiek evit amzer da zont o bro.

Kas al liziri d'ar segretour, an **A. L. F. Andouard**, 16, **Rue Kruger, Sant-Malo (Breiz-Uhel)**.

Ar C'heuneutaer

hag an Ankou

Eur c'haez keuneutaer koz, kroummet gant samm e oad,
Tertet c'hoaz gant eur bec'h keuneud troc'het er c'hoad,
A gammejou munut. stronsus ha dibarfet,
En em stleje war-zu e lochennig kuzet.
Ne c'helle mui kerzout gant ar skuizder, ar boan.
Teuler 'ra d'an douar e vec'h keuneud gant doan :
« Joa ebet n'am eus bet aboe ma 'z oun ganet !
« Ken paour ha me, siouaz ! n'eus bet morse kavet.
« Nebeut-tre da zibri, biskoaz diskuiz ebet.
« Soudarded da loja, bugale ha pried,
« Kredourien da baea, ar c'hargou, an aotrou !

« Diouz an dienez-se va zennit, o Ankou »,
 E c'hopas d'ar Maro. Heman 'zired d'ar c'hri :
 — « Na petra 'rin-me d'it evit da frealzi ? »
 — « Va skoazellit, mar plij, da samma va hordenn.
 « N'ho talein ket kalz, eun taolig dourn hepken,
 « Hag e c'hellot, Aotrou, monet c'hoaz en ho tro. »

Ar maro 'zo louzou da gement anken 'zo.
 Koulskoude, tud, e lec'h m'emaomp
 Chomomp 'ta keit ha ma c'hellomp.
 Gwell eo d'an den, gray a garo,
 Gouzant poañ eget ar maro.

(Tennet diouz « Mojennou dibabet La Fontaine, troet
 e gwerziou brezoneg gont P. D. de Goesbriand, Mon-
 troulez, V. Guilmer, mouler-leorier, 1836 », ha kem-
 pennet ha reizet gant HÆLOG).

Mojenn evit Gouel Nedeleg

JAKOU

Eun den koz ha sec'h, drant ha laouen, tano e
 skouarn ha lemm e deod, setu penaoz edo Jakou an ti-
 all. N'ho pefe ket roet e oad d'ezan, m'ho pefe e welet
 o vont hag o tont eus an ti d'ar park, eus ar park d'an
 ti, e gorn gantan dalc'hmoad, en e c'henou, e voned glaz-
 tenval a-dreuz gantan war e benn. Karout a rae klevet
 ha gwelet pep tra ; p'en divije klevet hano eus eun dra
 bennak e ranke gouzout perak ha penaoz.

Kristen mat e oa ive, stag ous hor gizioù koz, hor
 gizioù kristen : yun a rae derc'hent gouel Nedeleg, la-

kat a rae ar re-all d'ober eveltan, an anevaled kouz hag
 an dud.

Klevet en devoa, ha c'houi hoc'h eus ive, e rœ aotre
 an Aotrou Doue d'an holl anevaled, da gomz evel tud,
 epad nozvez vuzudus Nedeleg, ha Jakou a glaske kaout
 tro da vont er c'hraou, en noz-ze, evit gouzout pe e oa
 gwir pe n'oa ket ; met, morse, n'en devoa gellet ober ar
 pez a c'hoantae : mont da loja er c'hraou, pe, da vihana,
 en em gaout eno abenn an taol a hanter-noz.

Hogen, er bloavez-ze e oa chomet e-unan er gêr ;
 kaset en devoa an dud d'ar pellgent hag edo eno, aze-
 zet e-kichen an tan, oc'h ober moked gand e vutun, inouet
 o c'hedal an eur da zini : « Unneg eur, unneg eur han-
 ter, hanter-noz nemet dek... poent eo loc'h ! » emezan.
 Paka reas peg en eun dro-c'houzoug glan teo, gand aoun
 da baka riou, rak yen e oa an noz ; enaoui a reas goulou,
 hag e yeas er mêz ; digeri a reas dor ar c'hraou-zaout,
 hag e chomas eur pennad da zelaou : daou ejen a oa
 gourvezet war ar c'holo, harp-oc'h-harp ; dihun e oant,
 met n'oa ger ebed ganto ! ha Jakou, droug emman o veza
 m'oa deuet eno, en aner, e-kreiz an noz, a c'hrasmole di-
 warbenn ar sorc'hennou savet gand e dud koz.

Ermêz edo arru end-eün, pa glevas eun ejen o la-
 varet d'egile, en eur drei e benn da zellet outan :

— Sonet eo hanter-noz, kamalad ?

— Ya, eme egile, komz a c'hellomp eur pennadig !
 Penaoz emman ar yec'hed ganez ?

— Mat-tre avat ! nemed em eus eun naon da ! Va
 c'hof a zo goullou p'e gwir n'hon eus bet tamm ebet d'hor
 c'hoan ! Eur boutegad beterebez a yafe ganen, hag eur
 banne gouellien ouspenn.

— Ha me ive ! rak en envor da c'hinivelez Jezuz eo !
 Ha dalc'homp sonj atao eus an enor en deus bet hon tad-
 koz-koz da c'hellout tomma, gand e alan, treid ha
 daouarn ar Mabig bihan !

— Ya, eme ar c'henta.

Jakou ne golle ger ebed eus an diviz ; re a blijadur
 en devoa breman :

— Mat, eme c'hoaz an ejen kenta, n'hon eus ket a

lec'h da glemm ! ar boued a zo mat, ne rankomp ket labourat dreist.

(Lavaret a rankomp e vez laketañ an ejened ouz an alar, e broiou a zo, e lec'h ar c'hezeg, evel dre aman).

— Siouaz ! eme an eil ejen, abarz nebeud, ni a gavo kerse !

— Ya, paotr ! dies e kavimp mont ac'halen !

— Ha prest e vezimp gwerzet ! met, araok, hon eus eun dever trist da ober ! Kompren a res ?

— Ya, klevet a ran ! Hor mestr, hor mestr paour a rankomp kas d'ar vered !

— Abenn daou dervez e vezo an interamant ; ni a vezo starnet ouz ar c'harr, hon daou, hag hor mestr a vezo astennet, er c'harr, dindan al linserganv !

— Ra bardono Doue d'ann Anaon ! da deir eur e vezo beziet, dimeurz ; an Aotrou Person n'eman ket er gêr ; an Aotrou Kure e gaso d'ar vered !

— Eun den yac'h evel eur pesk, hag a vezo maro a-raok warc'hoaz d'an noz !

— Keuz hon devezo d'ezan ; eur mestr mat e oa ; ne skoe morse ganeomp, nemet eur banne a re en divije bet.

Ar paour kêz Jakou ne c'hellas ket klevet muioch' ! Stafuilhet holl, e teuas ermêz eus ar c'hraou, tenval hag izel e benn ; mont a reas, raktal, d'e wele ; met skournet oa, stlakal a reas e zent, ne zonje nemed en Ankou ! pa deuas an dud d'ar gêr, e wreg, e vugale, e vugalevihan, e c'hellas c'hoaz lavaret d'ezo petra en devoa klevet, met, goude, avat, ne zavas penn ebet ! Goulenn a reas ma vije kerc'het ar beleg, pa deuje an deiz ; diouztu, goude e deir oferenn, e teuas an Aotrou Kure d'e govez, d'e noui, hag ene Jakou goz a nijas d'ar baradoz. Ar wirionez a oa deuet gand an daou ejen ! Ma 'm eus eun ali da rei d'eoc'h, na dit ket da zelaou marvailhou ha n'int ket grêt evit ho tioukouarn !

TINTIN ANNA.

(Diwar danevellou an A. de Parscau).

AN DROUG-DENT

Ouspenn kant seurt louzeier en deus va mestr evit terri ar boan-ze ! Merka c'hellan aman pemp pe c'houec'h anezo, d'eoc'h da zibaba an hini a ray ar muia vad d'eoc'h.

I. — Lakit « permanganate de potasse » en dour da deuzi, ha soubit eun tammik ouat ennan da fourra en ho tant fall.

II. — Lakit, en ho skouarn, en tu diouz ar boan, eun tamm ouat soubet en eur c'hemmesk « ether », gwin-êgr ha dour Kologn ; pe c'hoaz, kemmeskit : odivi, holer rouz ha kigen friket, da lakat ouz eun tamm ouat en ho skouarn.

III. — Gwalc'hit ho kenou gand eur banne gwin-êgr, p'ho pezo soubet ennan, ha lezet eur pennad, eun houarn ruz.

IV. — Lakit da virvi, epad eur c'hard-our, en eur banne gwin-gwenn, eun dournad deliou iljo fresk, hag eun tammik holer rouz ; ha gwalc'hit ho kenou gantan.

V. — Lavarit d'an apotiker kemmesk : 2 c'hramm menthol ha 2 c'hramm kanfr, hag e lakeoc'h, bep hanter-our, eun nebeud anezan, war eun tamm ouat da stanka toull ho tant klanv.

VI. — Souba ho treid en dour-kibel ; eun dournad holer ennan a ray vad d'eoc'h ive.

Ha ma ne 'za ket ar boan-dent diouzoc'h, gwella hoc'h eus d'ober eo dont da gaout va mestr d'o zenna ha me, e vevel, a zigoro d'eoc'h an nor, buan ha buan.

Paol AR RIOUALLON.

KELEIER AR MIZ

TRAOU DA OBER E MIZ KERZU

— Kas priz koumanant ar bloaz 1938; da Renez « Feiz ha Breiz », C. C. 21.802 Rennes.

— Lakât unan ha n'eo ket koumanantet c'hoaz d'hen ober.

— Lakât, pa c'heller, eun draik bennak, en tu all da briz ar goumanant, ma vezo gellet kaerât hag astenn « Feiz ha Breiz ».

— Koumananti ar re vihan da « Feiz ha Breiz ar Vugale », o kas dek lur, evit pep koumanant da Renez « Feiz ha Breiz ar Vugale », C. C. 27.165 Rennes.

KANVOU

Miz du en deus diskaret eleiz eus hor mignoned :
E Cleder, Toussaint MEAR a zo bet beziet d'an deiz kenta a viz du ;

Yvon CADIOU, eus ar Vern, d'ar 6 a viz du ; tad oa d'an A. Cadiou, kelenner e Kastell-Paol,

Mari-Lociza LEDUC d'ar 7 a viz du.

An A. F.-L. GULLY, noter e Pleyben, maro d'ar 15 a viz du, d'an oad a 57 vloaz.

An A. Gully eo a roas an dourn, gant ar muia, da gas en dro goueliou Bleun-Brug Pleyben a voe ker kaer.

Anaoudek bras e oa war draou e vro ; kemerout a reomp perz e kanv e intanvez hag e yugale.

An A. L. TREUSSIÉ, person Kastell-Paol, maro d'ar 16 a viz du, en e bevar bloaz ha pevar ugent.

Epad ugent vloaz e reas skol e kloerdi bras Kemper ha daou vloaz ha tregont eo bet person e Kastell-Paol.

Dies bras oa kaout eun all gouest da lakât kement a sklerder hag hen, en e genteliou.

Kevredigez difennourien kristen Breiz a voe krouet e Kastell Keryann, gand an A. Gaston a Gervenguy, en he fenn, er bloavez m'en em gavas an Aotrou Treussier da zont da berson da Gastell-Paol hag hen eo a fellas d'ezan ma vije hanvet ar gevredigez-se kevredigez ar Bleun-Brug ha nann Kevredigez Feiz ha Breiz, evel m'her goulenne meur a hini.

« Feiz ha Breiz » hag ar Bleun-Brug a gavas ennan atao eur skoazeller eus ar c'henta ; eur beleg oa hag a veze dalc'h mat, war evez, da c'houzout e pelec'h, en e barrez, ha dre ar vro, e oa eur vad bennak da ober ha pa astennas aman, Itron Varia Goatkeo he dourn, e miz mae diweza, ar prof kenta a deuas d'ezi da adsevel he chapel a deuas eus Paris, an eil eus Landivisiau, met an trede a deue eus Kastell-Paol hag a oa hini an A. Treussier.

Evid an holl vad en deus grêt d'ar gloareged bet er skol gantan, da Gastell-Paol ha d'ar vro tro-war-dro, Doue r'her paeo breman.

An A. Y. CAER, person koz Gwinevez-Lokrist, marvet e Keraudren, e parrez Lambezellec, d'ar 26 a viz du ; e gorf, daou zervez goude, a zo bet kaset da vered Plabennec.

Ganet e oa bet e Plabennec, er bloaz 1861, ha beleget er bloaz 1886 ; goude beza bet kure, e Guiclan, ha person e Enez Tudy, e voe hanvet da berson e Gwinevez.

Pa voe devet e iliz eno, d'ar 15 a viz mae 1935, e voe ker skoet gand ar gwall zarvoud-se ma roas e zilez, evit mont da di ar veleien goz da Geraudren.

An Ao. Caer a oa eur spered kaer a zen hag eur skrivagner eus ar c'henta.

Sevel a eure ar Pevar Aviel en unan, hag, er bloaz 1906, Ar Gwelennadurez kristen, eul leor eus ar re dalvoudusa da lakât etre daouarn ar re a venn kaout skleri-jenn war o relijion.

An A. Caer a zo bet unan eus skrivagnerien « Feiz ha Breiz » hag e zaou skrid diweza : **Diskeun Ankou**, miz mae 1937 hag **Ar Mab Foran**, miz mezeven 1937, a dalv ar boan o mirout.

KELEIER LAOUEN

Gwithou **MARC** ha **Loeiza MARC** a zo bet eurejet, e Cleder, d'ar 27 a viz here ; ar plac'h nevez a zo nizez d'an A. Monot, person Loc-Eguiner, a deuas d'o eureuji.

Hor c'henvroad karet **L. V. MILL ARDEN**, kannad ar Beun-Brug e Atha Cliath, Iwerzou, en deus ar blijadur da gemenn d'eomp e zimezi gand an dimezell **Bridget MAC MAHON**, eus Newry.

SKOL VREZONEK PARIS

Hor mignon mat Yann Goulet hag a zo e penn ar gevredigez « Nevezadur », e Paris, a ro, en e di, kente-liou war gorollou Breiz ; savet en deus ouspenn eur skol vrezonek, digor bep sizun, d'an holl Vretoned ne ouezont ket mat a-walc'h ar brezoneg.

Yvon Berthou eo ar c'helenner hag eur blijadur eo gwelet dirazan eur bern Bretoned hag o deus youl bras da r'hellout komz, lenn ha skriva yez o bro ha n'eo ket bet desket d'ezo, siouaz, na war barlenn o mamm..., nak er skol !

Taolenn Yann IV

YANN IV, Duk Breiz

D'ar zul kenta a viz eost diweza eo bet dizoloet, e Dinarz, dirak eur mor a dud, taolenn gaer Arzel Beaufile hag e weler warni an Duk Yann IV o tistrei da Vreiz, d'an 3 a viz eost 1379, e kreiz ar c'han hag ar veuleudi, evit lakat unvaniez etouez ar Vretoned.

Taolenn 1937

KENTELIOU

Pajenn

War va daoulin evid Breiz-Izel, gant L. B.	1
Ar bloavez kristen, gant Y. G.	4, 37, 70, 101, 135
Skoueriou kaer evid merc'hed kaer, gant M. ar Poulpri	8
Eun den yaouank a bed Doue d'e virout diouz an dimezi, gant E. Keryann	13
Kar da Vamm, gant Mabig Arvor	17
Doue a gemer preder ganeomp	33
Ar sikouriou d'ar familhou	41, 86
Goude Bécassine, setu Bécassin, gant Herri Caouissin	44
Kar da dad, gant Mabig Arvor	48
Menoziou santel evit tremen gant frouez amzer ar C'horaz ..	65
Kar da vreur ha da c'hearezed, gant Mabig Arvor	78
Ar Barizianed a gendalc'h da ober goap eus ar Vretoned ..	95
Alleluia	97
Derveziou diweza ar goav, gant L. B.	118
I. V. Goatkeo a astenn d'ec'h he dourn, gant Y.-V. Perrot ..	130
Miz mae, Miz Mari, gant M. S.	132
War skouer hon Tadou, gant Y.-V. Perrot	145
Kaloun Zakr Jezuz, gant M. S.	161
Ar gêr, gant Bregarour	169
Mater Patrie	193
Bleuniou kaera an hanv, gant L. B.	202
Ma kouezan maro, gant J.-M. de Urrutia Y Aldama	206
E Lisieux, gant M. S.	228
War an daoulin pa deu an noz, gant L. B.	232
Prezegenn an Aotrou Trehiou, eskop Gwened, edoug ofereun Milvet bloaz Adsavidigez Breiz	257
War Roudou sant Gwenole, gant Y.-V. Perrot	262
War Ierc'h an eost, gant L. B.	276
Galvadenn da Yaouankiz kristen ar Méziou, gant L. B.	292
Diwarbenn petra ? gant Tintin Anna	294
Ar re varo a gomz atao, gant Y.-V. Perrot	321
Les Droits et les Devoirs de la France vis-à-vis de la Breta- gne, gant Louis Le Fur	337
Distro war ar bloaz 1937	353
Evit ma vo ar vugale eurus	356

ISTOR

Yez ar Mabig Jezuz	22
Rom, gant J. L'Helgouac'h	24
Penn-Iliz-veur sant Per e Rom, gant J. L'Helgouac'h	75
Bloaveziou trista hor Breiz, gant Y.-V. Perrot	81
Kastell Keryann, gant Tintin Anna	110, 173, 213, 244, 284
Bloaveziou laouena hor-Breiz, gant Y.-V. Perrot	113
Plougastel-Daoulas, gant Y. U.	142, 176, 198, 242
Breiz o tiskouez e anaoudegez vat, gant Y.-V. Perrot	225
Eizvet kantved abati 'r Botgwenn	234
Breiz e kaonv	240
Eur beleg meksikad merzeriet gant dispac'herien e vro, gant M. S.	286, 299, 351
Drapo Breiz, gant Y.-V. P.	307
Breiz e Diskouezadeg Paris	366

KANAOUENNOU

Danserien Kervignac	20
Bleuniou Breiz, kan ar Bleun-Brug, gant Y.-V. Perrot	238

BARZONEZIOU

E Berder, Noz peoc'hus, gant J. L'Helgouac'h	23
Dihun, gant J. L.	30
Son ar Gevier, gant Marianna Abgrall	122
Poan rafes d'az elig, gant Glaoda 'r Prat	122
Tad koz da zul, gant Y. Wilhou	123
War va daoulin evit va bro, gant Y.-P. Calloc'h	125
Diskenn Ankou !	151
Ar Mab Foran	165
Al louarn besk, gant Yann Gorrigan	216
Breiz dilezet, gant Yann Gorrigan	275
Ar stur hag ar roenvou, gant Yann Gorrigan	306
Ar e'heneutaer hag an ankou, gant Yeun ar Gó	372

MARVAILHOU

Sant Krepin hag an diaoul, gand an Amiral Laurent	51
Tenzor al laeron-vor, gant Haelog	53, 87, 182, 210, 249, 279
War dachenn ar brezel, gant Filhor sant Erwan	57
Diskennit buan/beteg milin-an-traon, gant Filhor sant Erwan	92
Eun distro laouen, gant Herri Caouissin	105
Goueliou Pask laouen e Roz-ar-Vern	140
Fanch koz an dorgenn, gant Mab an Dig	180
Santez Anna hag an intañvez paour karantezus	253
Jakou, kontadenn Neddeg	373

Prijant Manac'h, gant A. de Parcevaux	246
An aluzen, gant Dolph ar Mezou	309
Ar breur hag ar c'hoar, gant F. Cadic	312
An anaon o tremen, gand an amiral Laurent	329
Pardonit a greiz ho kalon, gant A. de Parcevaux	331

BLEUN-BRUG

Kenstrivadegou	121, 154
Kenstrivadegou ar violons	209
Reolennou Bleun-Brug Plougastel	237
Bleun-Brug Plougastel	266
Kenstrivadegou ar prezegerez, gant G. Cabon	296

KUZULIOU

Kuzulioù ar medisin, gant Paol ar Riouallon	188, 278, 376
Kuzulioù ar geginerez, gant Lizig	320

HOR C'HENVROIZ AET DA ANAON

Loeiz ar Floc'h, F.-M. Madec, Jakez Riou, an A. Guillevic ...	62
An A. Guilly, an A. Treussier, an A. Caer	377, 378

CAMILLE LE MERCIER D'ERM

en deus skrivet eul leor talvoudus war eur pennad eus ar brezel
1870 : **ISTOR ARME SOUDARDED BREIZ E CONLIE.**
hag a oa anavezet nebeut a-walc'h betek-hen. En e leor C. Le Mer-
cier d'Erm a ziskleri ar wirionez war an Arme-se a oa 75.000
Breizad enni.

L'Etrange Aventure de l'Armée de Bretagne

A zo eul leor
da lenn ar goanv-man.

20 lur n'eo ken p'her goulenner breman ouz an « Editions de l'Her-
mine », 36, rue du Casino, Dinard. — C. C. 748 Rennes.

Kaset e vezo ivez evit netra paperou war al leor-se, d'an neb a
c'houlenne.

Yec'hed ar Vugale

ar "Sirop FERET"

a-eneb an Doken

Graet gant louzaouennou hag a gaver er mor, ar sirop-man
a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en deus eur vliaz
eus ar re wella, louzou all ebet ne ro kement a nerz d'ar vugale
hag hen.

« Ramplasi a c'hell ervat an emulsionou, an eol-moru, ar si-
rop Portal, ar sirop Raifort iodé, hag all... » Ar vertuz en
deus da yac'haat ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz
d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer morse en aner d'ar vu-
gale taget gant an doken, an trousklennou leaz, ar werbl, an
doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-
lerc'h ar ruzel hag an dreo, etc.

En vente dans toutes les pharmacies.

Dépôt principal : **GRANDE PHARMACIE DU PROGRES,**
2, rue de Paris (au-dessus de l'Octroi), BREST.

Klenved ar c'henou hag an dent

L. LAPIQUONNE SUCCESSEUR DE L. JEZÉQUEL

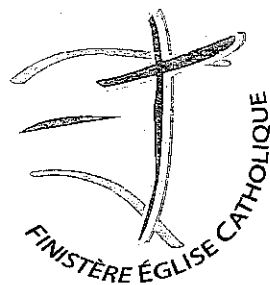
Tenner dent

Loreet gant skol-vedesinerez Paris

A denn an dent hep poan hag a laka dent nevez, war aour
ha war gaoutchouk, hervez ar skouerion diveza
Gwarantisa a ra e labour

RESEO A RA :

Bep Lun, e **LESNEVEN**, Hôtel Le Roux, ha bep Sadorn, e
BRASPARTS hag er **FAOU**. — Ar c'habinet a gonsultationou a zo
digor e Brest, 4, passage Saint Martin, aboue eur beteg kreisteiz, ha da
2 eur beteg 6 eur. *Téléphone 0-16*

Archives et bibliothèque diocésaine de Quimper et Léon

Document numérisé

Source : <http://catholique-quimper.ccf.fr/diocese/bibliotheque-et-archives.html>

2011